WSZELKIE PRAWA PRZEDRUKU ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT BY THE INSTITUTE OF POLISH
ARCHITECTURE — WARSZAWA

KLISZE CYNKOWE WYKONANE ZOSTAŁY
W ZAKŁADACH FOTOCHEMIGRAFICZNYCH
»HELIOS« W WARSZAWIE

TŁOCZONO
W SZKOLE
PRZEMYSŁU
GRAFICZ
NEGO
W
WARSZAWIE
SKŁADOWA 3

SEKCJA WYDAWNICZA ZAKŁADU ARCHITEKTURY POLSKIEJ

PLANY PRZEGLĄDOWE MIAST POLSKICH

SERJA PIERWSZA

WYBRAŁ I PRZYGOTOWAŁ DO DRUKU
Arch. ADAM MUNCEWICZ

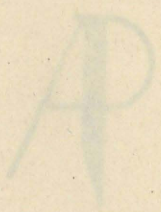

WARSZAWA 1929

SKŁAD GŁÓWNY W KASIE IMIENIA MIANOWSKIEGO
WYDANE Z ZASIŁKU DEPARTAMENTU NAUKI I SZKÓŁ WYŻSZYCH
MINISTERSTWA W. R. i O. P.

SEKCJA URBANISTYCZNA ZAKŁADU ARCHITEKTURY POLSKIEJ

PLANY PRZEGLĄDOWE MIAST POLSKICH

SERJA PIERWSZA

WYBRAŁ I PRZYGOTOWAŁ DO DRUKU
Arch. ADAM KUNCEWICZ

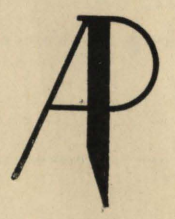

W A R S Z A W A 1 9 2 9

SKŁAD GŁÓWNY W KASIE IMIENIA MIANOWSKIEGO
WYDANE Z ZASIŁKU DEPARTAMENTU NAUKI I SZKÓŁ WYŻSZYCH
MINISTERSTWA W. R. i O. P.

BIBLIOTHEC OF THE INSTITUTE OF POLISH ARCHITECTURE II T.

THE PLANS OF POLISH TOWNS

FIRST SERIE

SELECTED AND PREPARED
BY
Arch. ADAM KUNCEWICZ

WARSZAWA — 1929

PUBLISHED BY THE INSTITUTE OF POLISH ARCHITECTURE WITH THE AID OF THE SCIENCE DEPARTAMENT OF THE MINISTRY OF RELIGIOUS CULTS AND PUBLIC INSTRUCTION

The published collection forms the first serie of the inventariation of the plans of the Polish towns carried on by the Institution of the Polish Architecture. The volumes will be issued successively depending on the collected materials which will be supplied according to the uniform scale and graphie method, settled by the Institution of the Polish Architecture. The aim of this publication is to give a base of orientation in the future construction of a synthetical image, that wile make us acquainted with the shaping of Polands municipal organisms. Owing to the difficulty of revising the opinions existing up to day, based on the collected materials the Institution of P. A. obliged to limit their work in this volume exclusively to strictly objective explanations without giving any conclusions.

OPRACOWANIE GRAFICZNE PLANÓW ASYST.
ZAKŁADU HELENY JAROSZ-FEDORSKIEJ
PRZY WSPÓŁUDZIALE P. TADEUSZA JASIŃSKIEGO

Od Redakcji.

Publikowany tu zbiór planów miast polskich stanowi serję pierwszą zapoczątkowanej inwentaryzacji istniejącego w tej dziedzinie materjału. Pracę tę zamierza wykonać Zakład Architektury Polskiej możliwie najpełniej, mając na uwadze znaczenie podjętego wydawnictwa dla rozległego kręgu urbanistów, w pierwszym zaś rzędzie historyków i architektów. Materjał publikowany, składający się niemal w całości z »ineditów«, rozproszony jest po licznych archiwach państwowych i samorządowych, co łącznie wzięte, uniemożliwiło nadanie tomowi publikacji jakiegoś z góry powziętego układu, poza tym jednym, jaki dyktuje kolejność gromadzonego materjału. Dalsze serje, z których następna znajduje się już w przygotowaniu, przyniosą nowe uzupełnienia i odkrycia, kładąc tem samem podstawę do nakreślenia blizkiego prawdy obrazu kształtowania się miejskich organizmów na ziemiach Polski.

Wydawnictwo niniejsze, będące, jak zaznaczyliśmy to już powyżej, pierwszą planową inwentaryzacją tego rodzaju, oparte być musi na własnej, przemyślanej metodzie podawania materjałów, której opis i umotywowanie znajdzie czytelnik wśród wierszy tekstu. W pracy swej Zakład Architektury Polskiej kierował się ponadto myślą, by przygotowywany zbiór uprzystępnić możliwie wszystkim pracownikom naukowym, pośrednio nawet mogących być zainteresowanemi, nie omijając żadnego z pośród możliwych kątów widzenia na publikowany objekt. Obecność tej tendencji uwarunkowała podkreślenie istniejących jeszcze zabytkowych budowli, oraz zaważyła na procesie sporządzenia przerysów z planów, przez staranne utrwalenie w granicach koniecznej przejrzystości wszelkich unaocznionych na oryginałach właściwości miejskiego organizmu, jako to dążności rozrostowych miasta, jego usiłowań regulacyjnych lub lokalnych deformacyj, uzależnionych od charakteru miasta jego najbliższego sąsiedztwa (pałac, zamek) oraz warunków oro- i topo-graficznych.

Tekst, poprzedzający materjał ilustracyjny, wstrzymuje się za nielicznemi wyjątkami, od wyprowadzenia szczegółowych nawet wniosków, ograniczając się naogół do ściśle przedmiotowych lub metodycznych wyjaśnień oraz opisowej inwentaryzacji niniejszego zbioru. Przeprowadzona z czasem publikacja całkowitego materjału, odsłoniwszy niejeden zapewne z niedocenianych dzisiaj problemów, pozwoli na rewizję kształtowanych dotychczas, często jeszcze intuicyjnie przypuszczeń, oraz wysnucie ogólniejszych podstaw w kierunku zbudowania objektywnej syntezy przedmiotu. Stanowić to będzie ostateczny etap pracy, której pomyślne zamknięcie zależeć będzie od możliwości przeprowadzenia całego szeregu uzupełniających studjów i środków ich realizacji.

KIEROWNIK ZAKŁADU ARCHITEKTURY POLSKIEJ
Prof. dr. Oskar Sosnowski
REDAKTOR WYDAWNICTW ZAKŁADU
Asyst. Michał Walicki

Publikowany tu zbiór planów miast opracowany został na podstawie planów pomiarowych sporządzonych w wieku XIX bądź XX.

Materjał pomiarowy z ubiegłego wieku, którego część zaledwie wyzyskaliśmy dla wydawnictwa, znajduje się przeważnie w archiwach państwowych lub miejskich, rzadziej w Urzędach Wojewódzkich lub w Ministerstwie Robót Publicznych.

Nagromadzone w czasie wielkiej wojny w Muzeum Okupacyjnem w Warszawie przez niemieckie władze oryginalne plany pomiarowe, odrysy i zdjęcia fotograficzne tych planów, wreszcie plany wykonane na podstawie pobieżnych pomiarów, przechowywane są obecnie w Muzeum Wojskowem w Warszawie.

Plany miast wykonane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej przechowywane są w Ministerstwie Robót Publicznych, Urzędach Wojewódzkich, Urzędach Katastralnych i Magistratach odnośnych miast.

Dotychczas w wydawnictwie prawie w całości wyzyskane zostały materjały znajdujące się w Ministerstwie Robót Publicznych, Archiwum Akt Dawnych, w Bibljotece Publicznej w Warszawie, w Pomorskim Urzędzie Katastralnym w Toruniu i częściowo w Archiwum Skarbowem i Wojskowem oraz w Archiwum Sekcji Urbanistycznej Zakładu Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej.

Niezupełne wyzyskanie tego materjału tłumaczy się koniecznością dokonywania nieustannej selekcji wśród poszczególnych objektów z uwagi na małą wiarogodność ich podania, zniszczenia, powodujące nieczytelność planu, lub też pogmatwanie linij regulacyjnych ulic z linjami przedstawiającemi stan istniejący.

Cechuje te plany wielka różnorodność interpretacji miejskiego organizmu, wyrażająca się zarówno w graficznym sposobie podania jak i, co ważniejsza, w zasadniczem ustosunkowaniu się autora, a pośrednio i epoki do samego objektu.

Starannością wielobarwnego wykonania wyróżniają się plany z czasów Księstwa Warszawskiego (1807—1815) i Królestwa Polskiego do 1863 r. Oznaczone są na nich zamki, kościoły, ruiny murów obronnych, budynki rządowe, parafjalne, domy prywatne chrześcijan i żydów z wyszczególnieniem drewnianych i murowanych, granice działek, drogi, studnie, rowy,

rzeki, jeziora i t. d. Warstwic lub innych oznaczeń różnic wysokościowych terenu brak, natomiast są oznaczone kreskami zbocza wzgórz, wąwozów, fos. Na niektórych planach są uwidocznione linje regulacyjne, komasacja działek, budynki przeznaczone do zburzenia. Natomiast wadliwy sposób oznaczenia regulacji niejednokrotnie uniemożliwia odczytanie stanu ją poprzedzającego.

Nierównie gorzej przedstawia się materjał pomiarowy z zaboru rosyjskiego wykonany po roku 1863: plany sporządzone przez władze rosyjskie są naogół niedokładne, przy tem niejednokrotnie bez oznaczenia poszczególnych budynków, granic działek i innych szczegółów.

Zdjęcia sporządzone przez niemieckie władze wojskowe okupacyjne nie weszły do zbioru ze względu na małą ich dokładność.

Plany wykonane przez władze polskie po r. 1915 w skali od 1 : 1000 do 1 : 2500 są naogół dokładne i przedstawiają w przeważnej swej części sieć uliczną, granice działek, zabudowania z rozróżnieniem mieszkalnych i gospodarczych, murowanych i drewnianych, warstwice w odstępach wysokościowych co jeden metr.

Znakowanie tych planów pomiarowych nie było tak ujednostajnione, jak to miało miejsce w planach z czasów Księstwa Warszawskiego lub Królestwa Kongresowego.

Wysoce niejednolicie wykonany materjał źródłowy, uprzednio poddany krytycznej ocenie, został w wydawnictwie ujednostajniony pod względem treści i formy przedstawienia. Wszystkie plany są w zbiorze zorjentowane i podane w skali 1 : 5000 z wyjątkiem Trok 1 : 10,000, które z powodu nadmiernej rozciągłości w format zbioru nie udało się zmieścić.

Na planach oznaczono sieć uliczną i place z charakterystycznemi uskokami, sposób zabudowania bloków: zwarty i niezwarty, budynki użyteczności publicznej, w pewnych wypadkach granice gruntów przynależnych do nich, o ile powyższe dane były uwidocznione w źródłach.

Od przedstawienia planów miast w wydawnictwach obcych przyjęty przez nas sposób różni się ujednostajnieniem skali, zróżniczkowaniem przedstawienia sposobu zabudowania i dokładniejszem oddaniem krzywizn i uskoków zabudowań w ulicach i placach. Sposób ten ułatwi zorjentowanie się nietylko co do ogólnego charakteru miasta, lecz jego fragmentów.

W alfabetycznym wykazie planów zamieszczonym na końcu tekstu podano opis źródła, miejsce jego przechowywania, wymiary, skalę i sposób graficznego wykonania, jego cechy szczególne oraz wykaz znanych nam innych jeszcze planów odnoszących się do tego samego miasta.

Istniejąca literatura polska, dotycząca miast (bibljografja na końcu tekstu) ma charakter monografij historycznych, w dziedzinę ściśle urbanistyczną jeszcze nie wkracza, jedynie w szkicu A. Lauterbacha pod tytułem: »Plan miasta jako wyraz jego kultury« znajdujemy ujęcie istoty organizmów miejskich z punktu widzenia historji sztuki.

W ostatnich pracach uczonych cudzoziemskich zagadnienia słowiańskich, a w ich liczbie polskich osiedli nie zostały wyświetlone należycie. Czołowi badacze jak:

J. Gantner w »Grundformen der europäischen Stadt« zbywa temat ogólnikowemi a tendencyjnemi uwagami, zaś

P. Lavedan w »Histoire d'Urbanisme. Antiquité-Moyen Age« posiłkuje się źródłami niemieckiemi i ich poglądom ulega, nie posiadając materjału z innych rąk.

Historycy polscy udowodnili już, między innemi, wbrew twierdzeniom historyków niemieckich, udział ludności polskiej w zakładaniu polskich miast na prawie magdeburskiem, średzkiem i chełmińskiem.

Łączna praca historyków, historyków sztuki oraz urbanistów niewątpliwie wyjaśni nam należycie, co miasta polskie mają do zawdzięczenia przybyszom. Wyczepujące ujawnienie i zbadanie źródeł pozwoli z czasem na rozwiązanie szeregu ważkich dla urbanisty i historyka kultury zagadnień; kwestję jak dokonywał się proces przetwarzania pierwotnych osad na organizmy miejskie, w jaki sposób na powstawanie miast wpływały targi, książęce stacje celne, budowa zamków i t. p., jaki wpływ na rozwój miasta wywierały lokacje na prawie niemieckiem, podczas pierwszej imigracji z 2-ej połowy XIII i z XIV w., czy da się stwierdzić istnienie odrębnego typu średniowiecznego miasta polskiego, jakie zmiany w układzie rzutów wywołały prądy renesansowe, co dał nam w tej dziedzinie barok, a zwłaszcza doba Stanisława Augusta i klasycyzm, czy obok wyraźnych wpływów zachodu i Włoch, nie mamy do zanotowania bezpośrednich wpływów od wschodu.

Niezwykle interesujące również będzie zbadanie prac regulacyjnych, podejmowanych od XVIII wieku aż do chwili bieżącej.

Zamieszczony w tym tomie materjał rysunkowy częściowo już naświetla niektóre z wyszczególnionych powyżej zagadnień.

Na pierwszy już rzut oka zebrane plany miast w większości wykazują znaczne podobieństwo, nie są jednak pozbawione pewnych różnic niejednokrotnie mało uchwytnych, uzależnionych od odmiennych warunków towarzyszących powstaniu i rozwojowi miasta. Na warunki te złożyły się względy geo- i topo-graficzne (nierówności terenowe, sąsiedztwo rzek, jezior, błot), stosunki historyczno-ekonomiczne i socjalne, czas powstania miasta, sytuacja polityczna państwa, stan gospodarczy kraju, względnie okolicy otaczającej miasto, nawiedzające nieustannie kataklizmy wojen i pożarów, liczna i charakterystyczna dla polskich stosunków imigracja obcych elementów (Niemców, Włochów, Ormian, Żydów i t. d.); nie bez wpływu pozostały wreszcie względy lokalne, przypadkowe, jak usytuowanie fortyfikacyj, kościołów, klasztorów i innych budowli monumentalnych, domen państwowych, prywatnych i kościelnych majątków ziemskich, projekty regulacyjne, siła tradycji wreszcie.

W rzutach większości tych miast uderza przedewszystkiem regularność założenia rynku i ulic z rynku wychodzących w przeciwstawieniu do nieregularności sieci ulicznej części od rynku oddalonych, powstałych później, w których jedynie pierwotne gościńce dojazdowe stanowią więź podstawową.

Chaotyczne zabudowanie tych dzielnic, wspólne większości miast europejskich, przybiera ostrą formę w miastach Polski w dzielnicach zamieszkanych przez liczną a ubogą ludność żydowską. Występuje ono nie znajdując usprawiedliwienia w przeszkodach terenowych, gdyż większość tych miast na płaszczyznach pobudowano, natomiast nieregularność rzutów rysunku i wybiegających zeń ulic, zawsze prawie można wytłumaczyć nierównościami terenu lub innemi lokalnemi przeszkodami.

Nierzadkie są mimo to przykłady utrzymania regularnego w planie rynku wbrew znacznym nierównościom terenu [rynek Będzina (Nr. 3) założony na spadku góry].

Fakt, że miasta polskie zabudowane były aż do ostatnich czasów przeważnie w drzewie, wynikające stąd częste a gruntowne zniszczenia przy pożarach, szczególnie w dobie wojen, nawiedzających kraj, sprawia, że plan pierwotny częstokroć ulegał znacznym zmianom.

Pobieżne wszakże nawet wejrzenie na zniekształcone rzuty miast polskich doprowadza do wniosku, że większość ich powstała na podstawie z góry powziętego planu, który przewidywał regularny

układ jądra przy rynku w obronnym obwodzie owalnym [Kalisz (Nr. 27), Wieluń (Nr. 91), Radom (Nr. 61)]. Miasta te pierwotnie zabudowane tylko w środkowej części przy rynku, posiadały grunty wolne w obrębie obwarowanym. Ulice i bloki później powstające na nich odchylały się od układu regularnego pod wpływem linji obwodowej.

Linja ta określiła granice dla układu pierwotnie pomyślanego, po jej przekroczeniu zaś powstały przedmieścia na osnowie gościńców lecz w układzie ściślej z organizmem pierwotnym nie zespolonym.

Schemat miasta średniowiecznego znajduje zastosowanie do miast powstałych w wiekach późniejszych. Zamość (Nr. 99), zbudowany w XVI w., w całości wypełnia linje obwałowań regularnym układem szachownicowym. Miasta nowsze, pozbawione obwałowań obwodowych, zakładane w szachownicę, mają w układzie swym nieograniczoną możność rozwoju [Baranowicze (Nr. 1), Markuszów (Nr. 41)].

Prócz miast zakładanych jednorazowo wyrastały również inne stopniowo ze skupień podzamkowych przy targowiskach lub ośrodkach kultu [Jaworzno (Nr. 26), Suraż (Nr. 15), Troki (Nr. 82), Opatówek (Nr. 46)]; są one wskutek tego nieregularne, o ile w następstwie regulacji nie uległy.

Studjum tej grupy miast może rzucić światło na ukształtowanie pierwszych osad będących zawiązkami miast. W zbiorze obecnym podajemy plan Skalbmierza (Nr. 70), na którym według wszelkiego prawdopodobieństwa mamy utrwalony fragment osady typu okolnicy. Wobec tego, że na obszarze Rzeczypospolitej nie znaleziono żadnej wsi tego układu, odszukanie śladu jednej w tworzącym się organiźmie miejskim ma szczególną doniosłość.

Koniec XVIII w. i wiek XIX były okresem planowania założeń urbanistycznych w wielkim stylu (założenia osiowe, promieniste i gwiaździste). Projekty te w większości nie utrwaliły się jednak w zamierzonym zakresie [Puławy (Nr. 58), Szczuczyn Lidzki (Nr. 77)].

Prace regulacyjne prowadzone w poszczególnych wypadkach już za Sasów, częstsze na schyłku XVIII w., objęły znaczną ilość miast na początku w. XIX.

Odnośne projekty cechuje dążenie do schematyzowania, nie liczącego się z nierównościami terenowemi; ze stanem istniejącego zabudowania, brak pietyzmu w stosunku do pomników przeszłości i brak szerszych pomysłów urbanistycznych.

Ta schematyczność obok nadmiernie szeroko projektowanych ulic wpłynęła na to, że częstokroć regulacja nie została zrealizowana w całości.

OPISY PLANÓW.

1. BARANOWICZE (Województwo Nowogródzkie, Powiat Baranowicki).
Podziałka 1:10.000; odbitki (92×93 cm.) *), sporządzone na podstawie pomiarów, wykonanych w końcu XIX lub początku XX stulecia znajdują się w Ministerstwie Robót Publicznych i Zakładzie Architektury Polskiej przy politechnice Warszawskiej. Plan oryginalny jest własnością magistratu m. Baranowicz.

Na odbitkach oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice terenów kolejowych, koszary wojskowe. Wydawnictwo podaje tylko część planu, obejmującego śródmieście.

2. BEREZA KARTUZKA (Woj. Poleskie, Powiat Prózański).
Podziałka 1:2000; plan oryginalny na sześciu sekcjach (po 50 × 63 cm.) sporządził w 1923/4 r. mierniczy inż. Maciej Niewiadomski. Własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitki 5-ej i 6-ej sekcyj, zużytkowane w wydawnictwie, znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania, cmentarze, mosty, rzekę, oraz warstwice w odstępach wysokościowych 50 cm.

Wydawnictwo podaje tylko zabudowane części miasta.

Oprócz wymienionego planu znajduje się w Ministerstwie Robót Publicznych oryginalny plan w podziałce 1:1000 na sekcjach (po 58×70 cm.) sporządzony przez mierniczego inż. M. Niewiadomskiego w 1923/4 r.

Plan ten, oprócz wyżej wyszczególnionych danych pomiarowych rozróżnia hudynki murowane, drewniane, mieszkalne i gospodarcze.

Kopja fragmentu planu w podziałce 1:1000 przedstawiająca położenie byłego klasztoru znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

3. BĘDZIN (Woj. Kieleckie, Powiat Będziński).
Podziałka 1:2500; odbitka (102×83 cm.) planu z końca XIX lub początku XX stulecia. Własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie: sieć uliczną, granice działek, zabudowania, cmentarze, rzekę, mosty, część dawnych murów obronnych, tudzież projektowaną sieć kanalizacyjną. **)

Oprócz wymienionego planu w Zakładzie Architektury Polskiej znajduje się odrys (30×33 cm.) planu śródmieścia w skali 1:2100 z wyżej wyszczególnionem znakowaniem.

---

*) Cyfry w nawiasach obok słów »Odbitka«, »Plan«, »Odrys«, »Kopja« oznaczają wymiar planu w świetle ram.

**) Wydawnictwo podaje tylko część planu, przedstawiającą stare miasto z sąsiedniemi dzielnicami.

4. BIAŁA PODLASKA (Woj. Lubelskie, Powiat Bialski).
Podziałka 1:2500; odrys (39×72 cm.) sporządzony na podstawie planu oryginalnego z końca ubiegłego lub początku bieżącego stulecia znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, cmentarz, granice gruntów kościelnych, szkolnych i szpitalnych, pozostałe części zamku i obwarowań, kościoły, budynki użyteczności publicznej i wykaz tych budynków.

Wydawnictwo podaje plan miasta prawie w całości.

5. BIELAWY (Woj. Warszawskie, Powiat Łowicki).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan na 8 sekcjach (po 50×62,5 cm.) sporządził w 1921/23 r. inż. Franciszek Augustynek; własność Ministerstwa Robót Publicznych. W Zakładzie Architektury Polskiej znajdują się jednobarwne odbitki 1, 2, 4 i 5 sekcyj planu oryginalnego, zużytkowane w wydawnictwie.

Na planie oryginalnym i odbitkach oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numerację działek, zabudowania, cmentarze, rzekę, mosty i warstwice w odstępach wysokościowych 50 cm.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

6. BIEŻUŃ (Woj. Warszawskie, Powiat Sierpecki).
Podziałka 1:2000; kopja (92×99 cm.) planu z r. 1798 wykonana w r. 1825 przez Ignacego Krajewskiego. Własność Archiwum Skarbowego w Warszawie (Nr. 3529).

Na kopji oznaczono wielobarwnie istniejące ulice, oraz projektowaną ich regulację, granice niektórych działek, istniejące i projektowane budynki murowane i drewniane, ogrody, łąki, lasy, cmentarz, wody, mosty, fosy i groble. Wykazu znaków na kopji niema.

Dwubarwny odrys kopji wykonany w 1927 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej. Odrys ten przedstawia czarną linją stan poprzedzający regulację, brązową—linje regulacyjne ulic i projektowane zabudowania.

Wydawnictwo podaje kopję planu w całości.

7. BOLESŁAWICE (Woj. Łódzkie, Powiat Wieluński).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (54×90 cm.), wykonany w r. 1824 przez mierniczego przysięgłego W. Góreckiego, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie wielobarwnie oznaczono istniejące ulice, oraz projektowaną ich regulację, granice działek, budynki murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, kościelnych, miejskich i prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz ogrody, łąki, nieużytki i wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

8. BRDÓW (Woj. Łódzkie, Powiat Kolski).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny (100×104 cm.) z 1810 r.; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka Nr. $\frac{1163}{XLVI}$—3. Jednobarwny odrys części planu przedstawiający dzielnice, położone przy rynku, sporządzony w r. 1929 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie granice miasta, sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane, z muru pruskiego i drewniane, z rozróżnieniem rządowych, miejskich, duchownych i prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz osadę sukienniczą, cmentarze, pola, nieużytki i wody.

Wydawnictwo podaje tylko część planu.

9. BRZEŚĆ KUJAWSKI (Woj. Warszawskie, Powiat Włocławski).
Podziałka 1:1000; plan (75×85 cm.) z pierwszych lat XIX stulecia; własność Archiwum Wojennego Aktów Okupacyjnych w Warszawie. Jednobarwny odrys tego planu wykonany w 1927 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, budynki miejskie, parafialne i prywatne.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

10. BRZEŻANY (Woj. Tarnopolskie, Powiat Brzeżański).
Podziałka 1:2880: kopja planu z końca XIX lub początku XX stulecia. Własność magistratu miasta Brzeżan. Plan oryginalny znajdował się do wojny w Archiwach Lwowskich. Jednobarwny odrys kopji, wykonany w 1925 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

11. CHEŁM (Woj. Lubelskie, Powiat Chełmski).
Podziałka 1:5000; plan (63×81 cm.) sporządzony w 1913 r. przez władze rosyjskie; własność magistratu miasta Chełma.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, bloki budowlane, budynki użyteczności publicznej, parki, ogrody, cmentarze, wody, tory kolejowe, oraz projekt rozbudowy na wygonie położonym na północny wschód od miasta.

Wydawnictwo podaje tylko część planu, przedstawiającą śródmieście i dzielnice z niem sąsiadujące.

Oprócz wymienionego planu znajduje się w magistracie miasta Chełma:

1) wielobarwna kopja planu i projektu rozbudowy miasta w skali 1:5000, sporządzonego w r. 1913 przez mierniczego Ziółkowskiego — i

2) plan miasta w skali 1:6000, sporządzony przez austryjackie władze okupacyjne w czasie wielkiej wojny. Na planie w skali 1:6000 oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, budynki, ogrody cmentarze, wody, mosty, tory kolejowe.

Odrys wymienionej kopji i odbitka planu w skali 1:6000 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

12. CHORZELE (Woj. Warszawskie, Powiat Przasnyski).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny (73×39 cm.) sporządzony w 1920 roku przez Departament Budowlany Ministerstwa Robót Publicznych; własność wymienionego Ministerstwa. Odbitka znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane i drewniane, rzekę i most. Na odbitce oprócz wyżej wyszczególnionych danych oznaczono linje regulacyjne ulic i projektowane budynki. Wydawnictwo podaje plan w całości.

13. CIECHANÓW (Woj. Warszawskie, Powiat Ciechanowski).
Podziałka 1:1500; odrys (86×148 cm.) z roku 1851; własność Archiwum Skarbowego w Warszawie. (Nr. 3525). Na odrysie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, zabudowania murowane, z muru pruskiego i drewniane z rozróżnieniem miejskich, duchownych i prywatnych (chrześcijan i żydów), oraz mosty, ogrody owocowe, warzywne, łąki, pastwiska, nieużytki, wody, ulice brukowane i niebrukowane, krzyże, drogowskazy.

Wydawnictwo podaje prawie cały plan. Oprócz wymienionego planu w Archiwum Skarbowem znajduje się jeszcze:

1) barwna kopja planu Giersberga (101×258 cm.) w podziałce 1:850, wykonana przez Gehrickego (Nr. 3610).

2) barwna kopja (59×89.5 cm.) w podziałce 1:1750, wykonana w pierwszych dziesiątkach ubiegłego stulecia przez Aleksandra Karoli'ego (Nr. 3508).

3) oryginalny plan (62×97,5 cm.) w podziałce 1:500, wykonany w roku 1843 przez geom. rządowego Joachima Łuszczewskiego przy pomocy In. Zielińskiego. Plan ten zawiera projekt odbudowy i regulacji spalonej części miasta (Nr. 2951).

14. CZELADŹ (Woj. Kieleckie, Powiat Będziński).
Podziałka 1:1000, plan oryginalny z początku b. stulecia na 2-ch sekcjach (po 100×75cm.), własność Magistratu miasta Czeladzi. Odbitka tego planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, skwery, rzekę.

Wydawnictwo podaje część planu przedstawiającą śródmieście i dzielnice z niem sąsiadujące. Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan w skali 1:2500 z dwudziestych lat b. stulecia. Na planie tym oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, zabudowania, mosty i rzekę.

15. DOBROMIL (Woj. Lwowskie, Powiat Dobromilski).
Podziałka 1:2880, kopja (60×65 cm.) mapy katastralnej, wykonanej w drugiej połowie XIX stulecia, własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka kopji znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na kopji oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery niektórych działek, niektóre budynki, rzeki i mosty.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

16. DOBRZYŃ (Woj. Warszawskie, Powiat Rybiński).
Podziałka 1:2000, kopja (52×66 cm.) wykonana przez Konduktora Penne'go w r. 1805 z planu oryginalnego sporządzonego przez budowniczego Goeppner'a w końcu XVIII lub początku XIX stulecia. Własność Archiwum Skarbowego w Warszawie (Nr. 3546).

Na kopji oznaczono wielobarwnie istniejące ulice oraz projektowaną ich regulację, zabudowania, grunty miejskie i wójtowskie, wody.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Archiwum Skarbowem znajduje się jego kopja barwna (58,5×90 cm.) wykonana w początkach XIX stulecia przez Aleksandra Karoli'ego. Kopja przedstawia plan miasta wedle zamierzonej regulacji (Nr. 3533).

17. DOMACZEWO (Woj. Poleskie, Powiat Brzeski).
Podziałka 1:2100; plan oryginalny sporządzony w 1922-23 r. przez Oddział Pomiarowy Poleskiej Dyrekcji Robót Publicznych; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, cmentarze.

Wydawnictwo podaje część planu.

18. GNIEZNO (Woj. Poznańskie, Powiat Gnieznieński).
Podziałka 1:5000; odbitka (108×115 cm.) planu wykonanego w 1925 r. i uzupełnionego ponownie w r. 1927; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na odbitce wielobarwnie oznaczono sieć uliczną, częściowo granice działek, budynki użyteczności publicznej, zakłady przemysłowe, część budynków mieszkalnych, tory kolejowe, wody, parki, cmentarze.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście i dzielnice z niem sąsiadujące.

19. GOŁUB nad Drwęcą (Woj. Pomorskie, Powiat Wąbrzeźnieński).
Podziałka 1: 2500; plan katastralny z 1866 r.; własność Urzędu Katastralnego w Toruniu.

Na planie oznaczono sieć uliczną, granice działek, część zabudowań, rzekę i most.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

20. GRÓJEC (Woj. Warszawskie, Powiat Grójecki).
Podziałka 1:4200; odręczny pomiarowy plan (72×92 cm.) zdjęty z roku 1870 z bruljonów pomiarowych praktykanta miernictwa Hipolita Rzewuskiego, dostarczonych Józefowi Piotrowskiemu do orjentowania się przy przeprowadzeniu niwelacji i regulacji miasta Grójca; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka $\frac{1172}{\text{XL VI-}7}$. Jednobarwny odrys planu, wykonany w 1929 r. znajduje się w zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania, wody, wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

21. HUSIATYN (Woj. Tarnopolskie, Powiat Husiatyński).
Podziałka 1:1000; odrys planu pomiarowego z r. 1919 na 2-ch sekcjach (po 50×70 cm.), wykonany w r. 1920 przez Zakład Architektury Polskiej; własność wymienionego Zakładu. Plan oryginalny znajduje się w magistracie m. Husiatyna.

Odrys przedstawia dwubarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania istniejące i zburzone, ruiny zamku, częściowo rzekę i warstwice w odstępach wysokościowych 1 m.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w magistracie m. Husiatyna znajduje się plan pomiarowy z przełomu XIX i XX stulecia. Odrys tego planu (40×50 cm.) znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

22. JANOWO (Woj. Warszawskie, Powiat Przasnyski).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan pomiarowy (42×55 cm.) wykonał około roku 1920 Departament Budowlany Ministerstwa Robót Publicznych; własność wymienionego Ministerstwa. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, ścieki uliczne, granice i numerację działek, zabudowania murowane i drewniane, z rozróżnieniem zniszczonych, rzekę i most.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

23. JANÓW PODLASKI (Woj. Lubelskie, Powiat Janowski).
Podziałka (1:2000; (57×69 cm.) plan pomiarowy, wykonany około r. 1920; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka tego planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, część działek i zabudowań, skwery, cmentarz żydowski, rzekę i most.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

24. JANÓW (Woj. Lwowskie, Powiat Gródecki).
Podziałka 1:1000; odbitka 127×85 cm.) planu zabudowania, opracowanego staraniem i nakładem Wydziału Krajowego w latach 1916—1918; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania murowane, drewniane i zniszczone, cmentarz, staw oraz projektowaną regulację miasta.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

25. JAROSŁAW (Woj. Lwowskie, Powiat Jarosławski).
Podziałka 1:2880; odbitka (74×97 cm.) planu pomiarowego, wykonanego w drugiej połowie XIX stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, parki, boiska sportowe, cmentarze, rzekę, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje część miasta.

26. JAWORZNO (Woj. Krakowskie, Powiat Chrzanowski).
Podziałka 1:2880; odbitka (67,5×137,5 cm.) planu pomiarowego, wykonanego w drugiej połowie XIX stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania, cmentarze, tory kolejowe, kopalnie oraz sieć wodociągów.

Wydawnictwo podaje śródmieście i przylegające doń dzielnice.

27. KALISZ (Woj. Łódzkie, Powiat Kaliski).
Podziałka 1:4000; plan pomiarowy (50×60 cm.), sporządzony w latach 1824—1825 przez profesora matematyki Kazimierza Nahajewicza; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na planie uwidoczniono jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania, ruiny murów obronnych, rzeki, mosty, skwery, wzgórza oraz wykaz ważniejszych budynków.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz wymienionego planu znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej następujące plany, wydane przez mierniczego przysięgłego Ottomara Wolle w roku 1878:

1) Sekcja I (56×86 cm.) przerysowana z planu w podziałce 1:3000, sporządzonego przez mierniczego Politalskiego w roku 1785,

2) Sekcja II w podziałce 1:5000 (56×82 cm.) wykonana podług planu inż. Bernharda z roku 1825,

3) Sekcja III (56×79 cm.) opracowana oryginalnie w podziałce 1:4200 w roku 1878 przez wydawcę, oraz

4) plan (100×156 cm.) w podziałce 1:2500, sporządzony w 1925 r. przez Urząd Budowlany m. Kalisza.

28. KAMIEŃ KOSZYRSKI (Woj. Poleskie, Powiat Kamienio-Koszyrski).
Podziałka 1:1680; kopja (49×63 cm.) planu pomiarowego z dwudziestych lat bieżącego stulecia, własność Spółdzielni Architektonicznej w Warszawie. Jednobarwny odrys kopji znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na kopji oznaczono barwnie sieć uliczną, granice działek, część zabudowań, ruiny zamku, wody, mosty, ogrody, łąki.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

29. KAZIMIERZ nad WISŁĄ (Woj. Lubelskie, Powiat Puławski).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan pomiarowy (74×97 cm.), wykonany przez Ministerstwo Robót Publicznych w 1921—1922 roku; własność wymienionego Ministerstwa. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie i odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek budowlanych, zabudowania murowane istniejące, murowane zburzone, drewniane, wody, mosty, cmentarze, warstwice w odstępach wysokościowych 5 mtr.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych i w Zakładzie Architektury Polskiej znajduje się plan pomiarowy i jego odbitka w skali 1:2000 (69×98 cm.), przedstawiające cały obszar miasta w taki sam sposób jak na planie. W podziałce 1:1000 zostało przedstawione śródmieście oraz plan zabudowania (74×94 cm.) w podziałce 1:1000 sporządzony przez wymienione Ministerstwo w 1926 roku.

Na planie zabudowania oprócz wyżej wymienionych szczegółów są uwidocznione budynki zabytkowe oraz projekt regulacji rzek, ulic i zabudowania.

30. KOŁBIEL (Woj. Warszawskie, Powiat Mińsko-Mazowiecki).
Podziałka 1:1000: odrys (69×86 cm.) planu zabudowania z 1918 r.; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Odbitka wymienionego odrysu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na odrysie i odbitce oznaczono czarną kreską stan istniejący, sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane i drewniane, mieszkalne i gospodarcze, bramy wjazdowe, studnie, wody, mosty, pola, las, łąki, wygon miejski i nieużytki, czerwoną kreską procent regulacji ulic, komasacji działek i zabudowania.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

31. KOŁO (Woj. Łódzkie, Powiat Kolski).

Podziałka 1:1500; kopja oryginalnego planu pomiarowego i zabudowania (98×115 cm.) wykonana w 1826 roku przez Ziółkowskiego mierniczego przysięgłego; własność magistratu m. Koła. Dwubarwny odrys kopji, wykonany w 1926 r., znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na kopji oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice i numeracje działek, zabudowania murowane z pruskiego muru i drewniane, z rozróżnieniem rządowych, wojskowych, kameralnych, duchownych i prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz ogrody, wody, linje regulacyjne ulic i projektowany most.

Wydawnictwo podaje plan śródmieścia i przylegających doń dzielnic.

32. KONIN (Woj. Łódzkie, Powiat Koniński).

Podziałka 1:2000; oryginalny plan pomiarowy z 1920 roku i 1921 roku, wykonał mierniczy przysięgły Zygmunt Majewski, własność Ministerstwa Robót Publicznych. W zakładzie Architektury Polskiej znajduje się jednobarwny odrys (63×92 cm.) wykonany w 1926 r.

Na planie oryginalnym i odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, mosty, wody, błonia miejskie.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz wyżej wymienionego planu w Archiwum Wojskowem Aktów Okupacyjnych w Warszawie znajdują się odbitki fotograficzne planów miasta z 1816 i 1824 roku.

33. KOWALEWO (Woj. Pomorskie, Powiat Wąbrzeźnieński).

Podziałka 1:1000; plan katastralny z roku 1875, własność Urzędu Katastralnego w Toruniu.

Na planie oznaczono sieć uliczną, granice działek, zabudowania, wody.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

34. KRASNYSTAW (Woj. Lubelskie, Powiat Krasnostawski).

Podziałka 1:2000, oryginalny plan pomiarowy (94×137 cm.) z roku 1918; własność Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych i Magistracie miasta Krasnegostawu znajdują się plany regulacyjne (zabudowania) sporządzone przez wymienione Ministerstwo w 1921 r. na podstawie wyżej opisanego planu.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numeracje działek. Zabudowania, murowane i drewniane, z rozróżnieniem prywatnych i publicznych, ogrody, pola, łąki, nieużytki, aleje drzew, studnie, ogrodzenia murowane, wody, ścieki uliczne, mosty, warstwice w odstępach wysokościowych 1 m. Plan zabudowania ustala linje regulacyjne ulic i sposób zabudowania.

35. KUTNO (Woj. Warszawskie, Powiat Kutnowski).

Podziałka 1:2500; oryginalny plan pomiarowy (52×80 cm.) z 1826 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie uwidoczniono sieć uliczną, granice i numeracje działek, zabudowania murowane,

drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, dominjalnych, duchownych, miejskich, wojskowych, żydowskich oraz ogrody, łąki i wody.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

36. LĄDEK (Woj. Łódzkie, Powiat Słupecki).
Podziałka 1:1500; oryginalny plan pomiarowy (36×64 cm.) z 1825 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice i numeracje działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem duchownych i prywatnych oraz ogrody i wody.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

37. LIPNO (Woj. Warszawskie, Powiat Lipnowski).
Podziałka 1:4200; plan oryginalny (99×102 cm.) wykonał w 1880 roku mierniczy Erazm Dworzańczyk; własność Magistratu miasta Lipna. Jednobarwny odrys części planu, przedstawiającej śródmieście, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania murowane i drewniane, wody, mosty, wzgórza oraz linje regulacyjne ulic.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

38. LUBARTÓW (Woj. Lubelskie, Powiat Lubartowski).
Podziałka 1:1000 oryginalny plan pomiarowy, wykonał na oddzielnych sekcjach (po 50×62 cm.) w 1922 r. mierniczy przysięgły inż. I. Jerômé; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

W Zakładzie Architektury Polskiej znajdują się odbitki sekcyj, przedstawiających śródmieście.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, numerację i granice działek, rowy, tory kolejowe, cmentarze, wody.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

39. LUTOMIERSK (Woj. Łódzkie, Powiat Łaski).
Podziałka 1:4000; oryginalny plan pomiarowy (33×46 cm.) z roku 1918 wykonany przez Kazimierza Jasińskiego; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka wymienionego planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane i drewniane, wody, mosty oraz warstwice w odstępach wysokościowych 1 m.

Wydawnictwo podaje zabudowaną część miasta.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajdują się plany w podziałce 1:1000 pomiarowy z roku 1918 i zabudowania sporządzony przez wymienione Ministerstwo w r. 1923.

Na planie pomiarowym w podziałce 1:1000 oznaczono wyżej wymienione szczegóły, dotyczące stanu istniejącego; plan zabudowania oprócz tych szczegółów przedstawia linje regulacyjne ulic i projektowany sposób zabudowania.

40. ŁOWICZ (Woj. Warszawskie, Powiat Łowicki).
Podziałka 1:5000 oryginalny plan pomiarowy (75×80 cm.) wykonał w r. 1922 inż. Franciszek Augustynek; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na planie oznaczono sieć uliczną, granice działek, zabudowania, mosty, wody, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje śródmieście.

Oprócz wymienionego planu znajduje się w Ministerstwie Robót Publicznych plan pomiarowy w skali 1:1000 z oznaczeniami wyszczególnionemi wyżej i z warstwicami w odstępach

wysokościowych 50 cm. zaś w Magistracie m. Łowicza i w Zakładzie Architektury Polskiej plan regulacyjny zabudowania w podziałce 1:5000 sporządzony przez wymieniony Magistrat w roku 1926.

41. MARKUSZÓW (Woj. Lubelskie, Powiat Puławski).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan pomiarowy (85×136 cm.), sporządzony w 1918 roku przez Z. Buchholca; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka wymienionego planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, stałe, niestałe i sporne granice działek oraz ich numery, zabudowania murowane, drewniane, z rozróżnieniem mieszkalnych, gospodarczych i spalonych, studnie, mosty, drzewa, rynsztoki, rowy, płoty, warstwice w odstępach wysokościowych 0,50 i 1,00 m.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Zakładzie Architektury Polskiej znajduje się plan (57×113 cm.) w podziałce 1:1250 z roku 1859 wykonany przez geometrę patentowego Jana Gomulickiego, z oznaczeniem barwnem sieci ulic, granic i numerów działek, budynków murowanych i drewnianych, z rozróżnieniem dworskich, księżych, rządowych i prywatnych, ogrodów warzywnych, owocowych i angielskich, łąk, wód, mostów, placów, dróg.

Ministerstwo Robót Publicznych posiada jeszcze plan zabudowania w podziałce 1:1000, wykonany przez wymienione Ministerstwo w r. 1920. Plan ten, oprócz stanu istniejącego podaje linje regulacyjne ulic i sposób zabudowania.

42. MŁAWA (Woj. Warszawskie, Powiat Mławski).
Podziałka 1:2100; plan oryginalny (87×104 cm.), wykonany w 1799 r., własność Archiwum Skarbowego w Warszawie (Nr. 3547).

Plan przedstawia wielobarwnie ulice oraz ich regulację, zabudowania istniejące i projektowane, ogrody, pola, łąki i wody.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Archiwum Skarbowem znajduje się barwna kopja planu w podziałce 1:2000, (59×90 cm.) Nr. 3560.

Zakład Architektury Polskiej posiada jeszcze odbitkę jednobarwną odrysu z r. 1919 planu rosyjskiego (66×100 cm.) przechowywanego w magistracie m. Mławy.

43. NASIELSK (Woj. Warszawskie, Powiat Pułtuski).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan pomiarowy (90×130 cm.), sporządzony w 1842 roku przez mierniczego Walentego Wilskiego w roku 1857, uzupełniony przez mierniczego Juljusza Szochela; własność Archiwum Skarbowego w Warszawie (Nr. 3563).

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane i drewniane, z rozróżnieniem dworskich, kościelnych, komunalnych i prywatnych (chrześcijan i starozakonnych) oraz łąki, wody, studnie, ogrody, place puste.

Wydawnictwo podaje całe miasto.

44. NIESZAWA (Woj. Warszawskie, Powiat Nieszawski).
Podziałka 1:5000; odrys (84×113 cm.) planu pomiarowego z 1858 r.; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, wody, mosty, rowy.

Na oryginalnym planie znajdującym się w Magistracie oznaczono grunty i zabudowania miejskie, parafjalne, klasztorne, kameralne, szpitalne i prywatne, oraz ogrody owocowe, warzywne, pastwiska, łąki, nieużytki i wody.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

45. NOWE MIASTO nad PILICĄ. (Woj. Warszawskie, Powiat Rawski).
Podziałka 1 : 2000; plan pomiarowy oryginalny (97×104 cm.) wykonał w 1918 roku mierniczy Zygmunt Majewski; własność Ministerstwa Robót Publicznych. W Zakładzie Architektury Polskiej znajduje się odbitka planu.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice niektórych działek, zabudowania murowane i drewniane, studnie, figury, krzyże, wody, mosty, cmentarze, warstwice w odstępach wysokościowych 1 mtr.

Wydawnictwo podaje cały plan.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan zabudowania, wykonany przez wymienione Ministerstwo w 1921 r. Plan ten przedstawia stan istniejący oraz projekt regulacji ulic i sposób zabudowania.

46. OPATÓWEK (Woj. Łódzkie, Powiat Kaliski).
Podziałka 1 : 1500; plan oryginalny (68×84 cm.) wykonał w roku 1823 nadkonduktor drogowy, Leon Lubicz Orłowski; własność Archiwum Skarbowego w Warszawie, Nr 3513.

Odrys jednobarwny (50×80 cm.) wykonany w 1927 roku znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Oryginalny plan przedstawia wielobarwnie sieć ulic, granice i numery działek, budynki murowane, drewniane, z rozróżnieniem dominjalnych, miejskich, parafjalnych, ogrody, pastwiska, wody, mosty, cmentarze, wzgórza, oraz projekt zabudowania i budynki, wykonane na podstawie tego projektu.

Wydawnictwo podaje cały plan.

47. OSSYAKÓW (Woj. Łódzkie, Powiat Wieluński).
Podziałka 1 : 2000; plan oryginalny wykonał w 1918 roku technik Jan Majcherski; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odrys (50×56 cm.) wykonany jednobarwnie, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie uwidoczniono sieć uliczną, granice niektórych działek, budynki murowane i drewniane, cmentarz, wody, glinianki, mosty.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

48. OSTRÓW (Woj. Białostockie, Powiat Ostrowski).
Podziałka 1 : 2500; odbitka planu zabudowania (70×94 cm.) wykonał w latach dwudziestych bieżącego stulecia St. Zwolanowski; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie ulice i projekt ich regulacji, budynki istniejące i projektowaną rozbudowę miasta, cmentarze, oraz warstwice w odstępach wysokościowych 1 mtr.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

49. OŻARÓW (Woj. Kieleckie, Powiat Opatowski).
Podziałka 1 : 1000; plan pomiarowy oryginalny (96×146 cm.) wykonał w 1920 i 1921 r. Inż. Marceli Skibka; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice i numery działek, budynki murowane, drewniane i zniszczone, wody.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan zabudowania (96×146 cm.), wykonany przez wymienione Ministerstwo w r. 1923.

Plan ten przedstawia stan istniejący oraz projekt regulacji ulic i sposób zabudowania.

50. PABIANICE (Woj. Łódzkie, Powiat Łaski).
Podziałka 1:5000; kopja (92×115 cm.) z planu z roku 1921 wykonana w 1927 r.; własność Magistratu m. Pabianic. Jednobarwny odrys kopji znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na kopji oznaczono sieć uliczną i granice działek, budynki murowane, drewniane i fabryczne, ogrody, cmentarz, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

51. PIASKI LUTERSKIE (Woj. Lubelskie, Powiat Lubelski).
Podziałka 1:1000; oryginalny plan pomiarowy (100×192 cm.), wykonany w roku 1918 przez Z. Buchholca; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, budynki murowane i drewniane z rozróżnieniem mieszkalnych i gospodarczych, cmentarze, wody, mosty, warstwice w odstępach wysokościowych co 1 mtr.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan zabudowania (100×192 cm.) w podziałce 1:1000, opracowany przez wymienione Ministerstwo w roku 1920.

Na planie tym, oprócz danych przedstawiających stan istniejący, oznaczono projekt regulacji ulic i sposób zabudowania.

52. PIOTRKÓW TRYBUNALSKI (Woj. Łódzkie, Powiat Piotrkowski).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (128×164 cm.) z 1827 r.; własność Muzeum Ziemi Piotrkowskiej. Jednobarwny odrys (92×102 cm.) części tego planu, przedstawiającej śródmieście, wykonany w 1926 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na oryginalnym planie oznaczono wielobarwnie sieć ulic oraz projekt ich regulacji, granice i numery działek, budynki murowane i drewniane, ruiny murów obronnych, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz wymienionego planu w Magistracie m. Piotrkowa znajdują się plany:

1) w skali 1:2520 wykonany przez mierniczego Pliskiego uzupełniony w roku 1882 przez mierniczego Zdzisława Kułakowskiego.

Na planie tym oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania murowane i drewniane, puste place, ogrody owocowe i warzywne, łąki, wygony, pastwiska, błota, wody, mosty, studnie, rowy, wały ziemne, glinianki, ogrodzenia drewniane i murowane, cmentarze, tory i zabudowania kolejowe;

2) plan w podziałce 1:5000, wykonany w latach dwudziestych bieżącego stulecia z oznaczeniem sieci ulicznej, granic działek, zabudowań, wód, mostów;

3) plan w podziałce 1:1000 w lat dwudziestych bieżącego stulecia, z oznaczeniami wyżej wyszczególnionemi.

Jednobarwny odrys planu z 1882 r. i odbitki planu w podziałce 1:5000 z roku 1920 oraz części planu w podziałce 1:1000 z roku 1920, przedstawiającej śródmieście, znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

53. PŁOCK (Woj. Warszawskie, Powiat Płocki).
Podziałka 1:6000; odbitka (90×100 cm.) planu z 1908 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Odbitka przedstawia wielobarwnie sieć ulic, granice działek, zabudowania, ogrody, wody, mosty, wzgórza, cmentarze.

Wydawnictwo podaje tylko część planu, przedstawiającą śródmieście.

54. PŁOŃSK (Woj. Warszawskie, Powiat Płoński).
Podziałka 1:3000; plan oryginalny (90×58 cm.) z końca XVIII lub początku XIX stulecia; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. Dokładna kopja wymienionego planu wykonana w pierwszych latach XIX stulecia znajduje się w Archiwum Skarbowem w Warszawie, jednobarwny odrys planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie i kopji oznaczono wielobarwnie, na odrysie jednobarwnie, ulice i projektowaną ich regulację, granice działek, budynki murowane i drewniane, wody. Objaśnień dotyczących barw i linji przedstawionych na planie brak.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

55. PRZASNYSZ (Woj. Warszawskie, Powiat Przasnyski).
Podziałka 1:5000; plan oryginalny z 1917 r.; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Jednobarwny odrys (32,5×37 cm.) wykonany w 1925 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć ulic, granice działek, zabudowania, cmentarze, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan miasta w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje sic plan pomiarowy w skali 1:1000 z r. 1917 i sporządzony na podstawie tego planu w r. 1921 plan zabudowania. Na planie zabudowania, oprócz stanu istniejącego, przedstawiono linje regulacyjne i projektowany sposób zabudowamia.

56. PRZEWORSK (Woj. Lwowskie, Powiat Przeworski).
Podziałka 1:1440; odrys (85×102) planu z r. 1896, sporządzony w 1928 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej. Plan oryginalny znajduje się w Magistracie m. Przeworska.

Na odrysie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice działek, budynki murowane i drewniane, ogrody, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan miasta w całości.

57. PUCK (Woj. Pomorskie, Powiat Morski).
Podziałka 1:5000; plan katastralny z drugiej połowy XIX stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, wody, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

58. PUŁAWY (Woj. Lubelskie, Powiat Puławski).
Podziałka 1:4000; plan oryginalny (72×80 cm.), wykonał w 1916 r. mierniczy Buchholc; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć ulic, granice działek, budynki, wody, mosty, parki oraz warstwice w odstępach wysokościowych 1 m.

Wydawnictwo podaje plan śródmieścia.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan pomiarowy w podziałce 1:1000, wykonany w 1916 r. przez mierniczego Buchholca (100×186 cm.) i plany zabudowania w podziałce 1:4000 (72×80 cm.) i 1:1000 (100×186 cm.), sporządzone przez wymienione Ministerstwo w 1924 r. Plan pomiarowy oprócz wyżej wyszczególnionych danych rozróżnia zabudowania murowane, drewniane, mieszkalne i gospodarcze; plany zabudowania przedstawiają w sposób wielobarwny stan istniejący, linje regulacyjne i projektowany sposób zabudowania. Jednobarwne odbitki planów pomiarowych znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

59. PUŁTUSK (Woj. Warszawskie, Powiat Pułtuski).
Podziałka 1:1500; odrys (89×57 cm.) planu oryginalnego z 1803 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej. Oryginalny plan znajduje się w magistracie m. Pułtuska.

Na odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, budynki murowane, drewniane, mieszkalne i gospodarcze, z rozróżnieniem prywatnych, państwowych, wojskowych, komunalnych, kościelnych i klasztornych, oraz ogrody, pola, łąki, pastwiska, cmentarze, glinianki, wody, mosty, wzgórza.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą zabudowane dzielnice miasta.

60. PYZDRY (Woj. Poznańskie, Powiat Słupecki).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny (84×96 cm.) z 1820 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, oraz projektowaną jej regulację, granice i numery działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, duchownych i prywatnych, należących do chrześcijan i żydów, ogrody, place puste, wody, mosty, wzgórza, tudzież budynki przeznaczone do zburzenia.

Wydawnictwo podaje plan całego miasta.

61. RADOM (Woj. Kieleckie, Powiat Radomski).
Podziałka 1:4200; odbitka (93×140 cm.) planu, sporządzonego w 1925 r. przez miernicznego miejskiego Józefa Orzechowskiego; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, budynki murowane, drewniane, ogrody owocowe i warzywne, parki, grunty orne, łąki, pastwiska, wody, mosty, błota, cmentarze, tory kolejowe, warstwice w odstępach wysokościowych kilkudziesięcio centymetrowych.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

62. RADOMSKO (Woj. Łódzkie, Powiat Radomskowski).
Podziałka 1:2520; odrys (112×112 cm.) planu oryginalnego z drugiej połowy XIX stulecia, sporządzony w 1926 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej. Plan oryginalny znajduje się w Magistracie miasta Radomska.

Na planie oryginalnym oznaczono wielobarwnie, na odrysie jednobarwnie, ulice oraz projekt ich regulacji, granice działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, komunalnych, duchownych i prywatnych, cmentarze, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan zabudowanych części miasta.

63. RAWA MAZOWIECKA (Woj. Warszawskie, Powiat Rawski).
Podziałka 1:1000; odrys, sporządzony w r. 1829 przez S. Smolikowskiego, elewa K.R.S.W.P., podług oryginału z 1817 r. Kopja (109×150 cm.) wykonana w r. 1909 wymienionego odrysu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na kopji oznaczono barwnie ulice, oraz projektowaną ich regulację, miasto żydowskie, zamek, granice i numery działek, domy murowane i drewniane, z rozróżnieniem rządowych i prywatnych, ogrody, pola, pastwiska, łąki, cmentarze, wody, mosty, wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan zabudowanych części miasta.

64. RÓŻANA (Woj. Poleskie, Powiat Kosowski).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny na dwóch sekcjach (83×100 i 70×110 cm.), sporządzony w roku 1920 przez Departament Budowlany Ministerstwa Robót Publicznych.

Na planie oryginalnym oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, budynki murowane i drewniane z pokazaniem zniszczeń, płoty, studnie, ścieki uliczne, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan zabudowanych części miasta.

65. RYPIN (Woj. Warszawskie, Powiat Rypiński).
Podziałka 1:2000; kopja (59×90,5 cm.) wykonana na początku XIX stulecia przez miernicznego przysięgłego Aleksandra Karolli'ego; własność Archiwum Skarbowego w Warszawie, Nr. 3558.

Na kopji oznaczono wielobarwnie sieć uliczną oraz projekt jej regulacji, budynki murowane i drewniane, z rozróżnieniem prywatnych i kościelnych, ogrody, pola orne, łąki, piaski, błota, wody, mosty, wzgórza, ruiny murów obronnych.

Wydawnictwo podaje plan miasta w całości.

66. SĄDOWA WISZNIA (Woj. Lwowskie, Powiat Mościski).
Podziałka 1:2880; odbitka (84,5×112 cm.) planu z drugiej połowy XIX stulecia, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej; własność wymienionego zakładu.

Odbitka przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, część zabudowań, cmentarze, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

67. SIEDLCE (Woj. Lubelskie, Powiat Siedlecki).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny na 4-ch sekcjach (po 51×51 cm.) z 1854 roku; własność Zakładu Architektury Polskiej, gdzie znajduje się również jednobarwny odrys wykonany w 1929 roku.

Plan oryginalny przedstawia wielobarwnie sieć ulic, oraz projektowaną ich regulację, granice i numery działek, budynki murowane i drewniane, ogrody, pola, błota, kanały, mosty.

Wydawnictwo podaje rzut zabudowanej części miasta.

68. SIEDLISZCZE (Woj. Lubelskie, Powiat Chełmski).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny (50×60 cm.) sporządził w 1920 r. Departament Budowlany Ministerstwa Robót Publicznych; własność wymienionego Ministerstwa. Odbitka znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan oryginalny i odbitka przedstawiają jednobarwnie sieć ulic, granice i numery działek, budynki murowane i drewniane, wody, błota.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan zabudowania (50×60 cm.) sporządzony w r. 1921 przez wymieniony Departament.

Na planie zabudowania uwidoczniono stan istniejący, projektowaną regulację ulic i sposób zabudowania.

69. SIERADZ (Woj. Łódzkie, Powiat Sieradzki).
Podziałka 1:3000; plan oryginalny (49×78 cm.) z 1796 r.; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka $\frac{1201}{\text{XLVIII} - 4}$. Jednobarwny odrys, wykonany w r. 1929 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan oryginalny przedstawia wielobarwnie sieć ulic, granice niektórych działek, zabudowania, zamek, wody, wzgórza. Wytłumaczenia barw na planie niema.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą zabudowane dzielnice miasta.

70. SKALBMIERZ (Woj. Kieleckie, Powiat Pińczowski).
Podziałka 1:3000; plan oryginalny (45×56 cm.) z 1865 r.; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka $\frac{623}{\text{XXIX} - 10}$. Jednobarwny odrys, wykonany w r. 1929, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan oryginalny przedstawia jednobarwnie ulice, projektowaną ich regulację, granice działek, zabudowania, wody, mosty, oraz profile projektowanych ulic.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

71. SKIERNIEWICE (Woj. Warszawskie, Powiat Skierniewicki).
Podziałka 1:4200; plan oryginalny (68×99 cm.) wykonał w r. 1870 Józef Piotrowski, mierniczy przysięgły; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka $\frac{1202}{\text{XLVIII} - 5}$.
Jednobarwny odrys wykonany w r. 1929 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia wielobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, zabudowania, parki, cmentarze, pola, ogrody, błota, pastwiska, wody, mosty, oraz projekt regulacji, budynki projektowane i przeznaczone do zburzenia.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

72. SMORGONIE (Woj. Wileńskie, Powiat Oszmiański).
Podziałka 1:2000; odrys (120×118 cm.) planu zabudowania z 1919—1922 r.; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odrysie oznaczono wielobarwnie sieć ulic oraz projekt ich regulacji, częściowo granice działek i budynki, wody, mosty, cmentarze.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą rynek z przyległemi blokami budowlanemi.

73. SOCHACZEW (Woj. Warszawskie, Powiat Sochaczewski).
Podziałka 1:2000; plan pomiarowy (93×147 cm.), wykonany w r. 1916 przez Al. Maciejowskiego; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie i odbitce oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice niektórych działek, zabudowania, z rozróżnieniem istniejących, zburzonych, prywatnych i publicznych, skwery, cmentarze, zamek, wody, mosty, pastwisko, grunty orne, warstwice w odstępach wysokościowych 50 cm. i 1 m.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Ministerstwie Robót Publicznych znajduje się plan zabudowania w podziałce 1:2000 (93×147 cm.) z roku 1922. Plan zabudowania podaje, oprócz stanu istniejącego, uwidocznionego na wymienionym planie pomiarowym, linje regulacyjne ulic i sposób projektowanego zabudowania.

74. STANISŁAWÓW (Woj. Stanisławowskie, Powiat Stanisławowski).
Podziałka 1:10000 i 1:5000; odbitka planu pomiarowego (66×78 cm.), opracowanego w początkach bieżącego stulecia przez inż. L. Raucha; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie granice miasta, sieć uliczną, część zabudowań, skwery, park, cmentarze, wody, mosty, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje plan śródmieścia.

75. SURAŻ (Woj. Białostockie, Powiat Białostocki).
Podziałka 1:1000; plan pomiarowy z 1921 r. na sekcjach (po 50×62 cm.); własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, budynki, wody oraz warstwice w odstępach wysokościowych 1 m.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

76. SZAMOTUŁY (Woj. Poznańskie, Powiat Szamotulski).
Podziałka 1:2500; odbitka planu zabudowania (80×134 cm.) z dwudziestych lat bieżącego stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odrys odbitki, wykonany w 1927 r., znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na odbitce oznaczono wielobarwnie, na odrysie jednobarwnie, ulice oraz ich regulację, granice niektórych działek, część zabudowań, park, łąki, cmentarze, wody, mosty, tory i zabudowania kolejowe, cukrownię, warstwice w odstępach wysokościowych 1 m.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście z przyległemi dzielnicami.

77. SZCZUCZYN (Woj. Nowogródzkie, Powiat Lidzki).
Podziałka 1:2500; plan pomiarowy (26×44 cm.), uzupełniony w r. 1923 na podstawie planu oryginalnego, znajdującego się w zarządzie dóbr ks. Lubeckiego w Szczuczynie; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na planie uwidoczniono sieć uliczną, granice działek, budynki murowane i drewniane, parki, ogrody, aleje drzew, wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w posiadaniu p. Minczewskiego, nadleśnego dóbr Szczuczyńskich, znajduje się oryginalny plan pomiarowy i zabudowania z 1805 r.; klisze i odbitki fotograficzne tego planu znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

78. SZYDŁÓW (Woj. Kieleckie, Powiat Stopnicki).
Podziałka 1 : 1000; oryginalny plan pomiarowy (42×47,5 cm.) wykonany przez Zakład Architektury Polskiej w latach 1921—22, znajduje się w wymienionym Zakładzie.

Na planie uwidoczniono jednobarwnie sieć uliczną, zabudowania, mury obronne, wody, mosty, oraz warstwice w odstępach wysokościowych 2,5 m.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

Oprócz wymienionego planu w Zakładzie Architektury Polskiej znajduje się odrys planu (153×65 cm.) w podziałce 1 : 1500, wykonanego w r. 1823 przez mierniczego Potockiego, własność gm. Szydłowa. Na planie tym oznaczono sieć uliczną, granice działek, zabudowania murowane, drewniane, zabytkowe, duchowne i rządowe, oraz mury obronne, wody, mosty.

79. ŚNIADÓW (Woj. Białostockie, Powiat Łomżyński).
Podziałka 1 : 1000; plan pomiarowy na sekcjach (po 50×63 cm.) wykonali w r. 1922 mierniczowie M. Janowski i Z. Gilewski; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Odbitki sekcyj, przedstawiających śródmieście, znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice działek, budynki, cmentarz, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

80. TCZEW (Woj. Pomorskie, Powiat Tczewski).
Podziałka 1 : 2500; odrys (52×59 cm.) planu pomiarowego z początku bieżącego stulecia; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice działek, zabudowania prywatne i publiczne, park, cmentarze, wody, mosty, nasypy i wykopy kolejowe.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

81. TOMASZÓW (Woj. Lubelskie, Powiat Tomaszowski).
Podziałka 1: 1000; plan oryginalny na sekcjach (po 50×62 cm.); własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitki sekcyj, przedstawiających śródmieście znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oryginalnym i odbitkach oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice działek, budynki, wody, mosty, tory kolejowe, cmentarze.

Wydawnictwo podaje część planu, obejmującą śródmieście.

82. TROKI (Woj. Wileńskie, Powiat Trocki).
Podziałka 1 : 4200; odrys (58×85 cm.) planu z r. 1846, wykonany w r. 1926 przez Józefa Zdanowicza dla Zakładu Architektury Polskiej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Odbitka odrysu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej.

Na odrysie i odbitce oznaczono jednobarwnie sieć ulic, granice działek, budynki murowane i drewniane, ogrody owocowe i warzywne, pola, łąki, bagna, cmentarze, wody, mosty, wzgórza, zamek.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

83. TUROBIN (Woj. Lubelskie, Powiat Krasnostawski).
Podziałka 1 : 1250; plan oryginalny (62×90 cm.) z roku 1860; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, teka $\frac{624}{XXVIII-9}$. Jednobarwny odrys planu wykonany w r. 1929 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia wielobarwnie sieć uliczną, oraz projekt regulacji ulic, granice działek, zabudowania, wody, mosty, cmentarz. Znaczenia barw na planie nie objaśniono.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

84. TUSZYN (Woj. Łódzkie, Powiat Łódzki).
Podziałka 1 : 2500; odrys (30×35) planu z końca XIX lub początku bieżącego stulecia wykonany w r. 1925 przez Zakład Architektury Polskiej; własność wymienionego Zakładu. Plan oryginalny znajduje się w magistracie m. Tuszyna.

Na odrysie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

85. UNIEJÓW (Woj. Łódzkie, Powiat Turecki).
Podziałka 1 : 1500; plan oryginalny (78×98 cm.), wykonany w roku 1823 przez mierniczego przysięgłego W. Ziółkowskiego, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, domy murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, duchownych, kasy miejskiej, wojskowych i prywatnych, ogrody, place niezabudowane, wody, mosty, wzgórza, oraz projekt regulacji i parcelacji.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

86. WARTA (Woj. Łódzkie, Powiat Sieradzki).
Podziałka 1 : 1500; plan oryginalny (72×137 cm.), wykonany w r. 1824 przez Jana Nepomucena Grzymałę Karwadzkiego, mierniczego patentowanego, znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru z rozróżnieniem miejskich, duchownych, wojskowych i żydowskich, ogrody, łąki, wody, wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan w całości.

87. WĄBRZEŹNO (Woj. Pomorskie, Powiat Wąbrzeźnieński).
Podziałka 1 : 1250; plan z r. 1866; własność Urzędu Katastralnego w Toruniu.

Na planie oznaczono sieć uliczną, częściowo granice działek i zabudowania.
Wydawnictwo podaje plan w całości.

88. WEJHEROWO (Woj. Pomorskie, Powiat Morski).
Podziałka 1 : 2500; plan z końca ubiegłego lub początku bieżącego stulecia; własność Magistratu m. Wejherowa.

Plan przedstawia sieć uliczną, częściowo granice działek i zabudowania, cmentarze, park, wody, mosty, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście z sąsiedniemi dzielnicami.

89. WIELICZKA (Woj. Krakowskie, Powiat Wielicki).
Podziałka 1 : 2880; odbitka (68×83 cm.) planu z drugiej połowy ubiegłego stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych.

Na odbitce oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, wody, mosty, oraz projekt kanalizacji.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście z przylegającemi dzielnicami.

90. WIELKIE OCZY (Woj. Lwowskie, Powiat Jaworowski).
Podziałka 1 : 1000; plan regulacyjny (85×124 cm.) wykonany staraniem i nakładem Wydziału Krajowego w latach 1916—18; znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono wielobarwnie sieć uliczną, oraz projekt regulacji ulic, granice i numery działek, budynki murowane i drewniane, z rozróżnieniem uszkodzonych i odbudowanych, studnie, cmentarz.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

91. WIELUŃ (Woj. Łódzkie, Powiat Wieluński).
Podziałka 1 : 4200; plan (46,5×49,5 cm.), przerysowany i wydany w 1879 r. przez mierniczego przysięgłego Ottomara Wolle, podług planu z 1823 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Plan przedstawia jednobarwnie sieć ulic, granice i numery niektórych działek, zabudowania murowane i drewniane, ogrody owocowe, wody, mosty, dawne mury obronne, zamek królewski, staw i plac zamkowy, łąki, rolę, pastwiska.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz powyżej wymienionego w Zakładzie Architektury Polskiej znajdują się następujące plany:

1) odrys (46,5×49,5) planu konduktora Grappowa z r. 1799 w podziałce 1 : 3400 sporządzony w r. 187... przez O. Wollego. Odrys przedstawia wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, budynki murowane, drewniane i z pruskiego muru, oraz murowane spalone, ogrody, wały, mury obronne z czasów Kazimierza Wielkiego, Zamek Królewski, plac i staw zamkowy, wody, mosty.

2) Plan oryginalny (102×107 cm.) w podziałce 1 : 1500 sporządzony w r. 1823 przez mierniczego F. Bergemanna, przedstawiający wielobarwnie ulice oraz projekt ich regulacji, granice i numery działek, budynki murowane, drewniane i z pruskiego muru z rozróżnieniem rządowych, duchownych, miejskich i żydowskich, ogrody, puste place, wody, mosty, łąki, pastwiska, role, zamek, plac i staw zamkowy, mury obronne.

3) Plan oryginalny (107×107 cm.) w podziałce 1 : 1500 z r. 1823 przedstawiający oprócz danych wyszczególnionych w opisie planu poprzedniego, regulację przedmieść.

92. WIERZBNIK (Woj. Kieleckie, Powiat Iłżecki).
Podziałka 1 : 1000; plan z r. 1923 na 21 sekcjach (po 62,5×50 cm.); własność Mini-

sterstwa Robót Publicznych. W Zakładzie Architektury Polskiej znajdują się odbitki sekcyj, przedstawiających śródmieście.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania, wody, mosty, tory kolejowe.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą rynek i przylegające dzielnice.

93. WŁOCŁAWEK (Woj. Warszawskie, Powiat Włocławski).
Podziałka 1:5000; odbitka (86×131 cm.) planu, sporządzonego na zasadzie pomiaru z 1916 — 21 r.; własność Zakładu Architektury Polskiej.

Na odbitce oznaczono dwubarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, parki, skwery, cmentarze, glinianki, wody, błota, mosty, tory kolejowe, warstwice w odstępach wysokościowych 50 cm.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście.

Oprócz wymienionego planu w Magistracie miasta Włocławka znajduje się kopja w podziałce 1:1000 planu z r. 1818 sporządzona w r. 1824 przez Józefa Maliszewskiego. Plan oryginalny wykonał były oficer artylerji wojsk polskich i mierniczy przysięgły Wańkowski. Odrys (100×146 cm.) kopji znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej. Na kopji oznaczono wielobarwnie, na odrysie jednobarwnie — sieć uliczną, granice działek, budynki murowane i drewniane, z rozróżnieniem należących do Ekonomji Brzeskiej, komunalnych, duchownych, prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz grunty orne, łąki, wzgórza, rzeki, mosty i projekt zabudowania (regulacji).

94. WŁODAWA (Woj. Lubelskie, Powiat Włodawski).
Podziałka 1:1500; odrys na 2-ch sekcjach (50×62 i 50×75 cm.) z planu wykonanego w r. 1841 przez mierniczego Feliksa Litwińskiego, własność Zakładu Architektury Polskiej.

Odrys przedstawia jednobarwnie sieć uliczną, granice niektórych działek, część zabudowań, ogrody owocowe i warzywne, plac ćwiczeń wojskowych, wzgórza, pastwiska, wody, mosty i górę zamkową.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście i północne dzielnice miasta.

Oprócz wymienionego znajduje się w Ministerstwie Robót Publicznych plan oryginalny na sekcjach (po 50×62,5 cm.) w podziałce 1:1000, opracowany na podstawie pomiarów z lat ostatnich.

95. WŁOSZCZOWA (Woj. Kieleckie, Powiat Włoszczowski).
Podziałka 1:2000; plan pomiarowy (53×90 cm.) z końca ubiegłego lub początku bieżącego stulecia; własność Ministerstwa Robót Publicznych. Odbitka planu znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Na planie oznaczono jednobarwnie sieć uliczną, granice działek, zabudowania, wody.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

96. WYSZOGRÓD (Woj. Warszawskie, Powiat Płocki).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (119,5×99 cm.), wykonany w r. 1823 przez Joachima Łuszczewskiego, mierniczego upoważnionego do pomiarów miast, własność Archiwum Skarbowego w Warszawie Nr. 3528.

Na planie oznaczono wielobarwnie ulice oraz projekt ich regulacji, granice działek, budynki murowane, drewniane i z pruskiego muru, z wyszczególnieniem rządowych, duchownych, prywatnych (chrześcijan i żydów), oraz ogrody, pola, wody, mosty, wzgórza.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

97. ZAGÓRÓW (Woj. Łódzkie, Powiat Słupecki).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (84×130 cm.) z r. 1830 znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan przedstawia wielobarwnie ulice oraz projekt ich regulacji, granice i numery działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, duchownych i prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz stodoły, wiatraki, wody, mosty.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

98. ZAKROCZYM (Woj. Warszawskie, Powiat Płoński).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (94×122 cm.), wykonany w r. 1836 przez mierniczego Mikołaja Śliwińskiego, pod kierunkiem mierniczego Joachima Łuszczewskiego; własność Archiwum Skarbowego w Warszawie Nr. 3523.

Plan przedstawia wielobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania murowane, drewniane i z pruskiego muru, z rozróżnieniem rządowych, księżych, komunalnych, prywatnych (chrześcijan i żydów) oraz wiatraki, ogrody warzywne i owocowe, łąki, wody, mosty, wzgórza, linje kontrolne pomiarów, punkty niwelacyjne.

Wydawnictwo podaje plan prawie w całości.

Oprócz wymienionego planu w Archiwum Skarbowem w Warszawie znajduje się plan (62,5×67,5 cm.) w podziałce 1:2000, wykonany w 1816 r. przez L. Saltzer'a. Na planie tym oznaczono wielobarwnie granice działek, budynki, wody, wzgórza, linje ograniczające rewiry żydowskie w 1828 r.

99. ZAMOŚC (Woj. Lubelskie, Powiat Zamojski).
Podziałka 1:1000; plan oryginalny na kilkudziesięciu sekcjach (po 50×62,5 cm.) wykonany w r. 1920 przez Ministerstwo Robót Publicznych; własność wymienionego Ministerstwa. Odbitki sekcyj, przedstawiających śródmieście, znajdują się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan i odbitki przedstawiają jednobarwnie sieć uliczną, granice i numery działek, zabudowania, fortyfikacje, wody, mosty, cmentarz.

Wydawnictwo podaje część planu, przedstawiającą śródmieście i fortyfikacje. Zarys fortyfikacyj został uzupełniony w wydawnictwie na podstawie rysunków polowych, znajdujących się w Ministerstwie Robót Publicznych.

100. ŻYCHLIN (Woj. Warszawskie, Powiat Kutnowski).
Podziałka 1:1500; plan oryginalny (55×63 cm.) z 1845 r.; własność Archiwum Akt Dawnych w Warszawie teka Nr. $\frac{16318}{31263}$.

Jednobarwny odrys planu, wykonany w 1929 r. znajduje się w Zakładzie Architektury Polskiej.

Plan oryginalny przedstawia wielobarwnie ulice oraz projekt ich regulacji, granice i numery działek, zabudowania murowane i drewniane, z rozróżnieniem dominialnych, duchownych i prywatnych (chrześcijan i żydów), ogrody, wody, glinianki, cmentarz, aleje drzew.

Wydawnictwo podaje plan miasta prawie w całości.

WAŻNIEJSZA
BIBLJOGRAFJA PRZEDMIOTU.

A) LITERATURA POLSKA

»Starożytna Polska pod względem Historycznym, Jeograficznym i statystycznym opisana przez Michała Balińskiego i Tymoteusza Lipińskiego«. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione przez F. K. Martynowskiego. Warszawa 1886, tomy I—IV.

Kutrzeba S. »Historja ustroju w Polsce w zarysie«. Lwów 1912—1920.

Alfred Lauterbach. »Plan miasta jako wyraz jego kultury«. Przegląd Warszawski Nr. 23, 1923.

Maleczyński K. »Najstarsze targi w Polsce i stosunek ich do miast przed kolonizacją na prawie niemieckiem«. Lwów 1926 r.

Ptaśnik J. »Miasta w Polsce«. Lwów b. r.

Ks. Sierakowski S. »Architektura obejmująca wszelki gatunek murowania i budowania«, 1812 r. Kraków.

Tymieniecki K. »Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich«, Warszawa 1921.

Zaborski B. »O kształtach wsi w Polsce i ich rozmieszczeniu«. Kraków 1927 r.

B) LITERATURA OBCA

Brinckmann. A. »Stadtbaukunst«. Berlin—Neubabelsberg 1920.

Gantner I. »Grundformen der europäischen Stadt«. Wien 1928.

Hoenig A. »Deutscher Städtebau in Böhmen«. Berlin 1921.

Lavedan P. »Histoire de l'Urbanisme. Antiquité—Moyen Age«. Paris 1926.

Meurer F. Dr.-Ing. »Der mittelalterliche Stadtgrundriss im nördlichen Deutschland in seiner Entwicklung zur Regelmässigkeit auf der Grundlage der Marktgestaltung«. Berlin.

Sitte Camillo. »Der Stadtebau nach seinen Künstlerichen Grundsätzen«. Wien 1922.

Wolf P. »Wohnung und Siedlung«. Berlin 1926.

PLANY.

UWAGA: Rzymska numeracja tablic odpowiada kolejnym numerom opisów.

MAPA SYTUACYJNA MIAST WEDŁUG OPUBLIKOWANYCH PLANÓW.

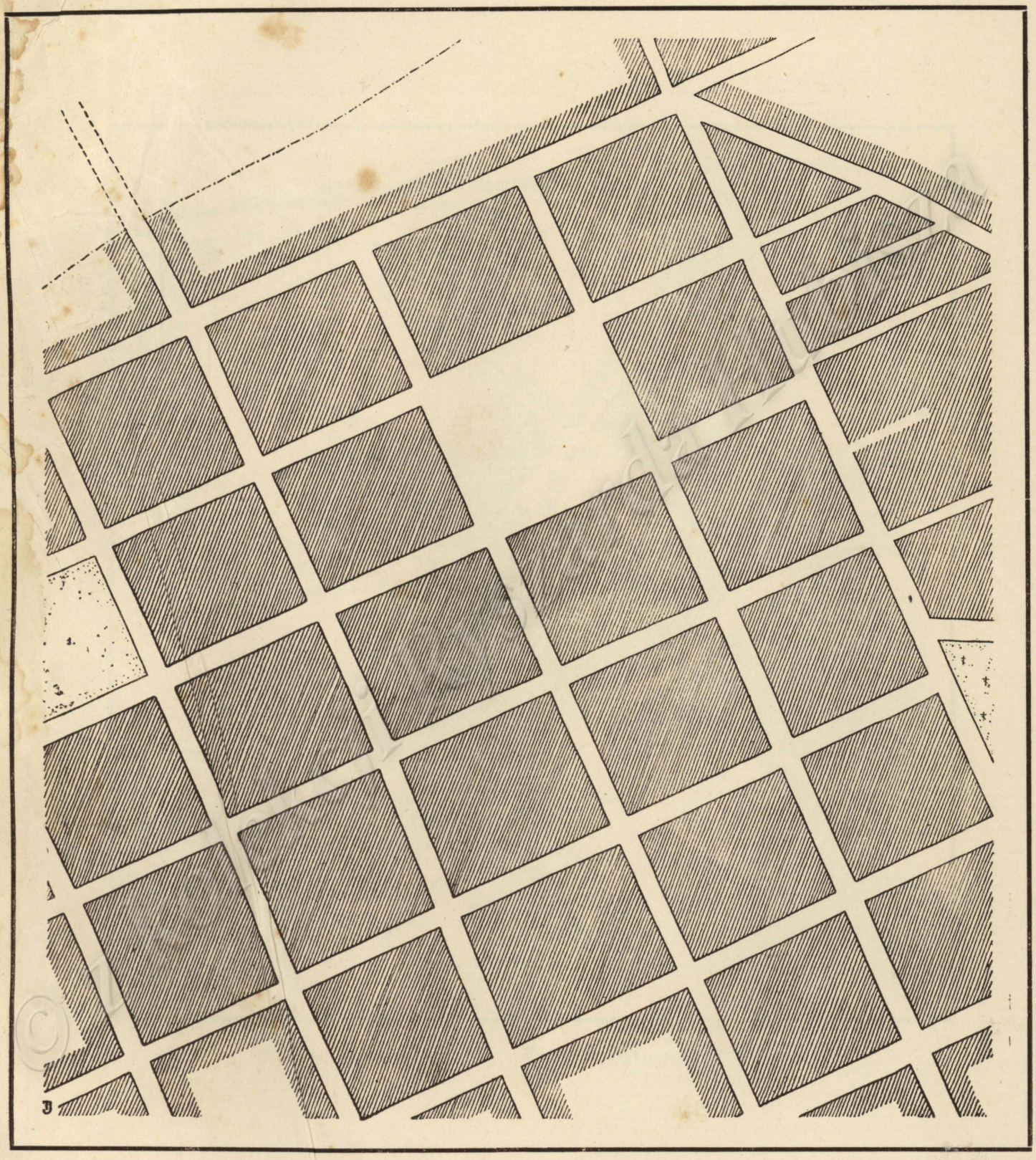

BARANOWICZE. 1. Plac cerkiewny.

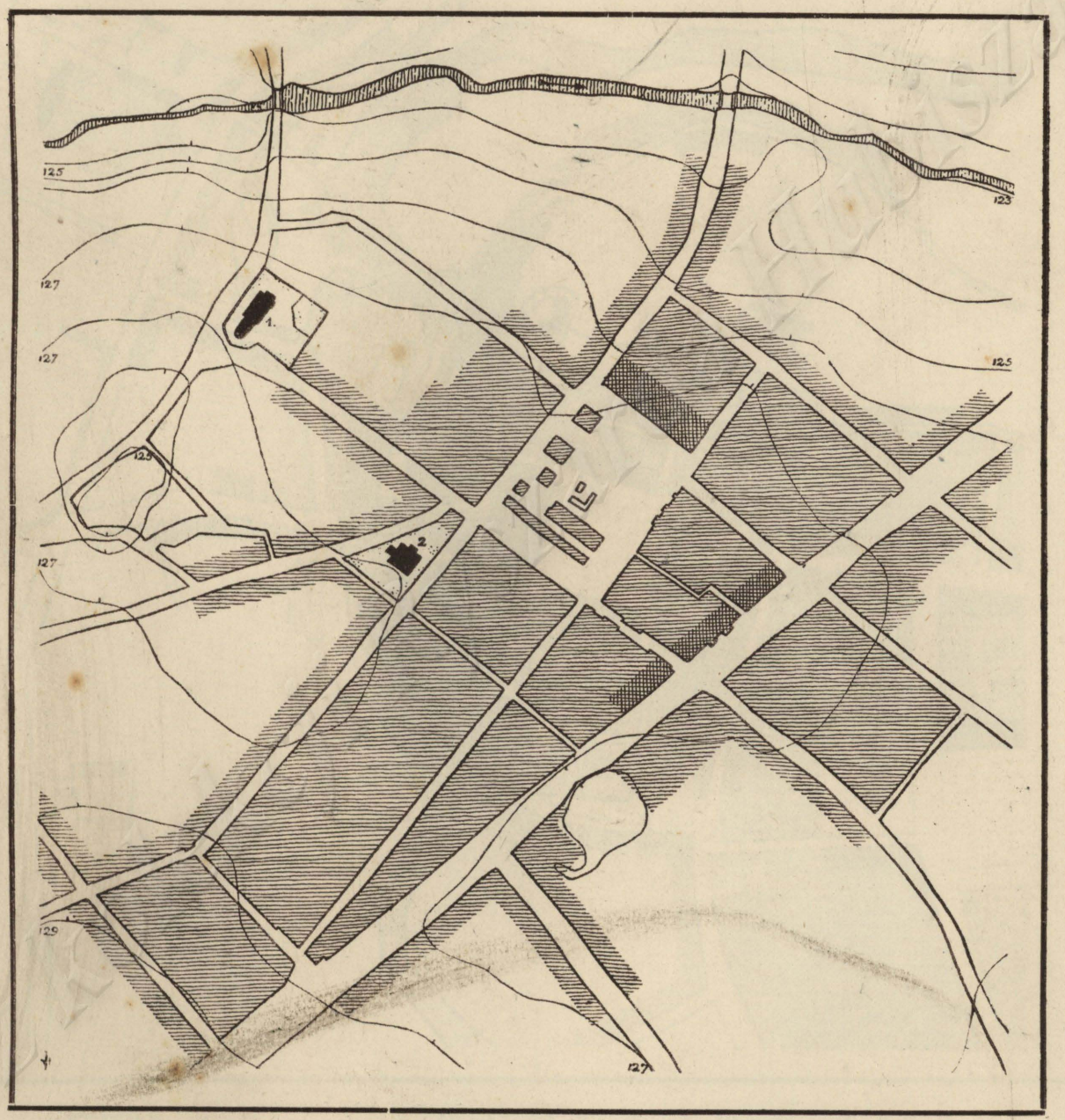

BEREZA KARTUZKA. 1. Kościół parafjalny. 2. Bóżnica.

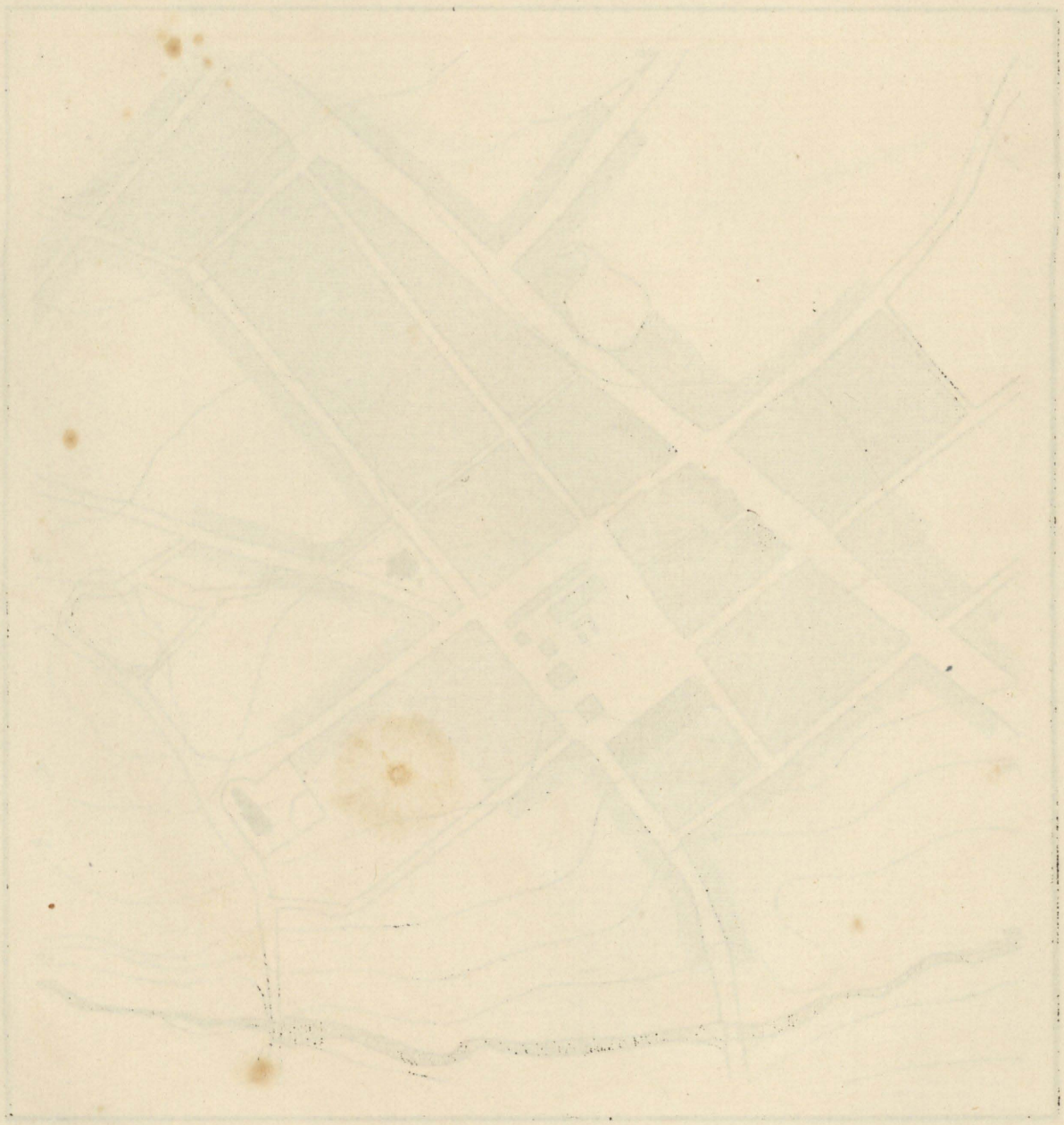

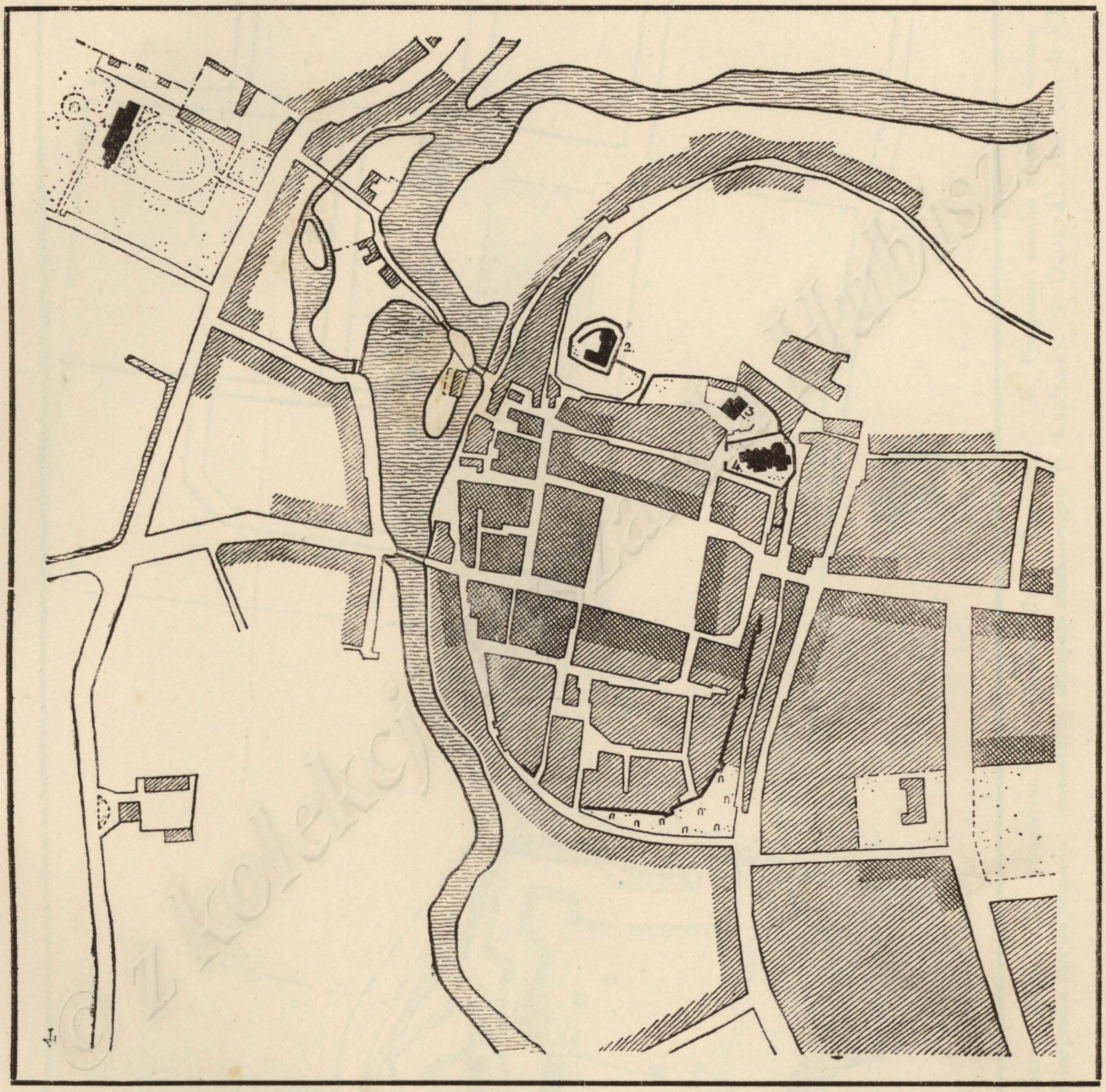

BĘDZIN. 1. Dawny pałac starościński. 2. Zamek. 3. Plebanja. 4. Kościół.

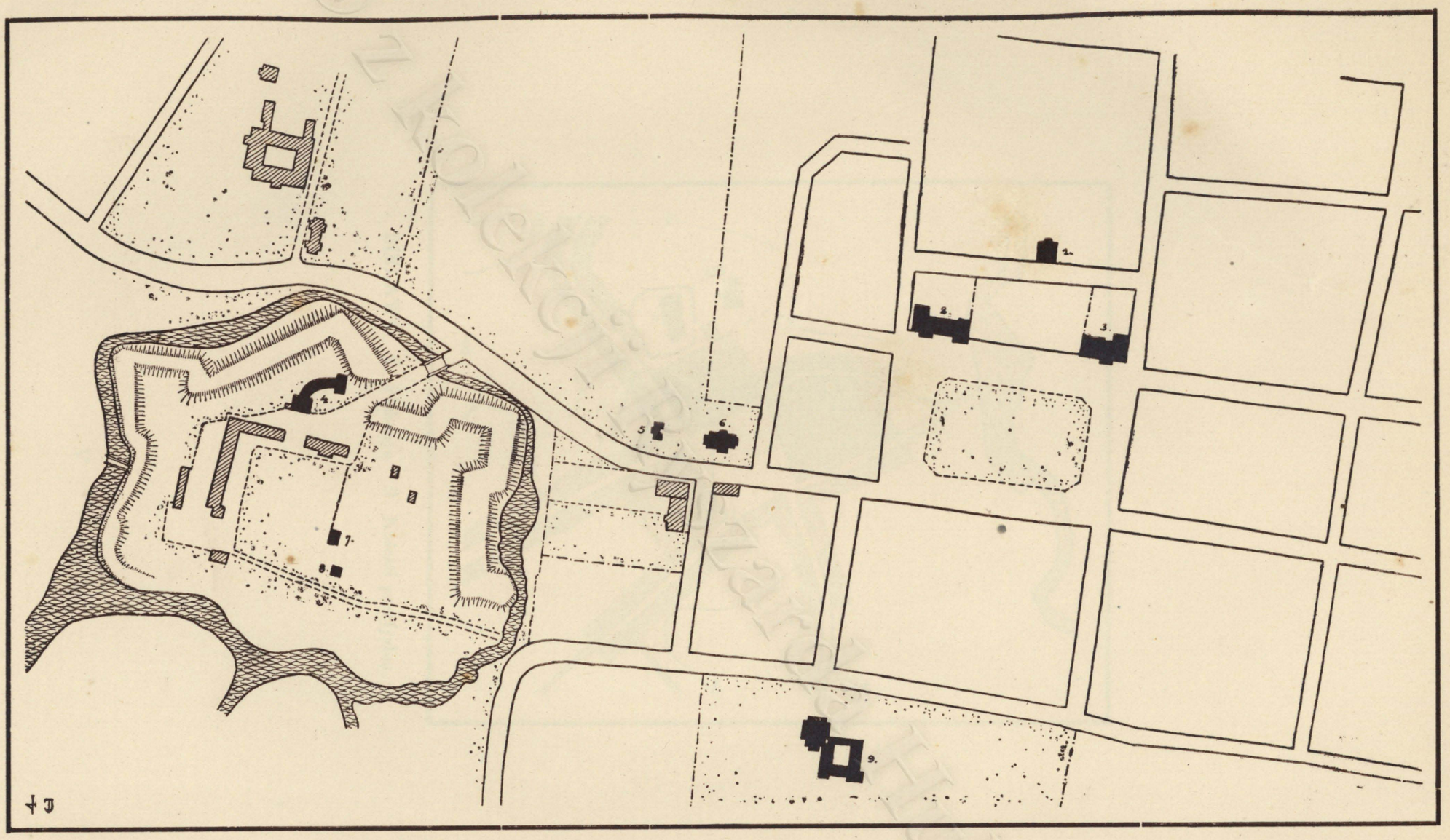

BIAŁA PODLASKA 1. Stara poczta. 2. Magistrat. 3. Dawny Urząd Powiatowy. 4. Fragment zamku z wieżą i bramą. 5. Plebanja. 6. Kościół pw. Św. Anny. 7. Wieżyczka dawna zamkowa (pozostałość skrzydła zamkowego). 8. Kapliczka. 9. Dawny klasztor i kościół XX. Reformatów.

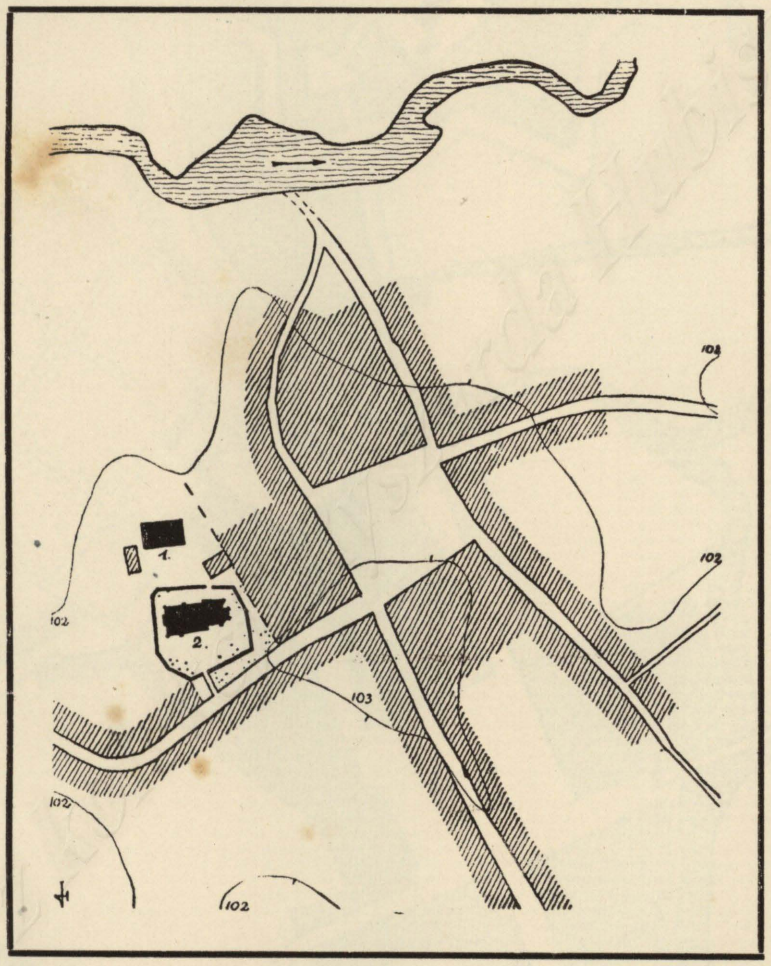

BIELAWY 1. Plebanja. 2. Kościół parafjalny.

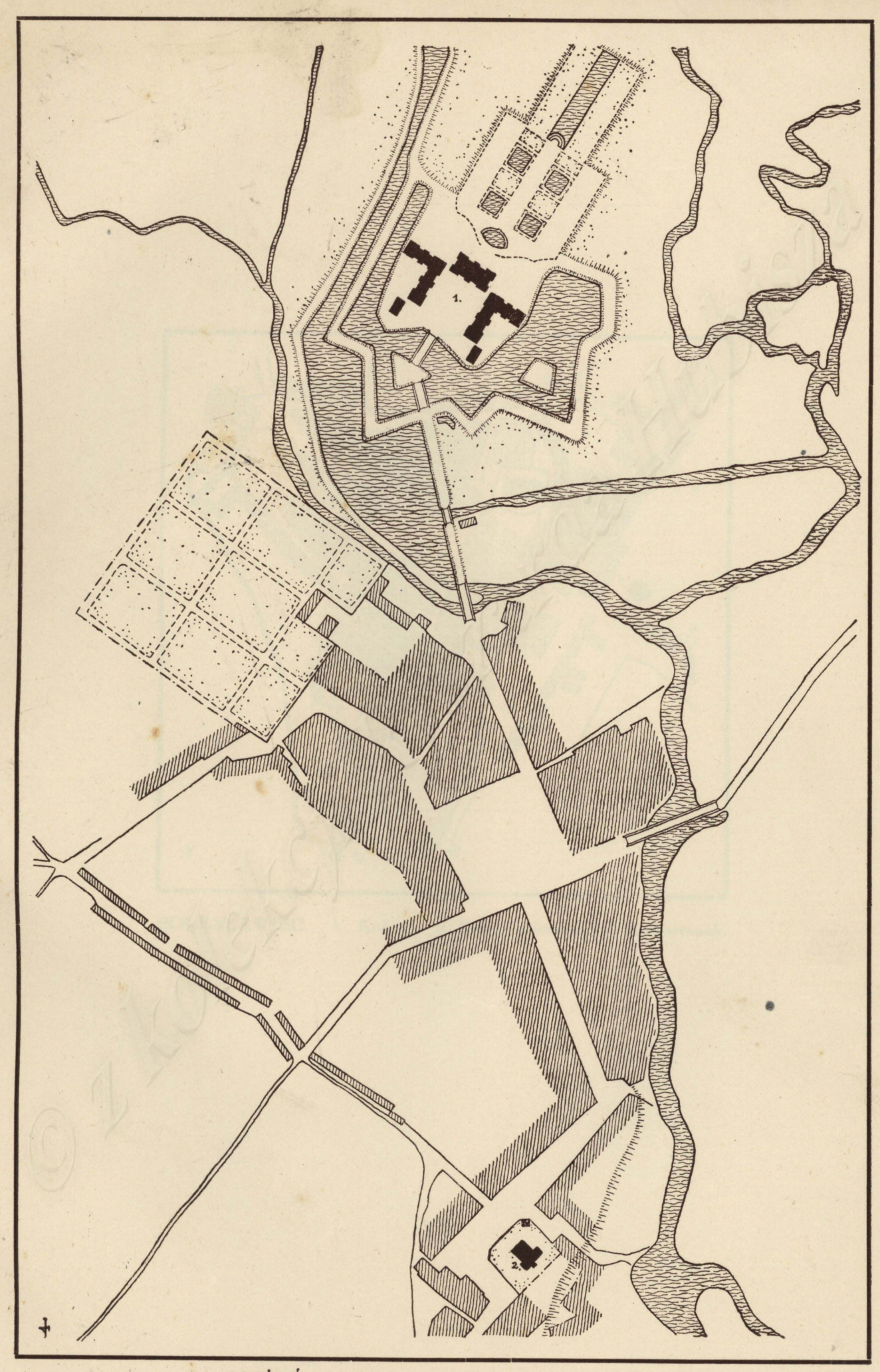

BIEŻUŃ. 1. Dawny pałac Zamoyskich. 2. Kościół.

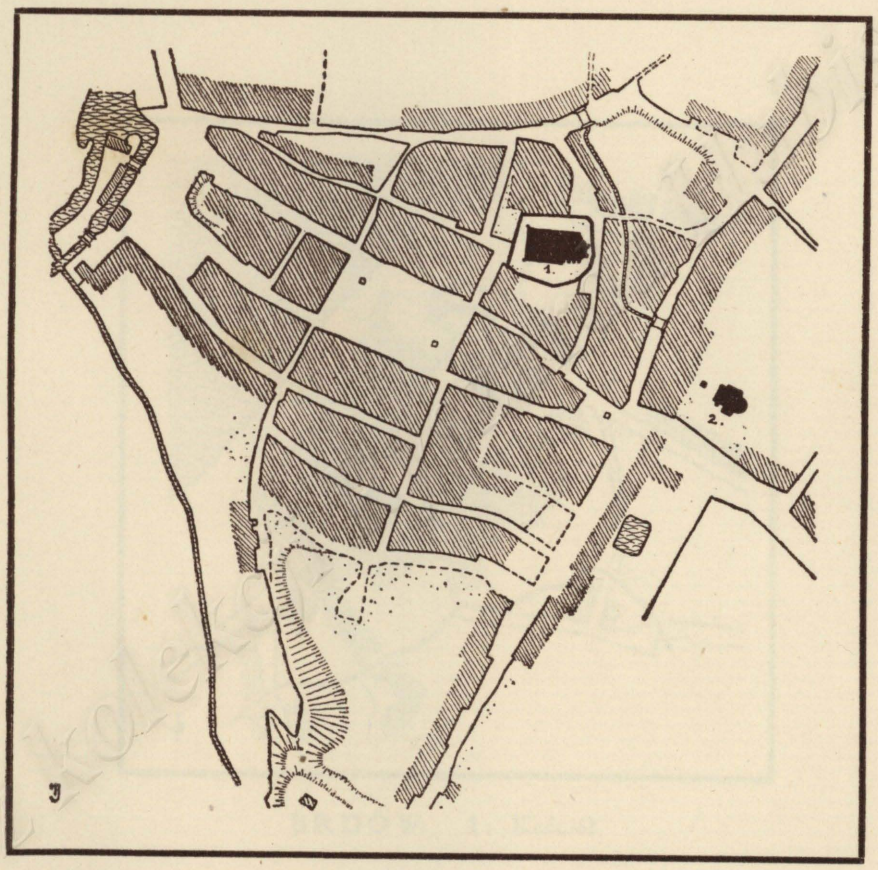

BOLESŁAWIEC. 1. Kościół. 2. Dawny kościołek PP. Norbertanek.

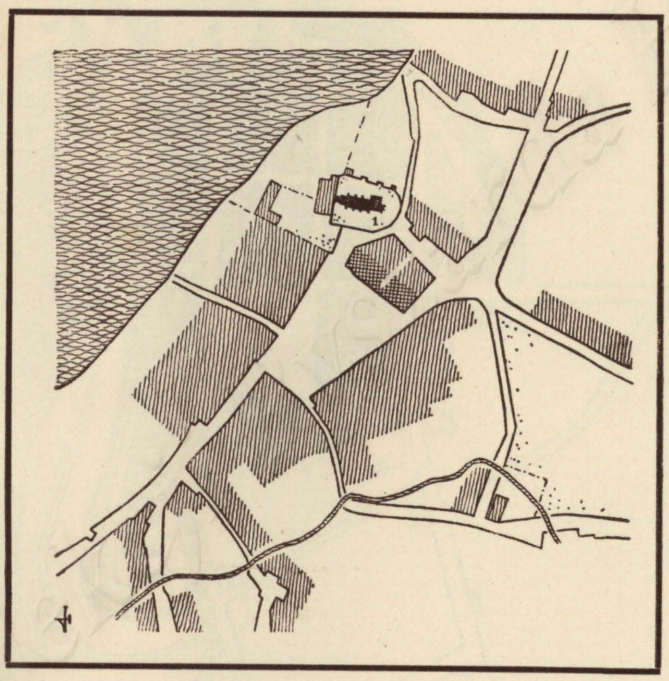

BRDÓW. 1. Kościół.

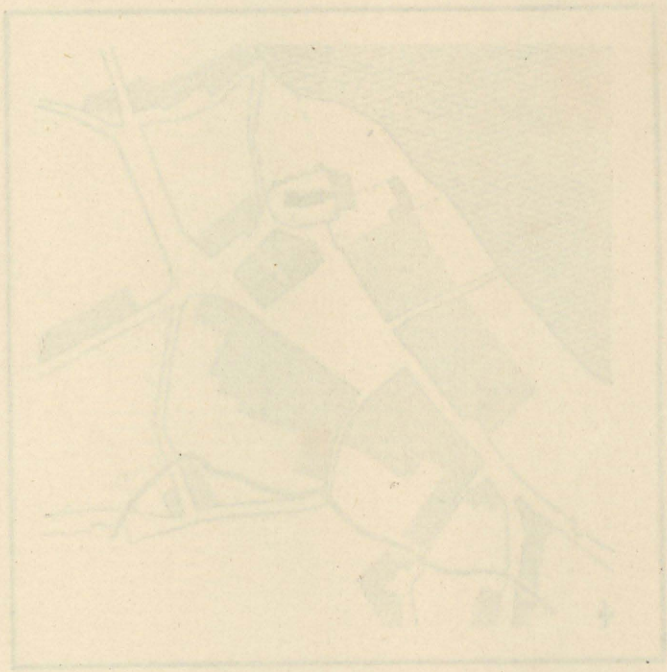

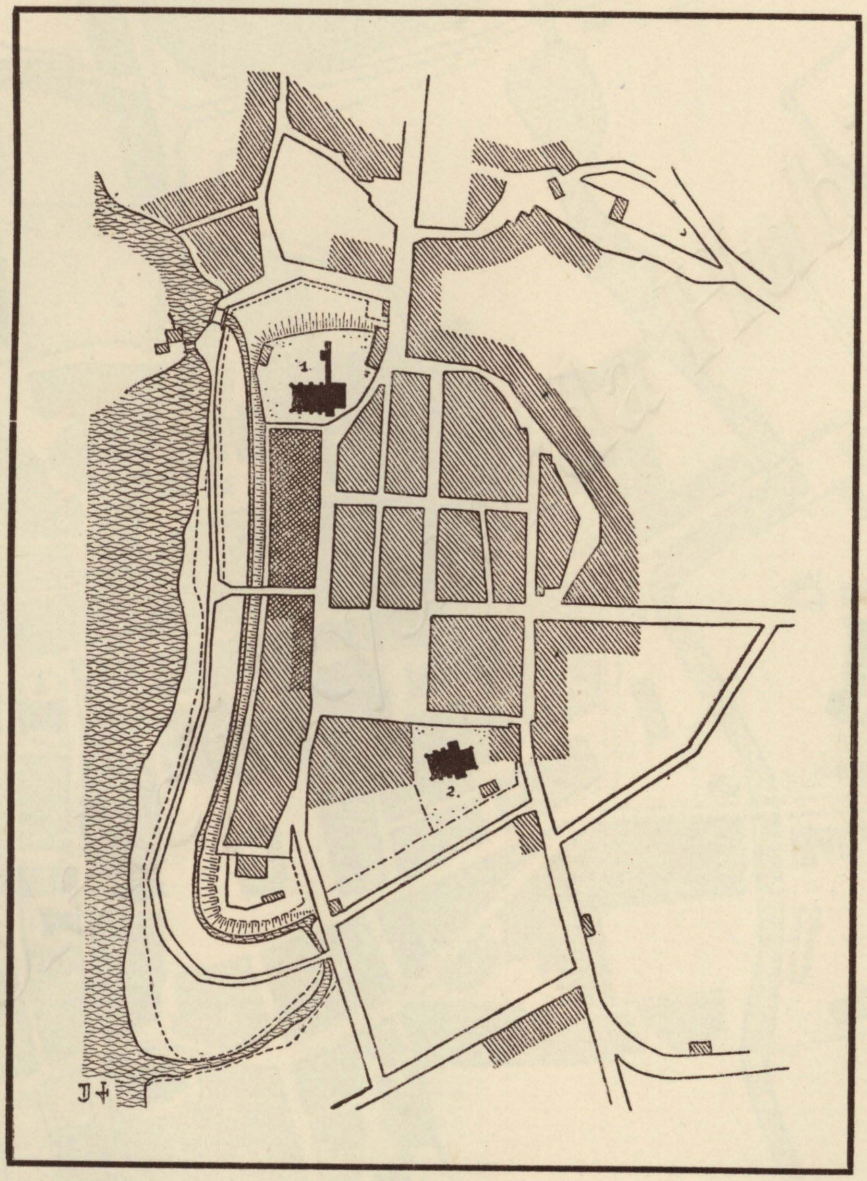

BRZEŚĆ KUJAWSKI. 1. Klasztor XX. Dominikanów. 2. Fara.

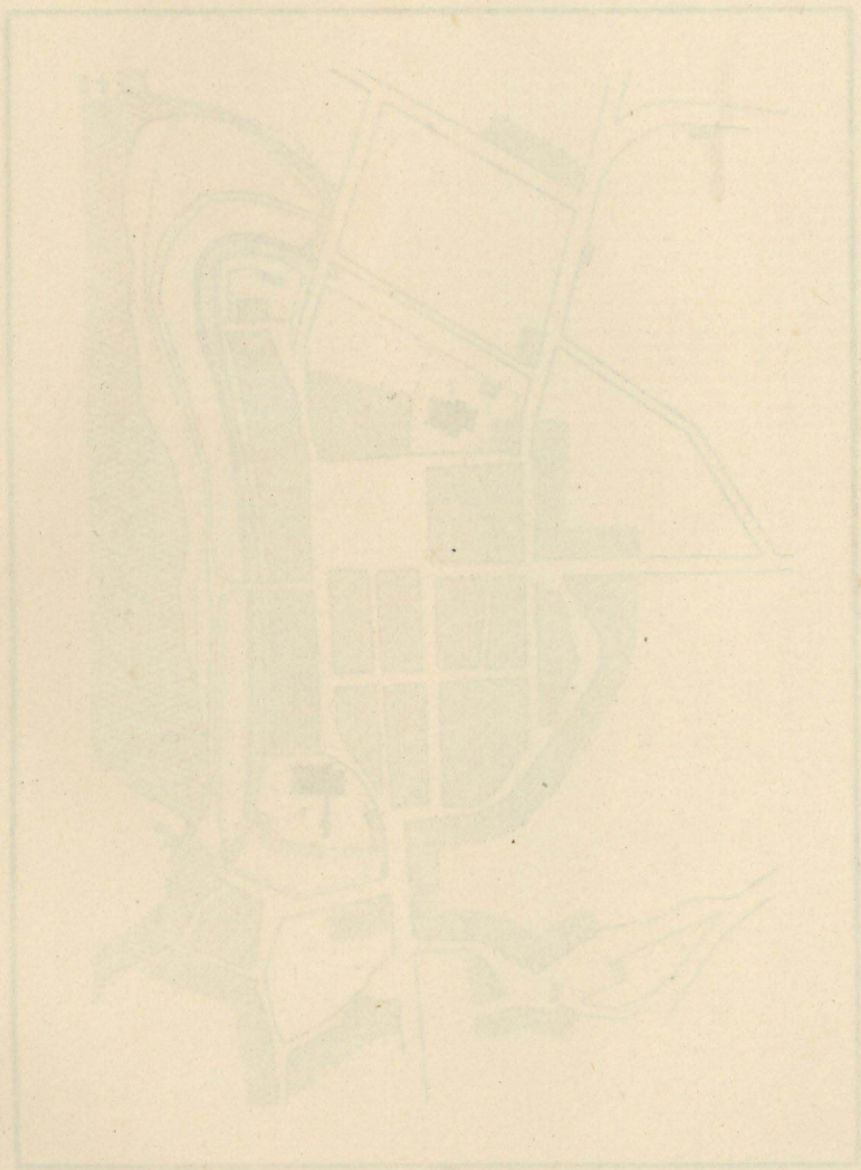

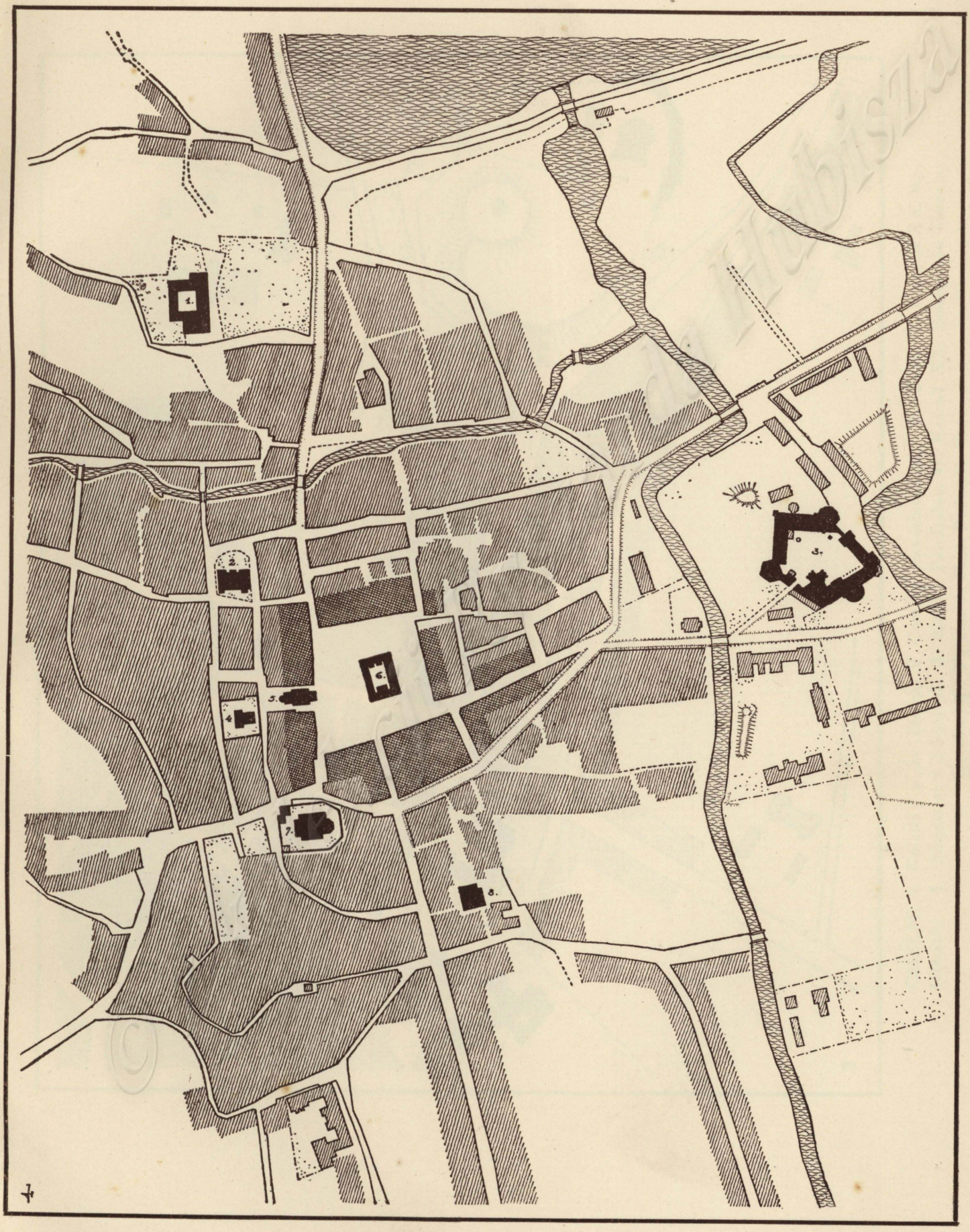

BRZEŻANY. 1. Klasztor XX. Bernardynów. 2. Rada Powiatowa. 3. Zamek. 4. Kościół p. w. Św. Grzegorza. 5. Cerkiew unicka p. w. Św. Mikołaja. 6. Ratusz. 7. Kościół p. w. Św. Piotra i Pawła. 8. Bóżnica.

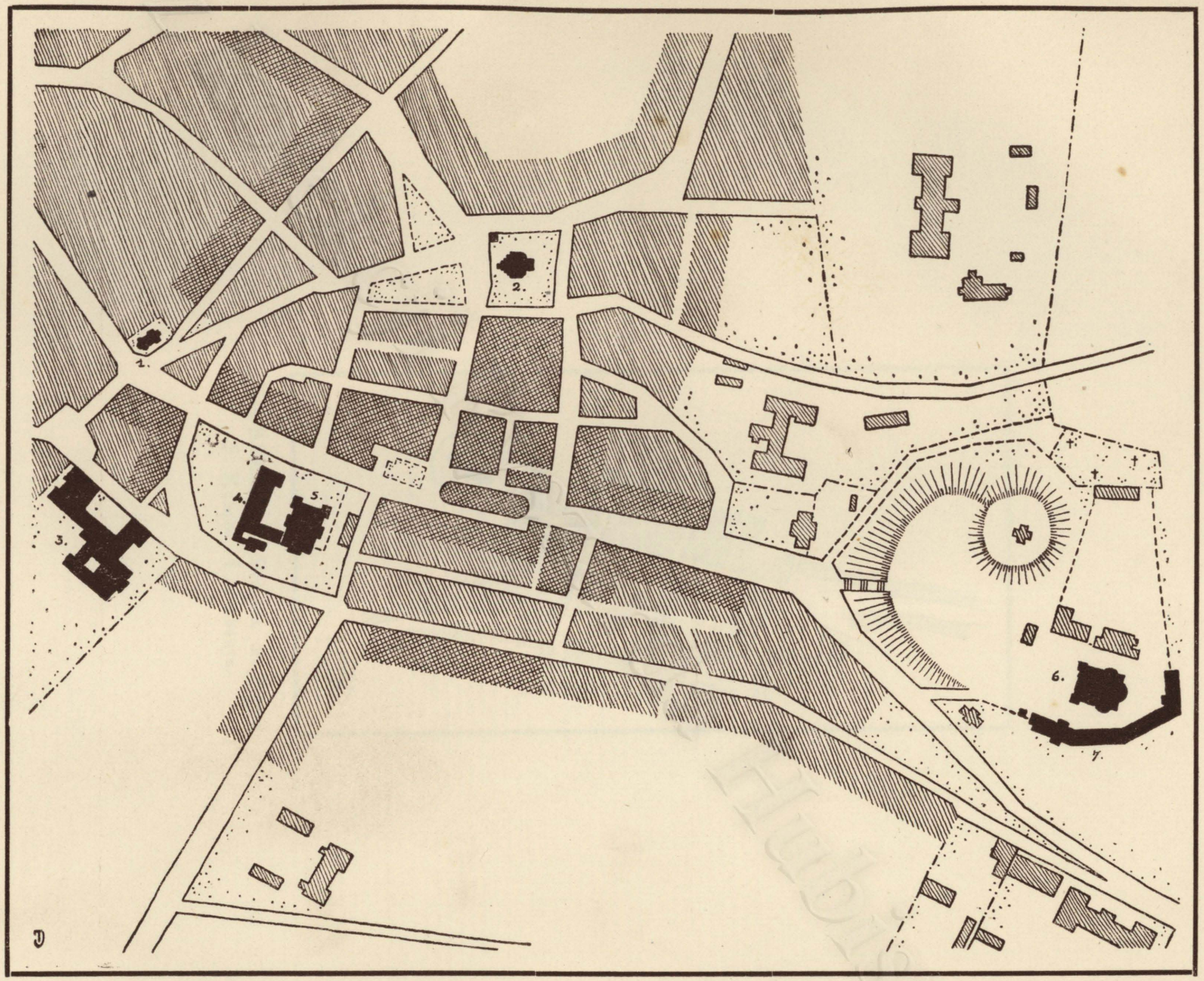

CHEŁM. 1. Kościół p. w. Św. Ducha. 2. Cerkiew prawosławna p. w. Sw. Jana. 3. Klasztor XX. Reformatów. 4. Magistrat i Starostwo. 5. Kościół Parafjalny. 6. Kościół XX. Bazyljanów (dawniej Katedralny). 7. Dawny Pałac Biskupów Unickich.

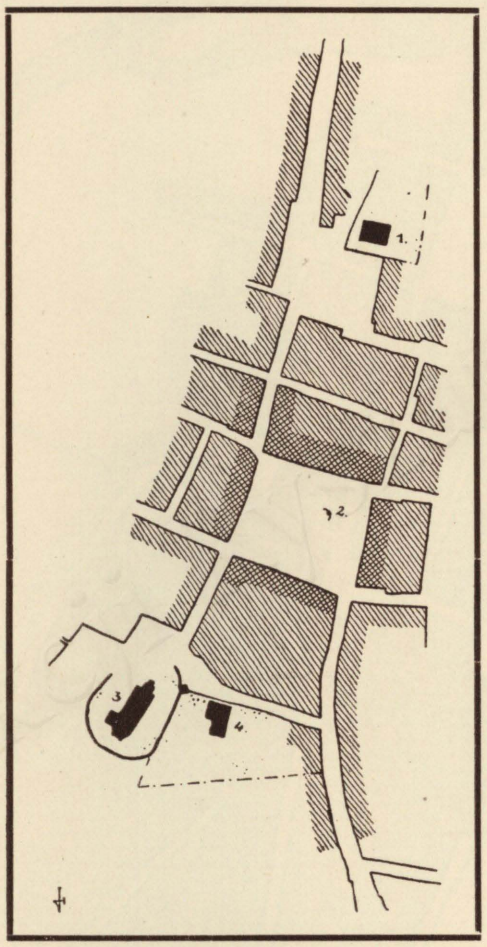

CHORZELE 1. Bóżnica. 2. Figura.
3. Kościół. 4. Plebanja.

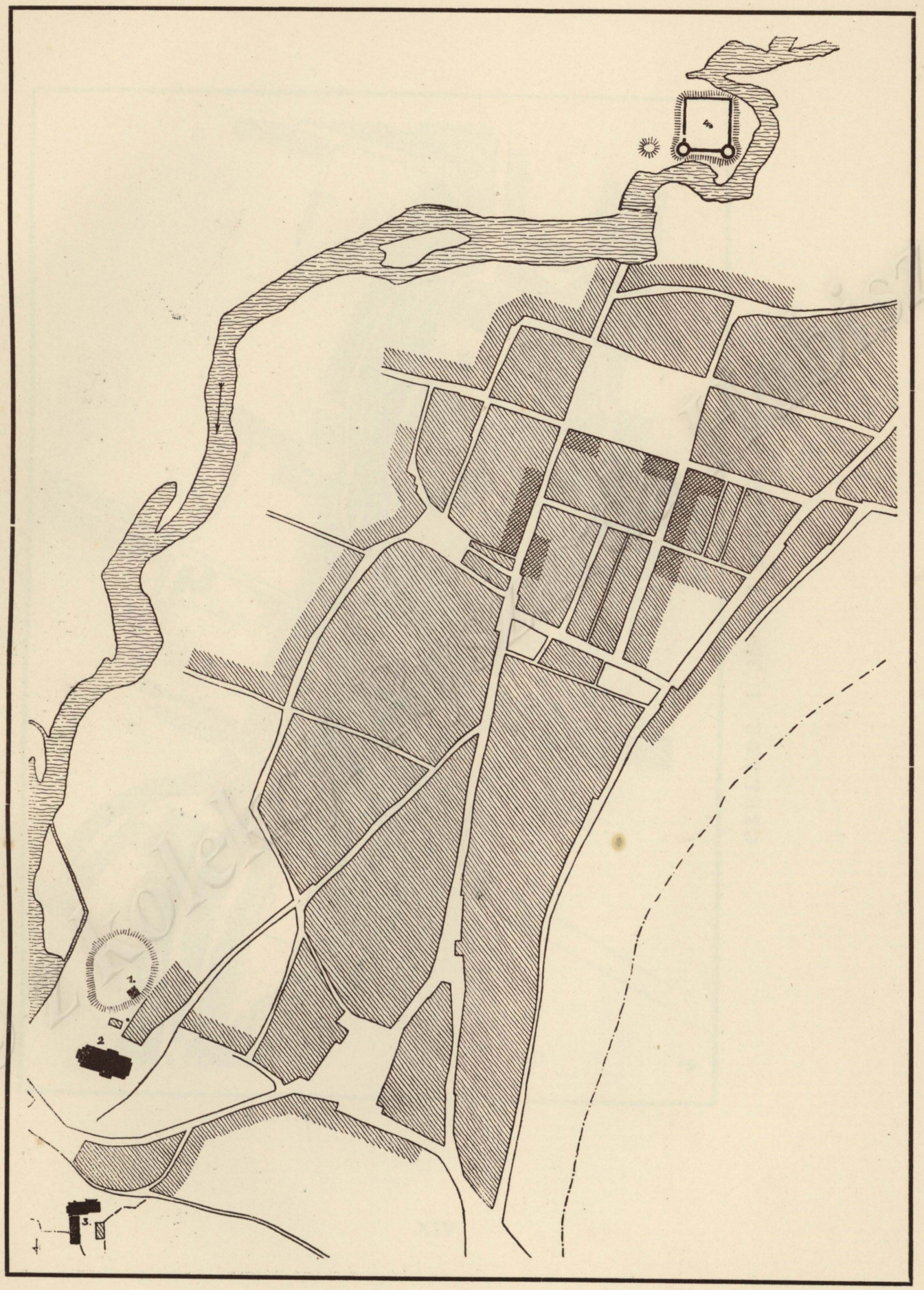

CIECHANÓW. 1. Dzwonnica. 2. Fara. 3. Kościół, dawniej klasztorny XX. Augustjanów. 4. Ruiny zamku.

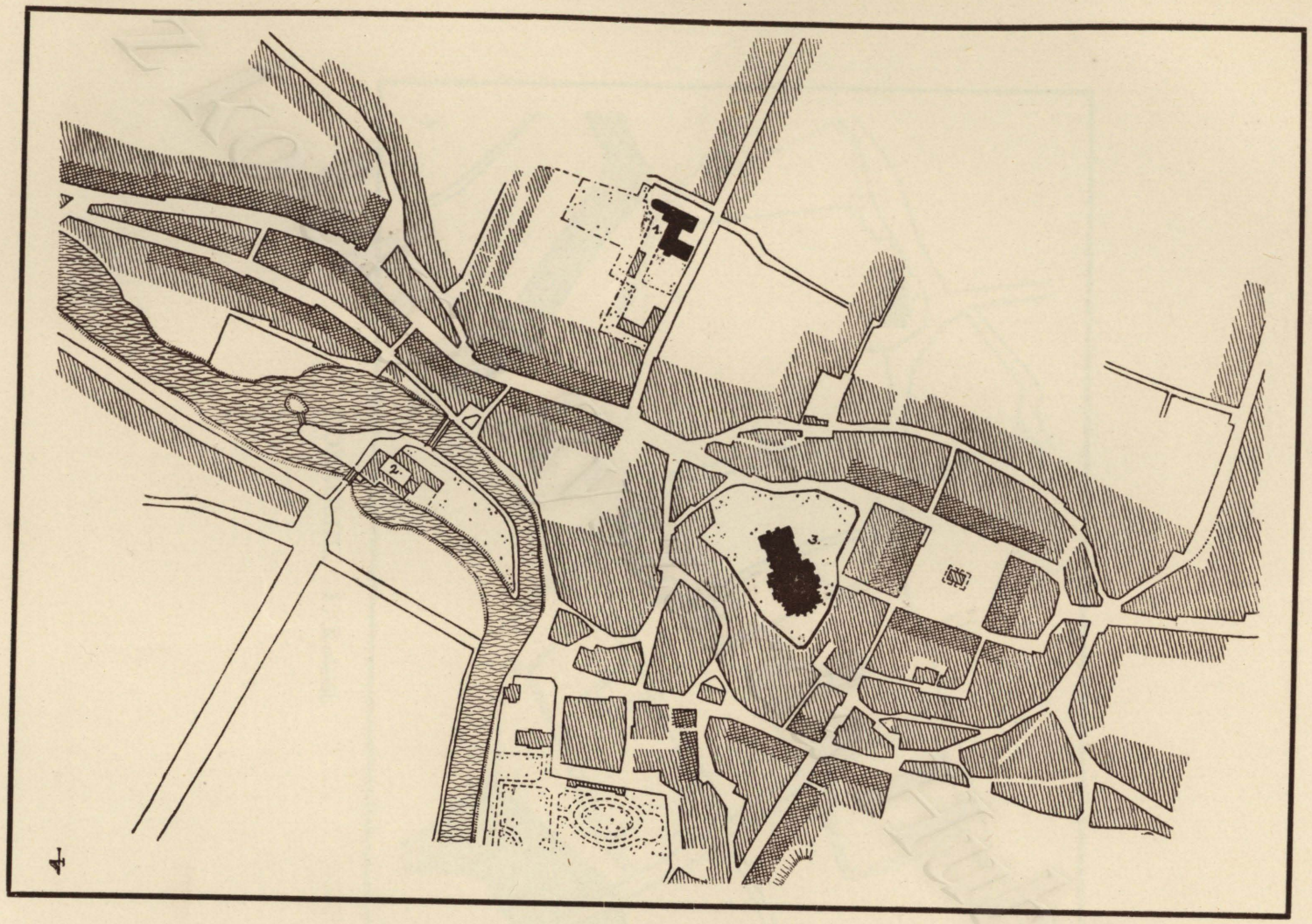

CZELADŹ. 1. Szpital. 2. Elektrownia. 3. Kościół.

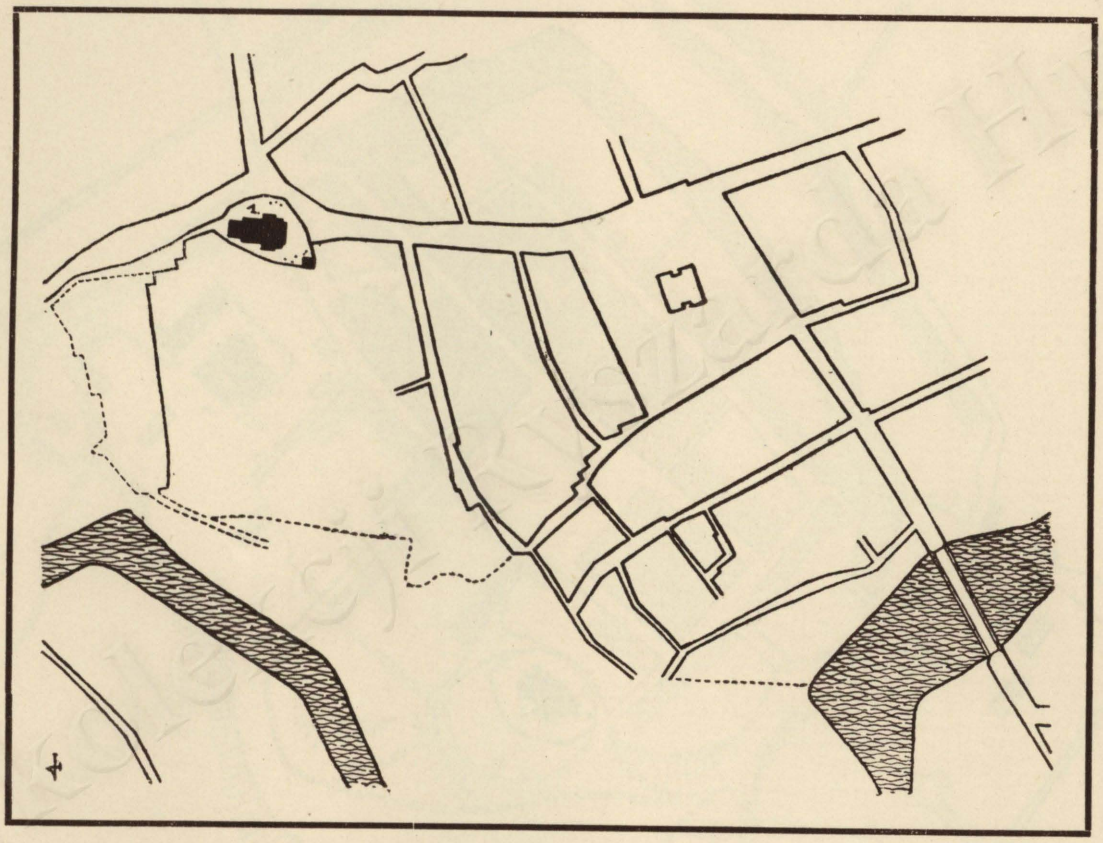

DOBROMIL. 1. Kościół.

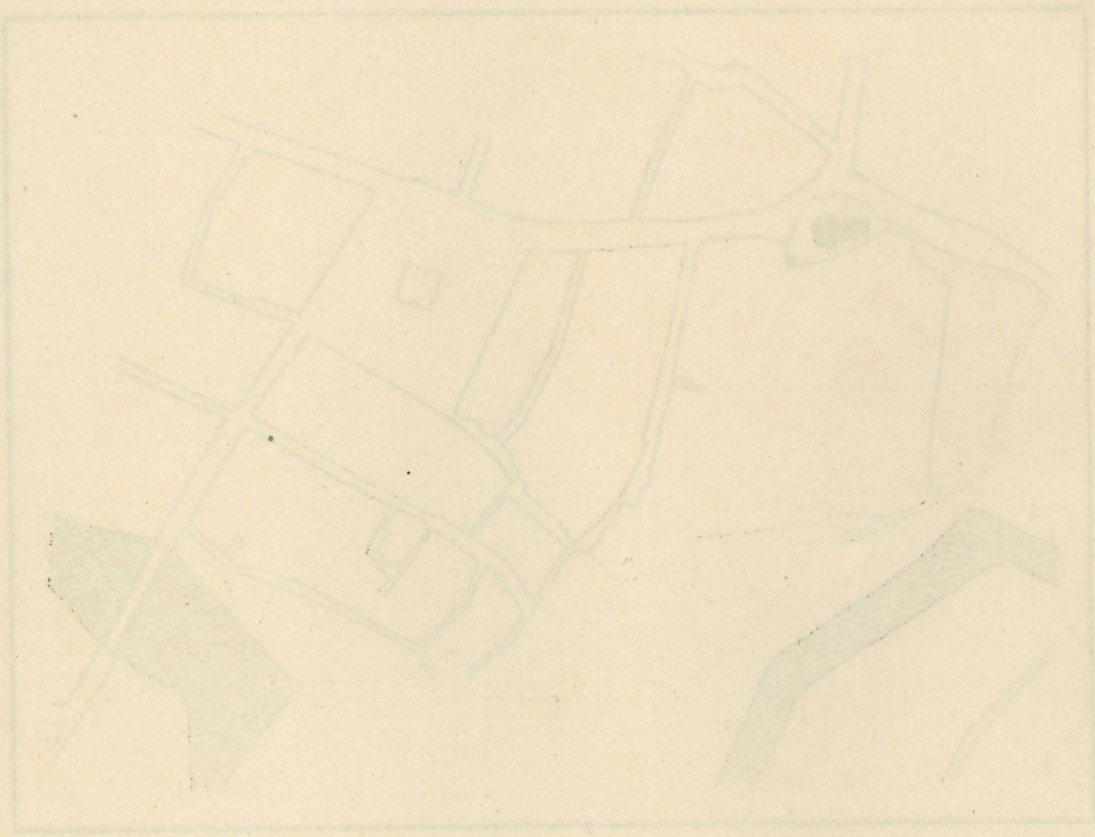

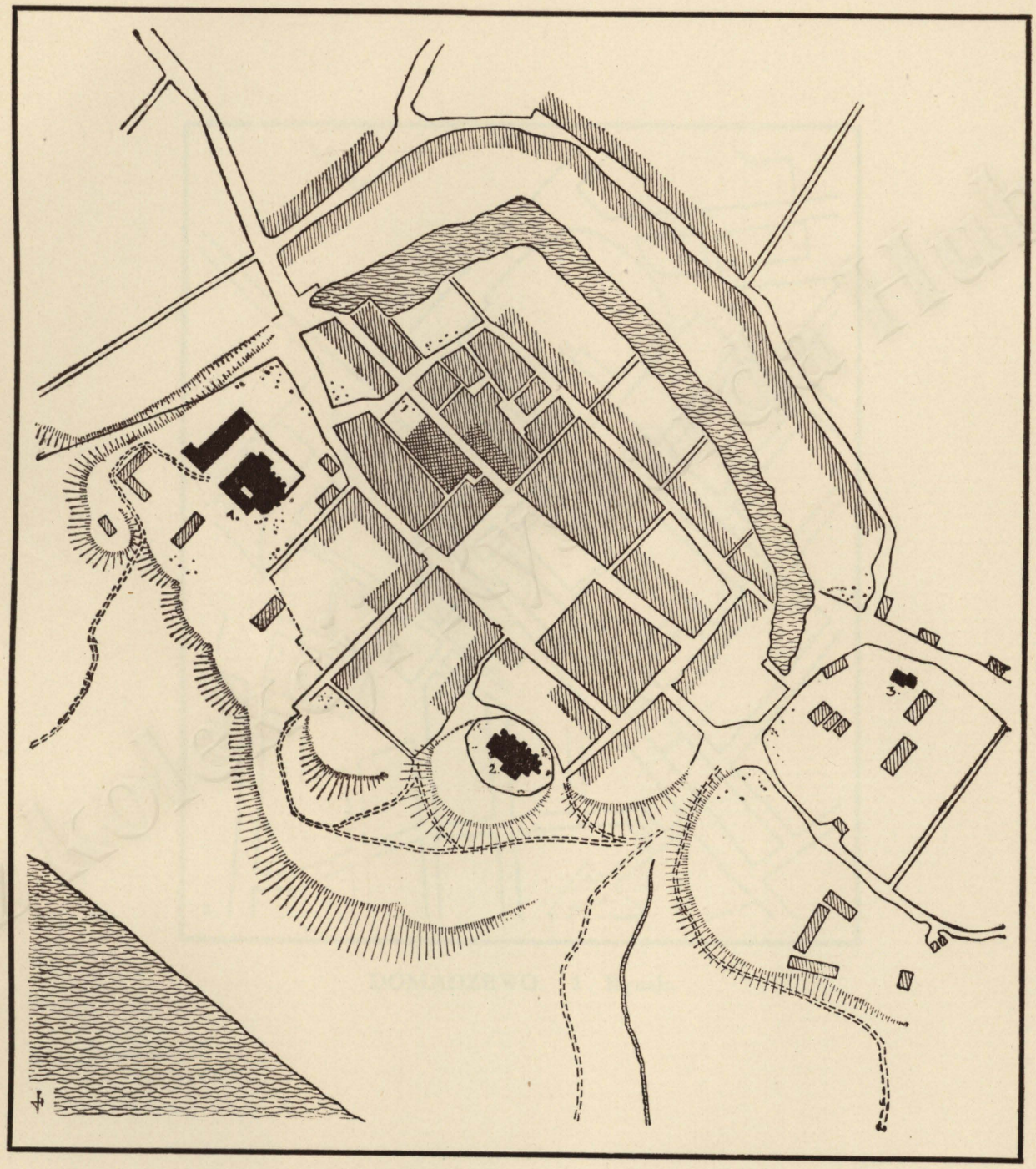

DOBRZYŃ. 1. Kościół XX. Franciszkanów. 2. Ruiny (t. z. »Rudera«). 3. Kościół p.w. Św. Stanisława.

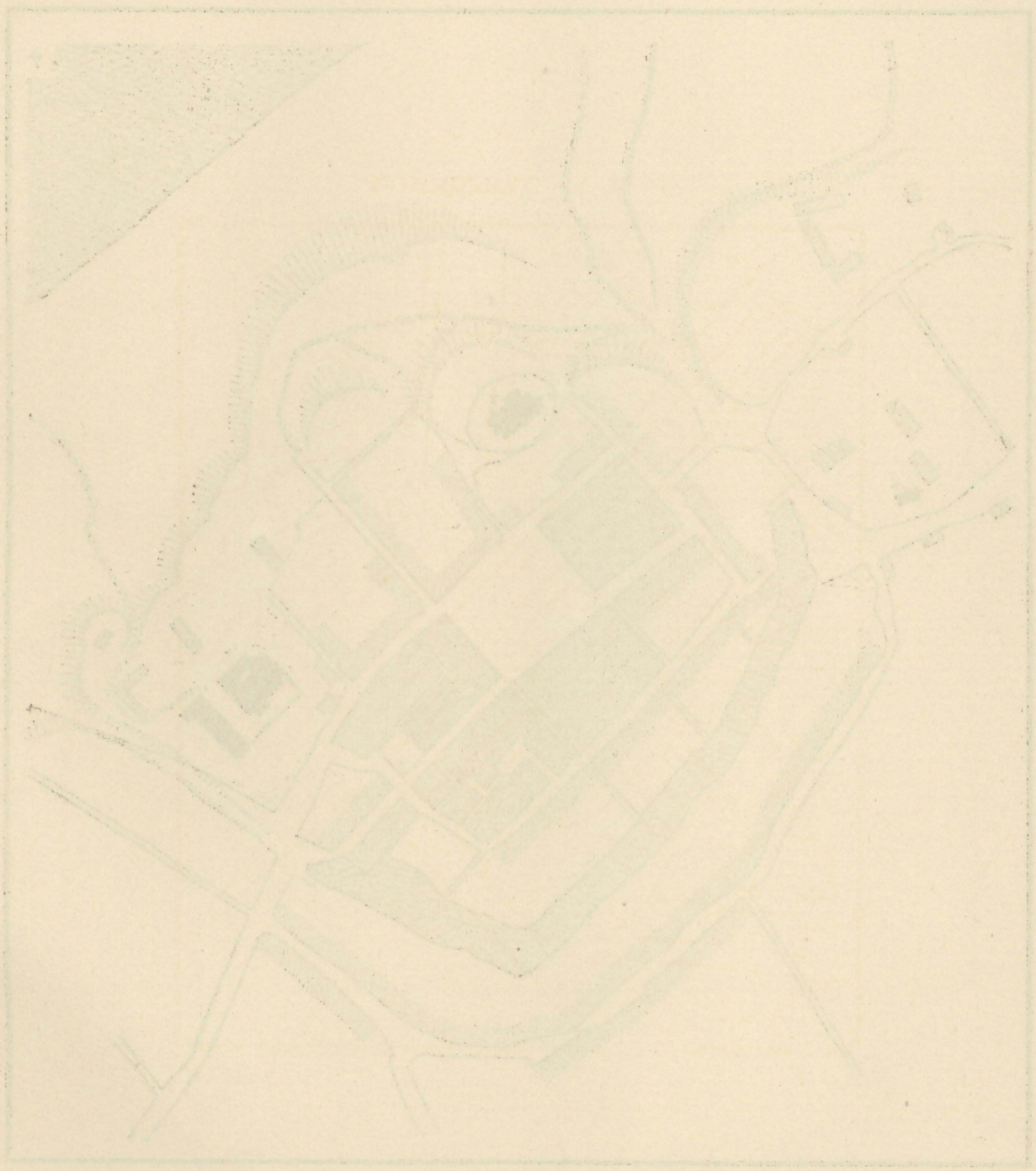

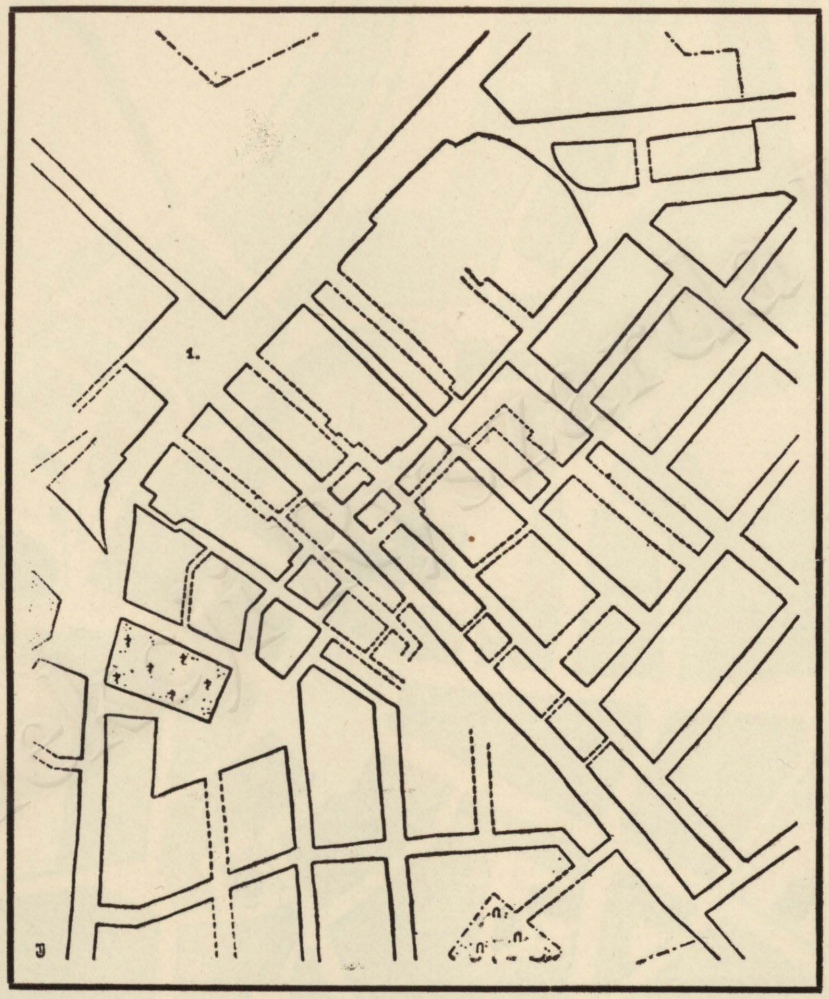

DOMADZEWO. 1. Rynek.

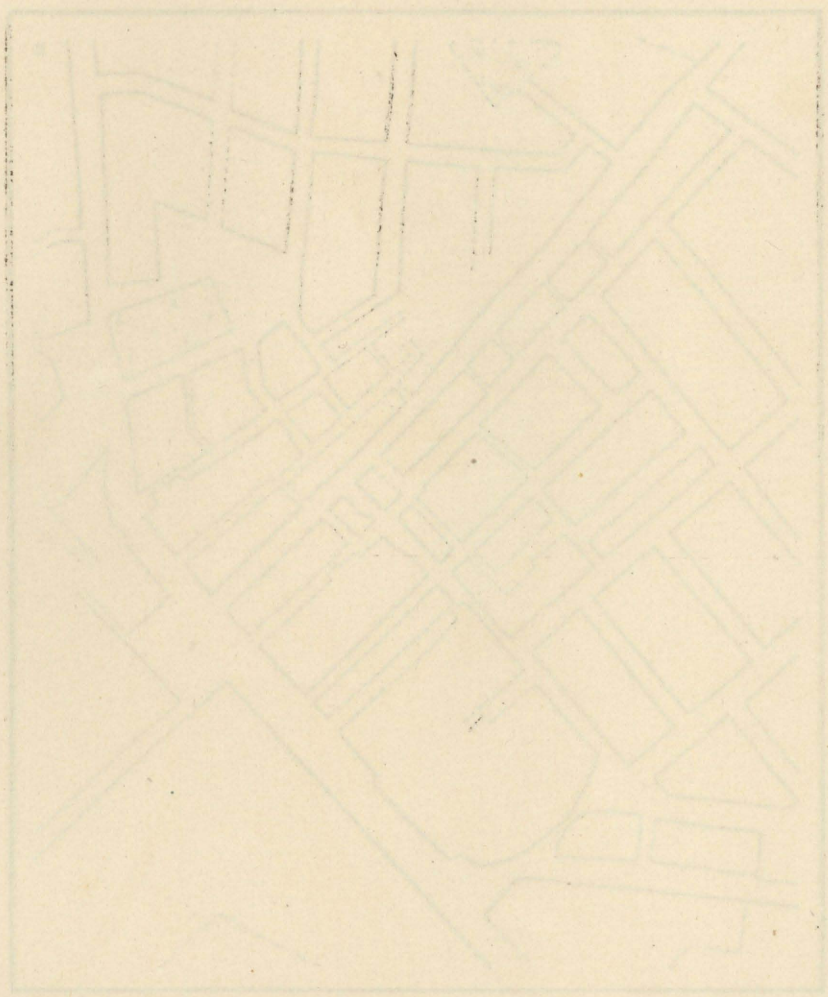

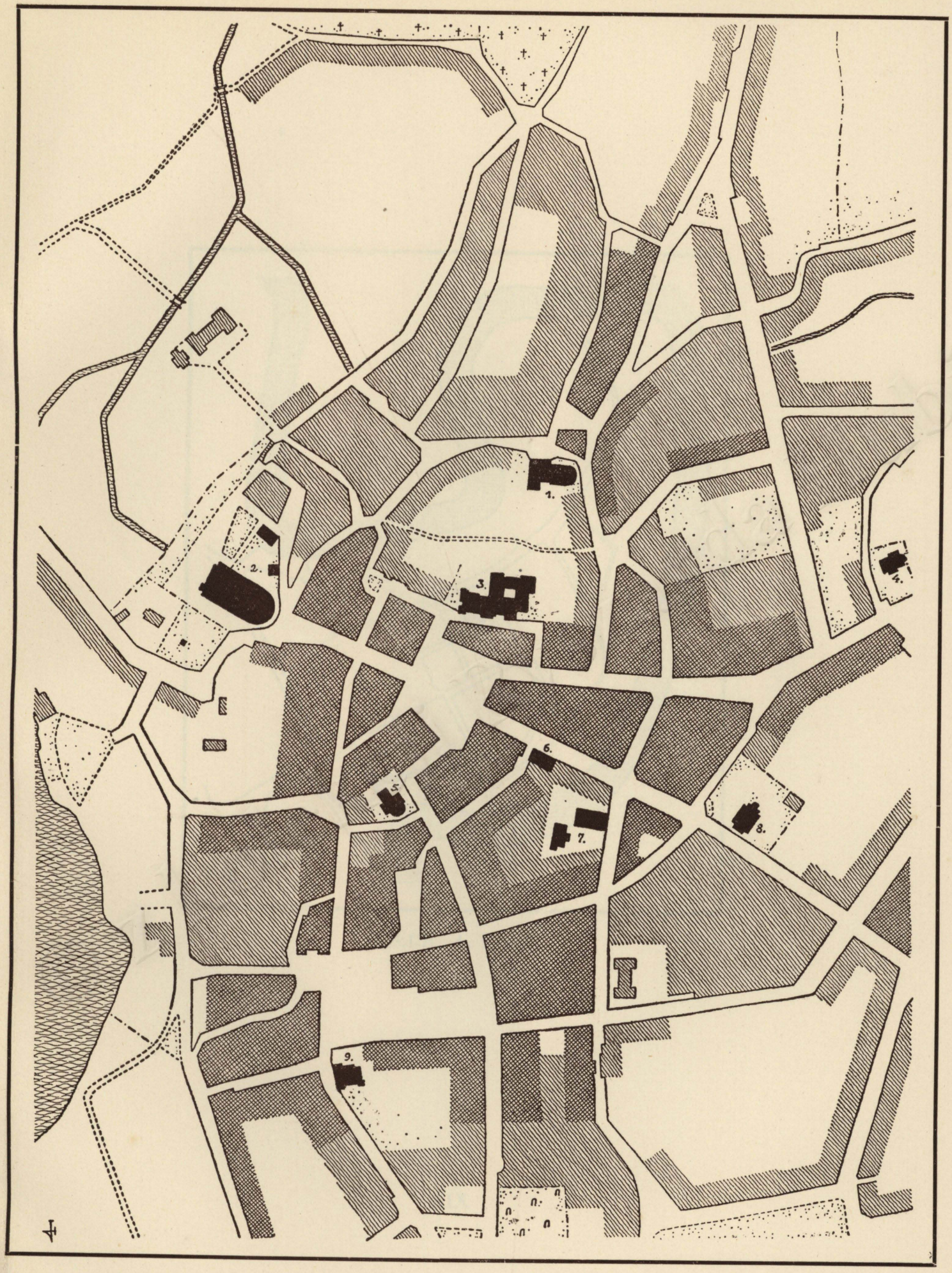

GNIEZNO. 1. Kościół p. w. Św. Jana. 2. Katedra. 3. Klasztor i szkoła XX. Franciszkanów. 4. Kościół p. w. Św. Michała. 5. Fara. 6. Magistrat. 7. Synagoga. 8. Kościół Ewangelicki. 9. Kościół p. w. Św. Wawrzyńca.

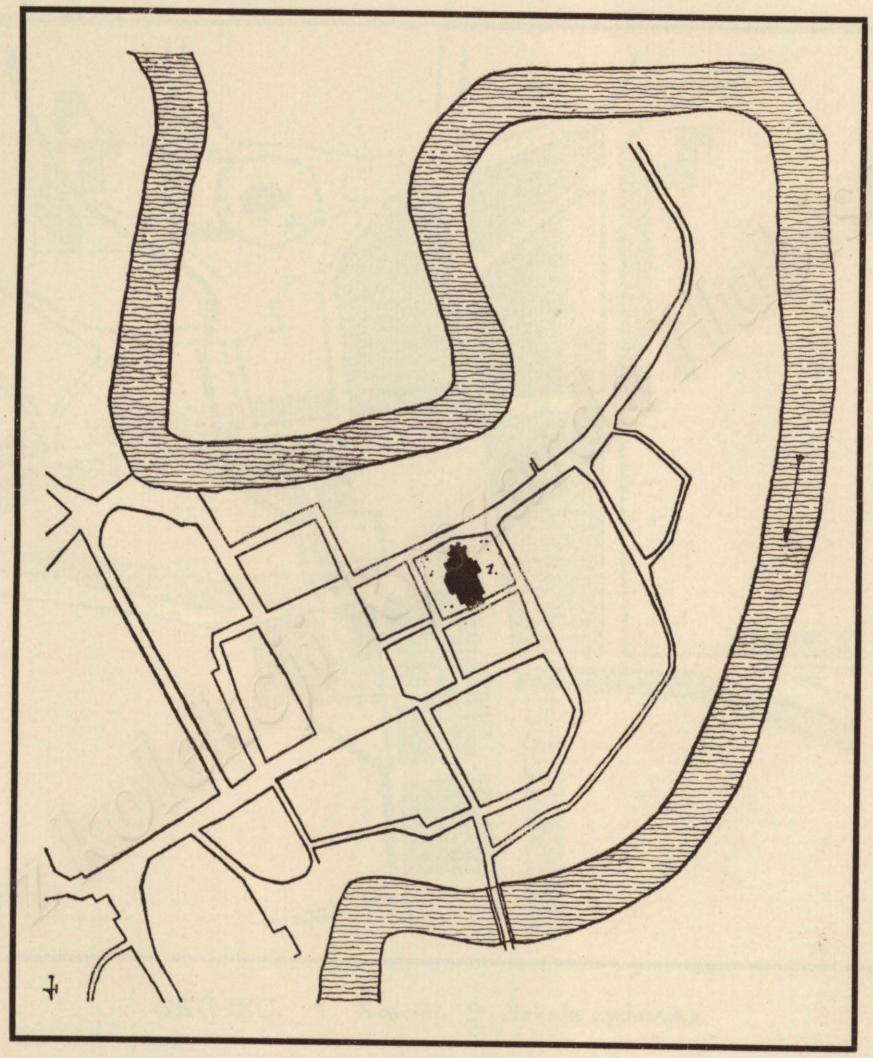

GOŁUB. 1. Kościół.

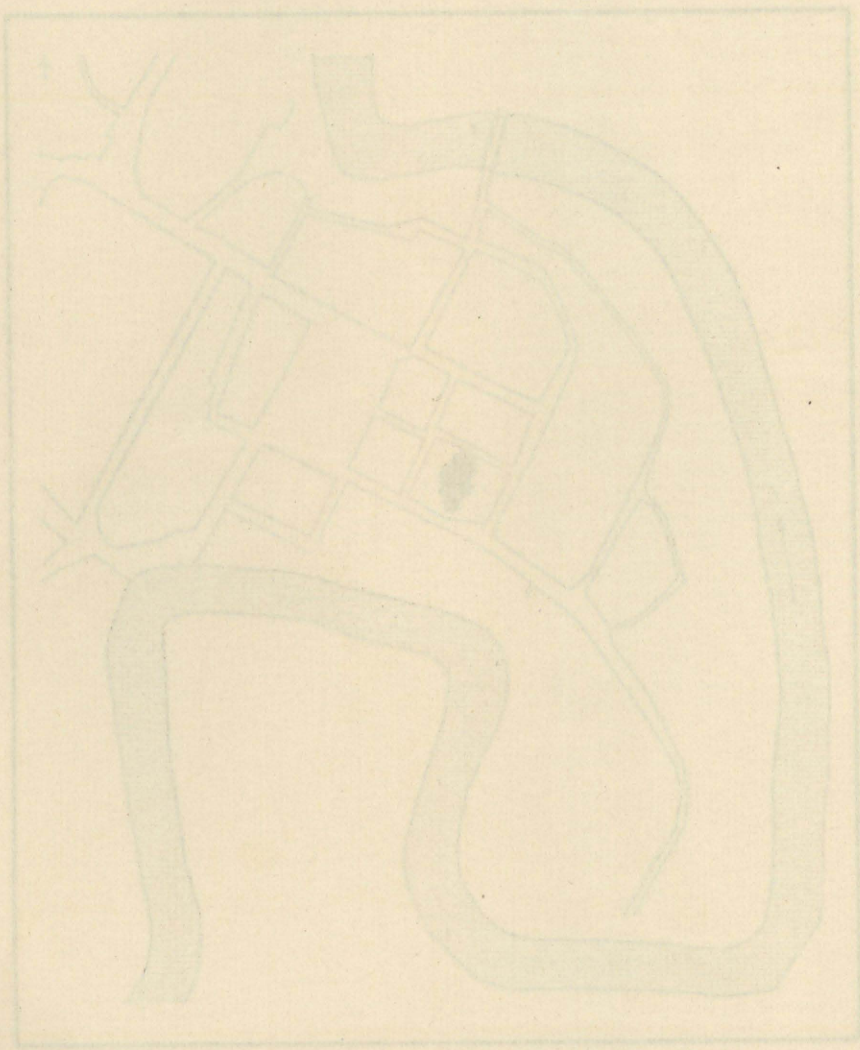

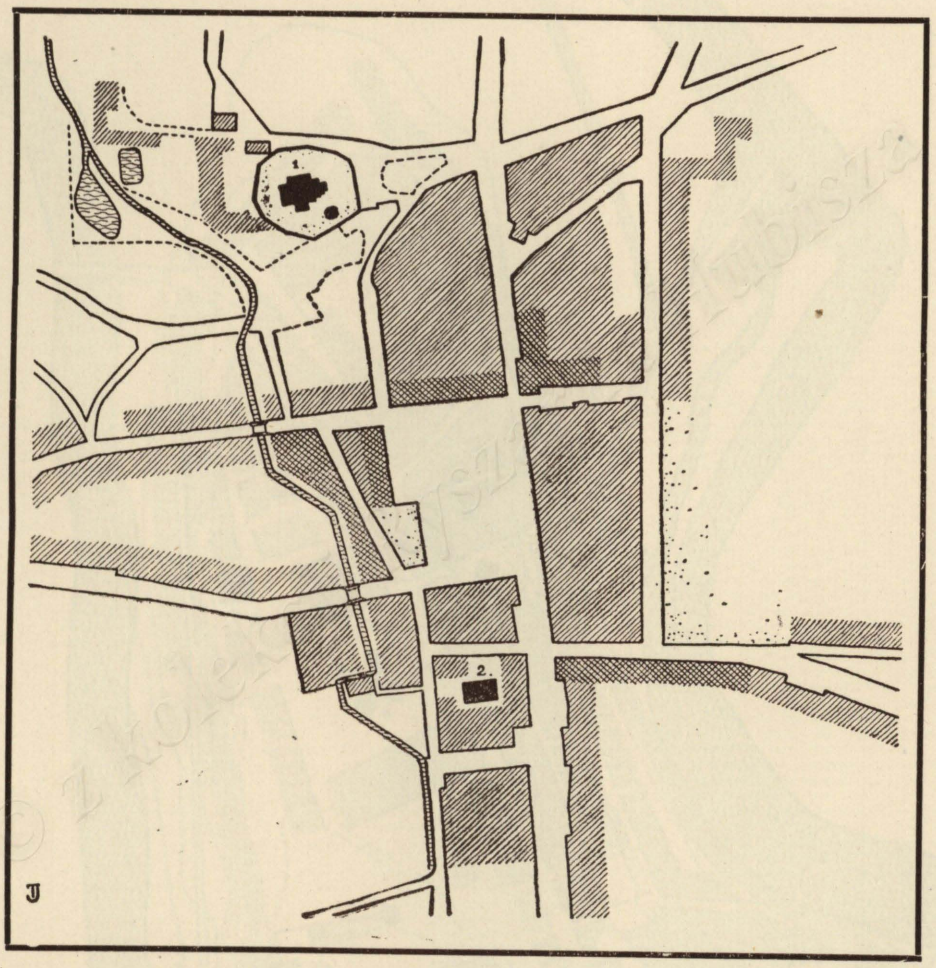

GRÓJEC. 1. Kościół. 2. Szkoła żydowska.

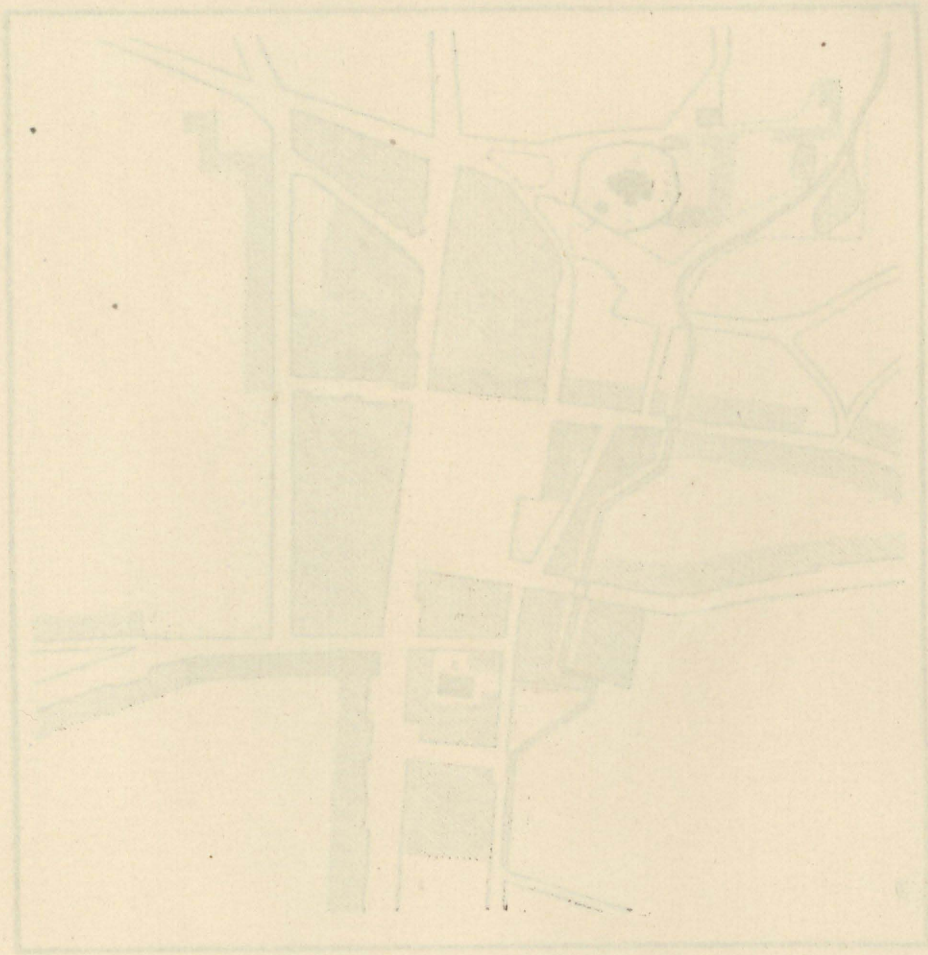

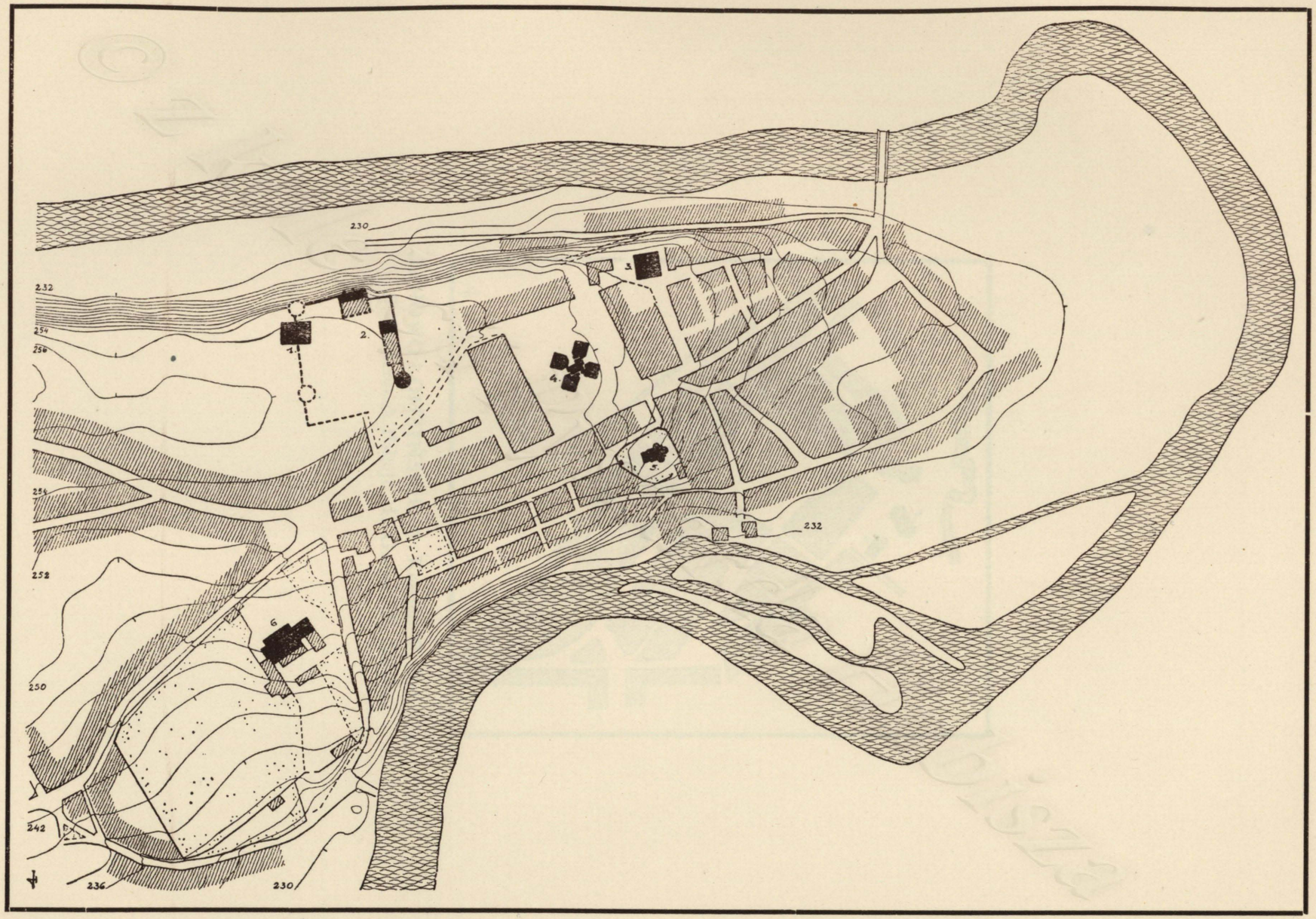

HUSIATYN. 1. Bóżnica nowowybudowana. 2. Zamek—fragment budynku z bramą i jedną basztą. 3. Bóżnica. 4. Hale targowe. 5 i 6. Kościoły.

Fig. 1. Plan général de la Ville et de ses Environs.

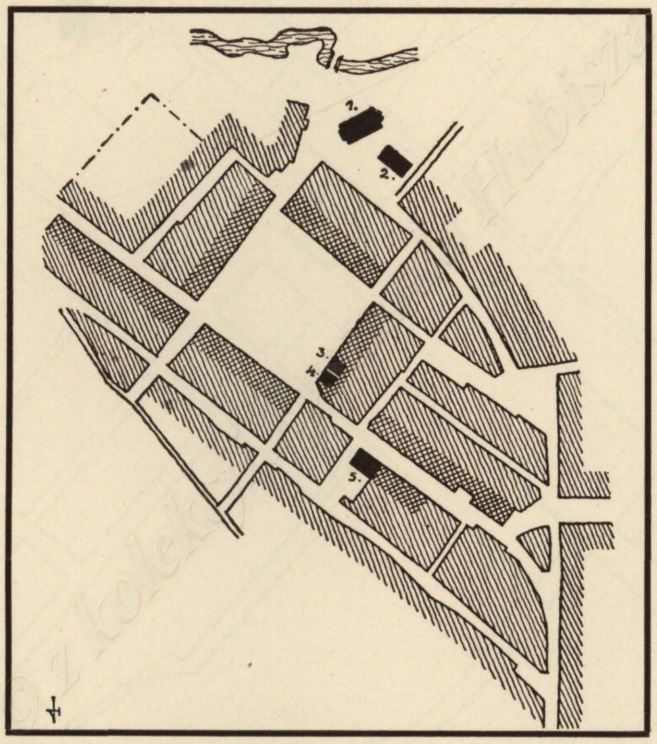

JANOWO ŁOMŻYŃSKIE. 1. Kościół. 2. Plebanja.
3. Posterunek Policji. 4. Gmina. 5. Szkoła.

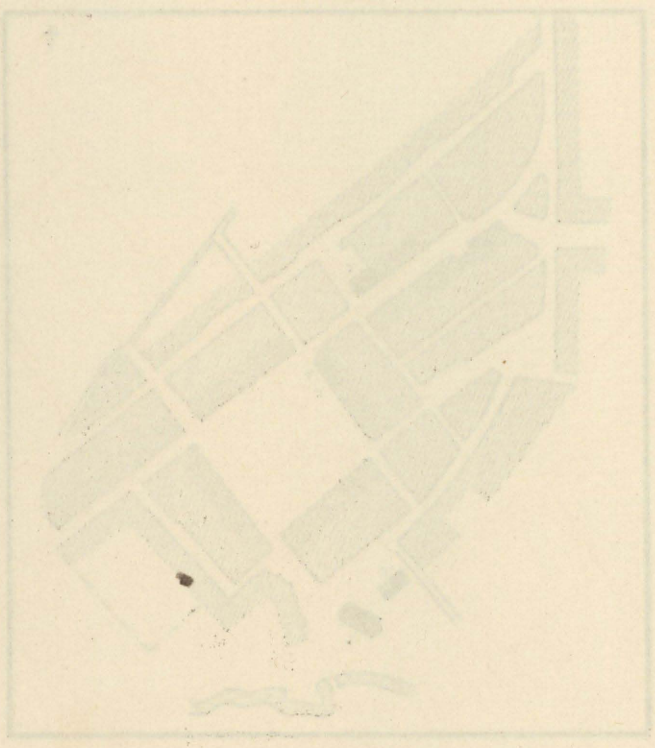

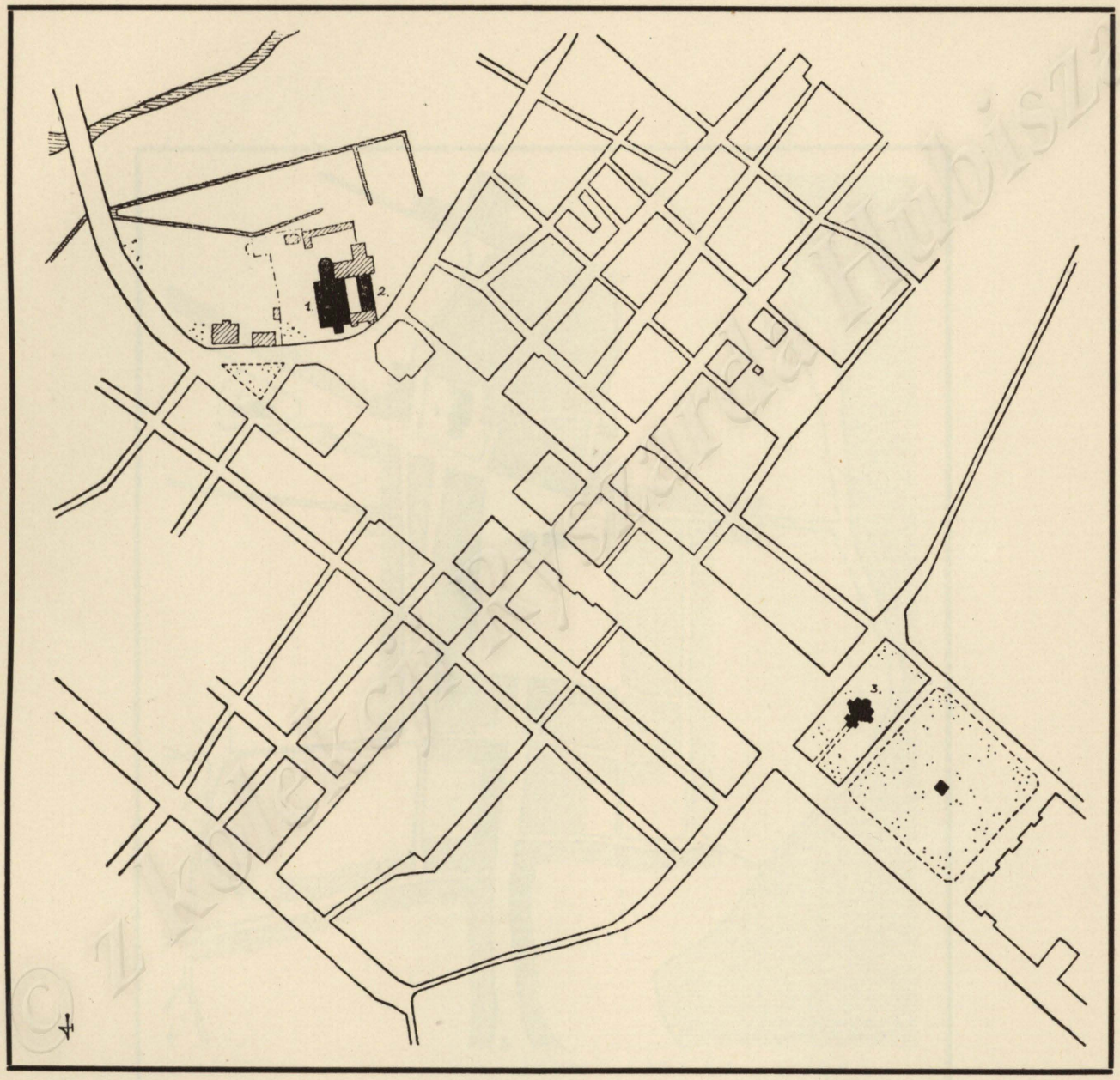

JANÓW PODLASKI. 1. Kościół. 2. Magistrat. 3. Cerkiew.

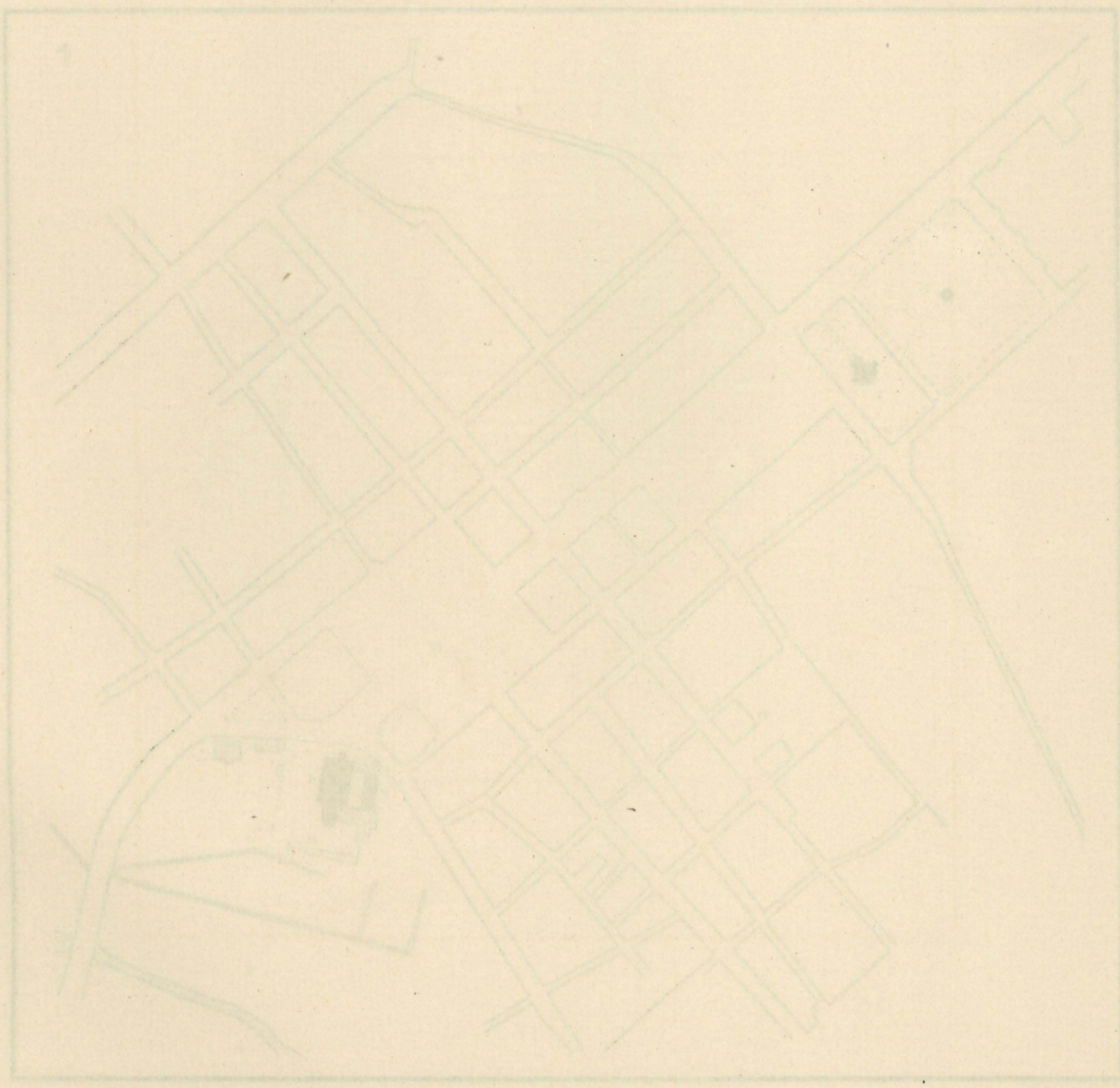

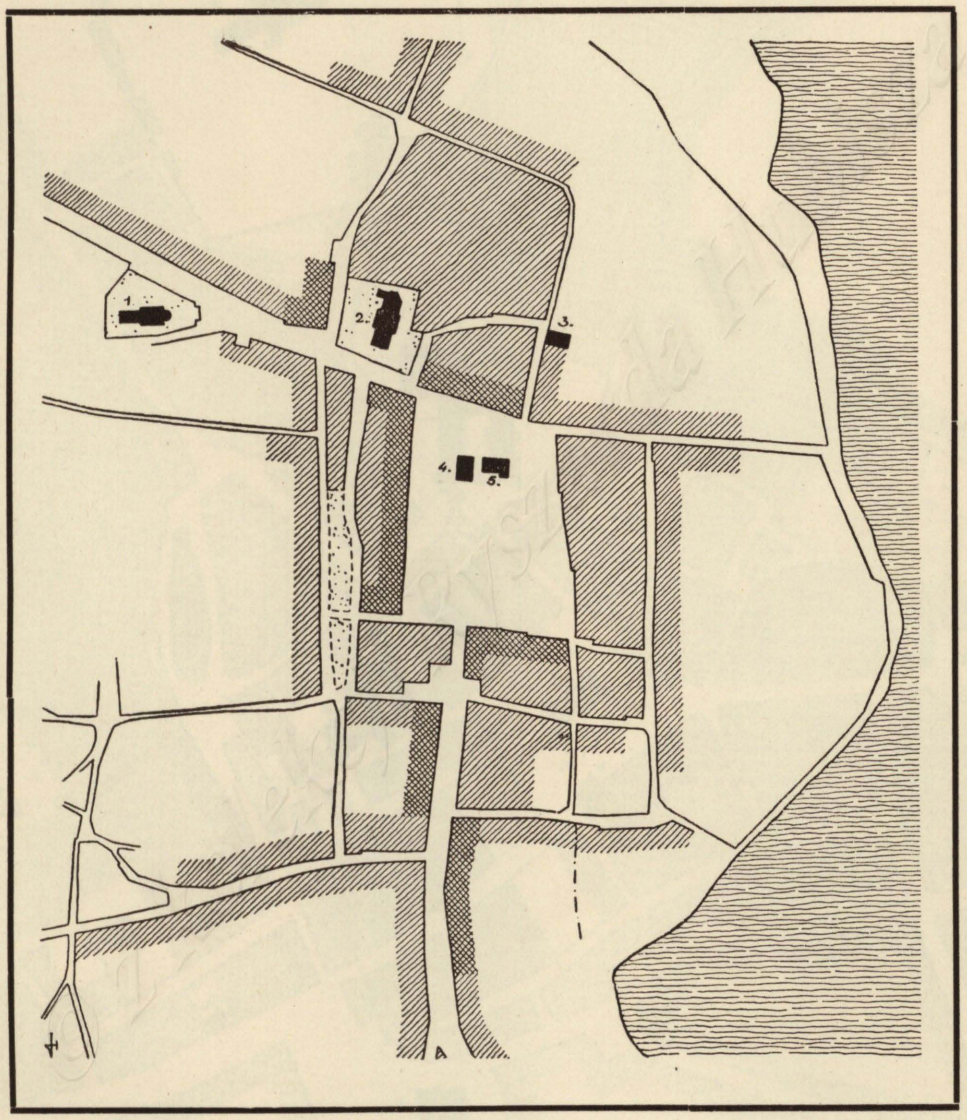

JANÓW. 1. Kościół. 2. Cerkiew. 3. Bóżnica.
4. Urząd gminny. 5. Strażnica pożarna.

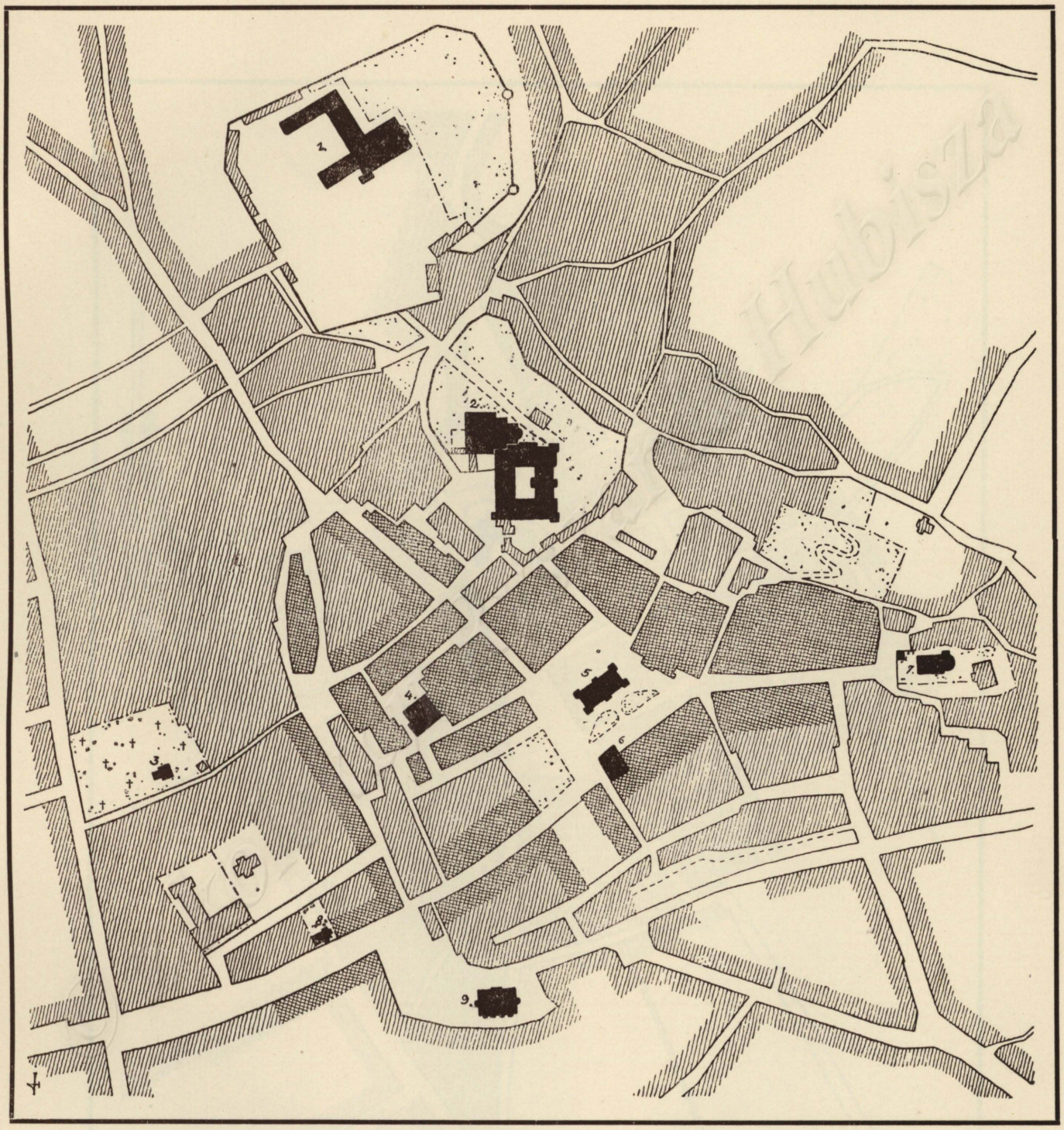

JAROSŁAW. 1. Zamek. 2. Fara i dawny klasztor. 3. Kaplica cmentarna. 4. Bóżnica. 5. Ratusz. 6. Dom zabytkowy. 7. Cerkiew. 8. Kościół. 9. Budynek Sokoła.

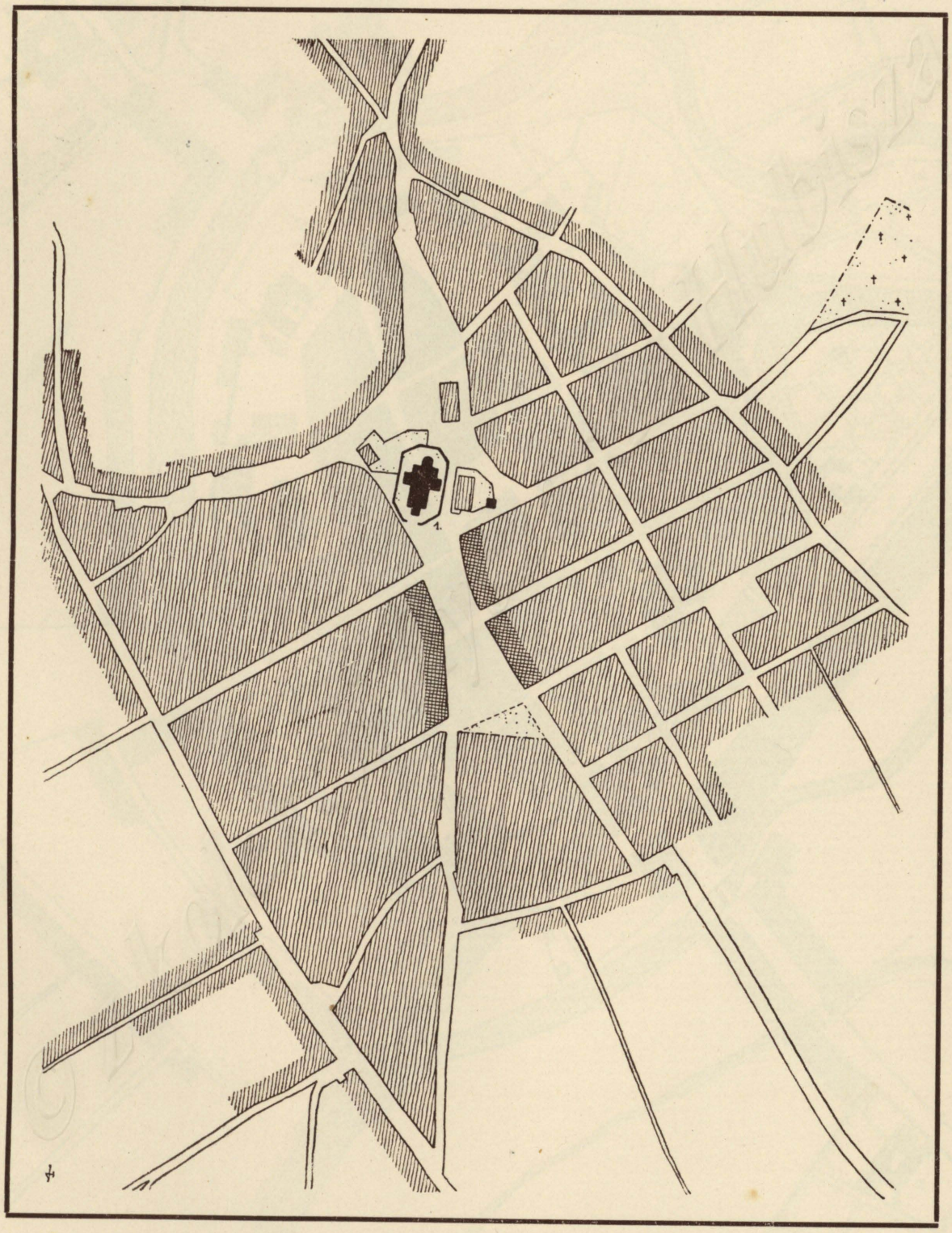

JAWORZNO. 1. Kościół.

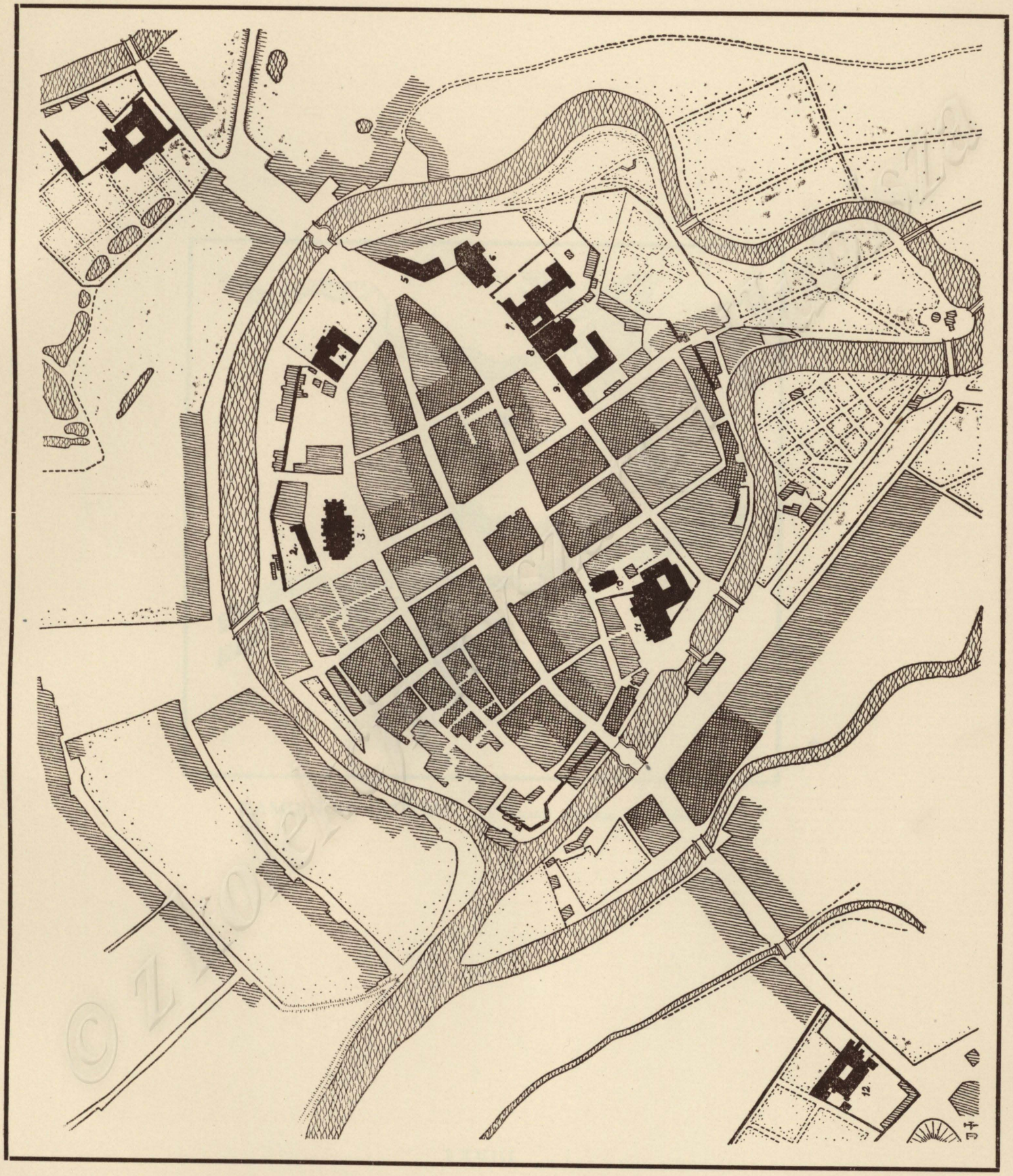

KALISZ. 1. Klasztor XX. Bernardynów. 2. Probostwo Św. Mikołaja. 3. Kościół p. w. Św. Mikołaja. 4. Szkoła Wojewódzka. 5. Kollegjata. 6. Kościół p. w. Św. Józefa. 7. Pałac Komisji Wojewódzkiej. 8. Kościół Ewangielicki. 9. Korpus Kadetów. 10. Kościół obrzędu greckiego. 11. Klasztor XX. Franciszkanów. 12. Klasztor XX. Reformatów.

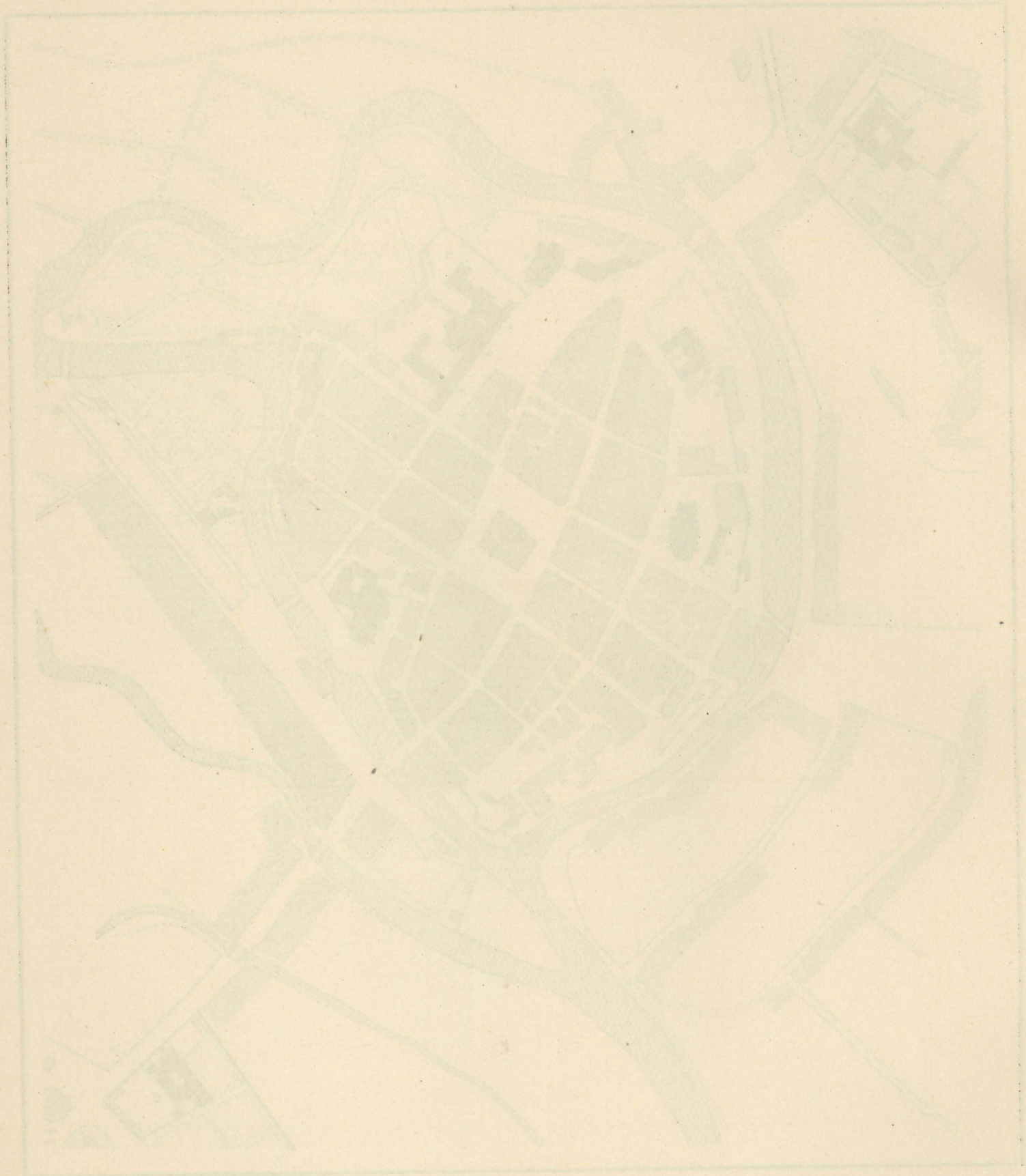

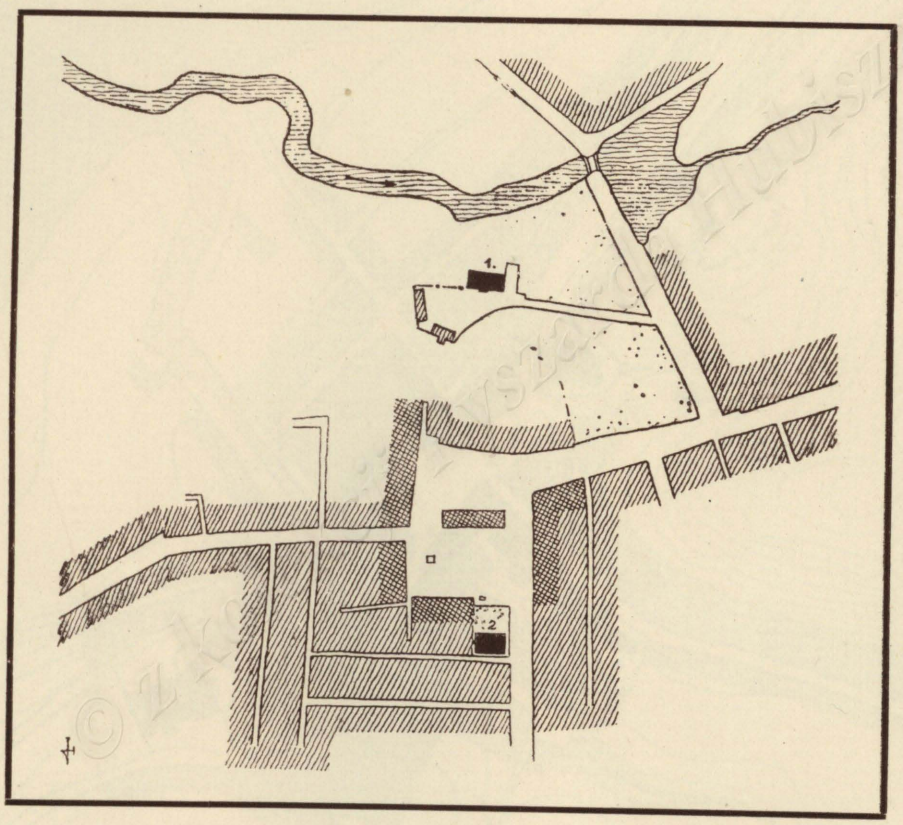

KAMIEŃ KOSZYRSKI. 1. Ruiny zamku. 2. Bóżnica.

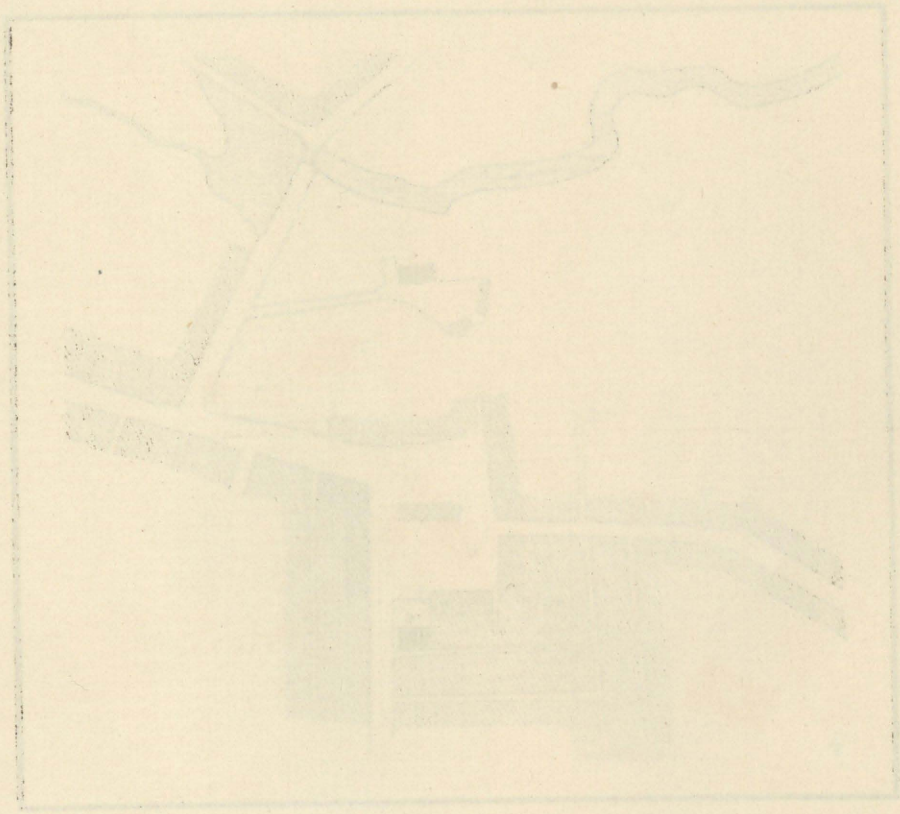

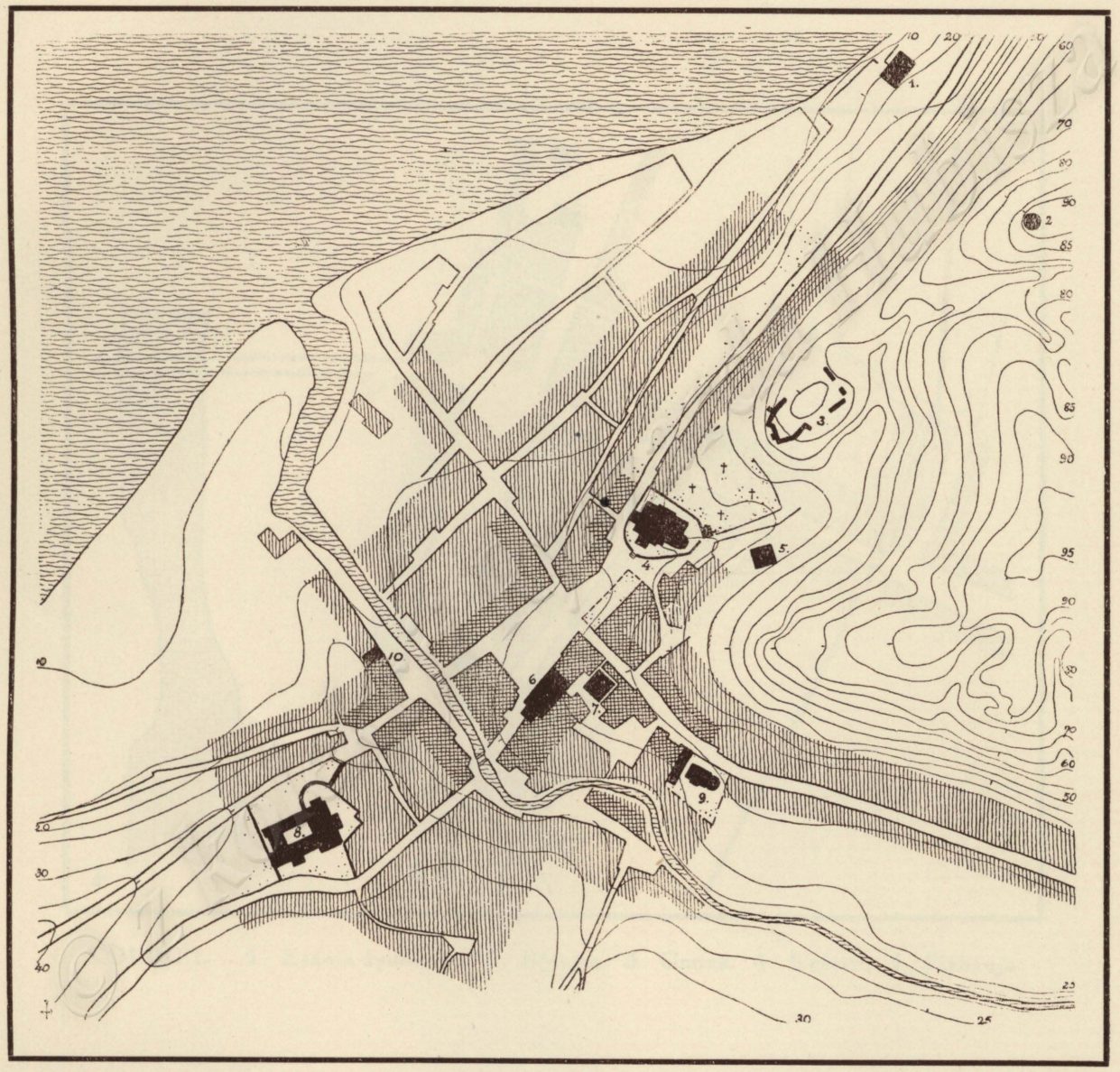

KAZIMIERZ n/WISŁĄ. 1. Śpichlerz stary. 2. Strażnica. 3. Ruiny zamku Kazimierza. 4. Fara. 5. Plebanja. 6. Kamienice pod Św. Krzysztofem i Św. Mikołajem. 7. Bóżnica. 8. Klasztor XX. Reformatów. 9. Kościół p. w. Św. Anny. 10. Kamienica Celejowska.

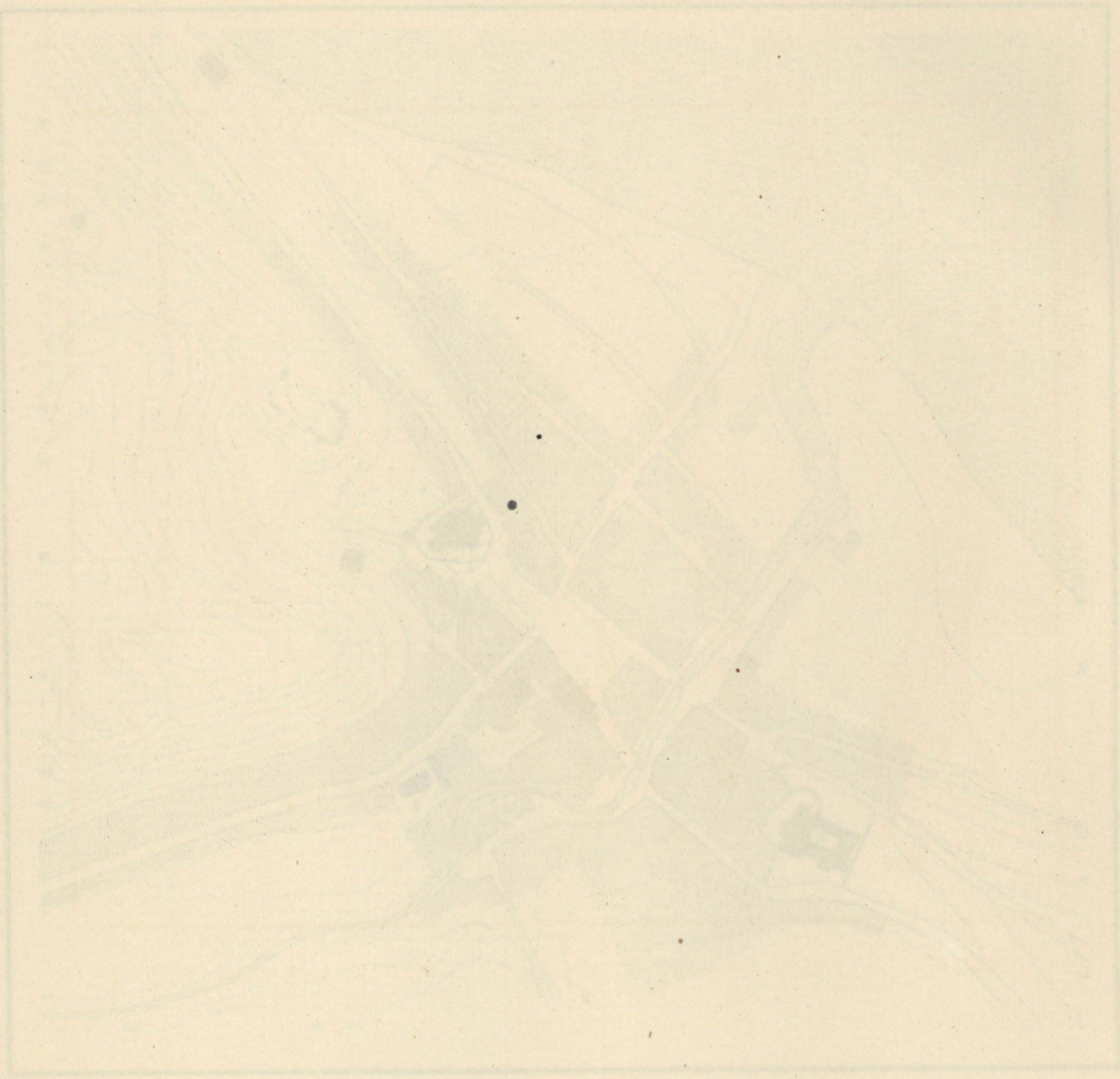

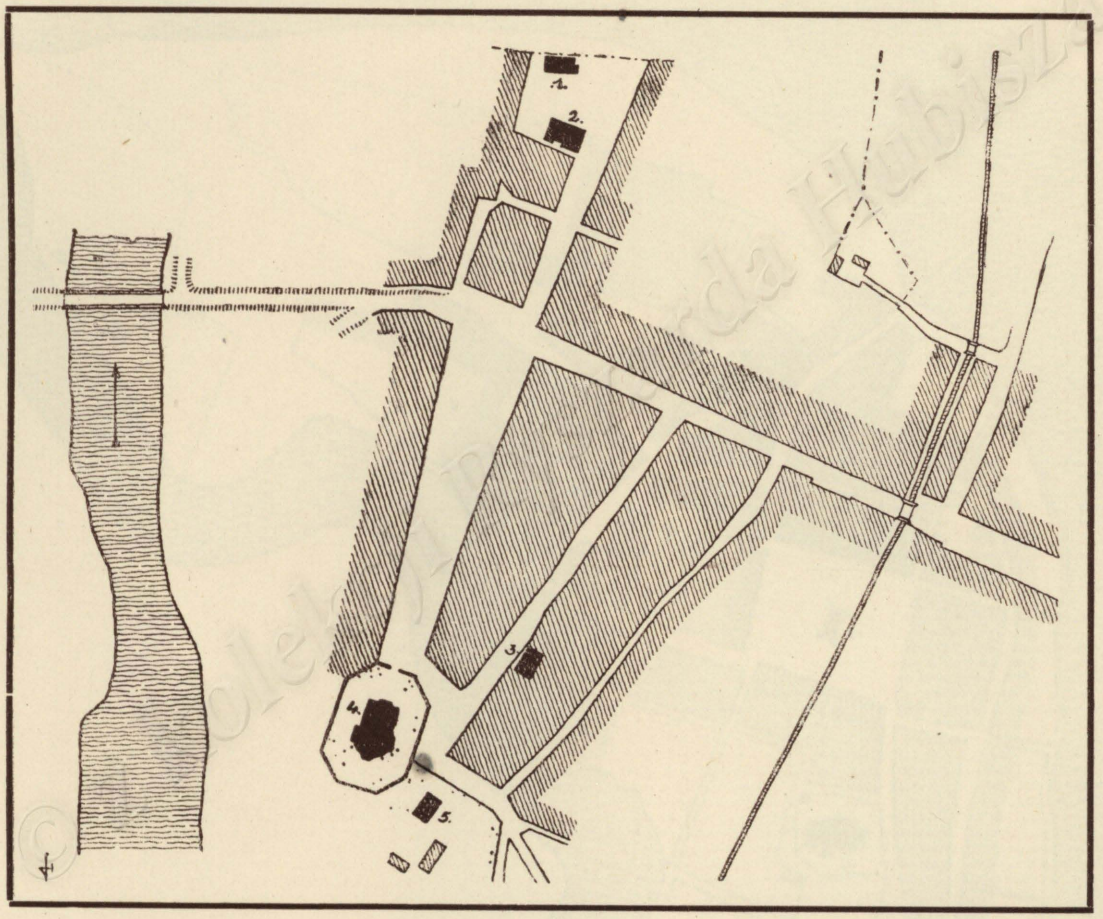

KOŁBIEL. 1. Łaźnia żydowska. 2. Bóżnica. 3. Gmina. 4. Kościół. 5. Plebanja.

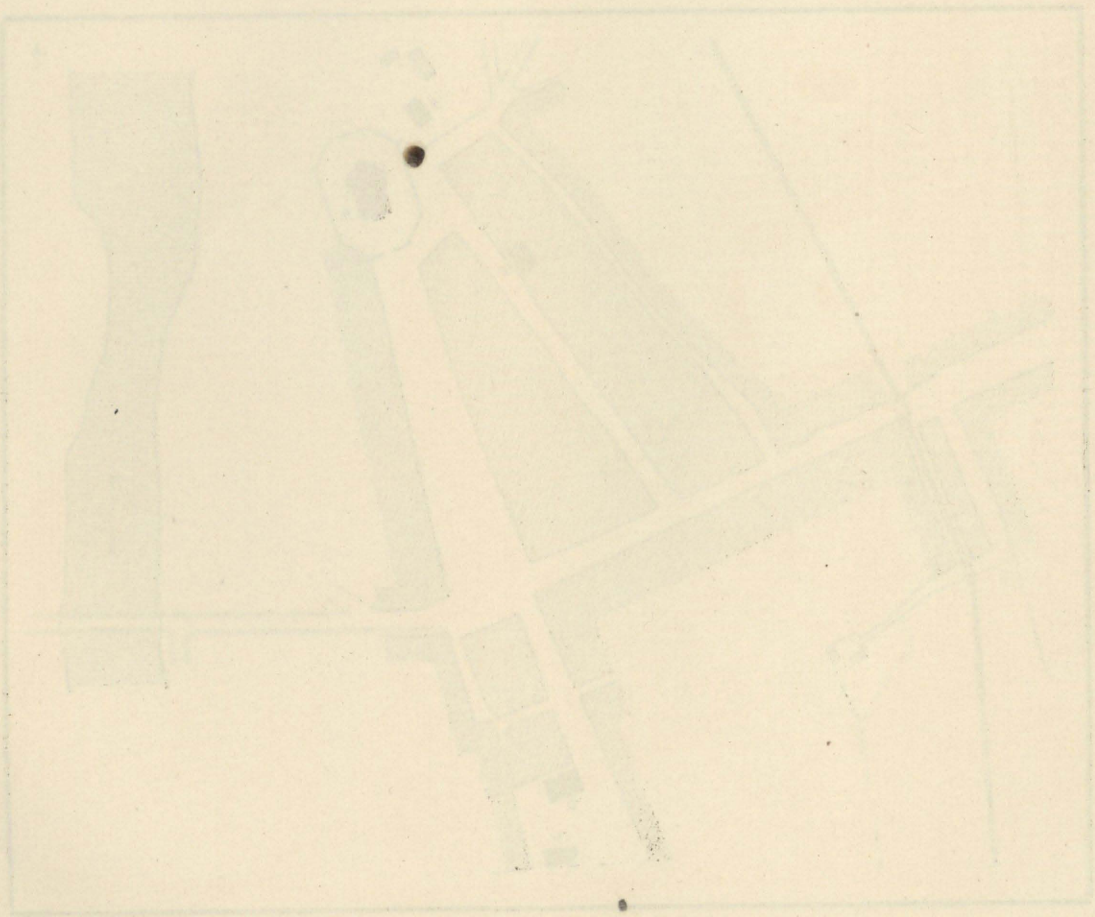

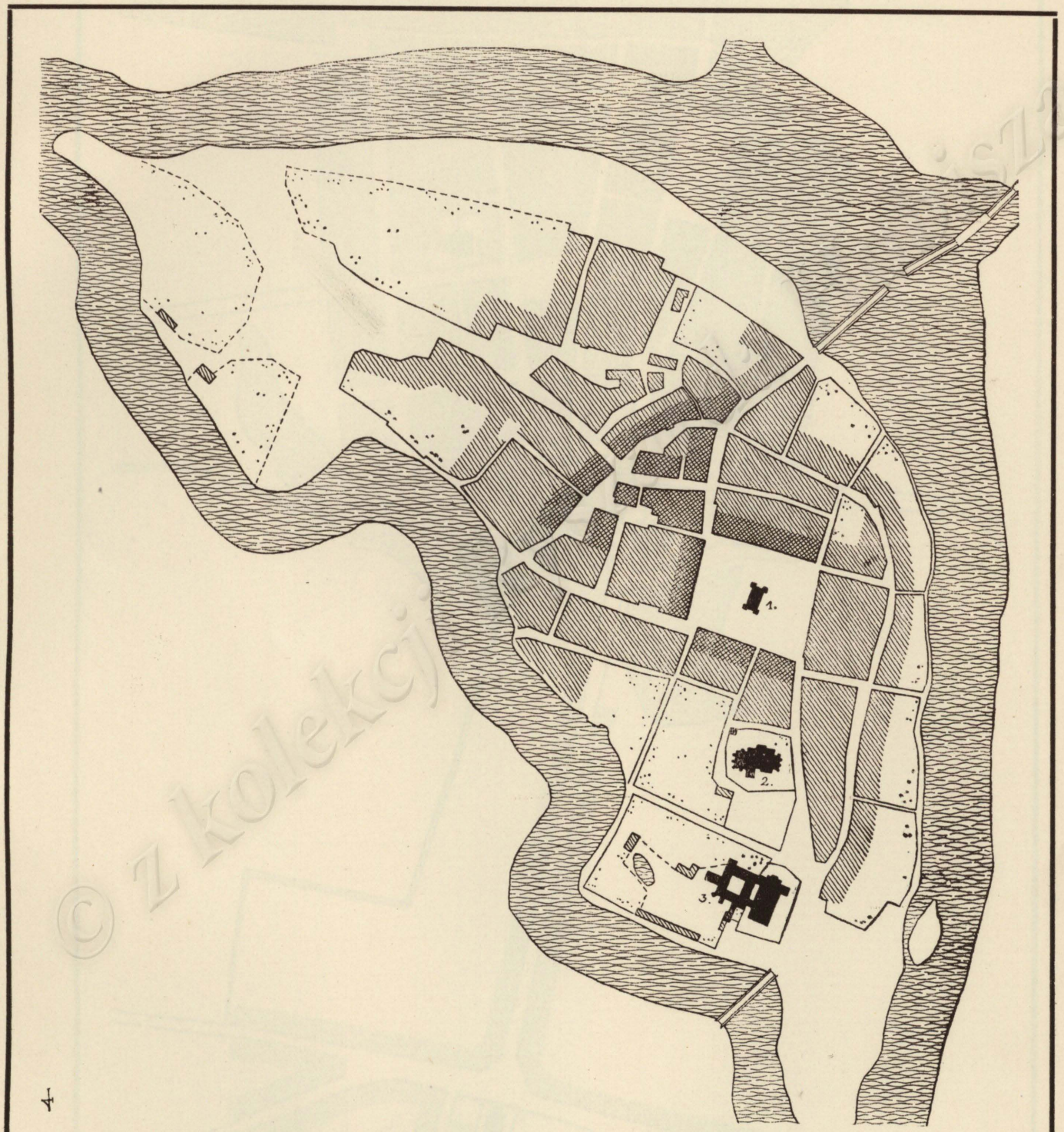

KOŁO. 1. Ratusz. 2. Kościół. 3. Klasztor i kościół XX. Bernardynów.

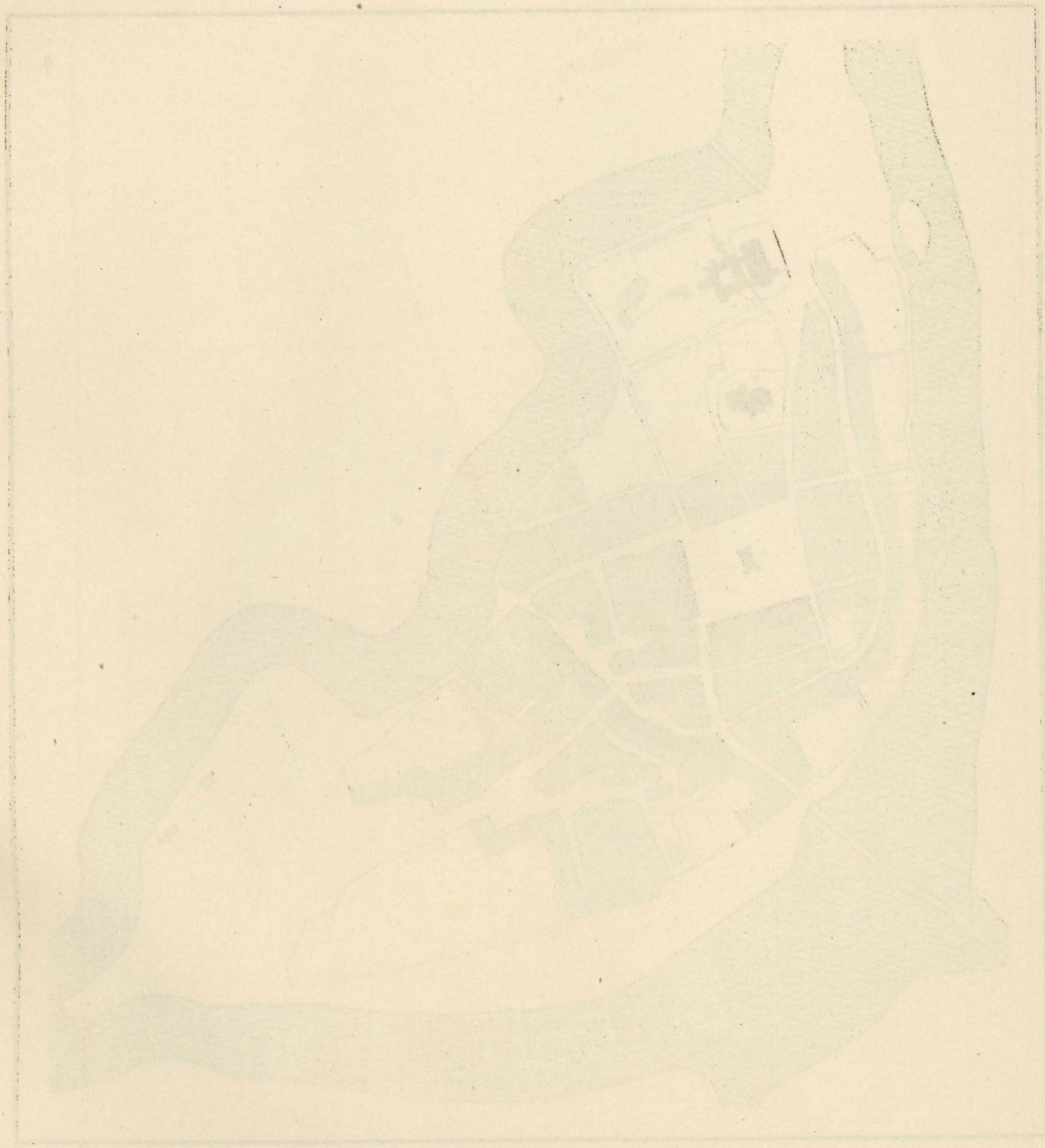

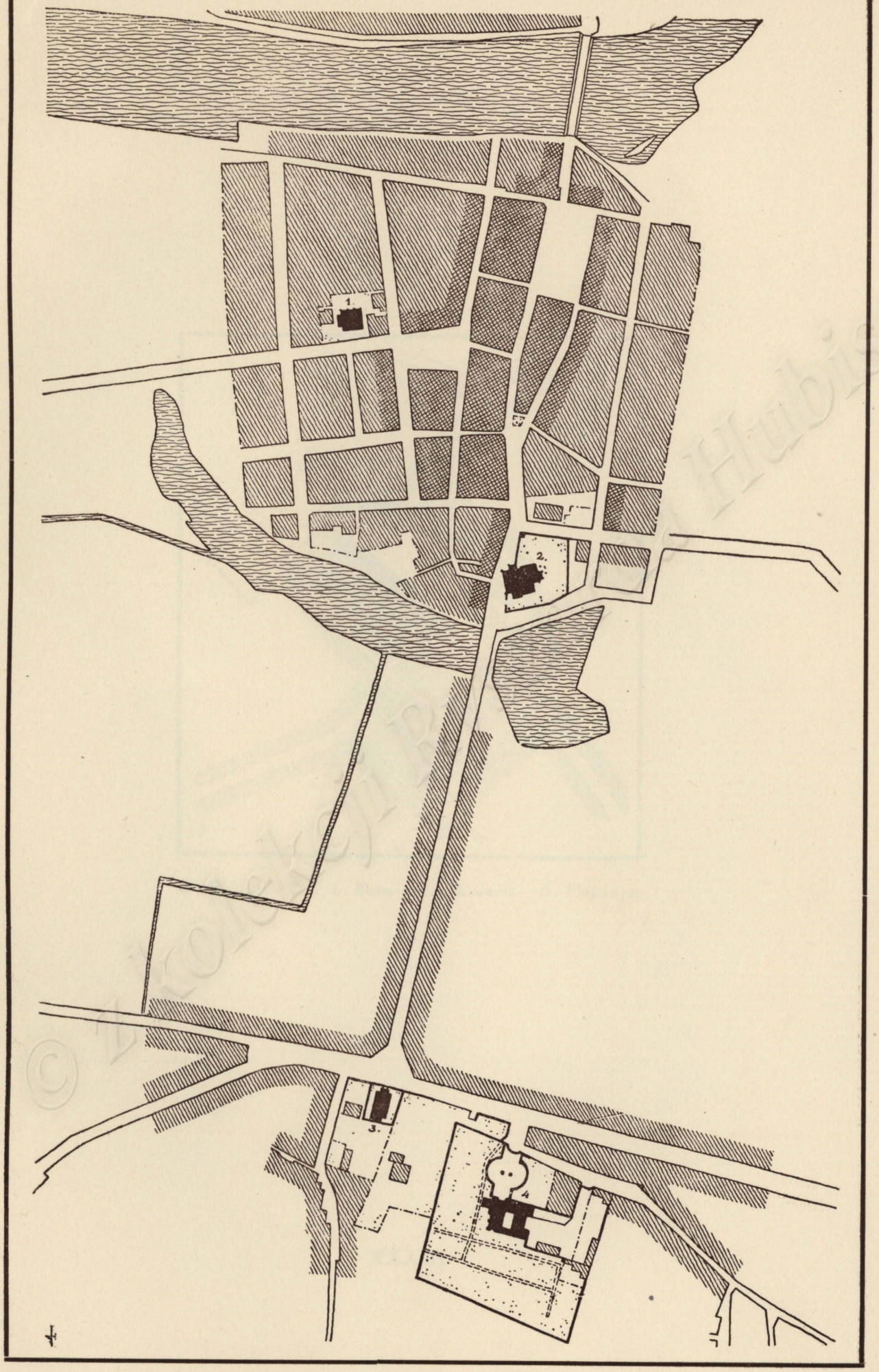

KONIN. 1. Bóżnica. 2. Kościół Parafjalny. 3. Kościół. 4. Klasztor XX. Reformatów.

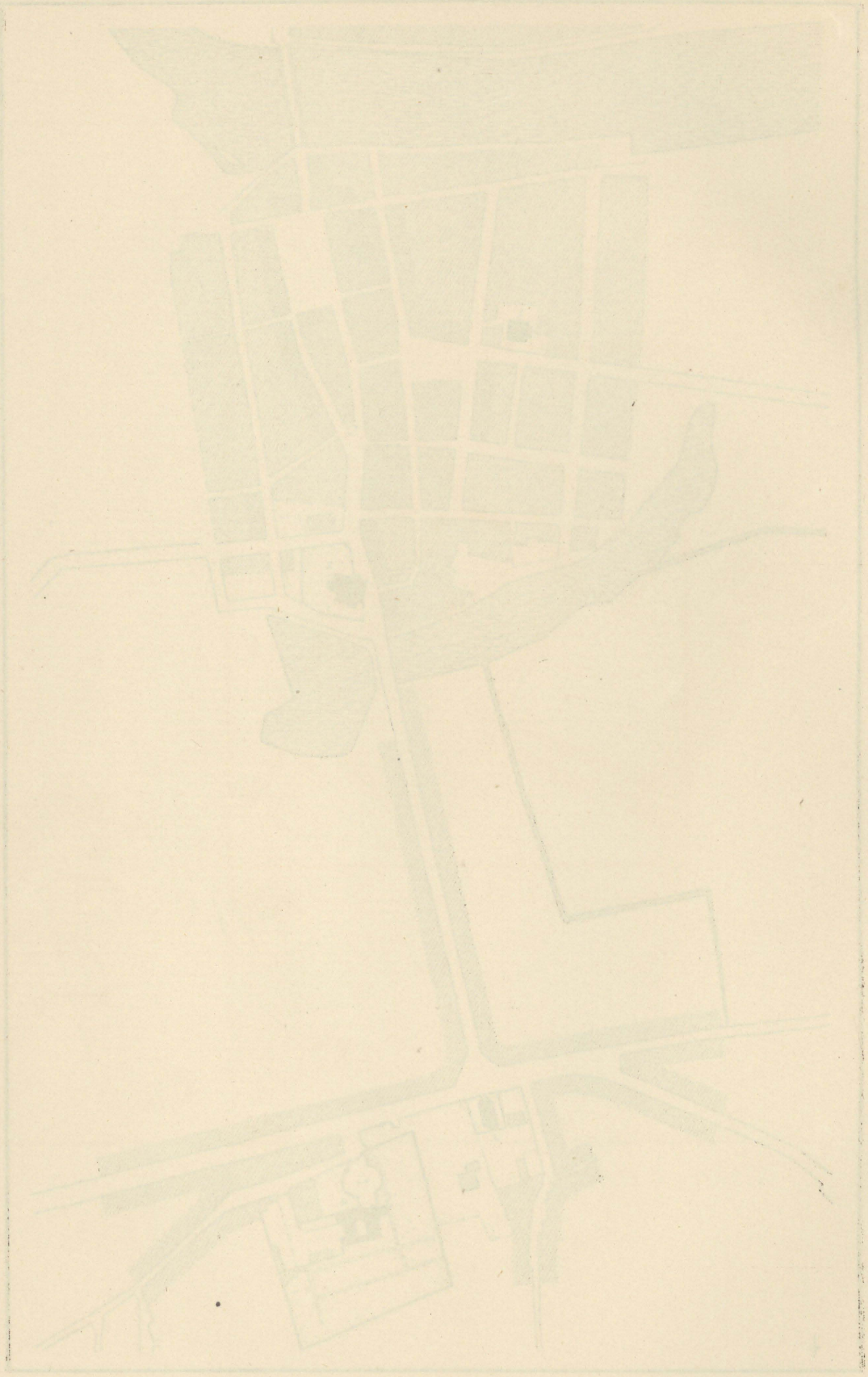

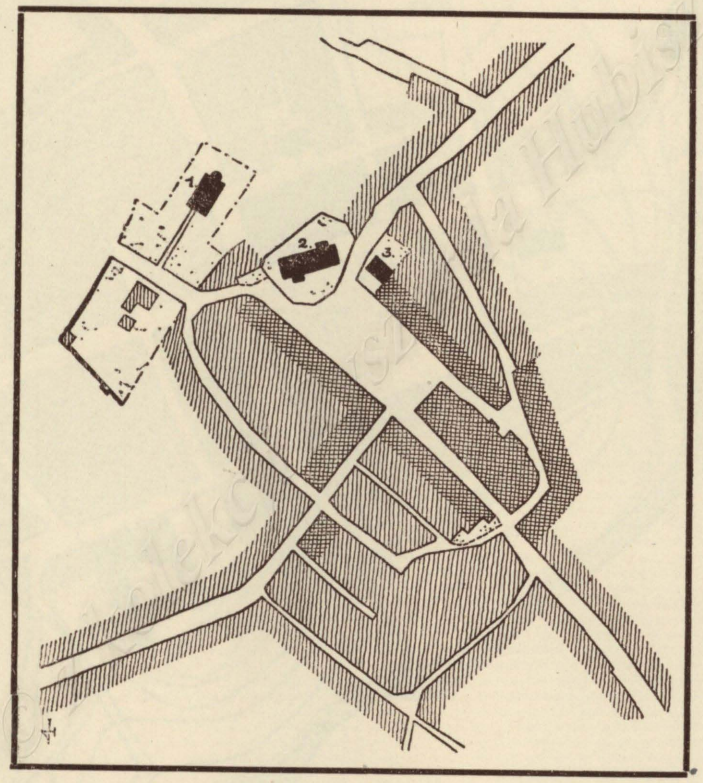

KOWALEWO. 1. Fara. 2. Kościół. 3. Plebanja.

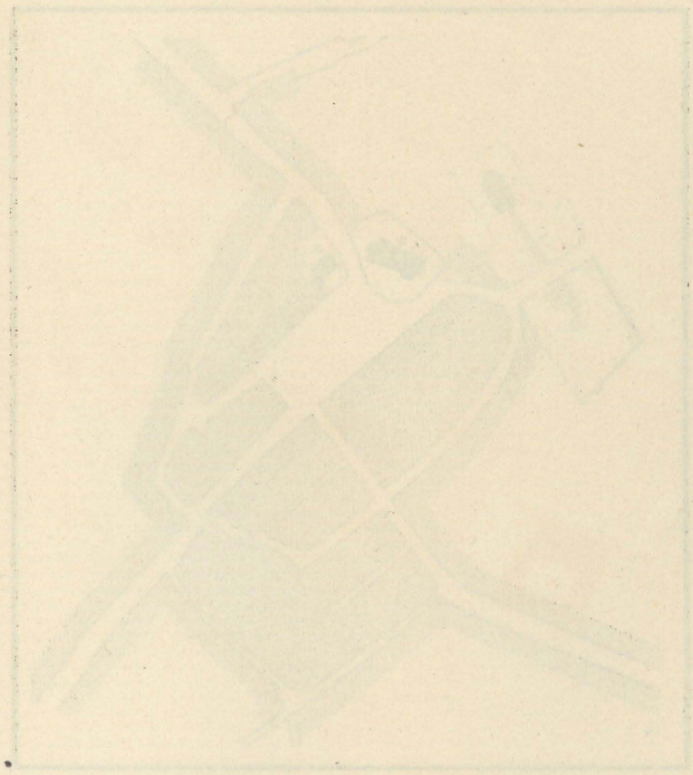

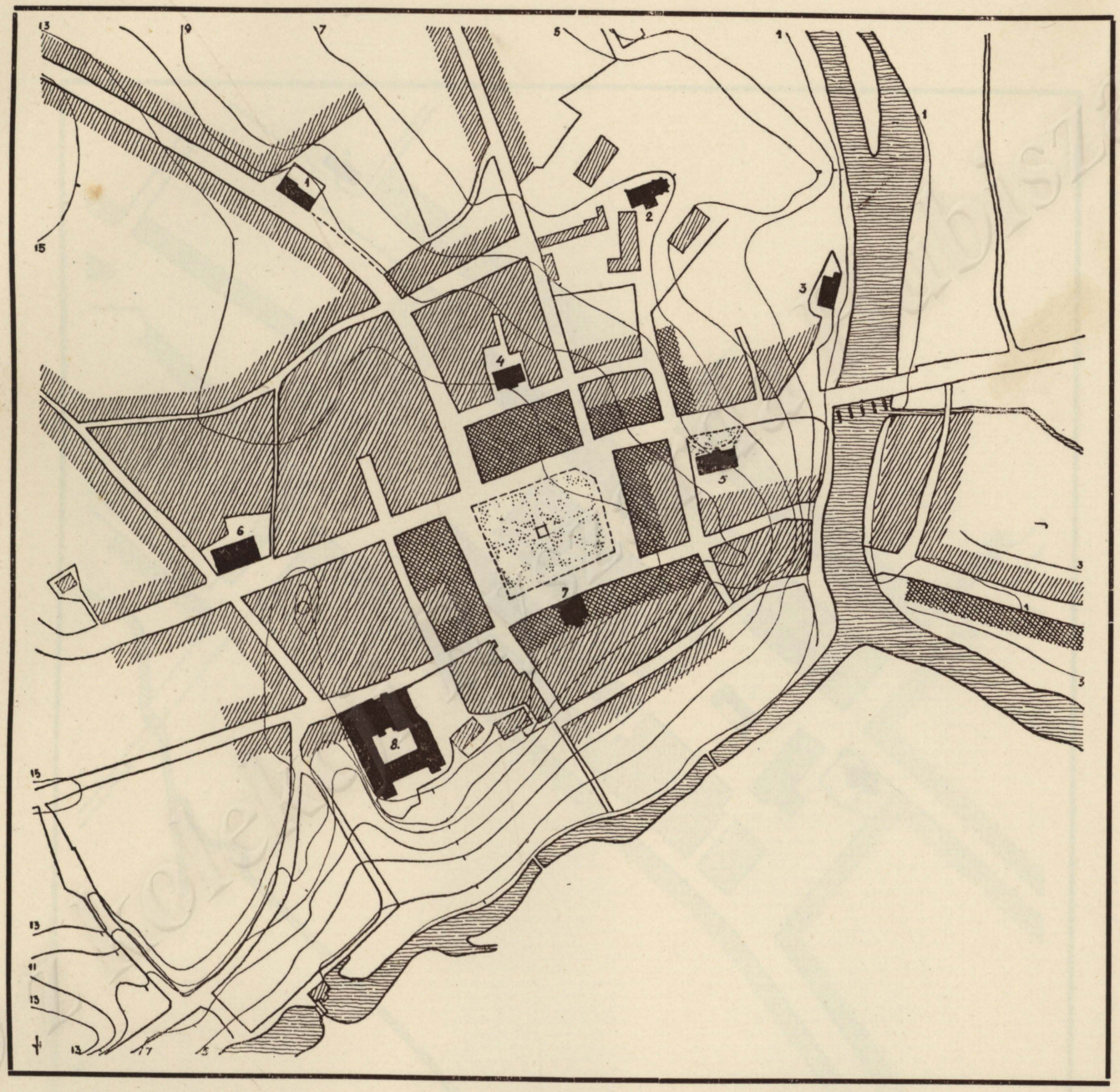

KRASNYSTAW. 1. Straż ogniowa. 2. Cerkiew dawna unicka. 3. Łaźnia żydowska. 4. Bóżnica. 5. Zarząd Powiatu. 6. Szkoła realna. 7. Magistrat. 8. Kościół parafjalny (dawniej klasztorny XX. Jezuitów).

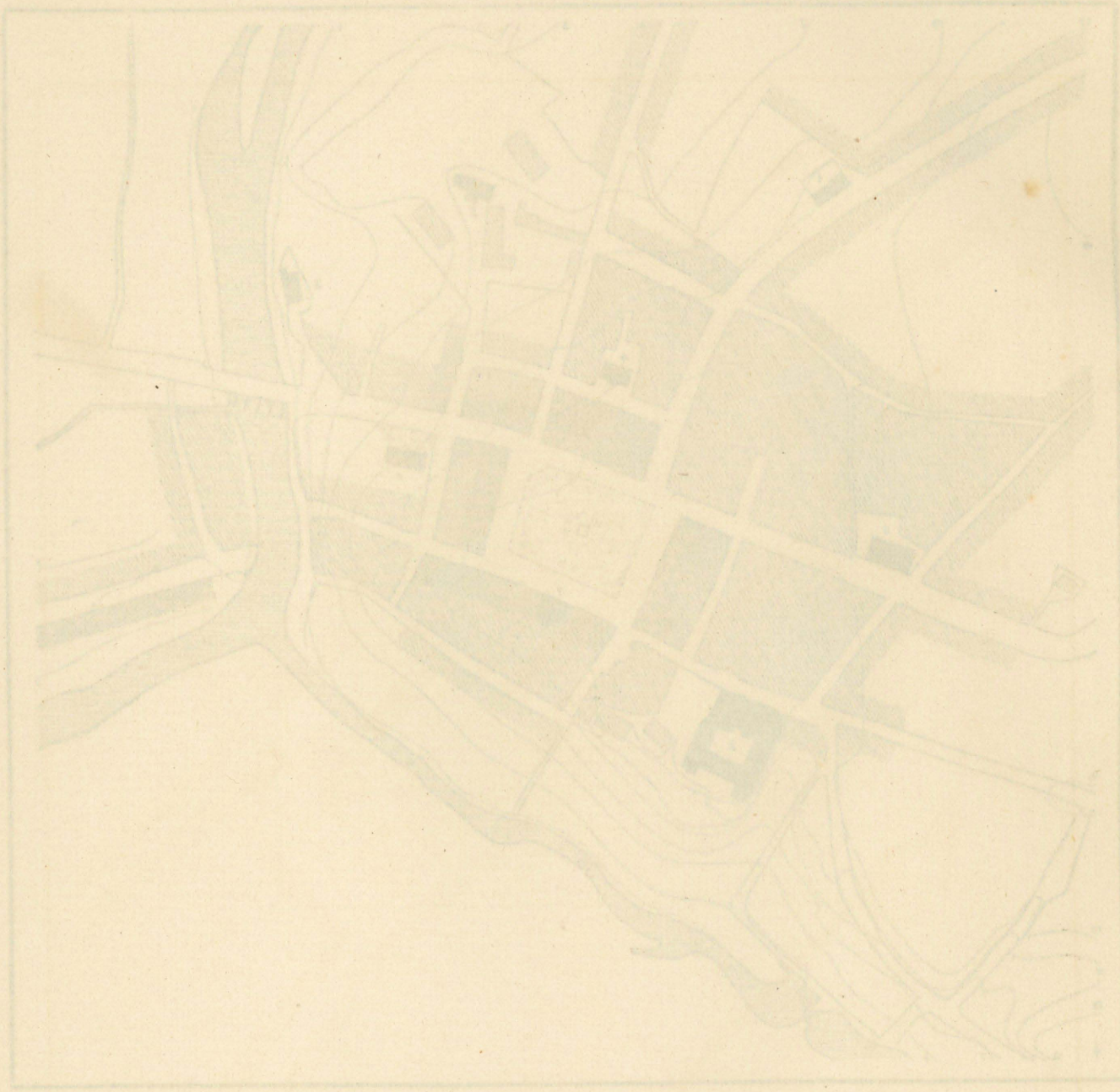

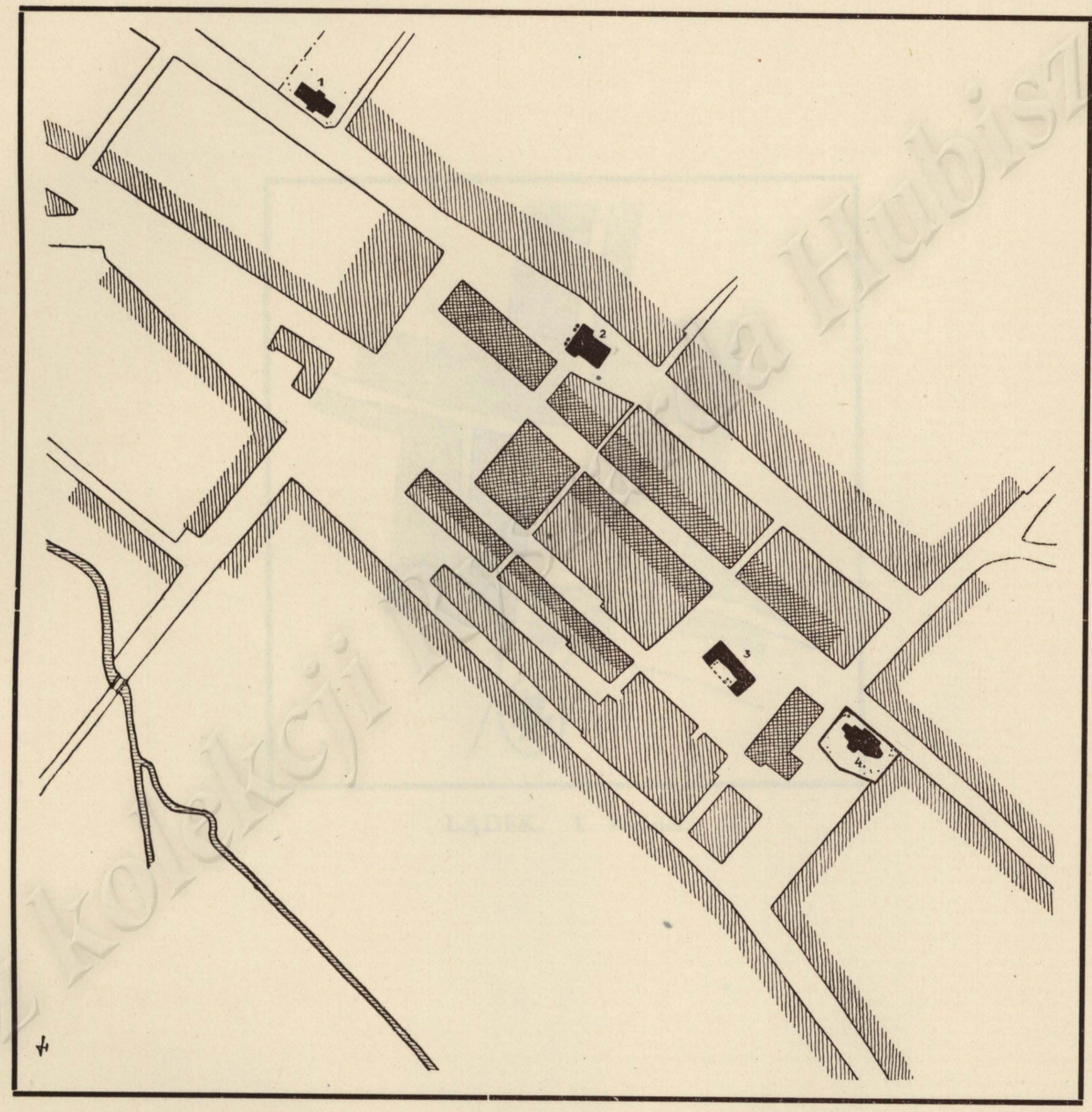

KUTNO. 1. Lazaret. 2. Bóżnica. 3. Ratusz. 4. Kościół.

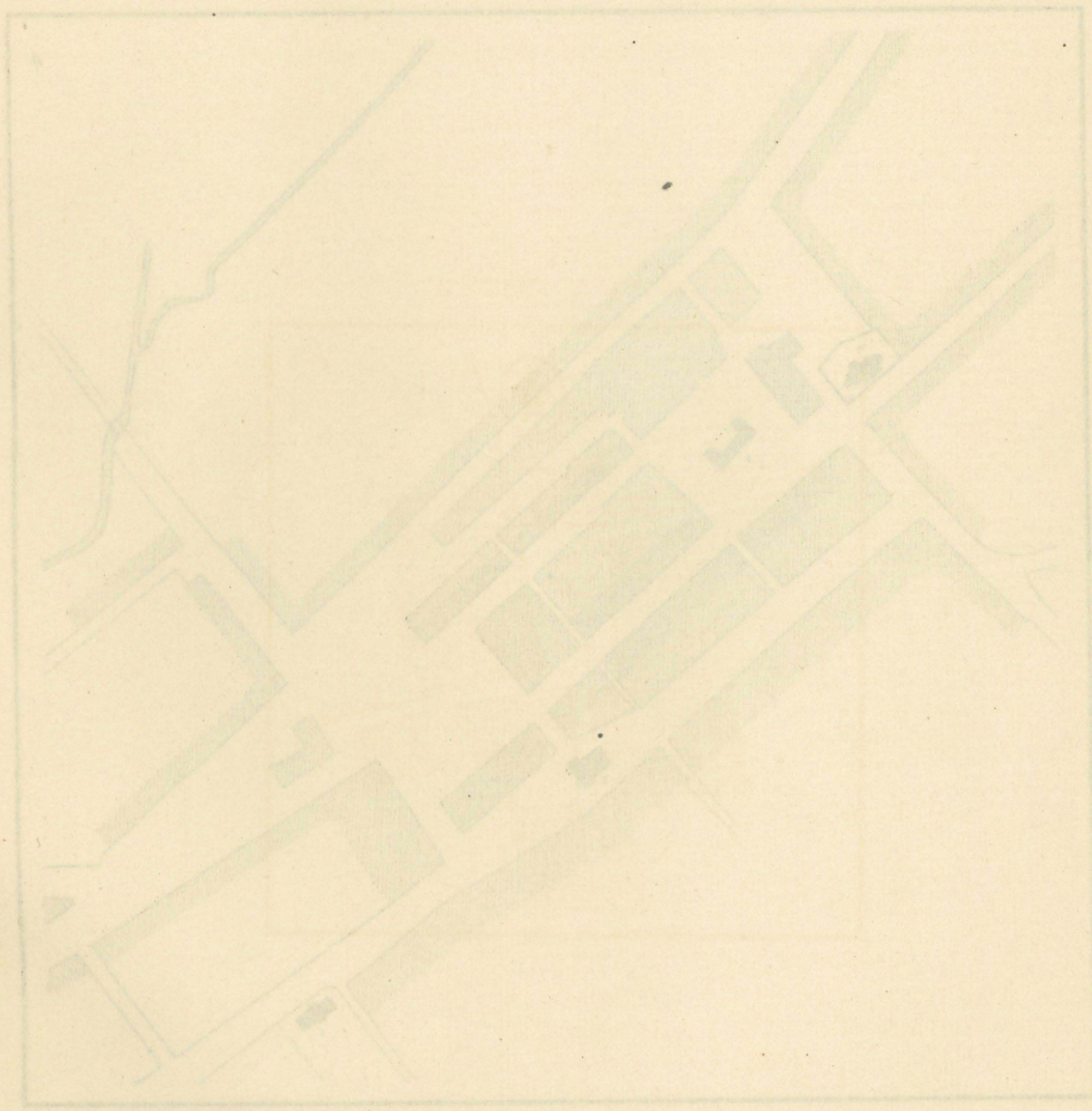

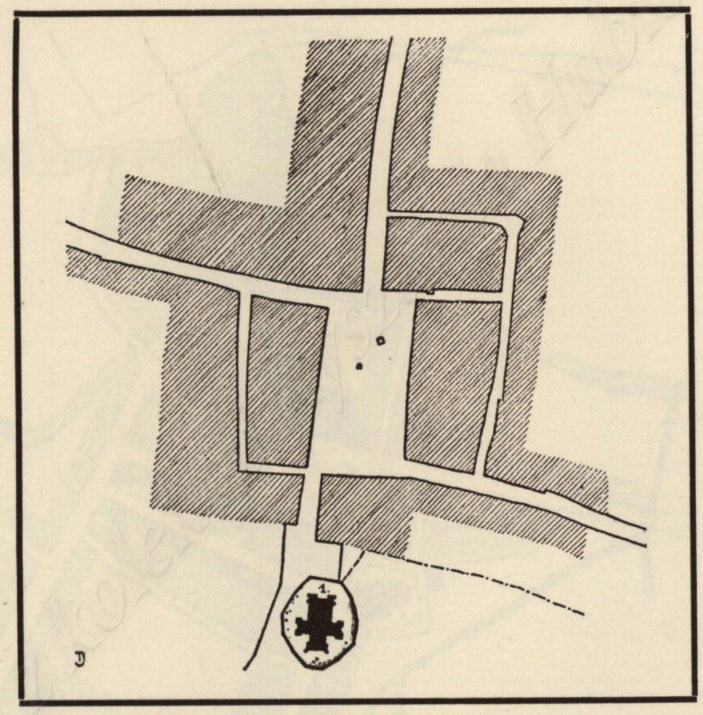

LĄDEK. 1. Kościół.

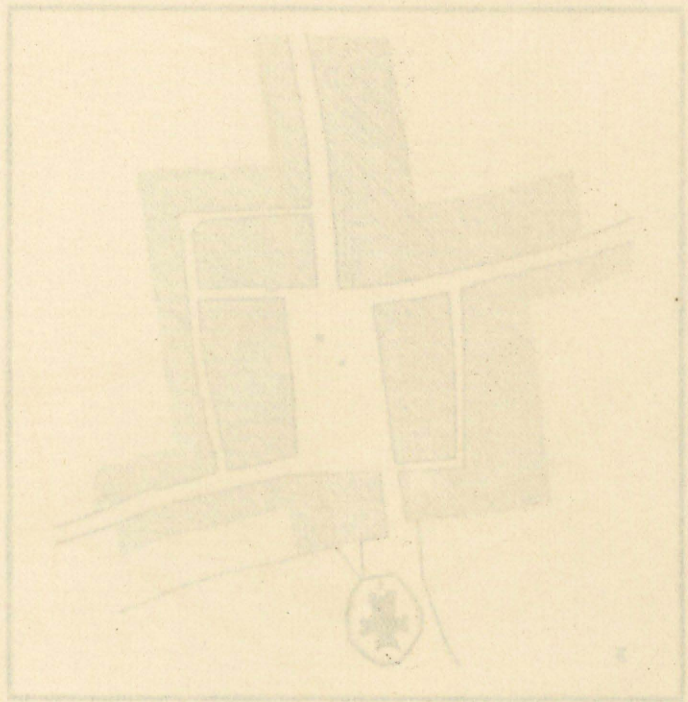

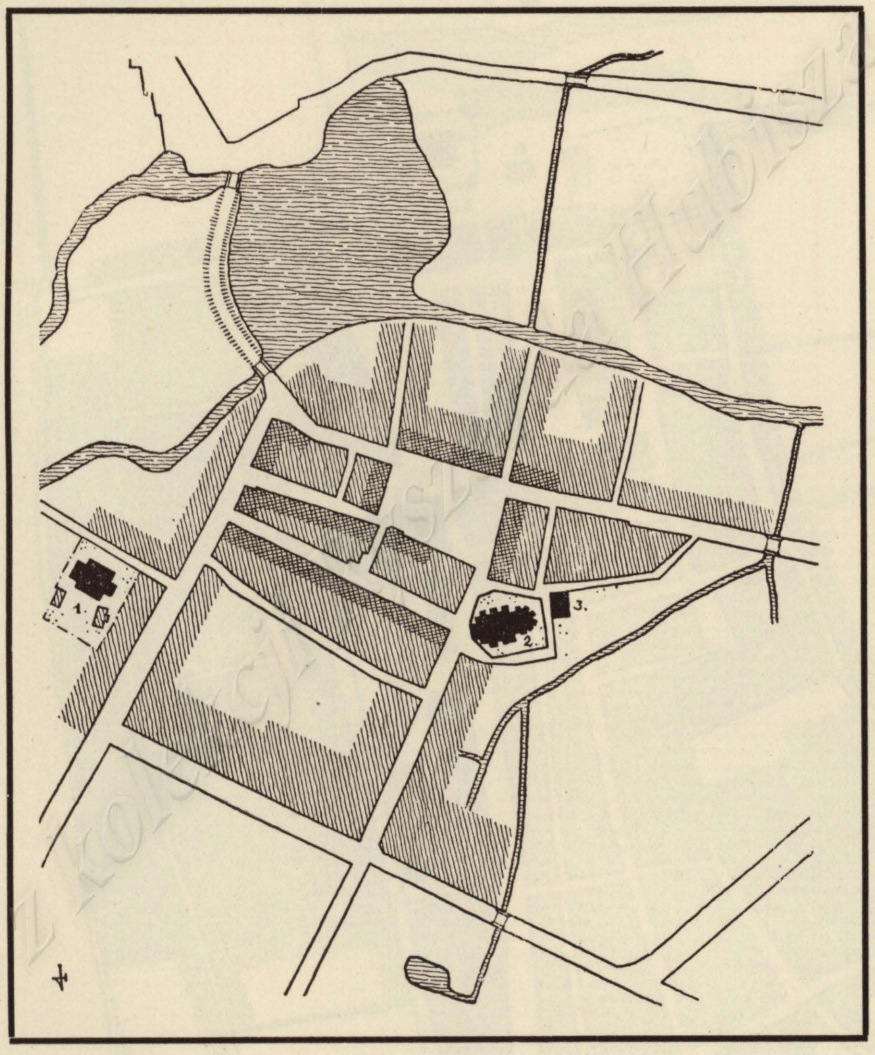

LIPNO. 1. Bóżnica. 2. Kościół. 3. Plebanja.

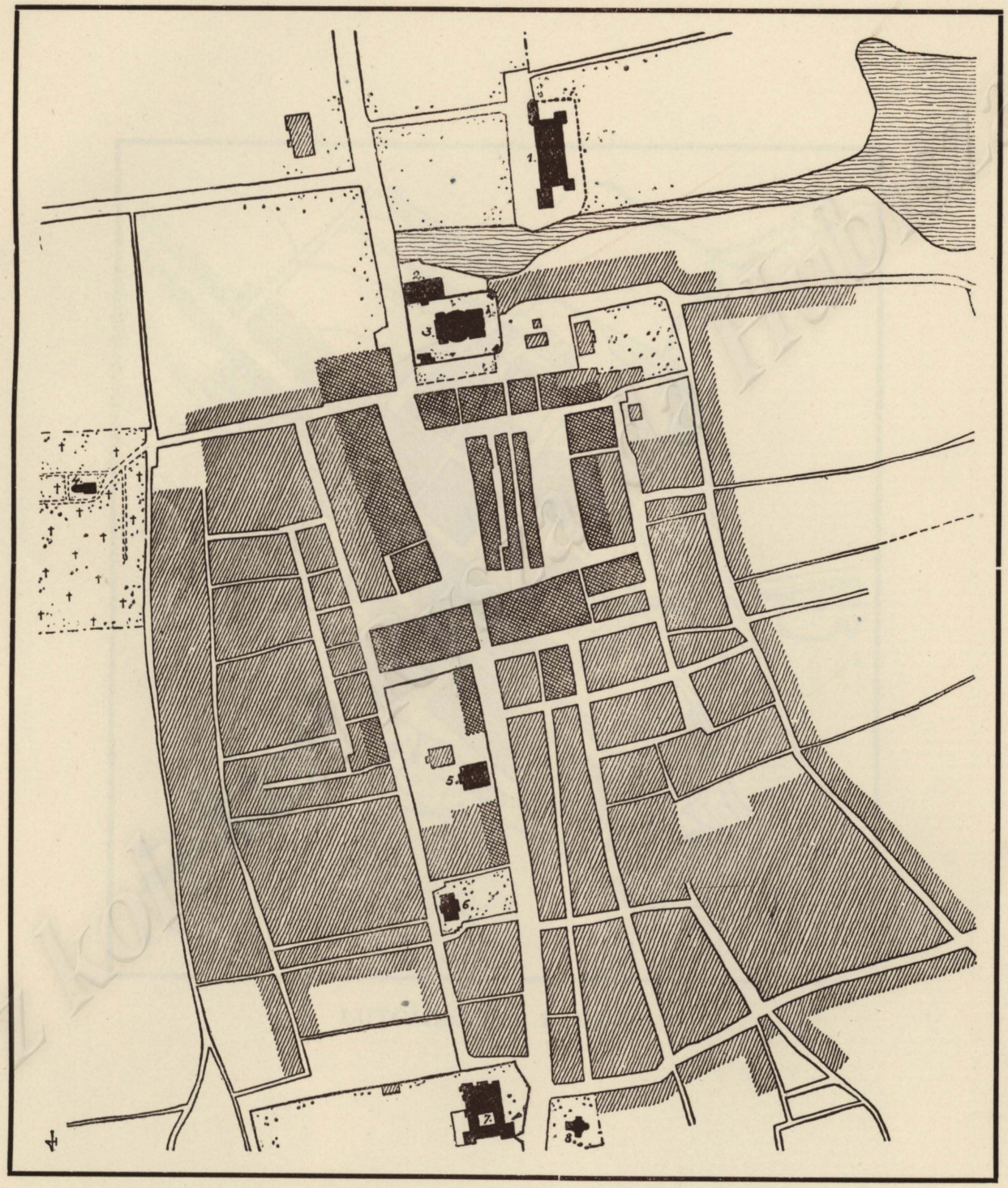

LUBARTÓW. 1. Dawny pałac Sanguszków. 2. Plebanja. 3. Kościół parafjalny. 4. Kaplica cmentarna. 5. Bóżnica. 6. Magistrat. 7. Kościół i Starostwo (dawniej klasztor XX. Kapucynów). 8. Cerkiew prawosławna.

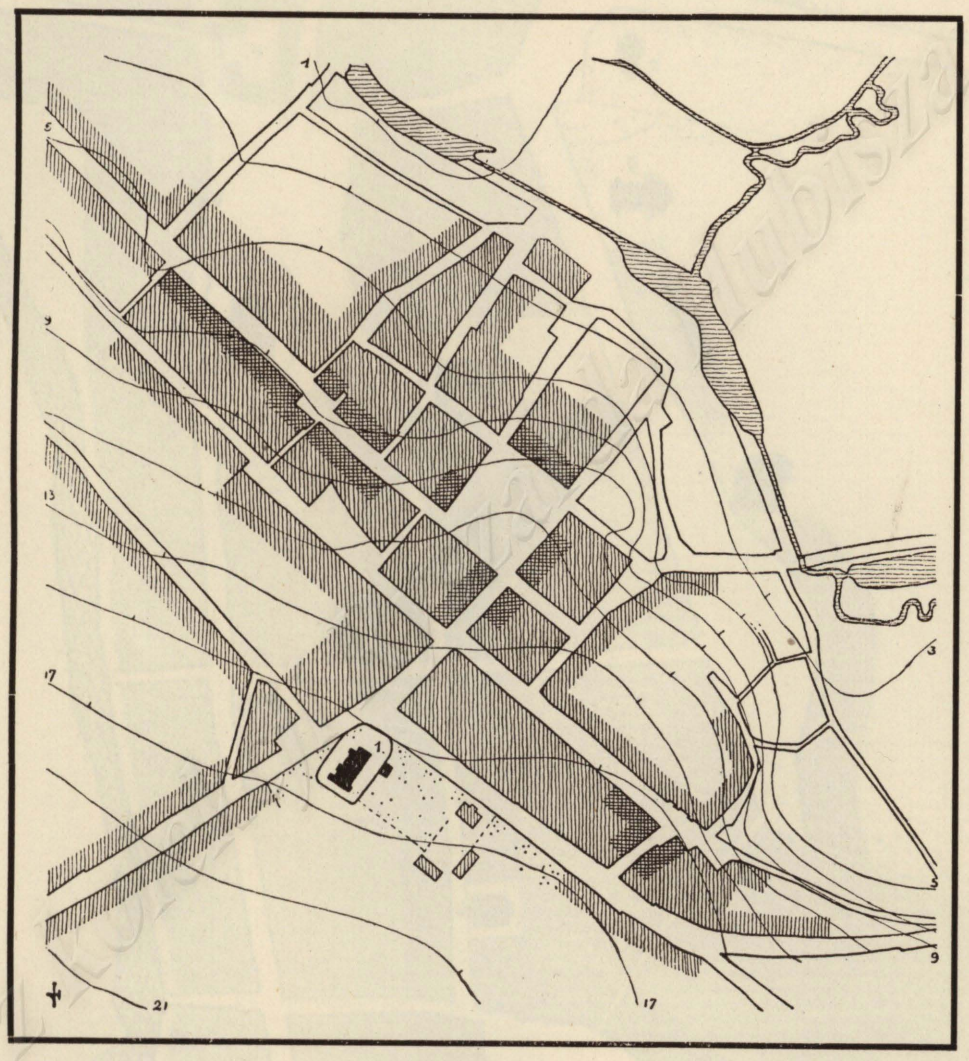

LUTOMIERSK. 1. Kościół.

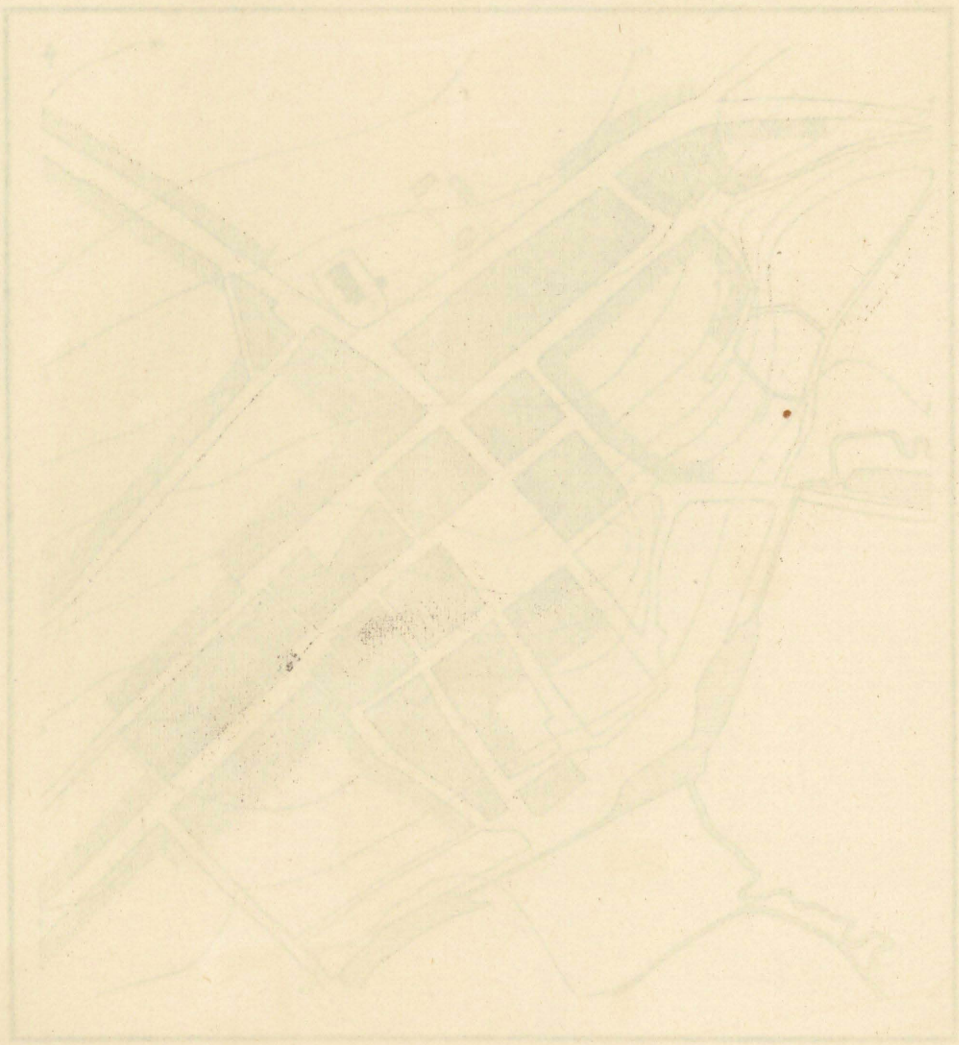

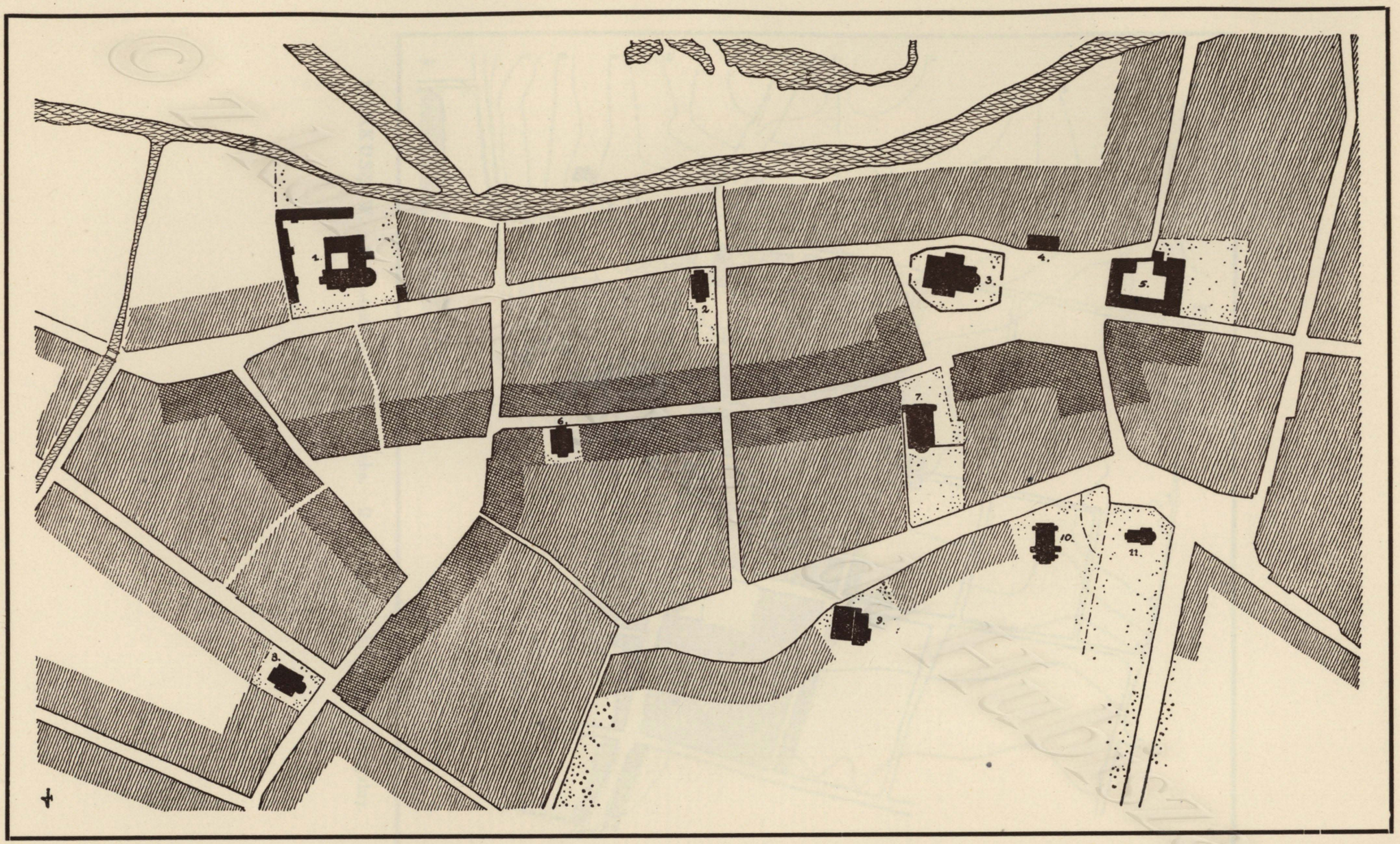

ŁOWICZ. 1. Dawny klasztor Dominikanów. 2. Kościół Ewangielicki. 3. Kollegjata. 4. Magistrat. 5. Seminarjum nauczycielskie (dawniej Kollegjum). 6. Bóżnica. 7. Kościół XX. Pijarów. 8. Kościół p. w. Św. Ducha. 9. Kościół i klasztor PP. Bernardynek. 10. Kościół Marjawitów. 11. Kościół p. w. Św. Leonarda.

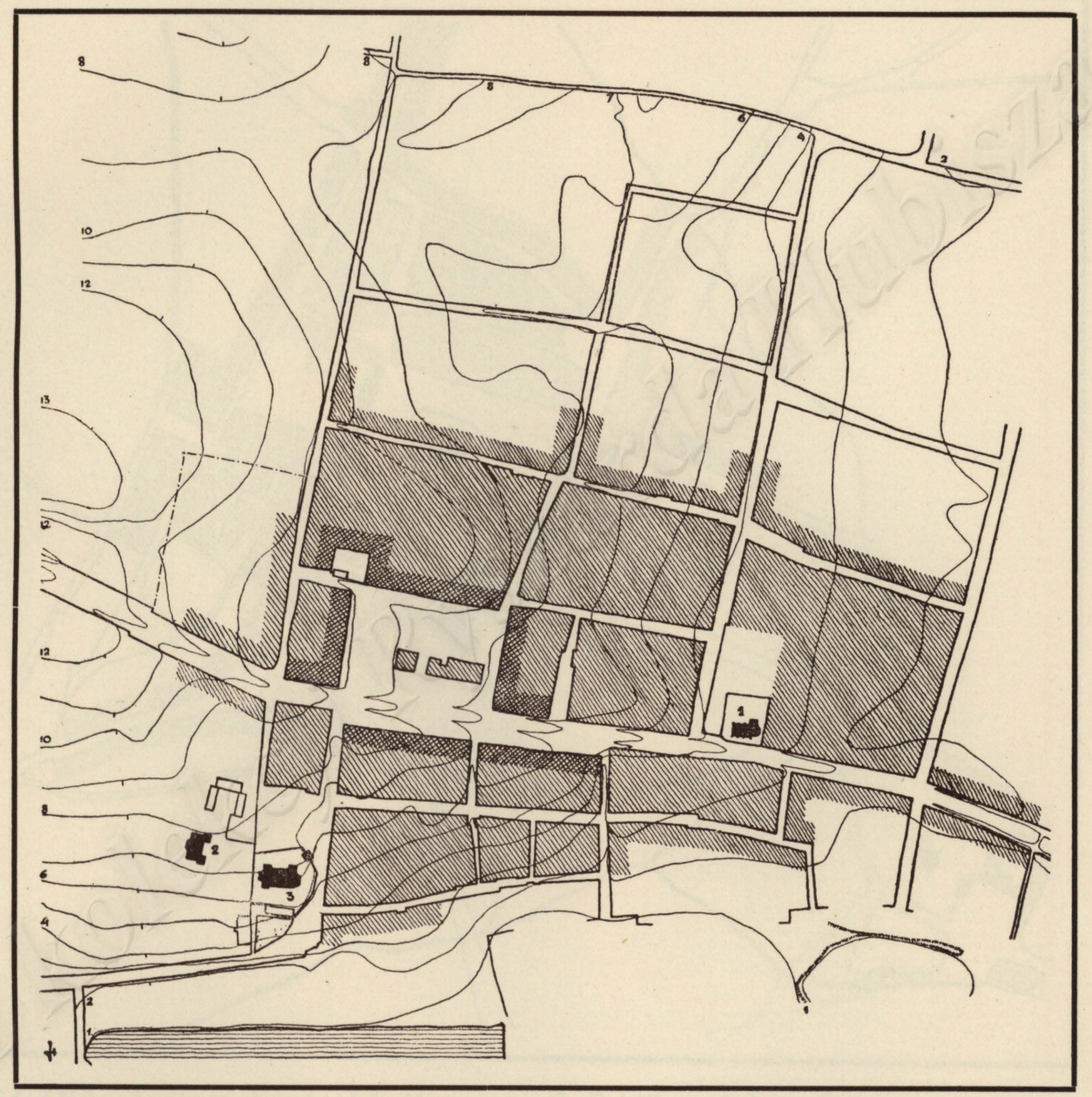

MARKUSZÓW. 1. Kościół p. w. Św. Ducha. 2. Plebanja. 3. Kościół parafjalny.

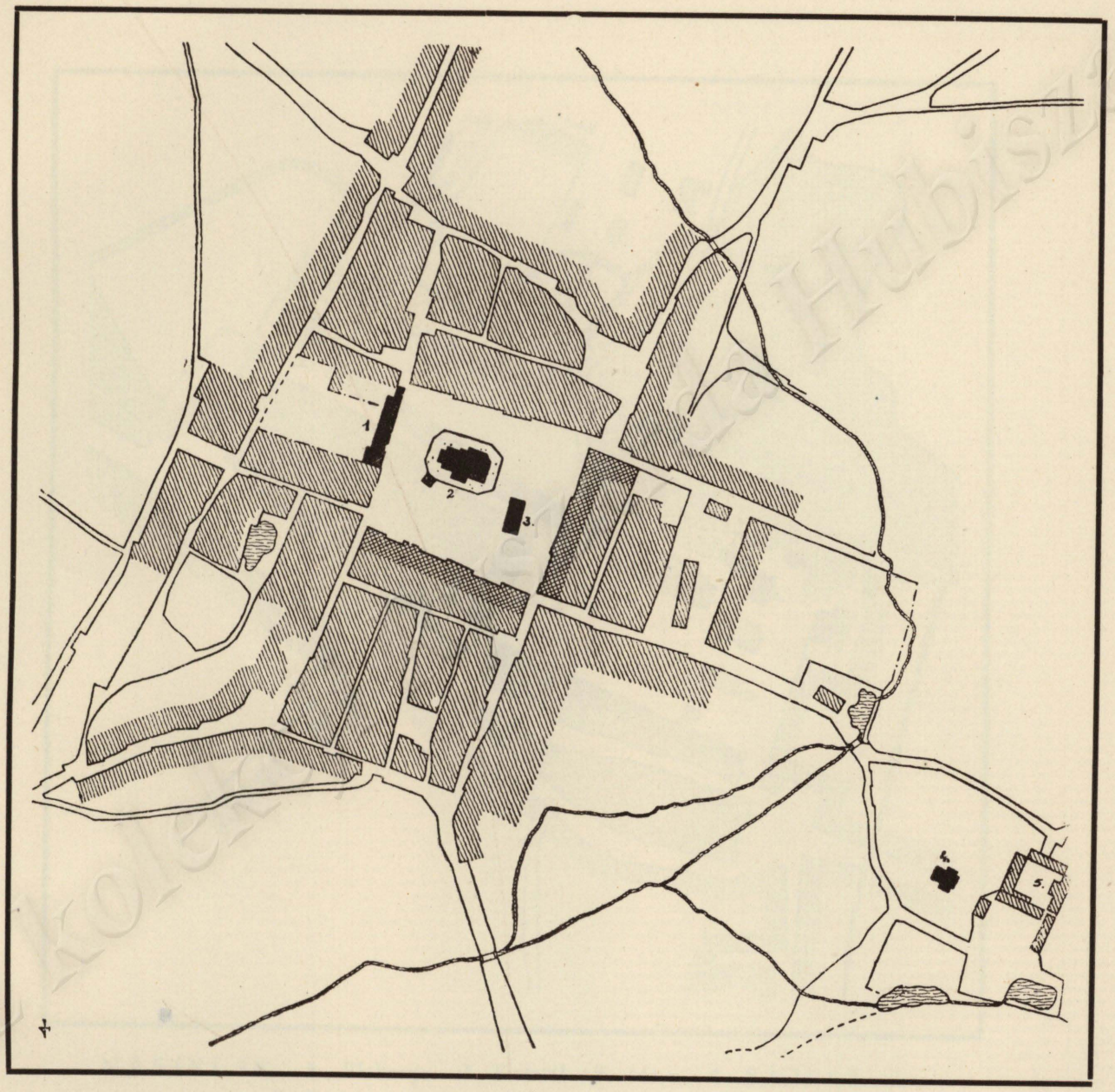

MŁAWA. 1. Dawny klasztor XX. Misjonarzy. 2. Kościół parafjalny. 3. Ratusz. 4. Kościół. filjalny. 5. Księży folwark.

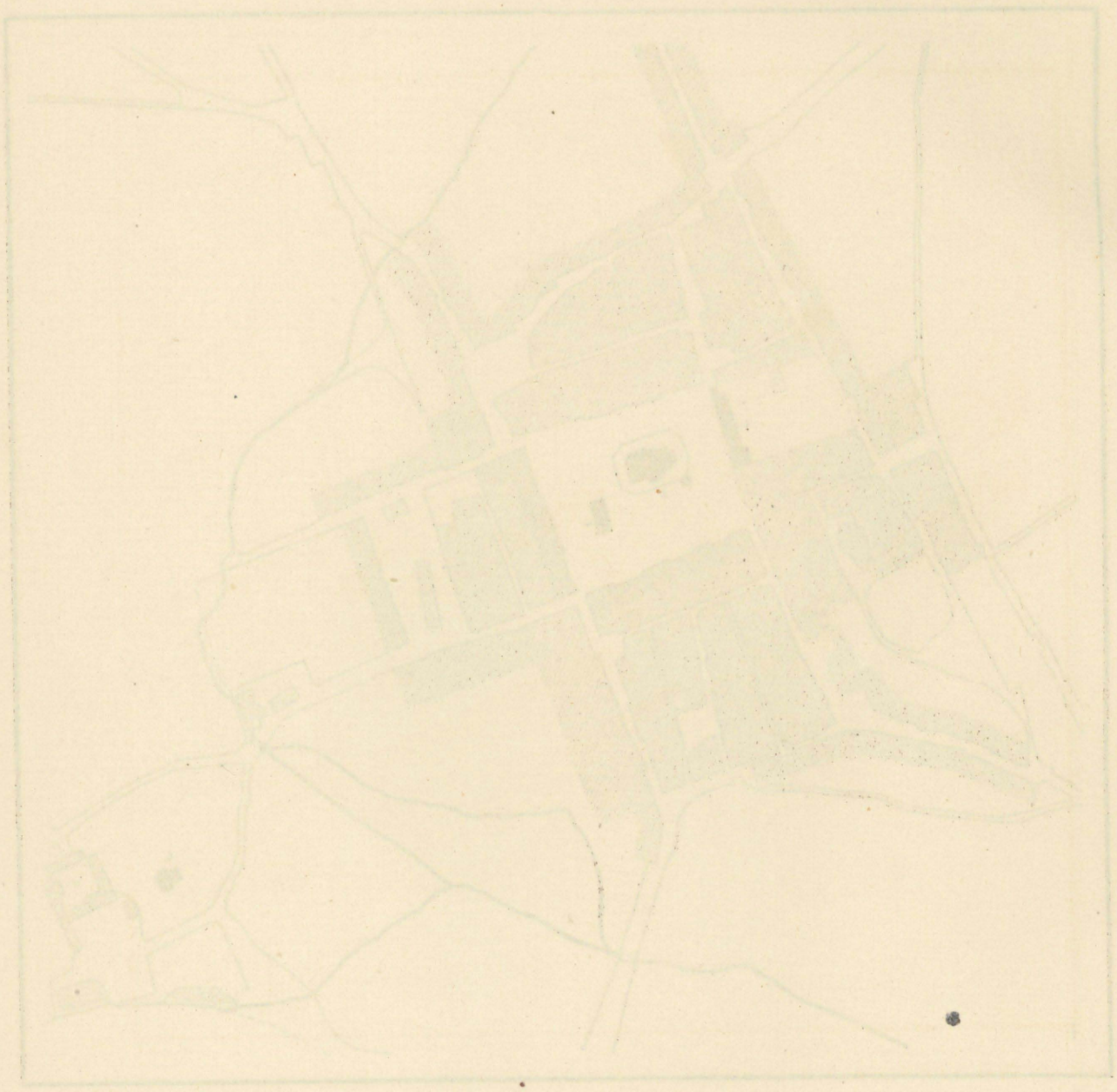

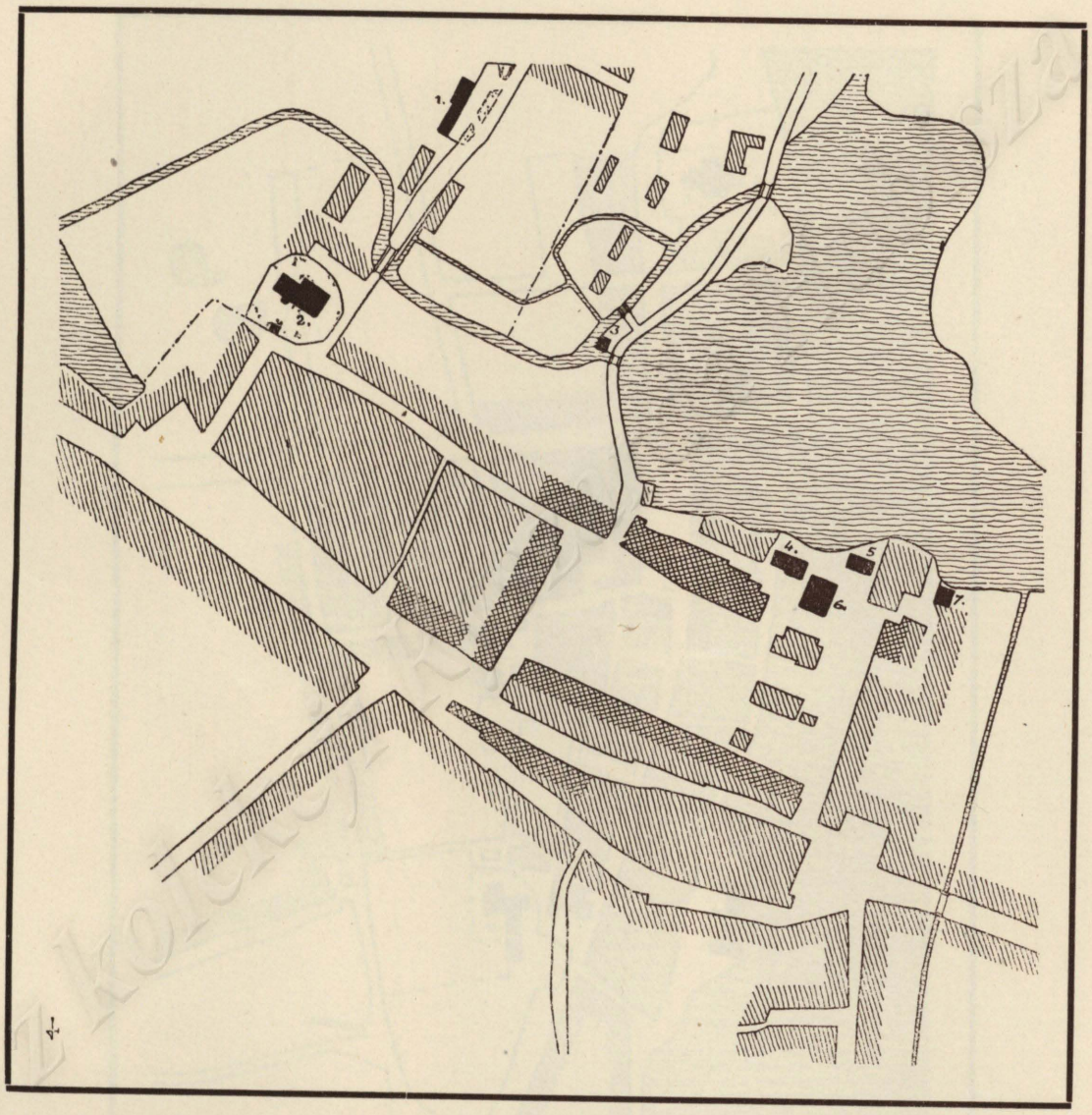

NASIELSK. 1. Plebanja. 2. Kościół. 3. Młyn. 4. Szkoła żydowska. 5. Łaźnia żydowska. 6. Bóżnica. 7. Szpital.

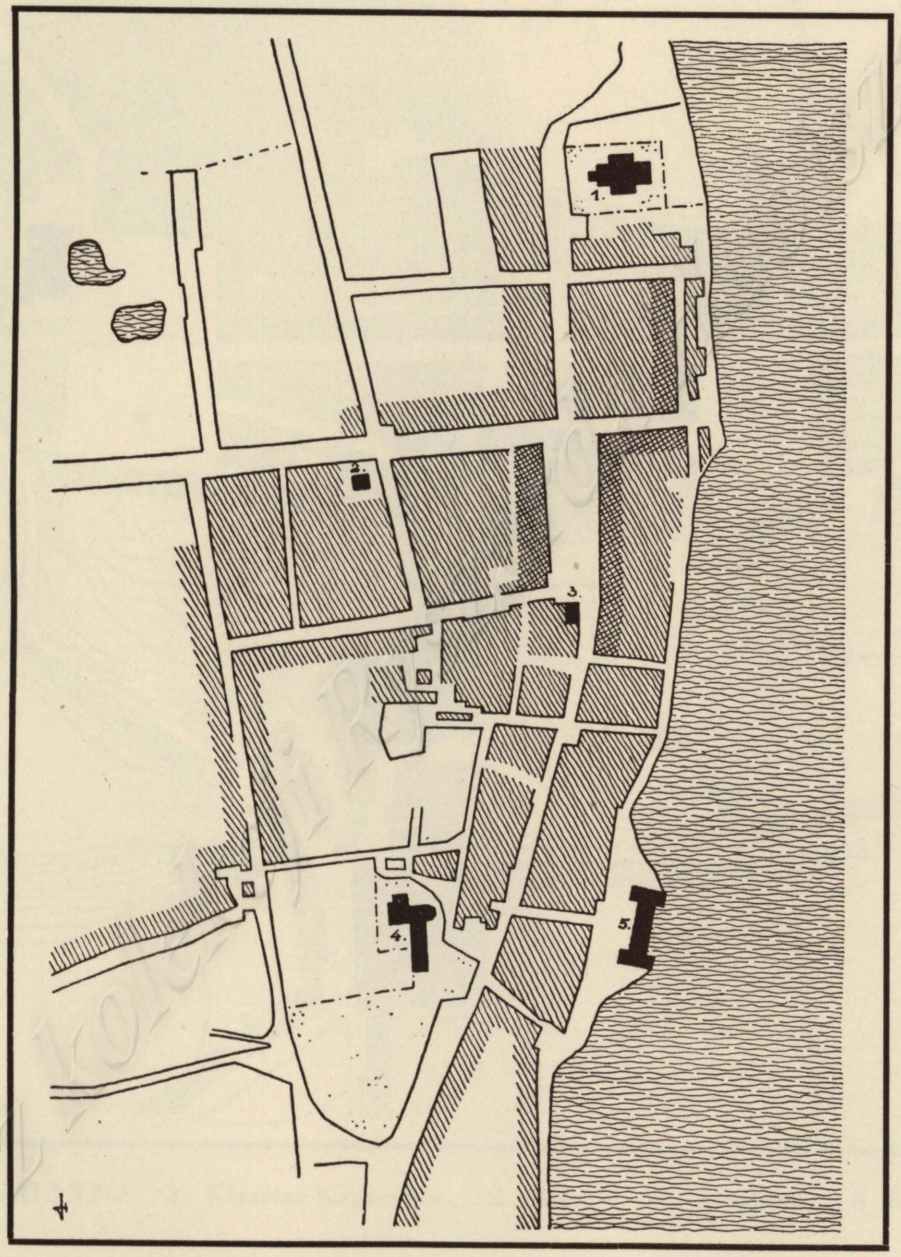

NIESZAWA. 1. Kościół farny. 2. Bóżnica nowa. 3. Magistrat. 4. Klasztor XX. Reformatów. 5. Komora wodna.

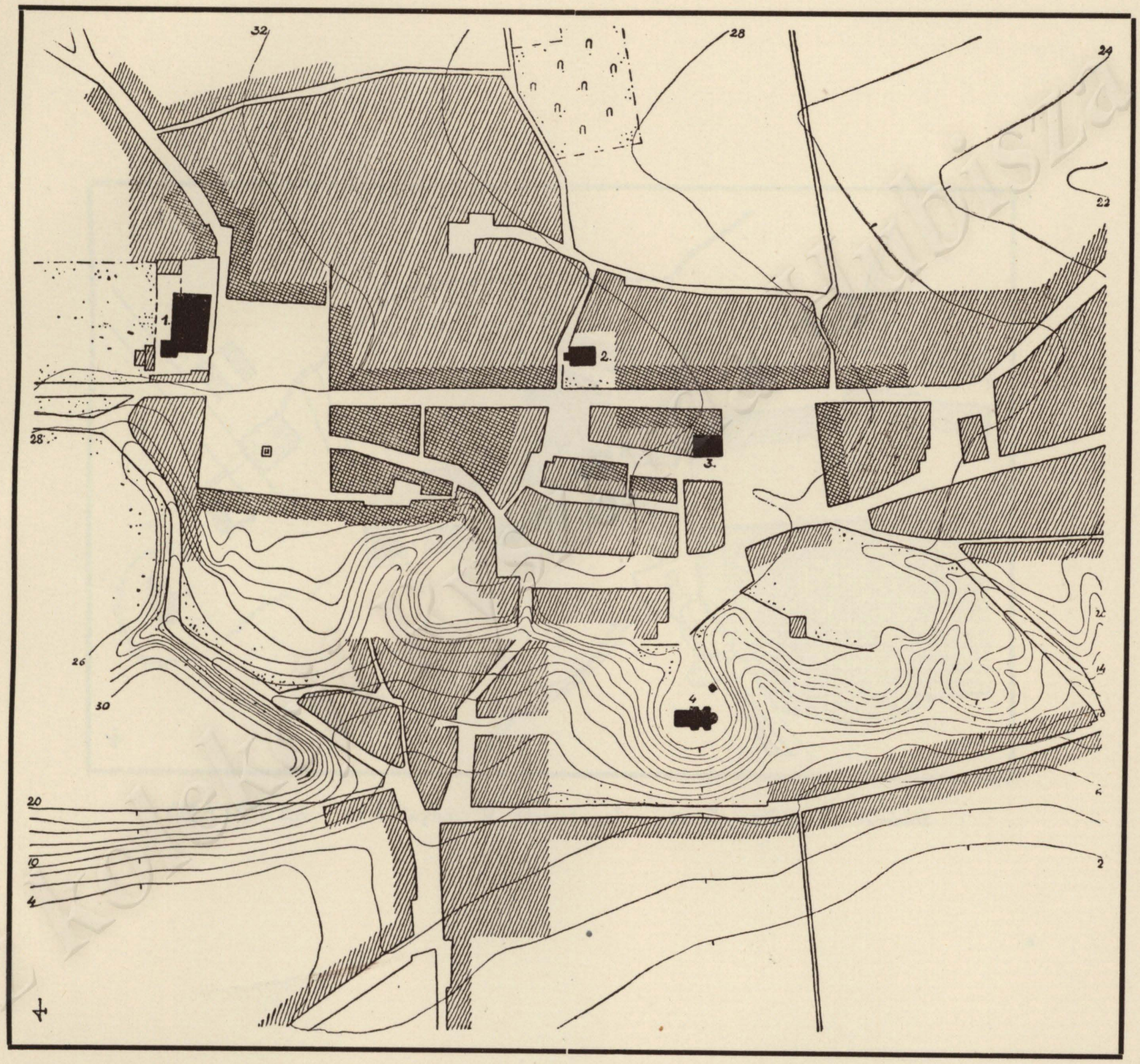

NOWE MIASTO. 1. Klasztor Kapucynów. 2. Bóżnica. 3. Magistrat. 4. Kościół parafjalny.

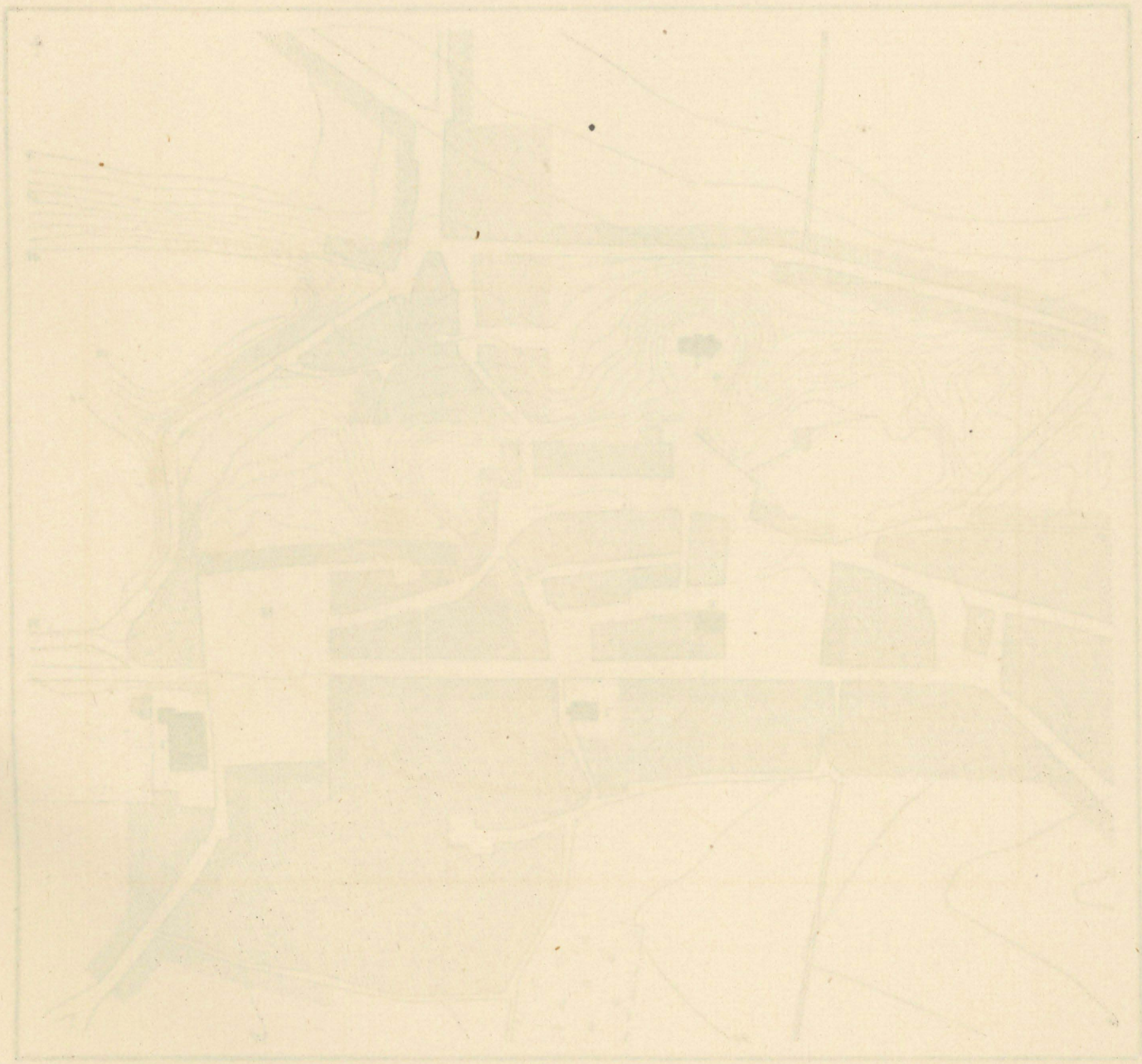

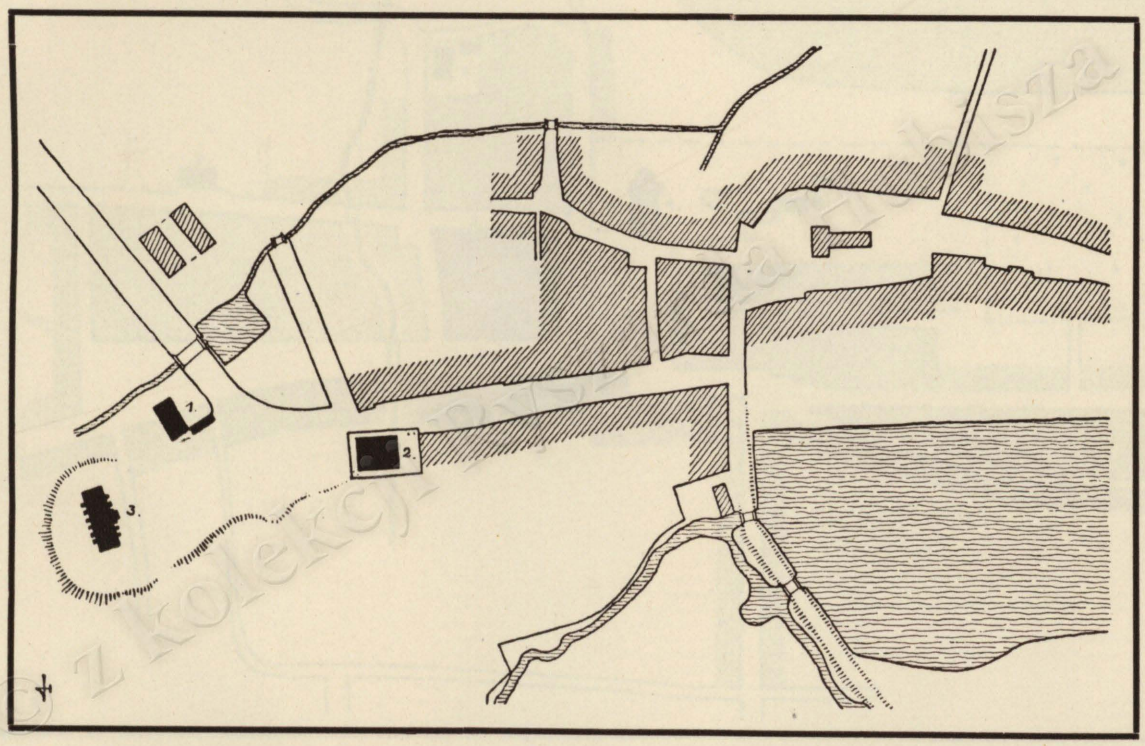

OPATÓWEK. 1. Oficyna. 2. Dawny pałac gen. Zajączka. 3. Kościół.

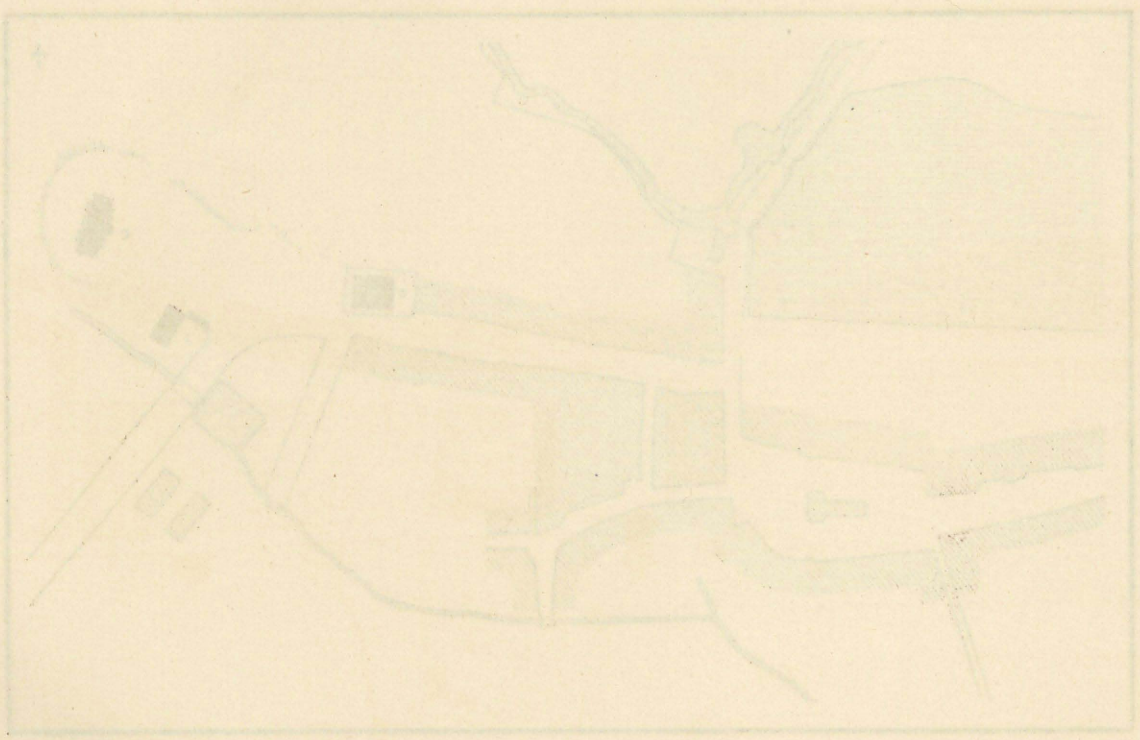

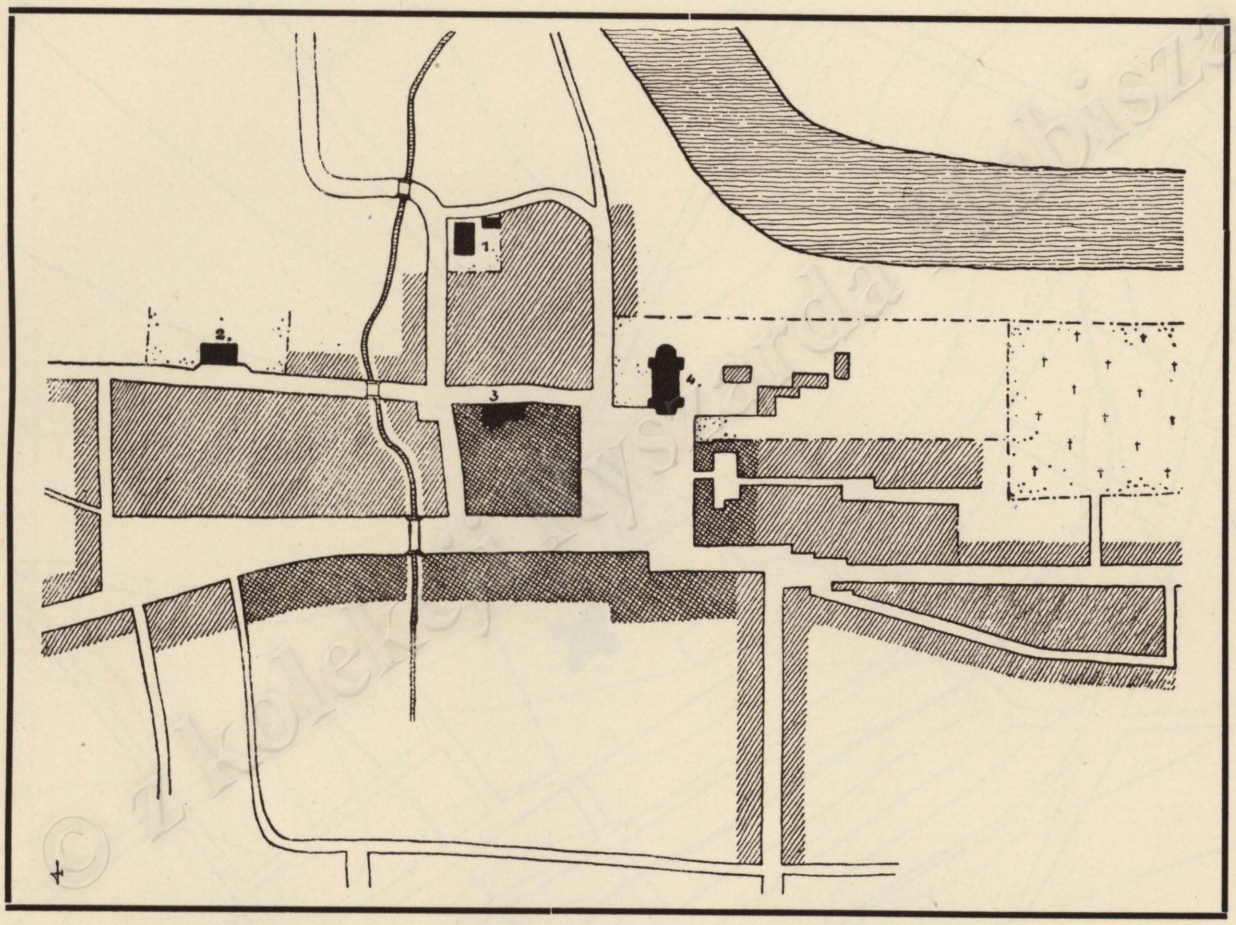

OSSYAKÓW. 1. Szkoła ludowa. 2. Urząd Gminny. 3. Bóżnica. 4. Kościół.

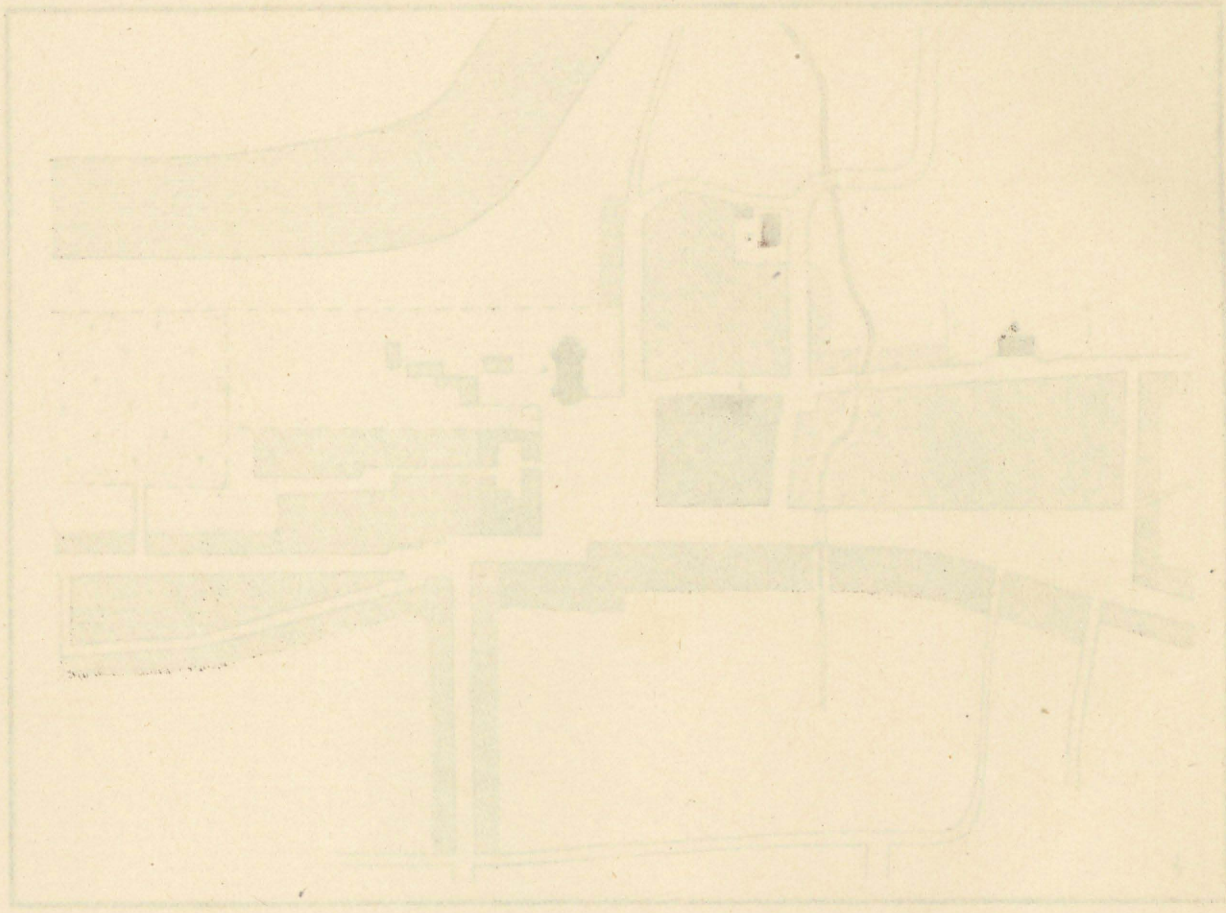

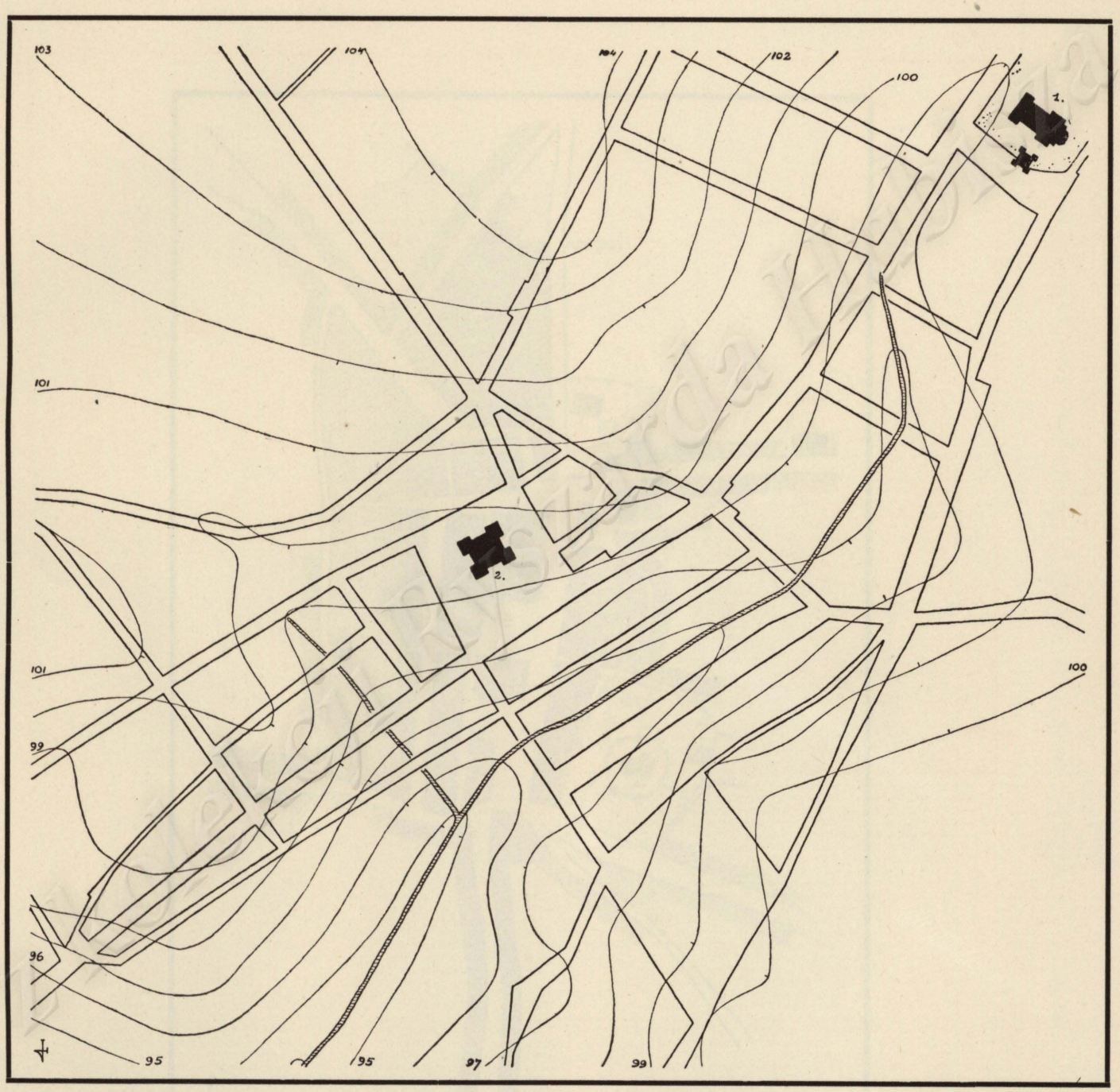

OSTRÓW. 1. Kościół. 2. Nowy ratusz.

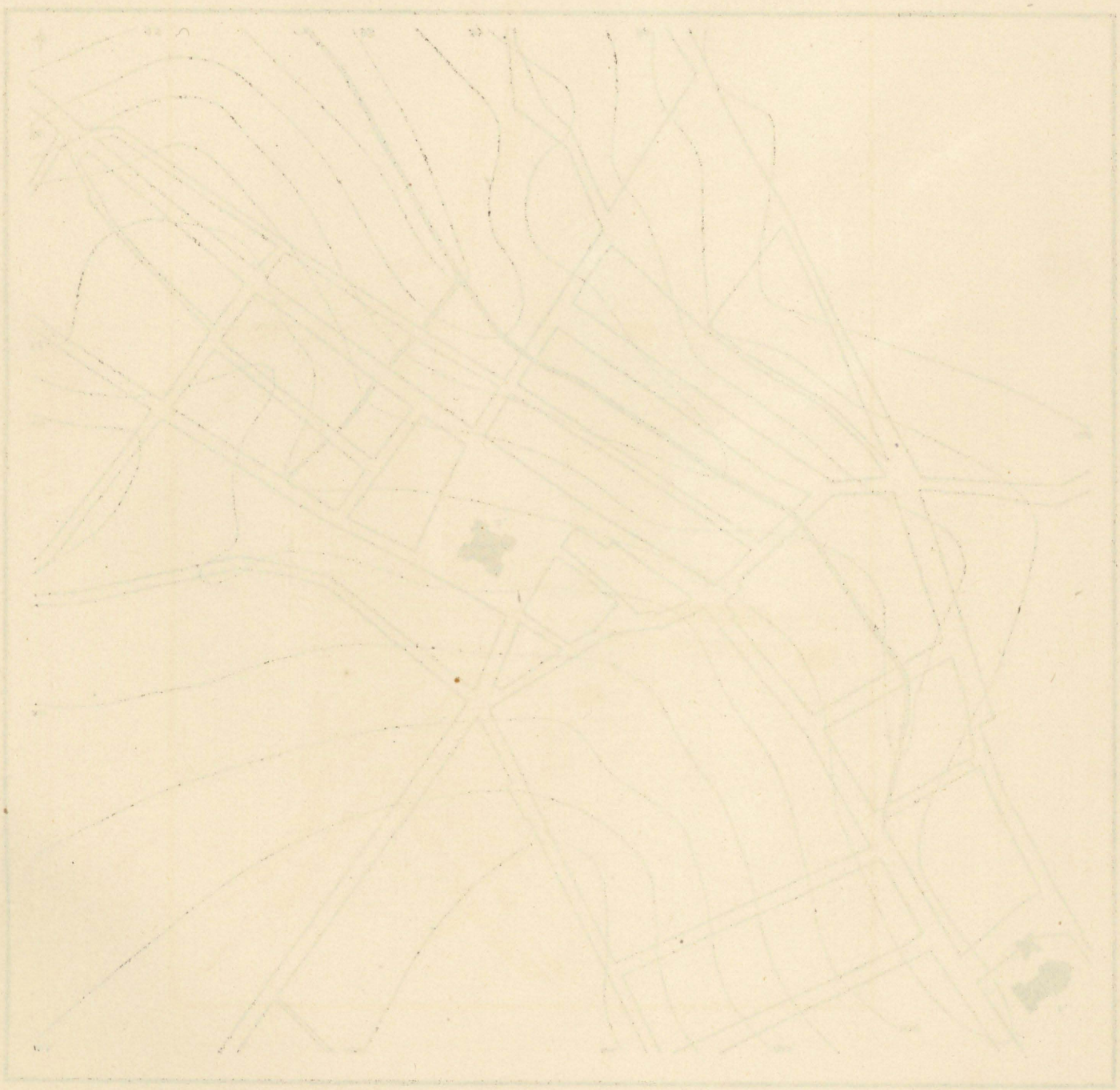

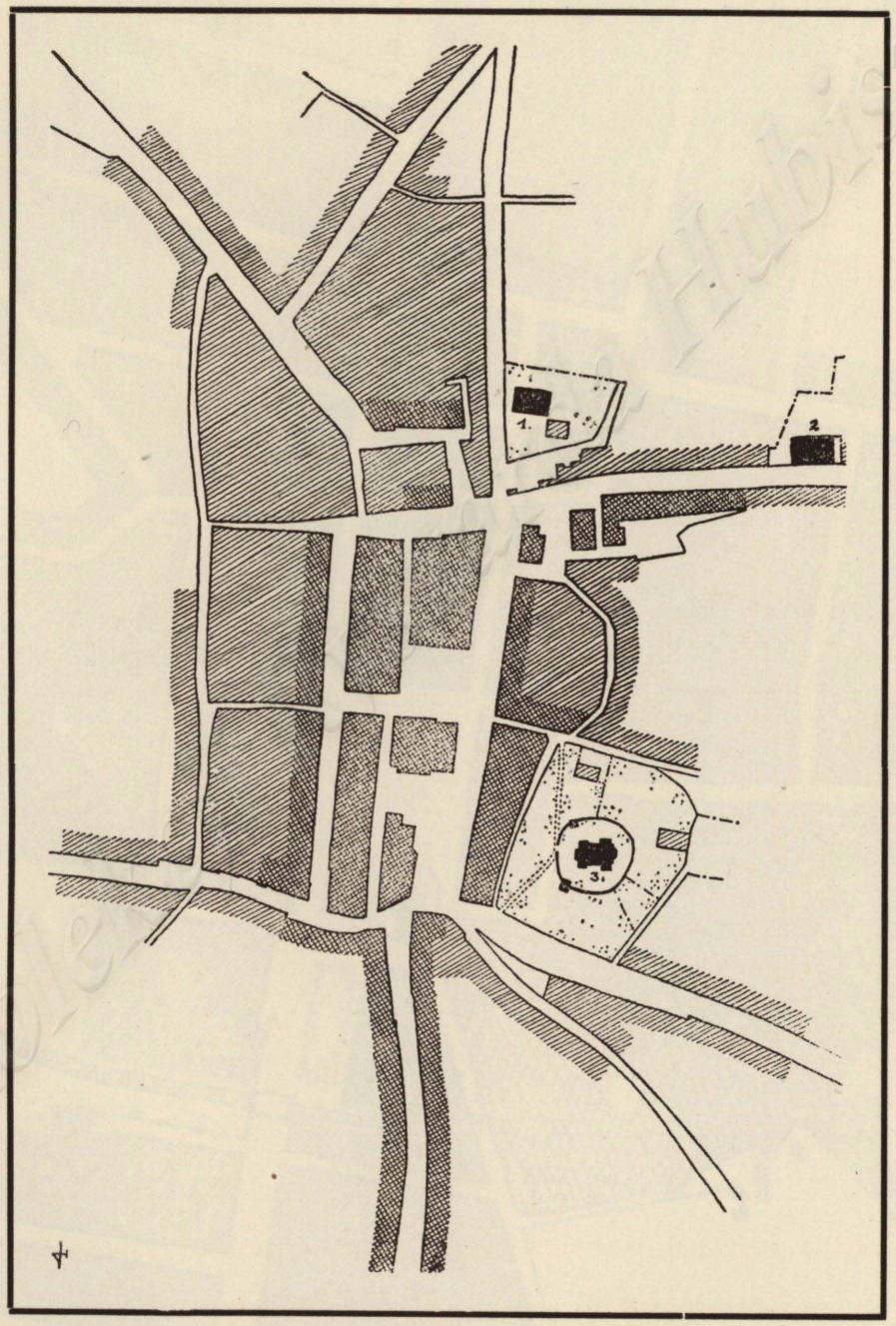

OŻARÓW. 1. Bóżnica. 2. Szkoła żydowska. 3. Kościół parafjalny.

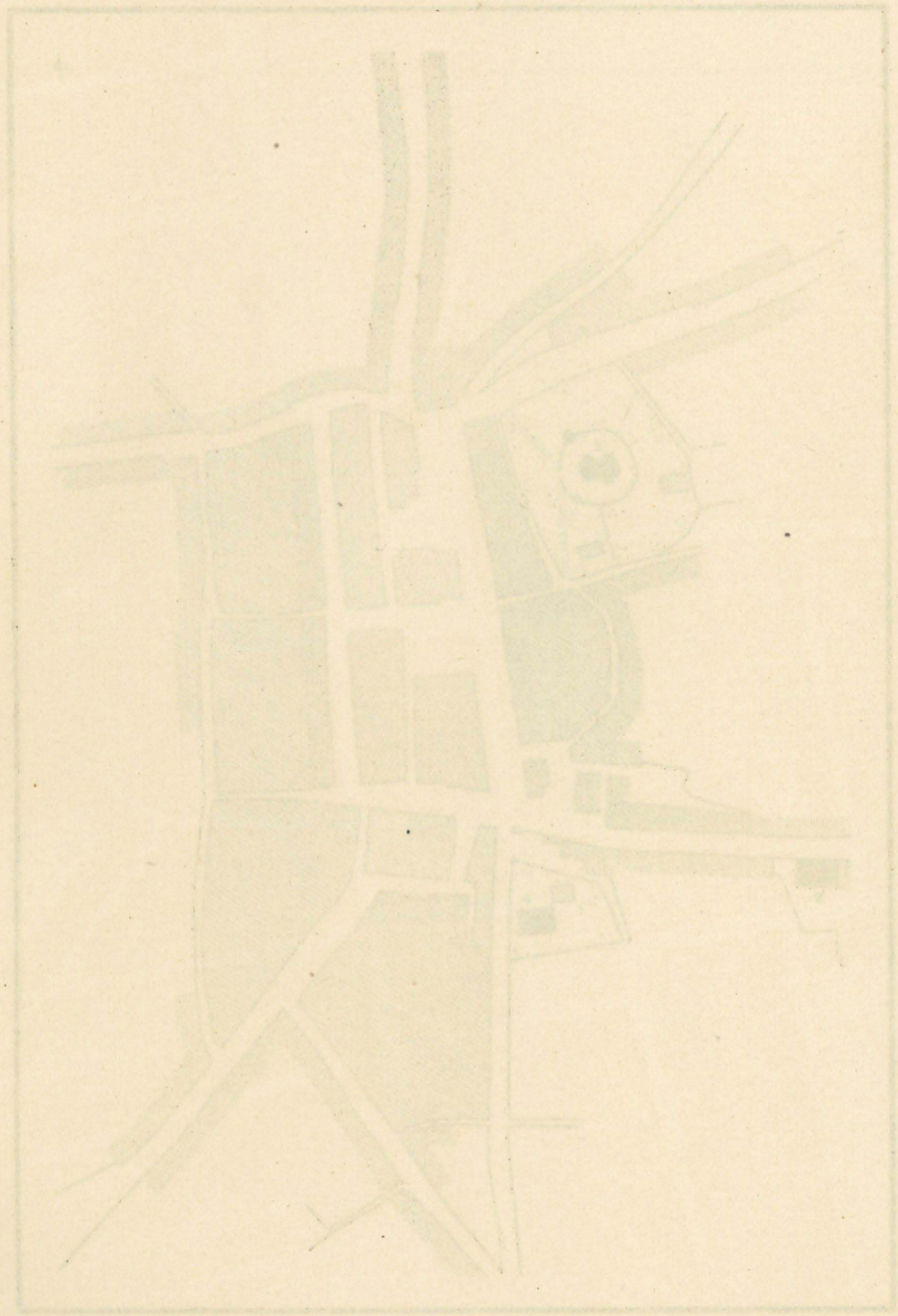

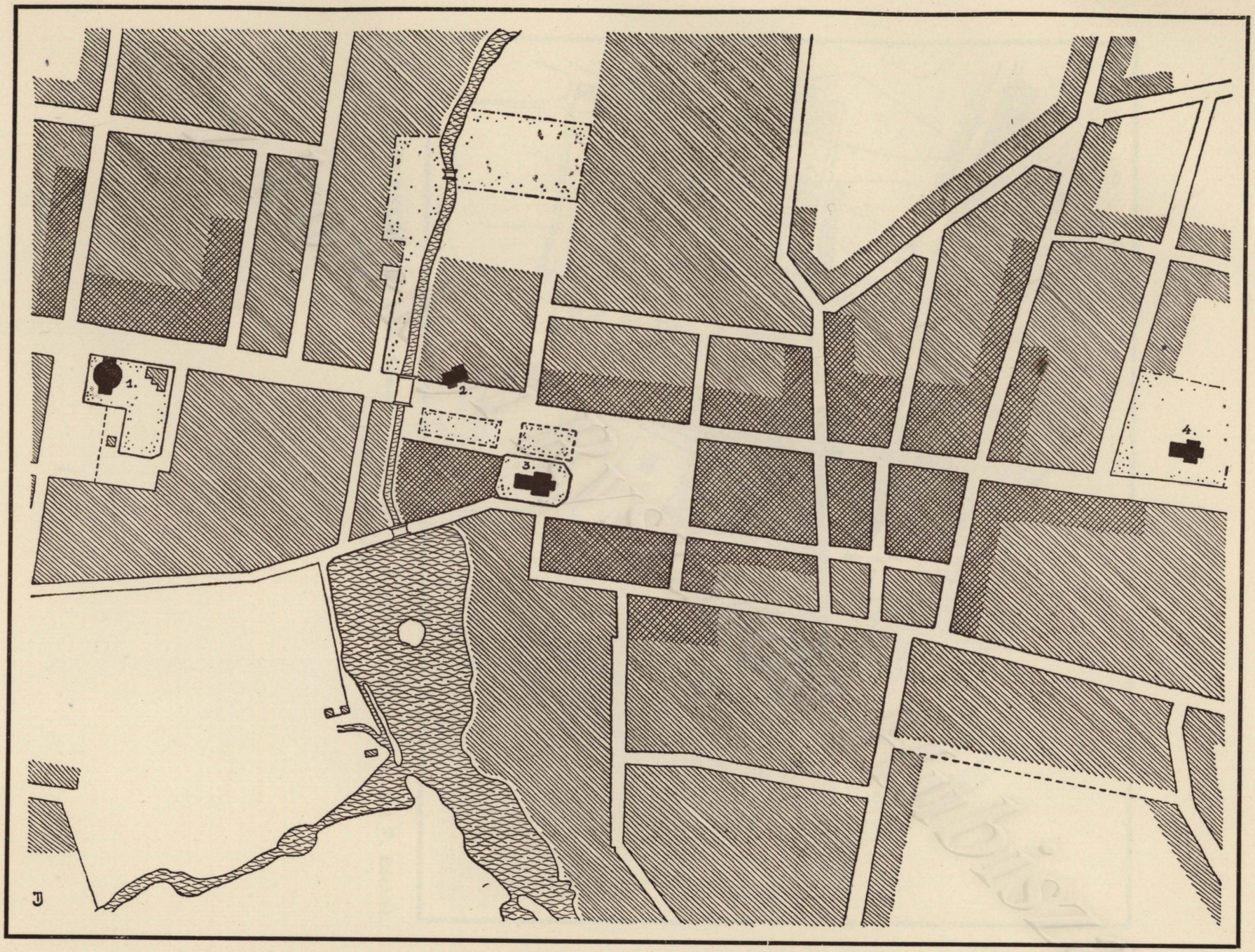

PABIANICE. 1. Kościół ewangielicki. 2. Magistrat (dawny pałac biskupi). 3. Kościół parafjalny. 4. Kościołek nowy.

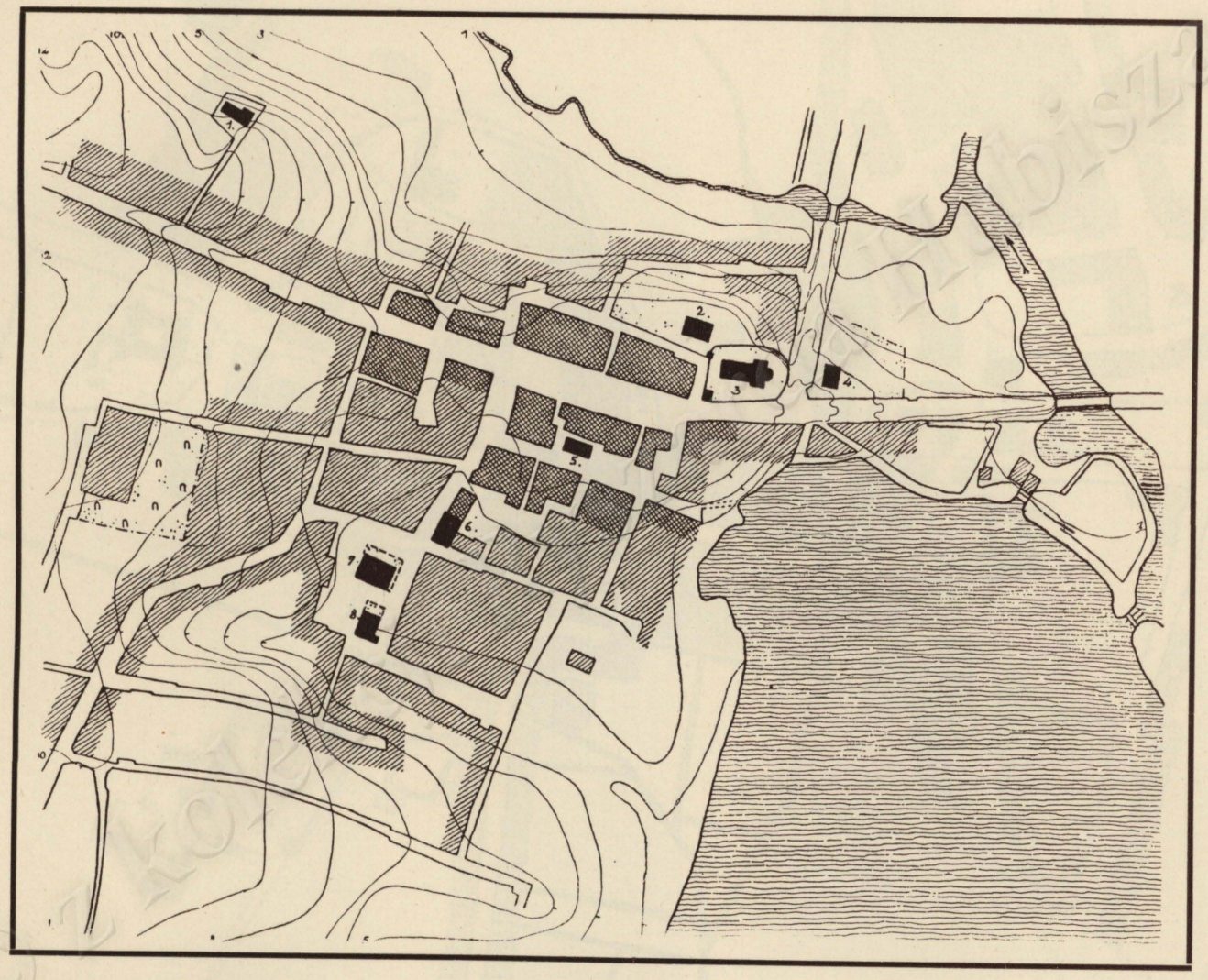

PIASKI LUTERSKIE. 1. Urząd Gminny. 2. Szkoła. 3. Kościół. 4. Wikarjat. 5, 6 i 7. Bóżnice. 8. Łaźnia żydowska.

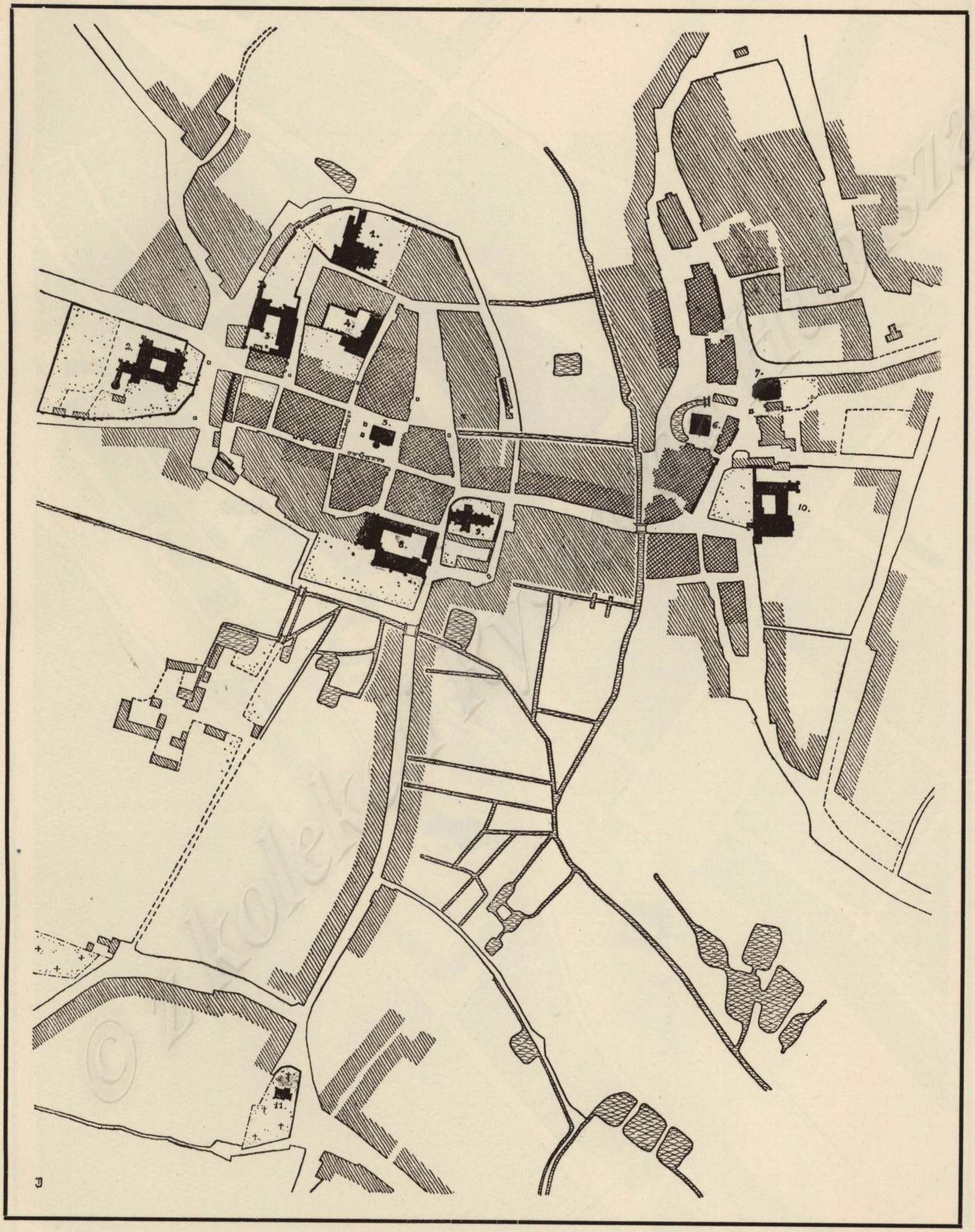

PIOTRKÓW. 1. Klasztor XX. Dominikanów. 2. Klasztor XX. Bernardynów. 3. Klasztor PP. Dominikanek. 4. Inkwizytorjat. 5. Dawny ratusz Trybunalski. 6. Zamek Starogrodzki. 7. Bóżnica. 8. Kollegjum XX. Pijarów. 9. Kościół. 10. Klasztor XX. Franciszkanów. 11. Kościół p. w. Panny Marji.

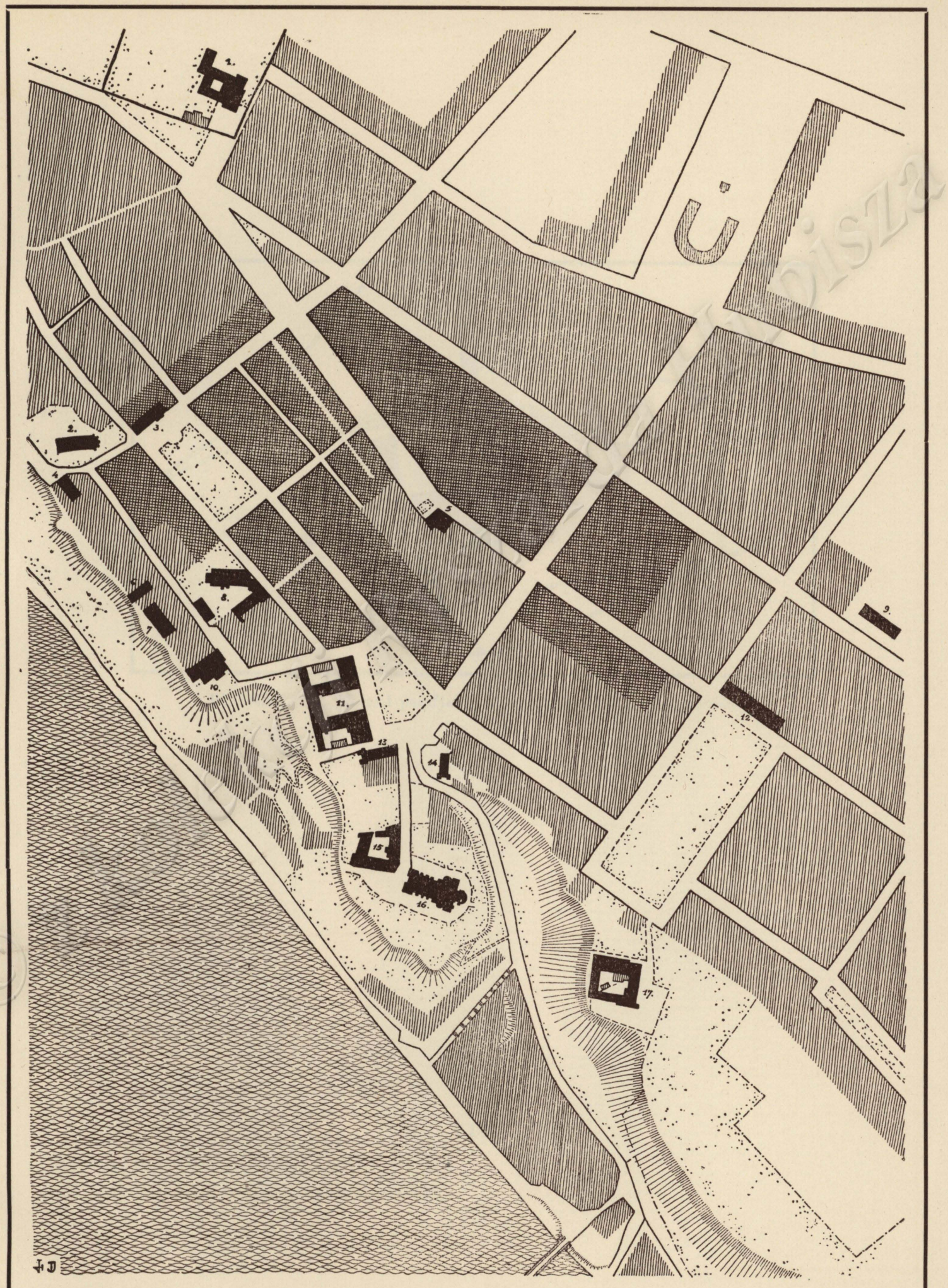

PŁOCK. 1. Klasztor XX. Reformatów. 2. Fara. 3. Magistrat. 4. Śpichlerz stary. 5. Bóżnica. 6 i 7. Śpichlerze. 8. Gimnazjum (dawniej klasztor XX. Jezuitów). 9. Więzienie — budynek zabytkowy. 10. Teatr. 11. Sąd Okręgowy. 12. Starostwo. 13. Pałac Biskupi i Tow. Naukowe. 14. Dom zabytkowy. 15. Gimnazjum żeń. (dawniej klasztor XX. Bernardynów, pierwotnie zamek Ks. Ks. Mazowieckich). 16. Katedra. 17. Kościół ewangielicki (dawny klasztor XX. Dominikanów).

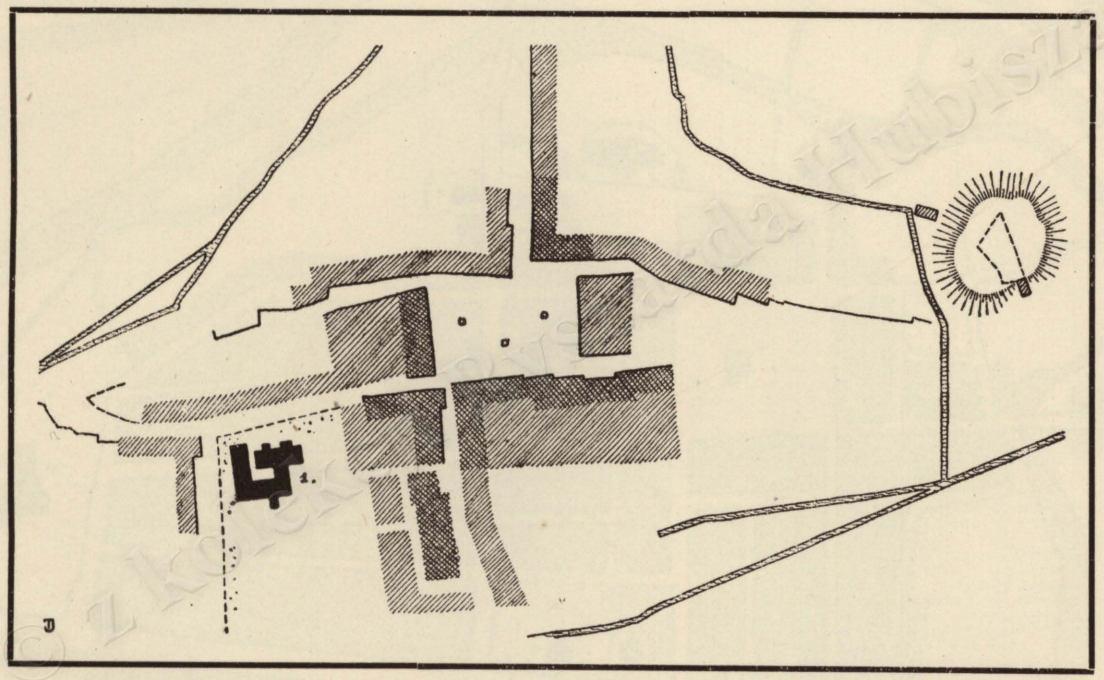

PŁOŃSK. 1. Kościół parafjalny (dawny klasztor XX. Karmelitów).

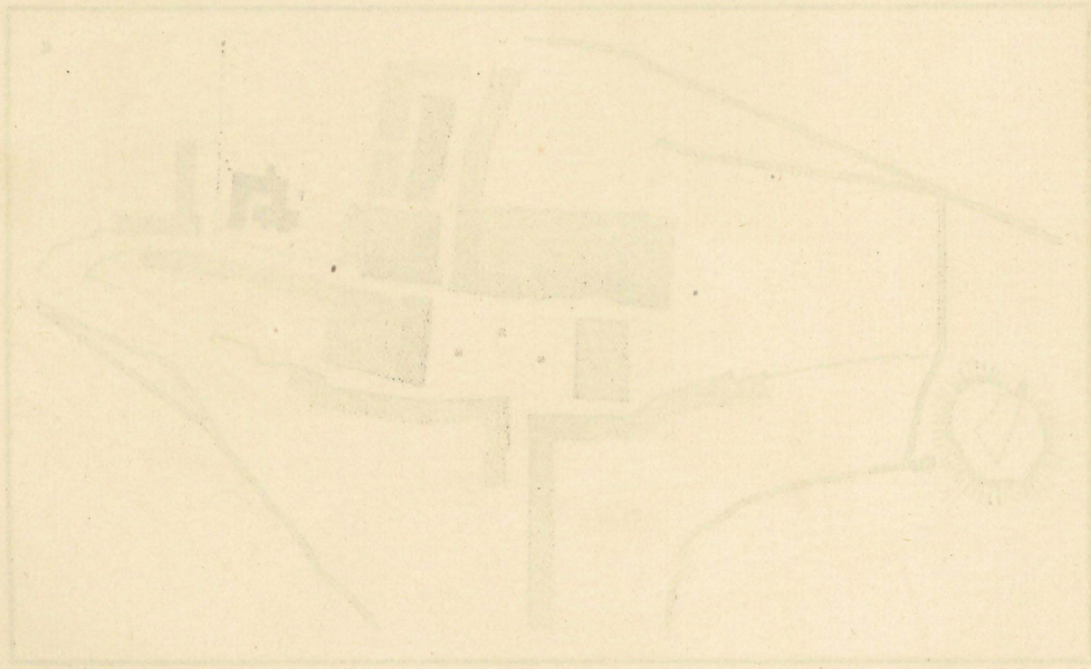

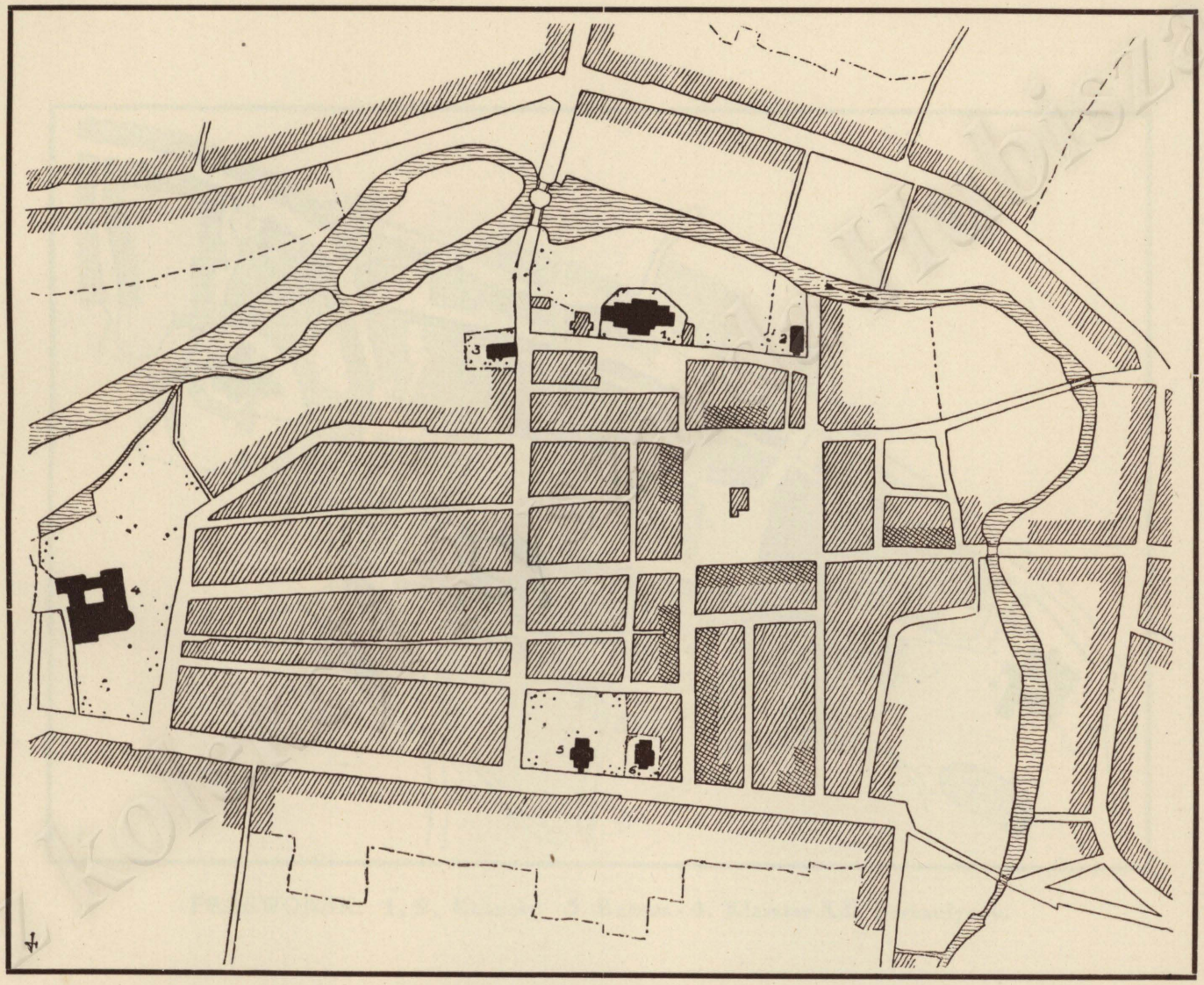

PRZASNYSZ. 1. Kościół. 2. Bóżnica. 3. Kościół p. w. Św. Ducha. 4. Klasztor XX. Bernardynów. 5. Cerkiew. 6. Kościół ewangielicki.

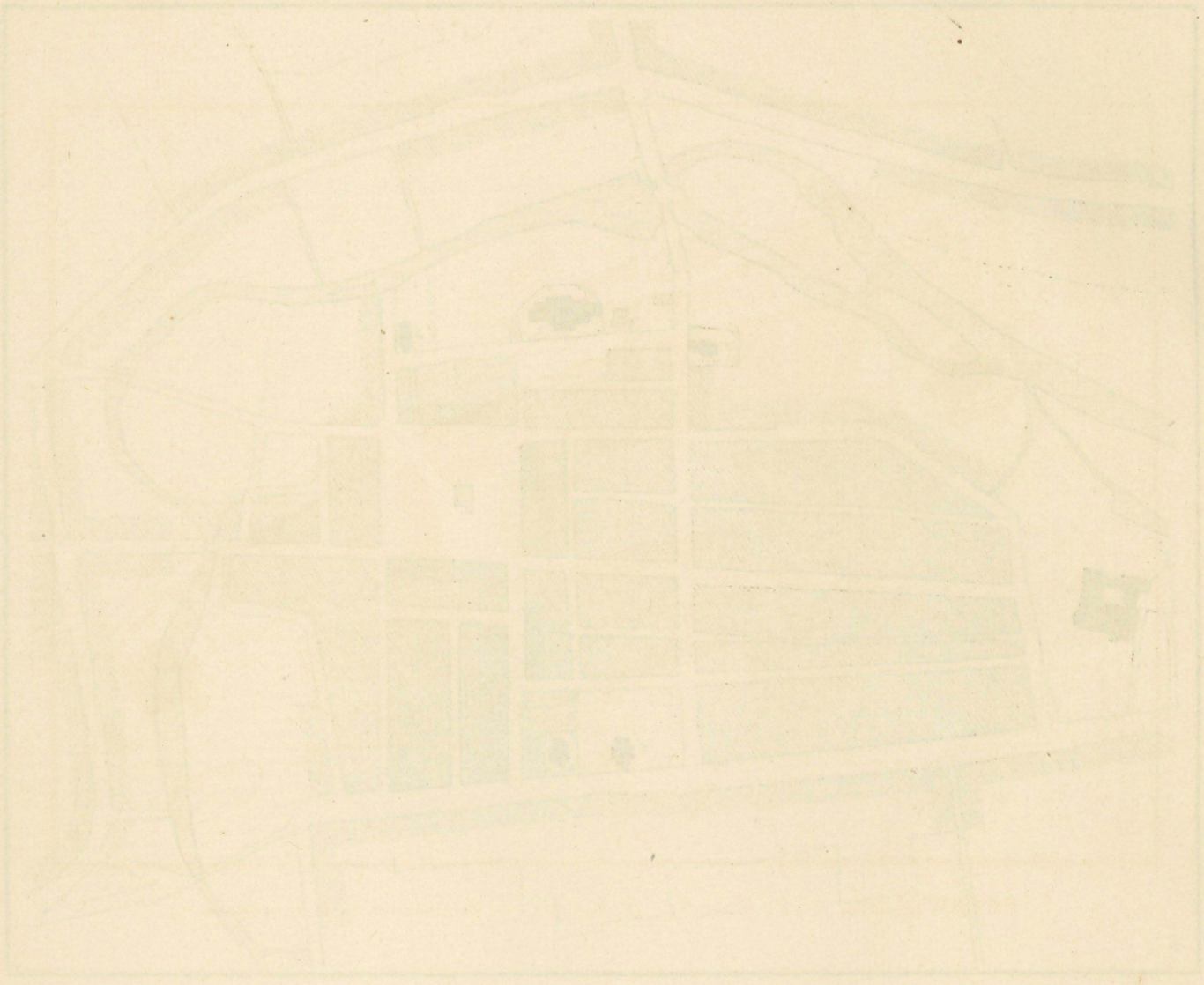

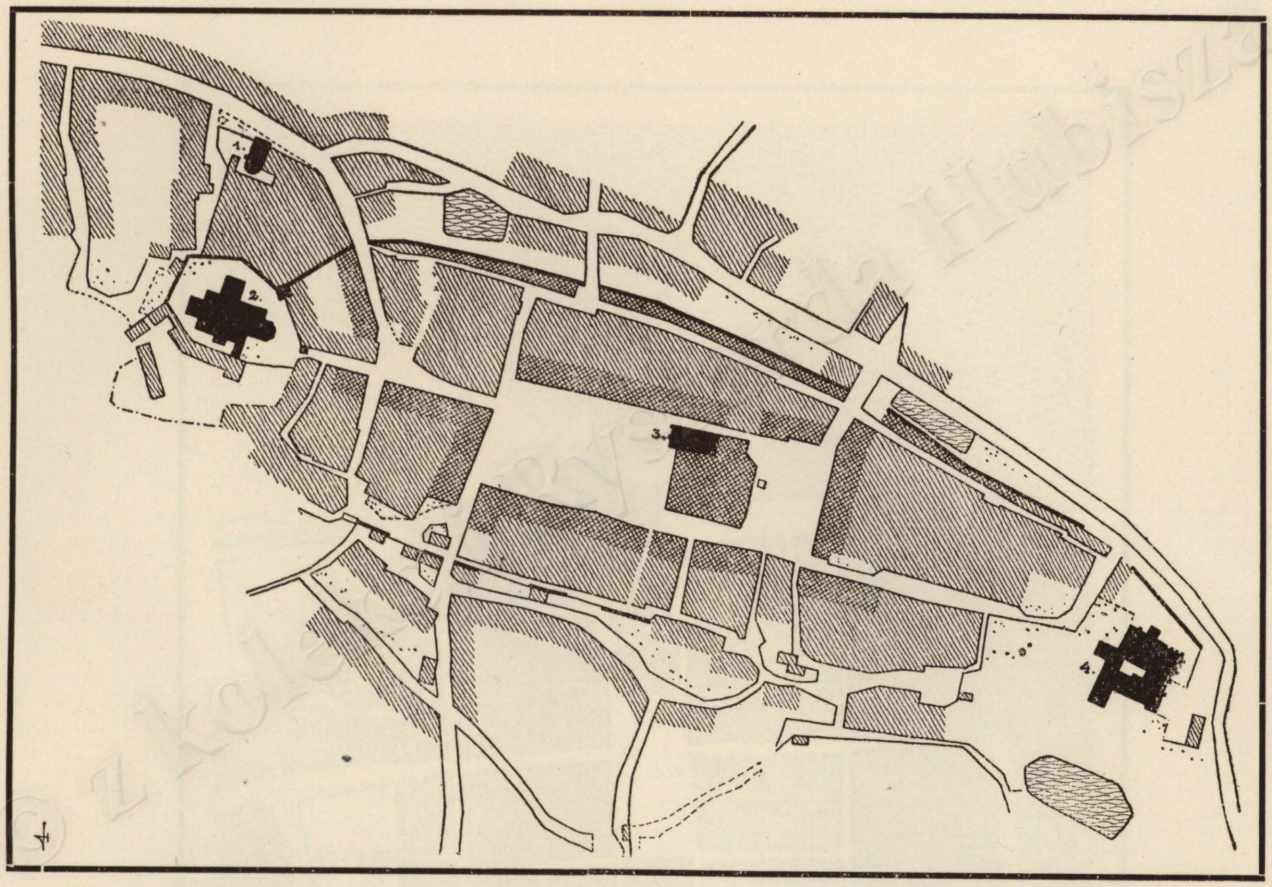

PRZEWORSK. 1, 2. Kościoły. 3. Ratusz. 4. Klasztor XX. Bernardynów.

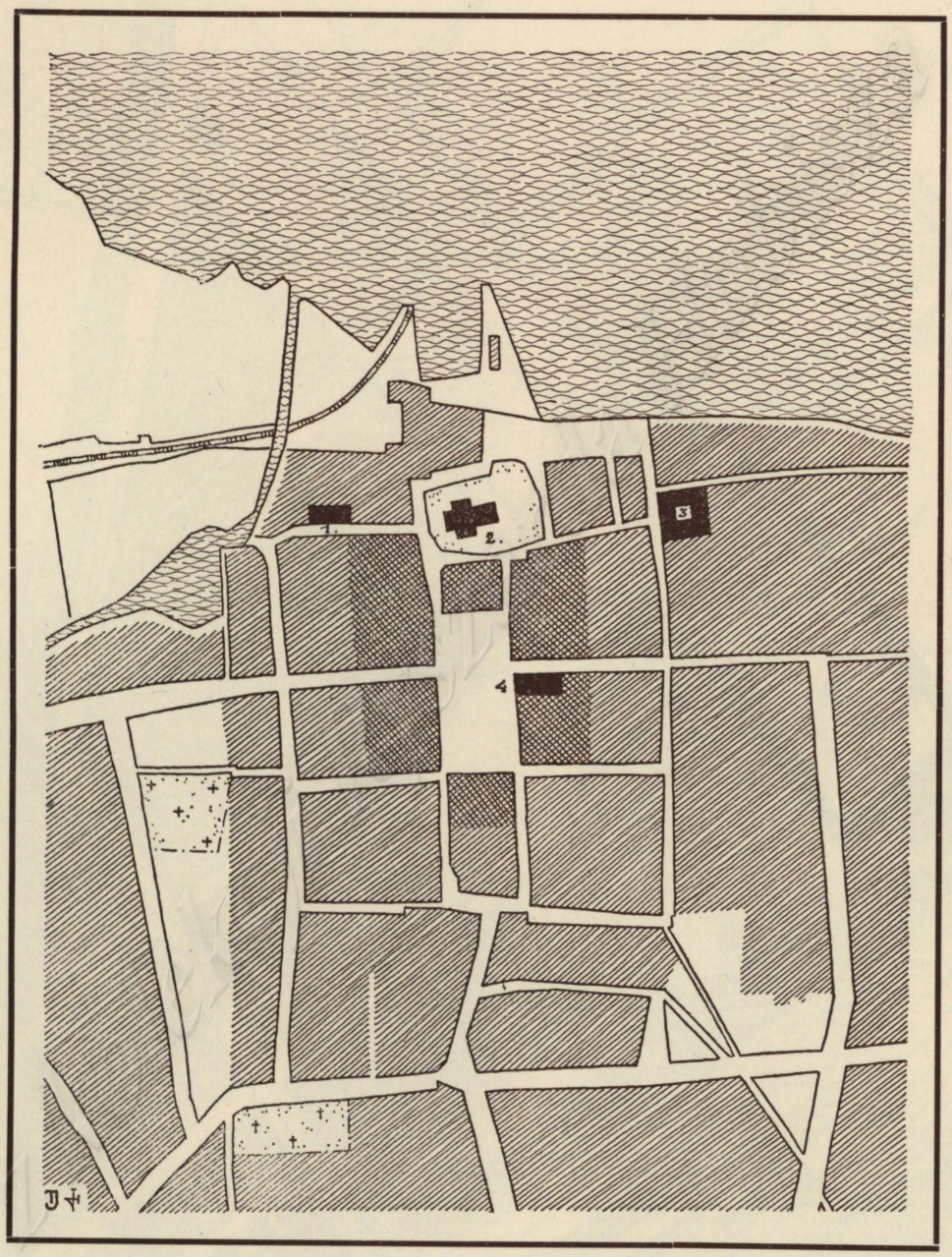

PUCK. 1. Kościół ewangielicki. 2. Kościół katolicki. 3. Klasztor p. w. Św. Elżbiety. 4. Magistrat.

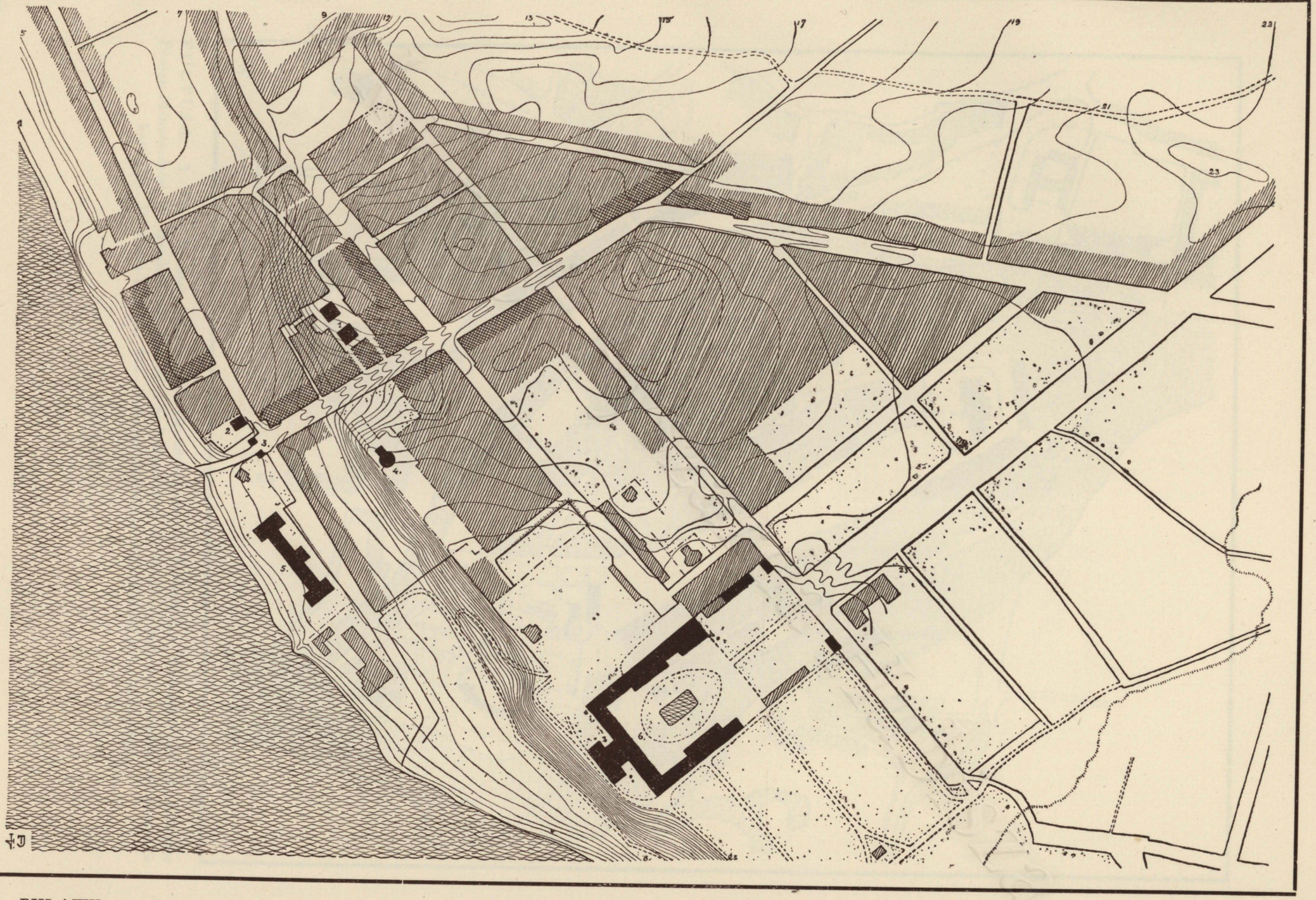

PUŁAWY. 1. Bóżnica. 2. Szkoła. 3. Rogatki. 4. Kaplica p. w. Bogarodzicy. 5. Magazyn solny. 6. Instytut Rolniczy (dawniej pałac Czartoryskich).

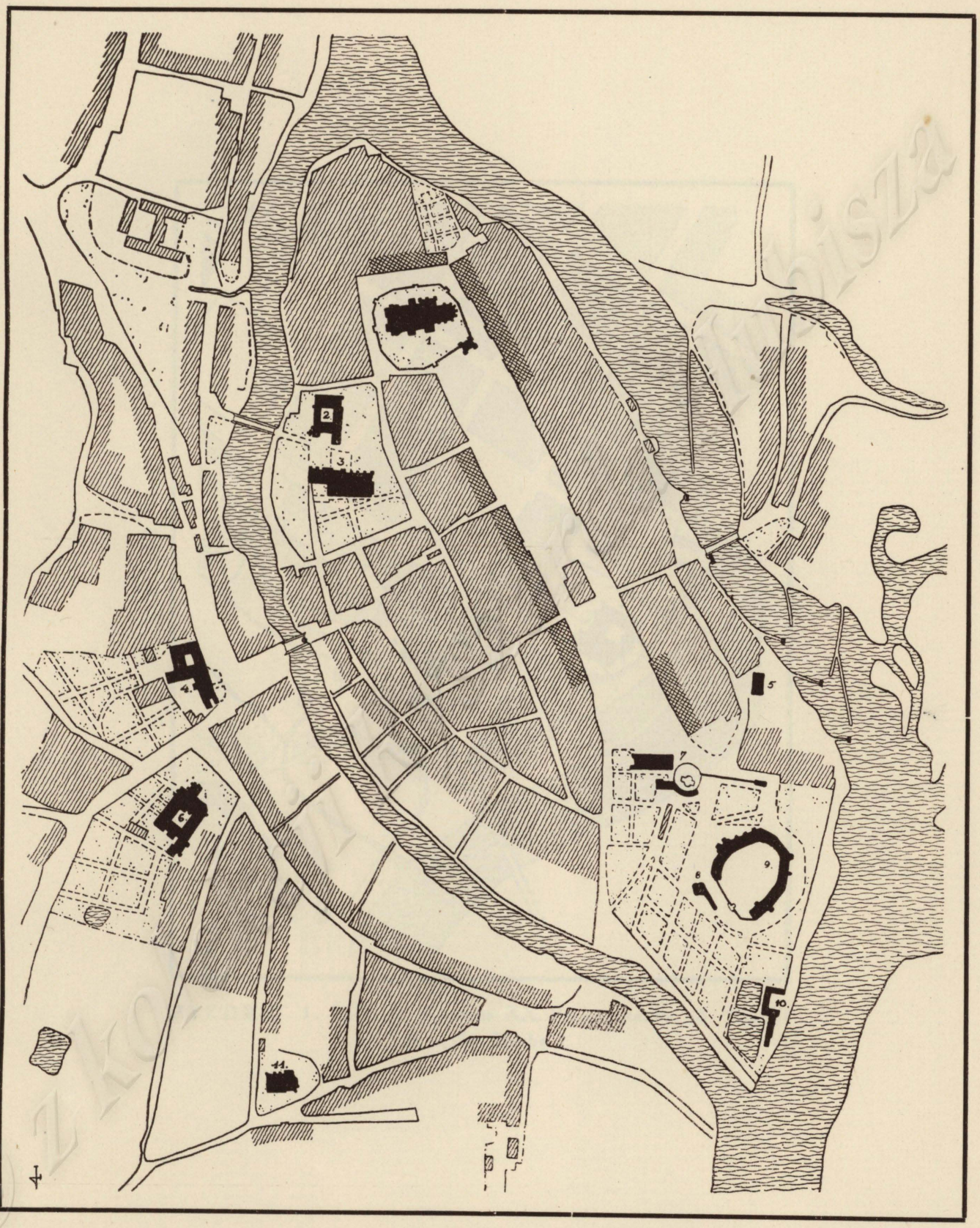

PUŁTUSK. 1. Fara. 2. Stary klasztor XX. Benedyktynów. 3. Kościół XX. Benedyktynów. 4. Klasztor Panien Miłosierdzia. 5. Śpichrz. 6. Kościół XX. Reformatów. 7. Kaplica i budynki kościelne. 8. Budynek kościelny. 9. Pałac Biskupi. 10. Budynek kościelny. 11. Kościół p. w. Panny Marji.

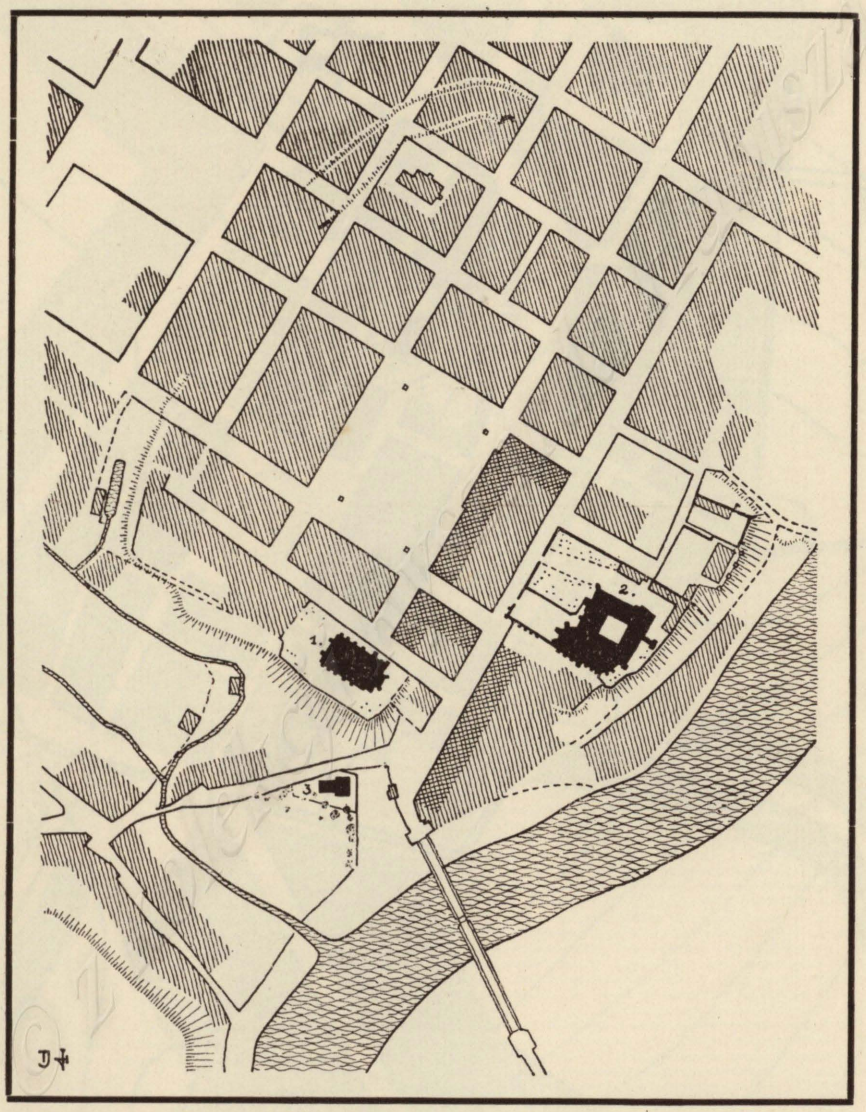

PYZDRY. 1. Fara. 2. Klasztor XX. Franciszkanów. 3. Kościół p. w. Św. Ducha.

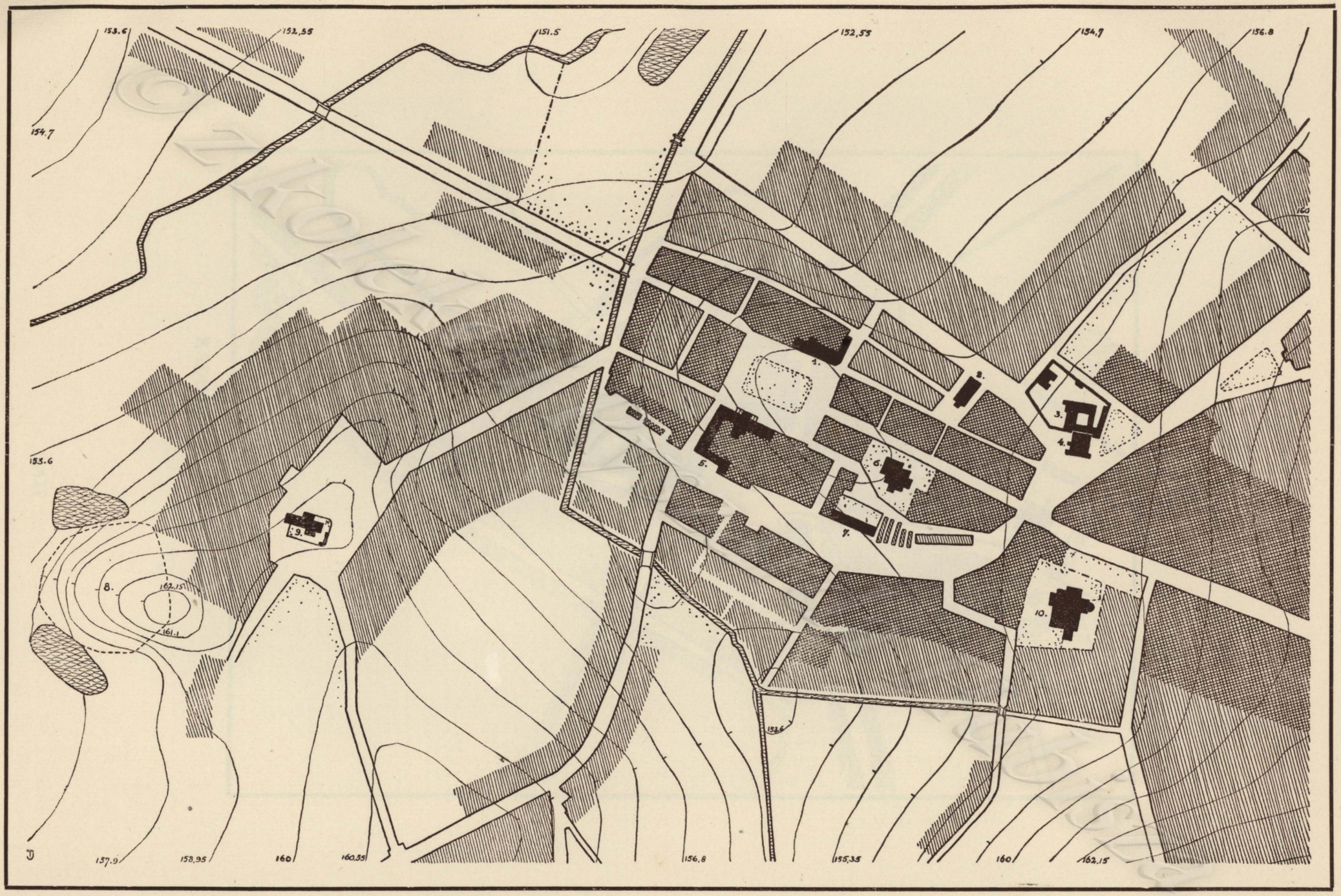

RADOM. 1. Ratusz. 2. Kościół ewangielicki (dawniej p. w. N. M. P.). 3. Więzienie (dawny klasztor XX. Benedyktynów). 4. Kościół XX. Benedyktynów p. w. Św. Trójcy. 5. Dawny klasztor XX. Pijarów. 6. Fara. 7. Probostwo (dawny zamek). 8. Grodzisko »Piotrowin«. 9. Szpital epidemiczny (dawniej kościół p. w. Św. Wacława). 10. Klasztor i kościół XX. Bernardynów.

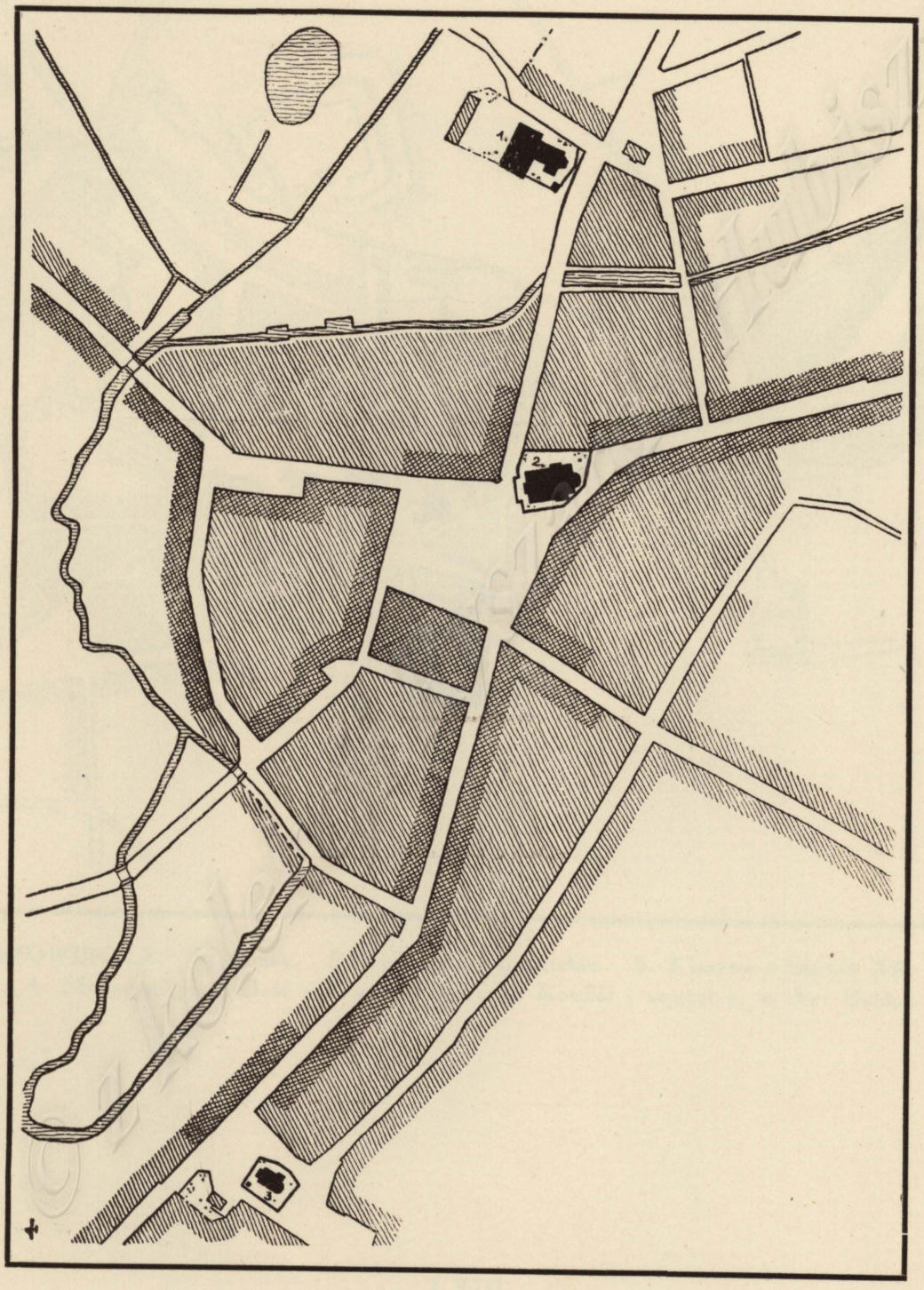

RADOMSKO. 1, 2 i 3. Kościoły.

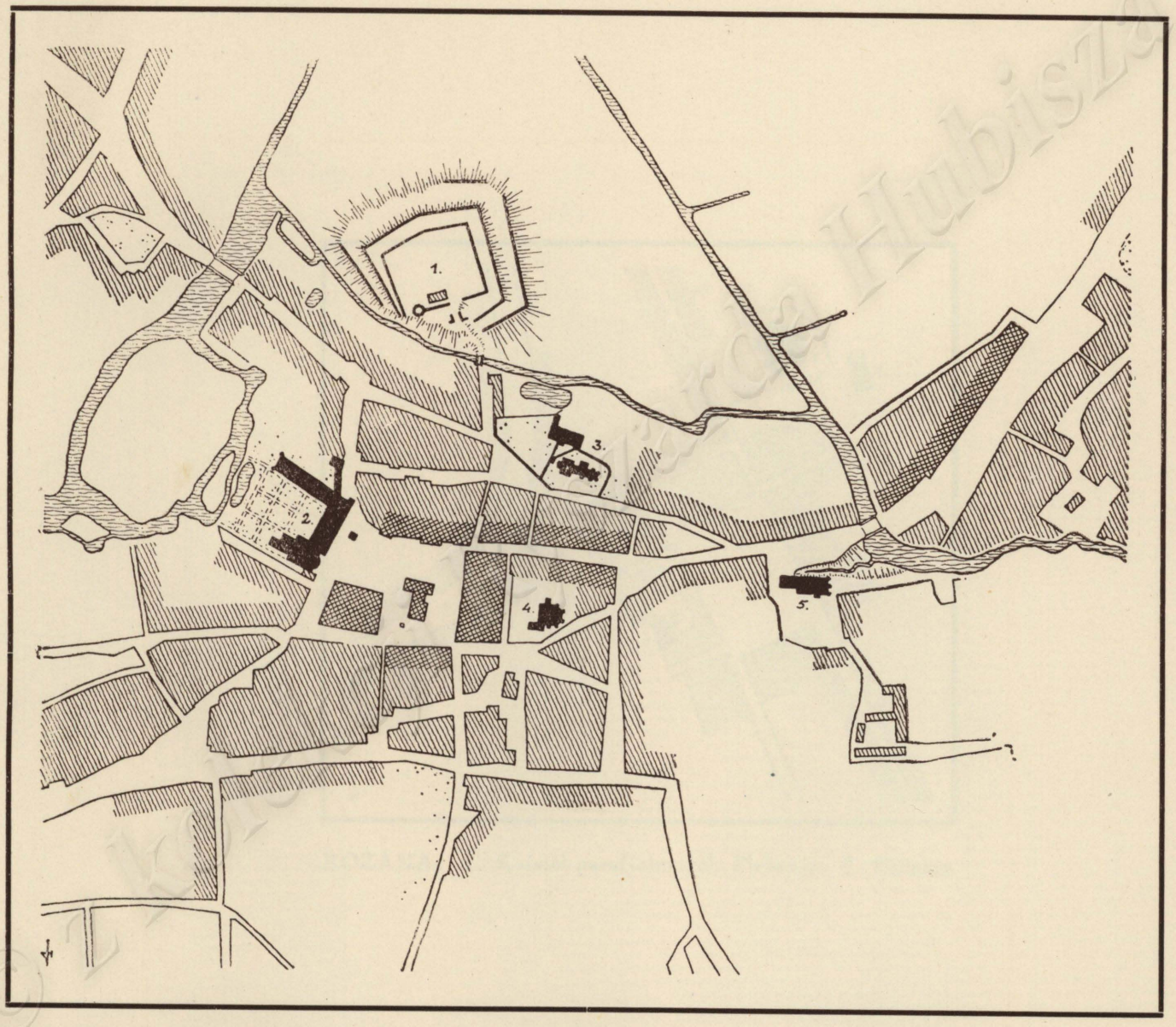

RAWA MAZOWIECKA. 1. Zamek. 2. Kollegjum pojezuickie. 3. Klasztor i folwark XX. Augustjanów. 4. Magazyn (pozostałość z dawnej Fary). 5. Kościół i szpital p. w. Św. Ducha.

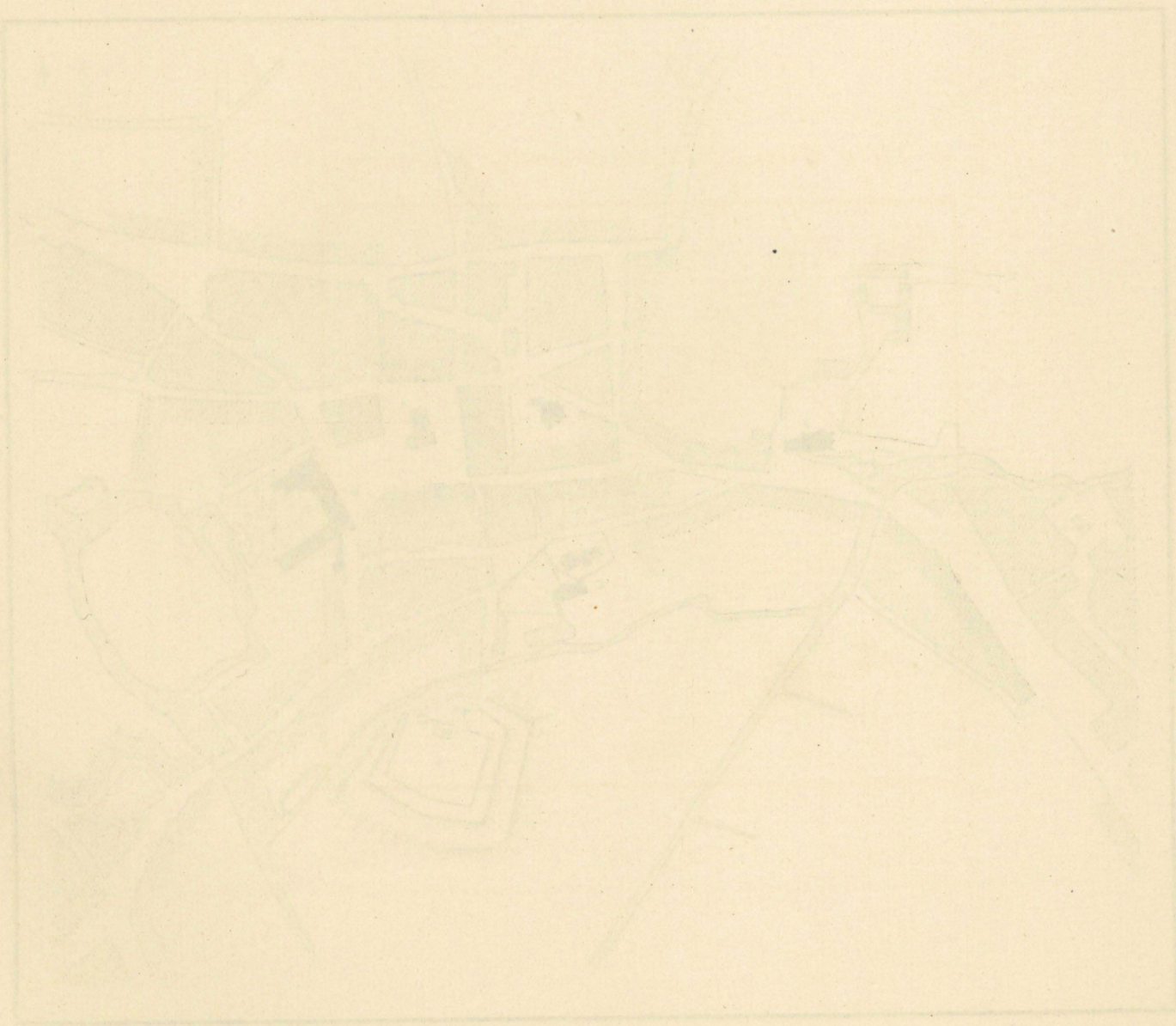

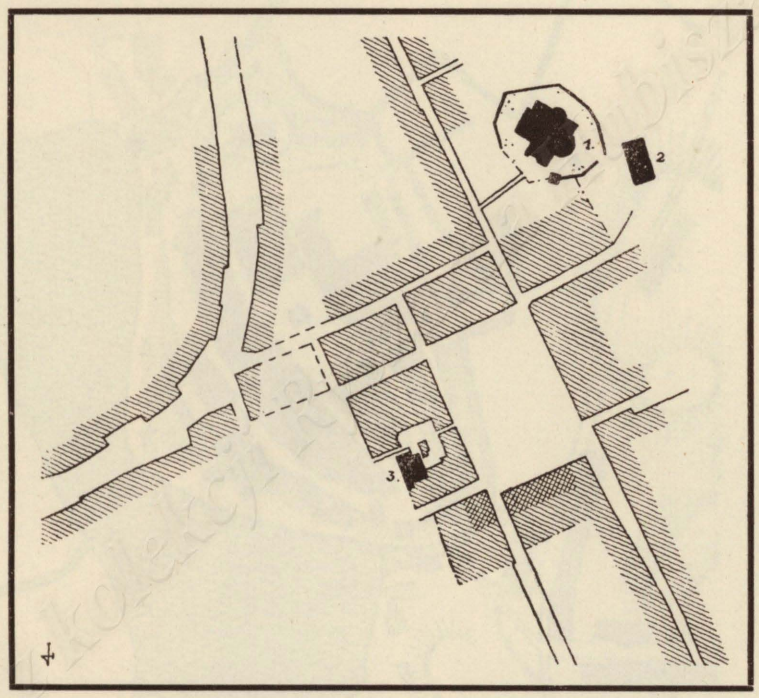

RÓŻANA. 1. Kościół parafjalny. 2. Plebanja. 3. Bóżnica.

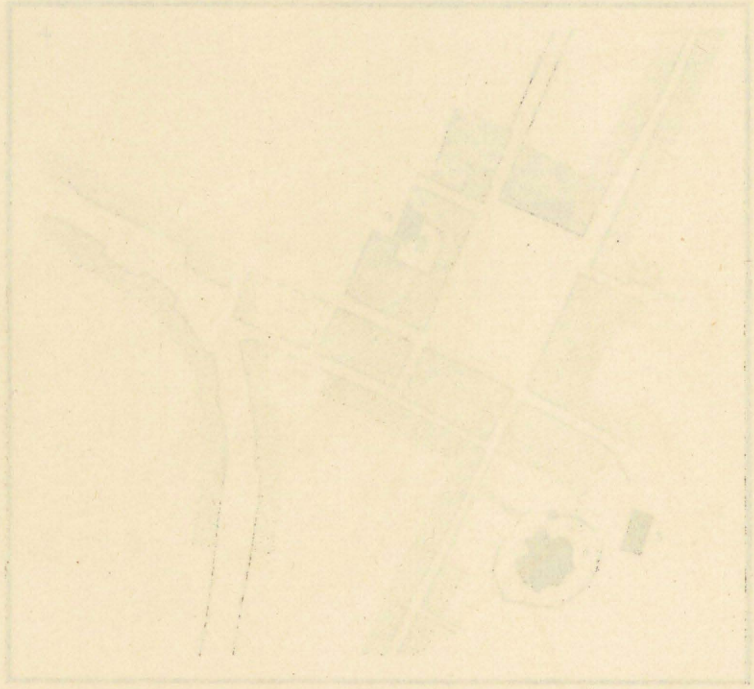

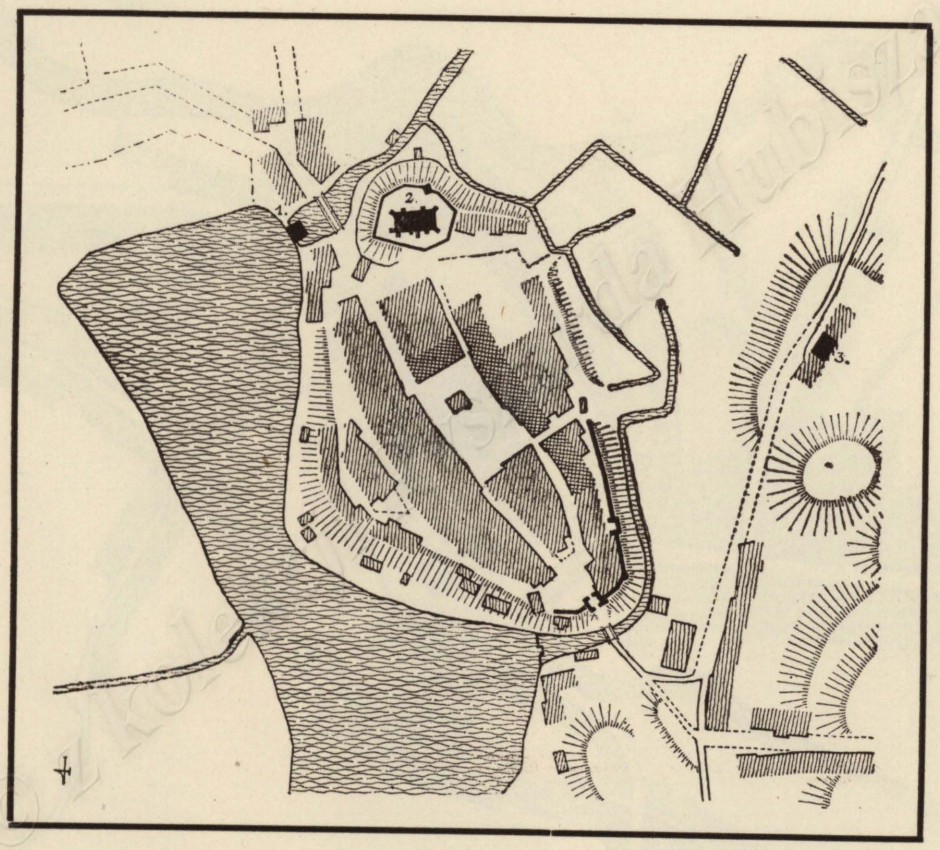

RYPIN. 1. Młyn. 2. Kościół. 3. Magazyn solny.

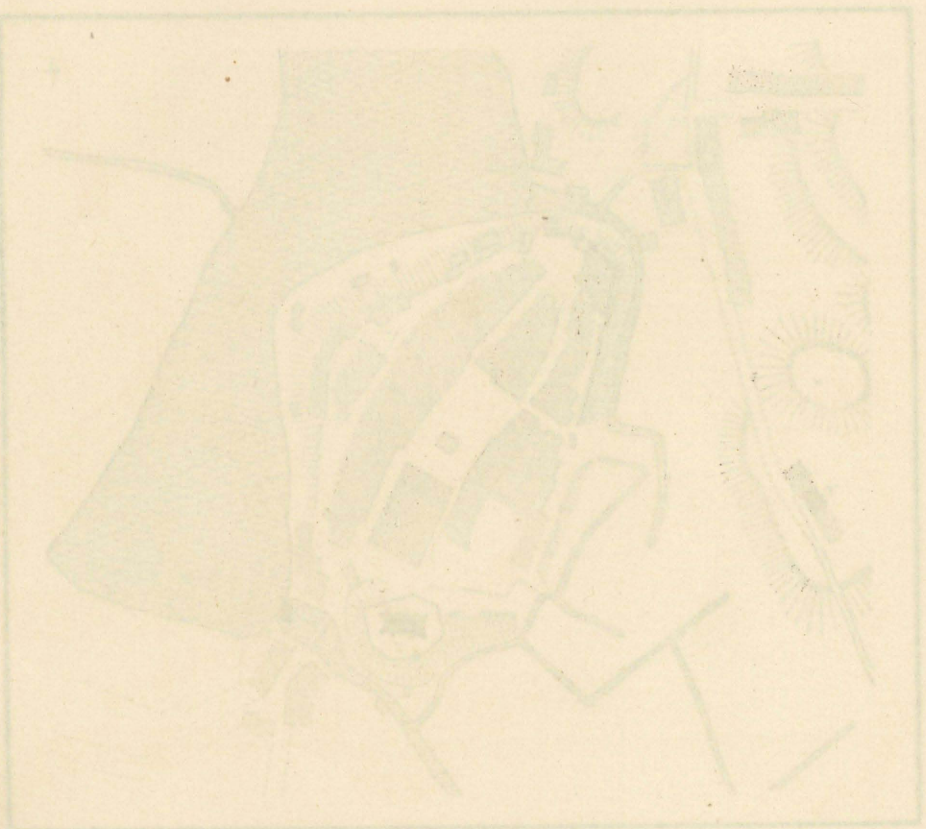

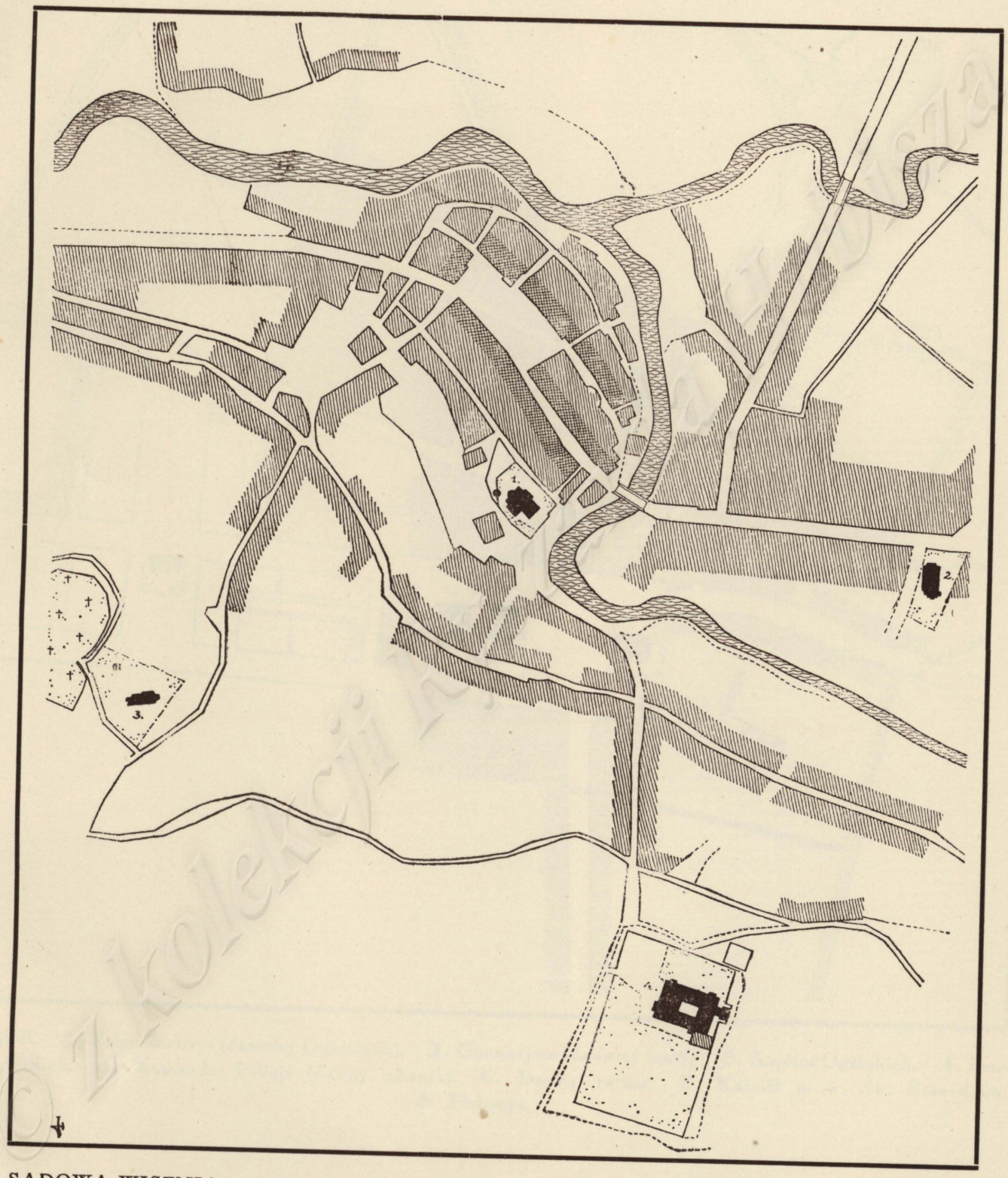

SĄDOWA WISZNIA. 1. Cerkiew unicka. 2. Kościół. 3. Cerkiew unicka. 4. Klasztor XX. Reformatów.

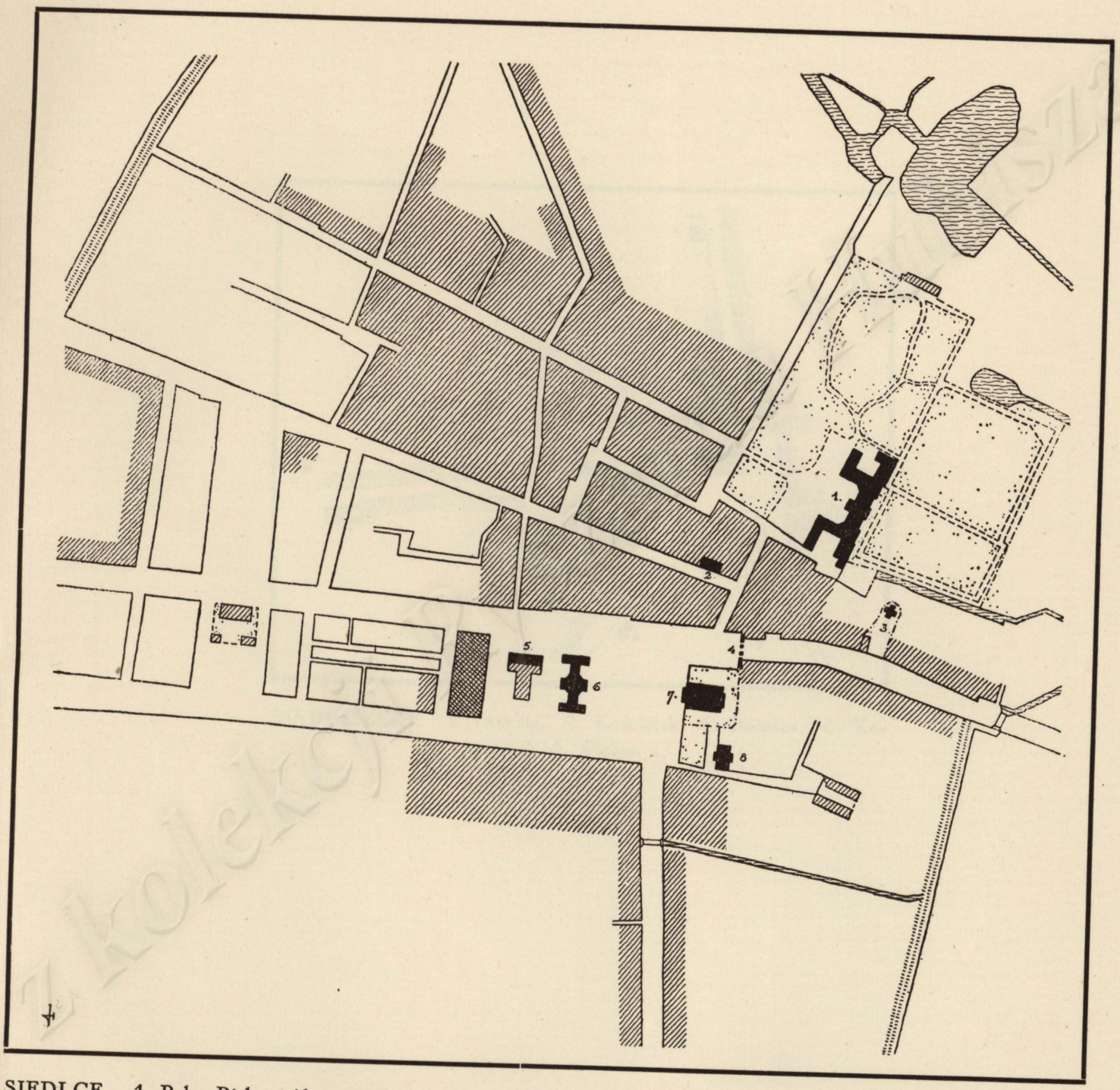

SIEDLCE. 1. Pałac Biskupi (dawniej Ogińskich). 2. Gimnazjum (dawniej teatr). 3. Kaplica Ogińskich. 4. Brama Ogińskich. 5. Komenda Policji (dawny odwach). 6. Dawny ratusz. 7. Kościół p. w. Św. Stanisława. 8. Plebanja.

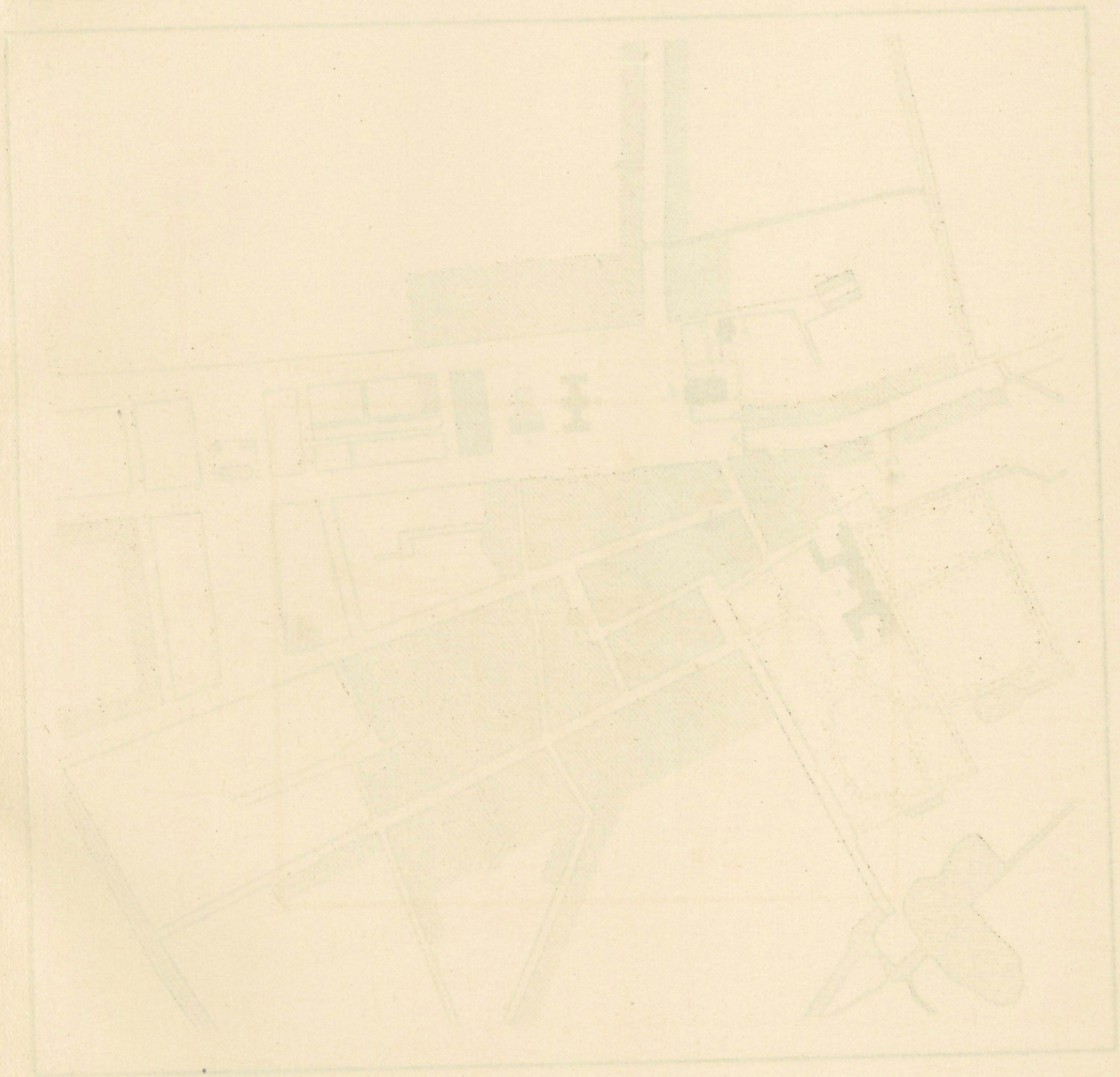

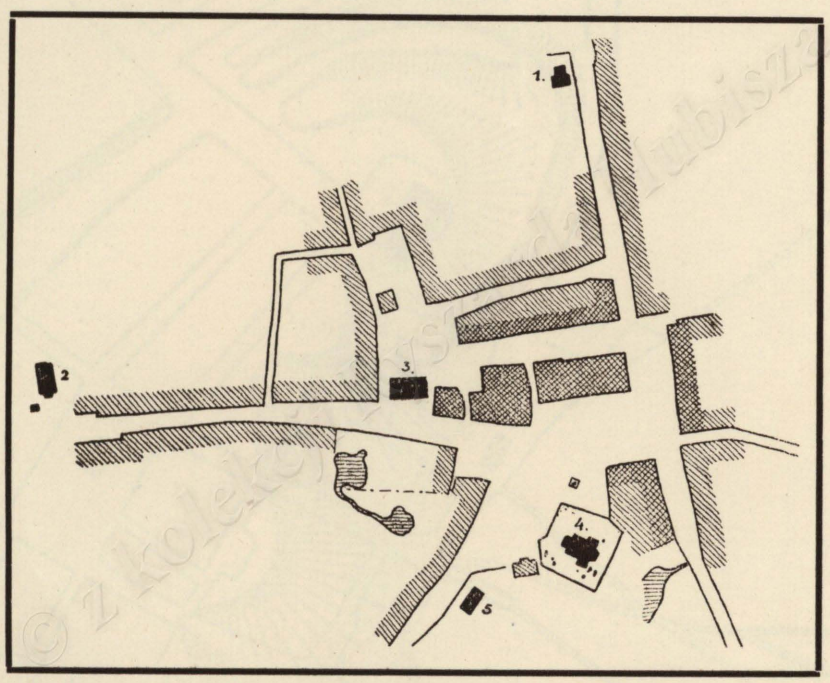

SIEDLISZCZE. 1. Szkoła. 2. Kościołek. 3. Bóżnica. 4. Kościół. 5. Plebanja.

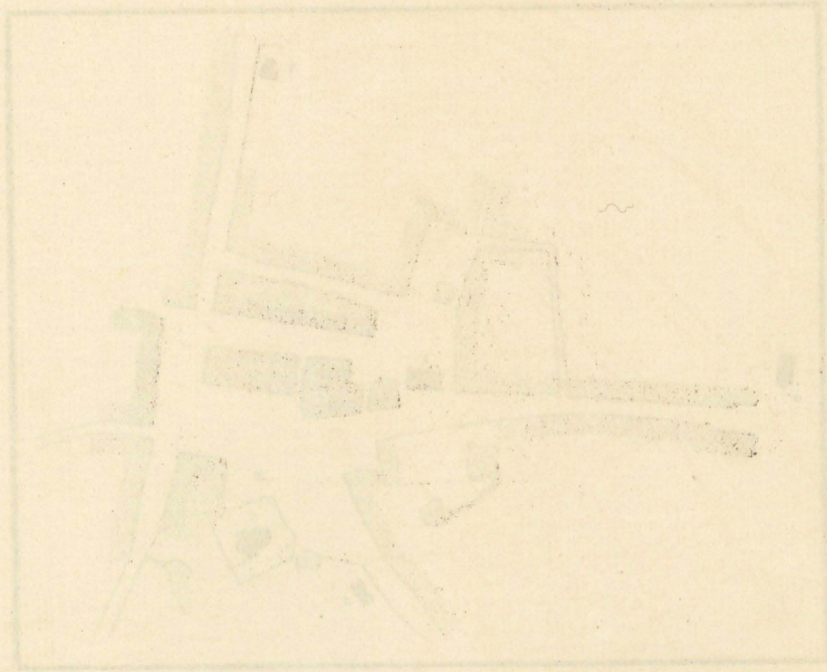

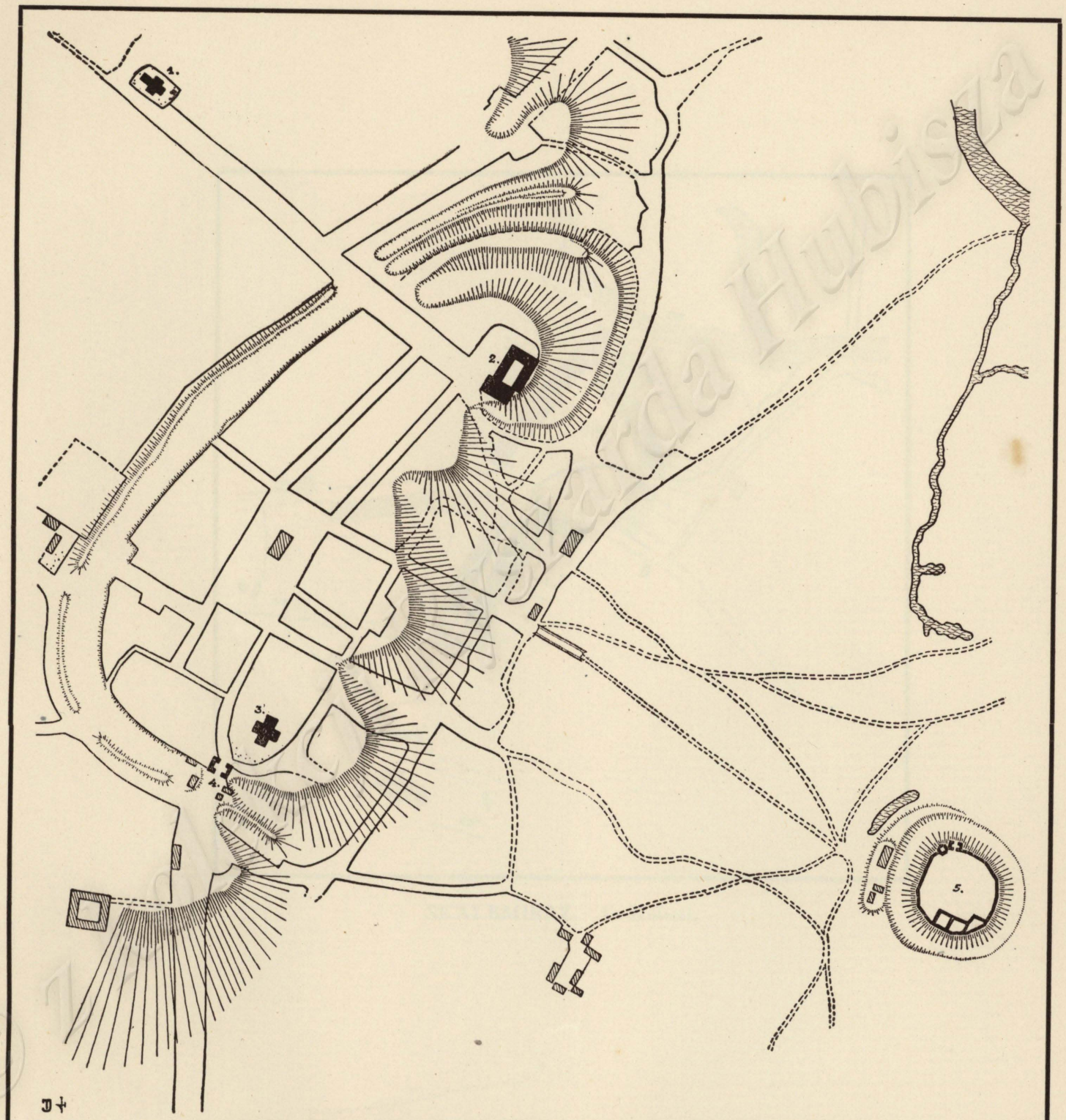

SIERADZ. 1. Kościołek. 2. Klasztor XX. Dominikanów. 3. Fara. 4. Brama miejska. 5. Ruiny zamku.

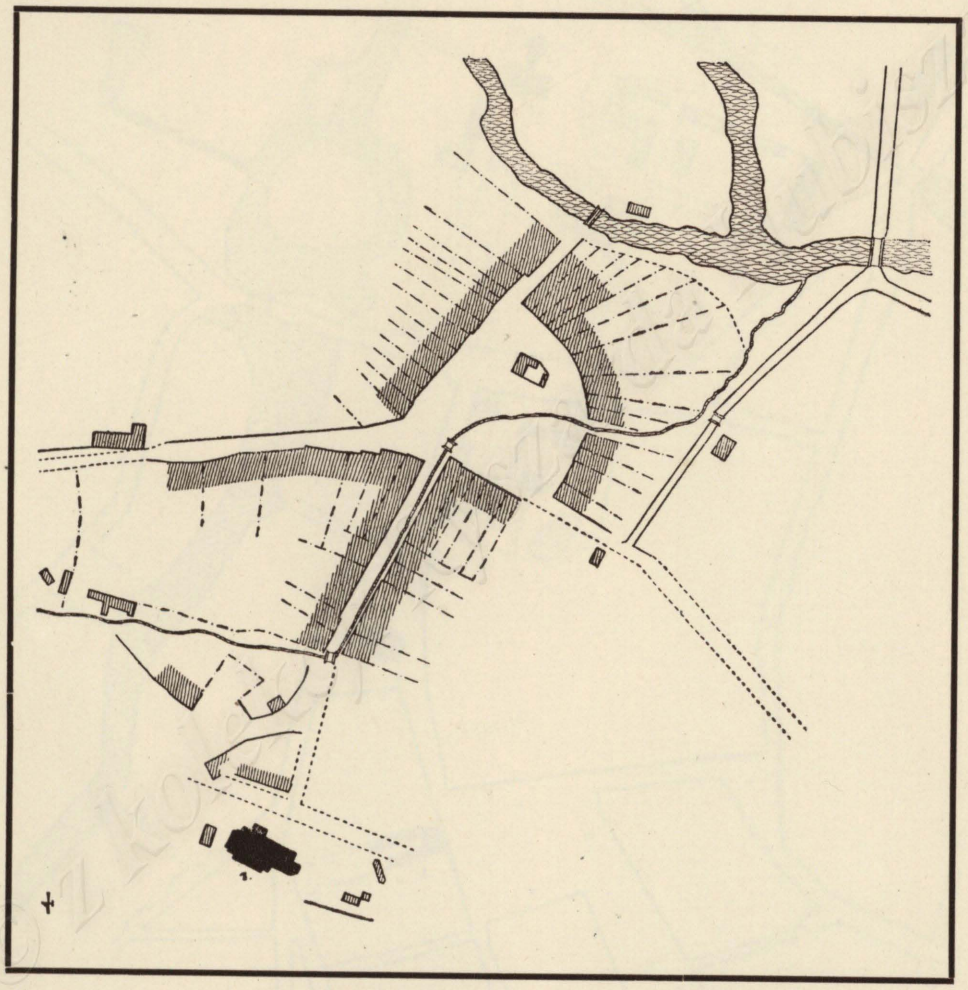

SKALBMIERZ. 1. Kościół.

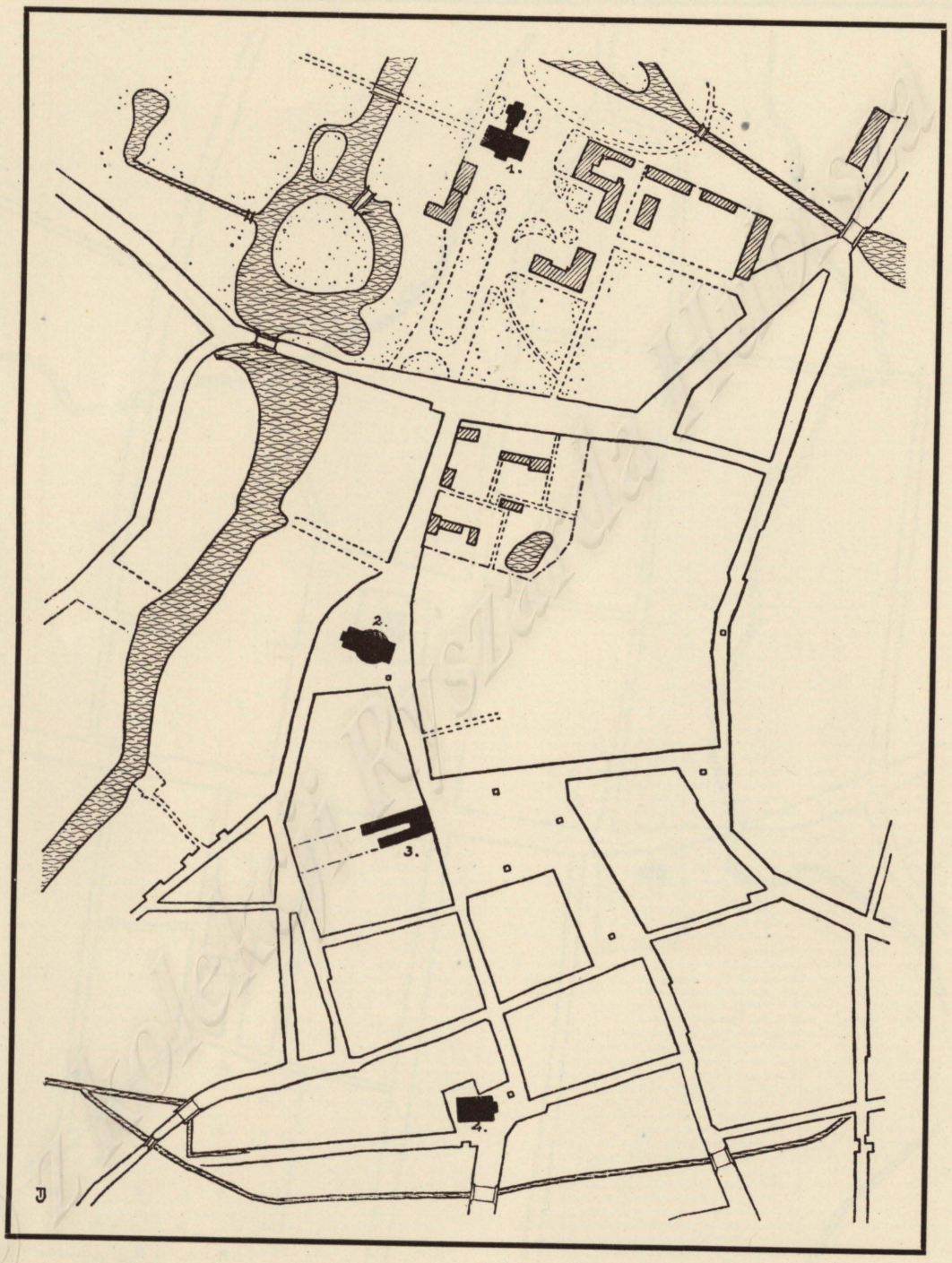

SKIERNIEWICE. 1. Pałac. 2. Kościół parafjalny. 3. Magistrat. 4. Bóżnica.

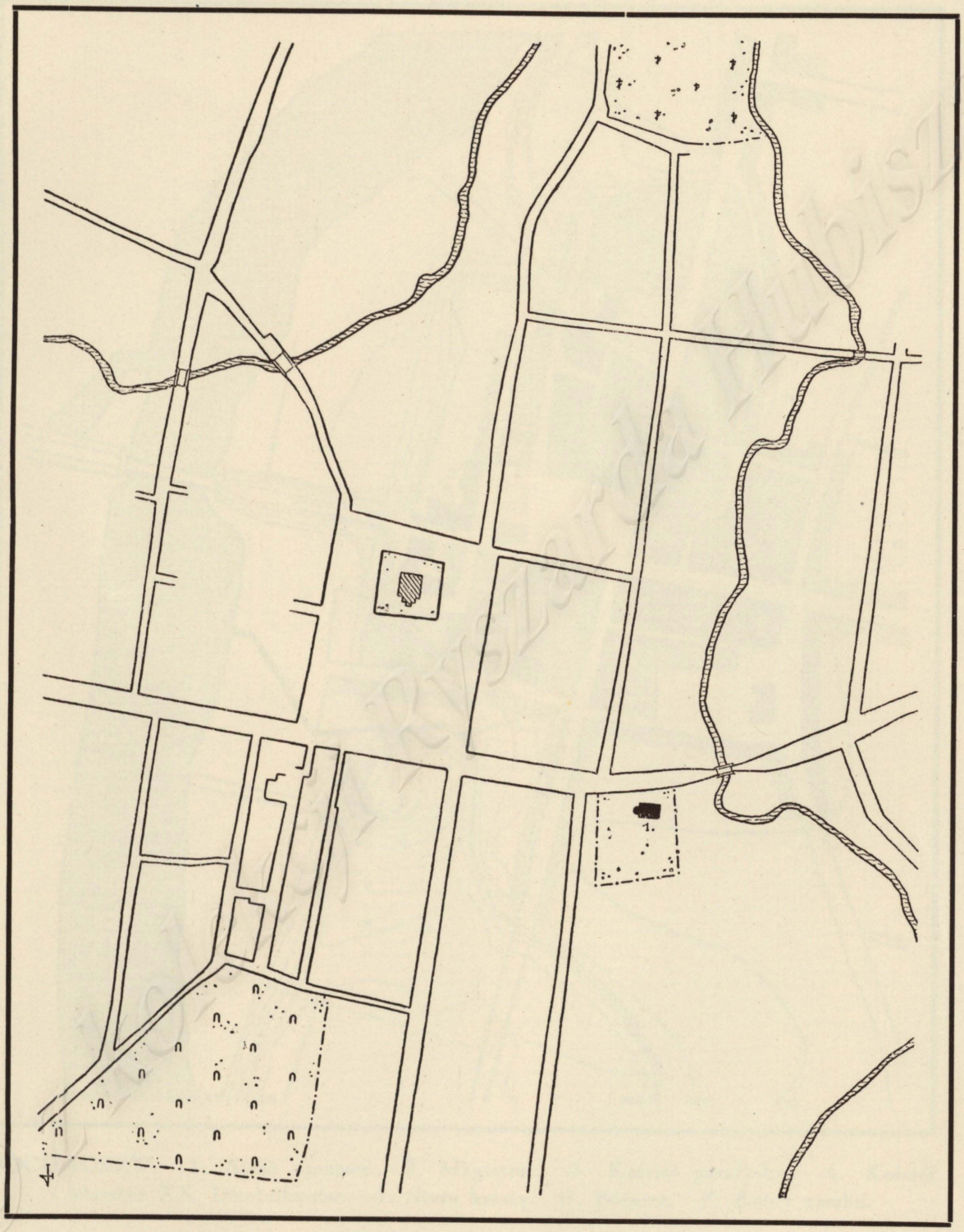

SMORGONIE. 1. Kościół.

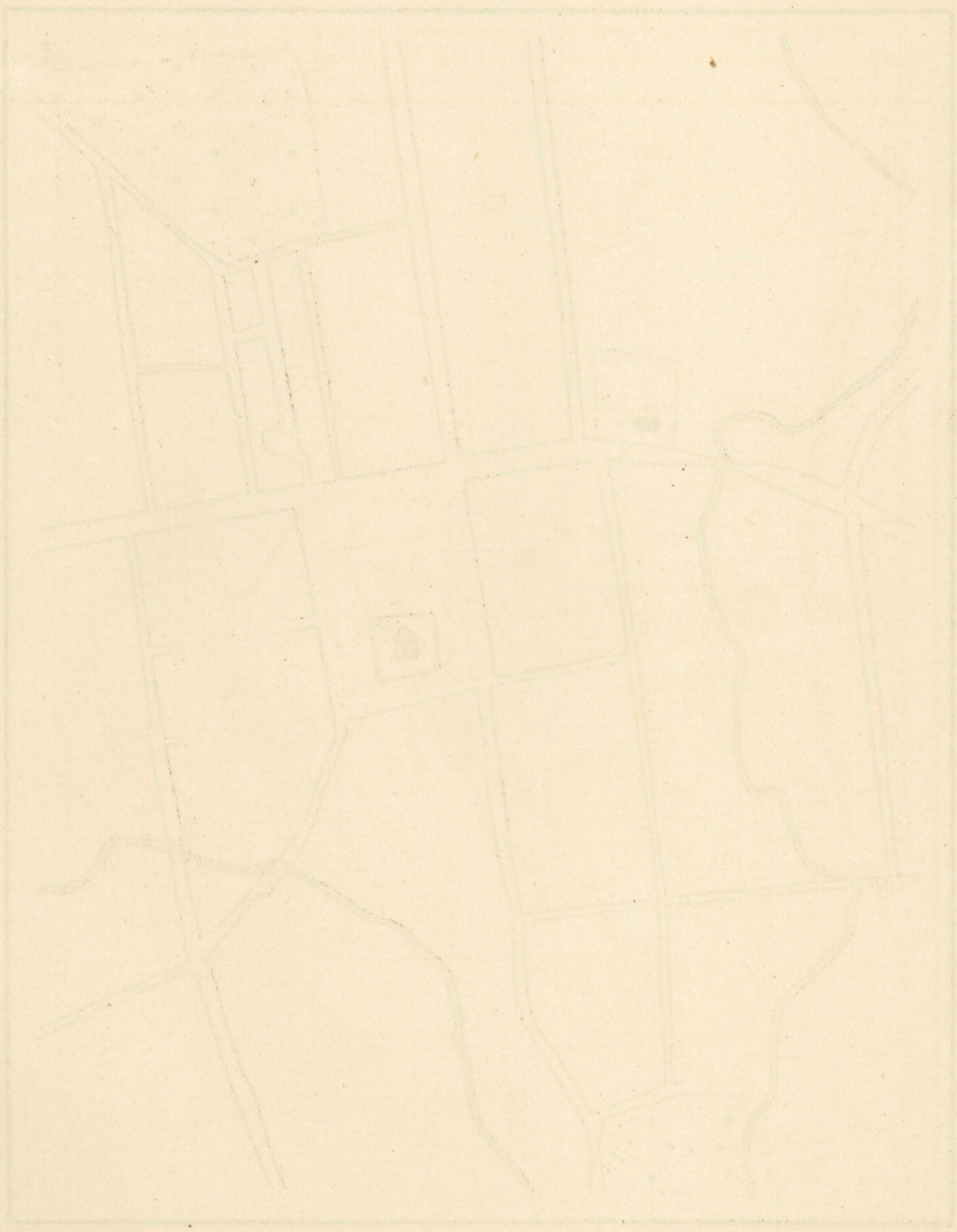

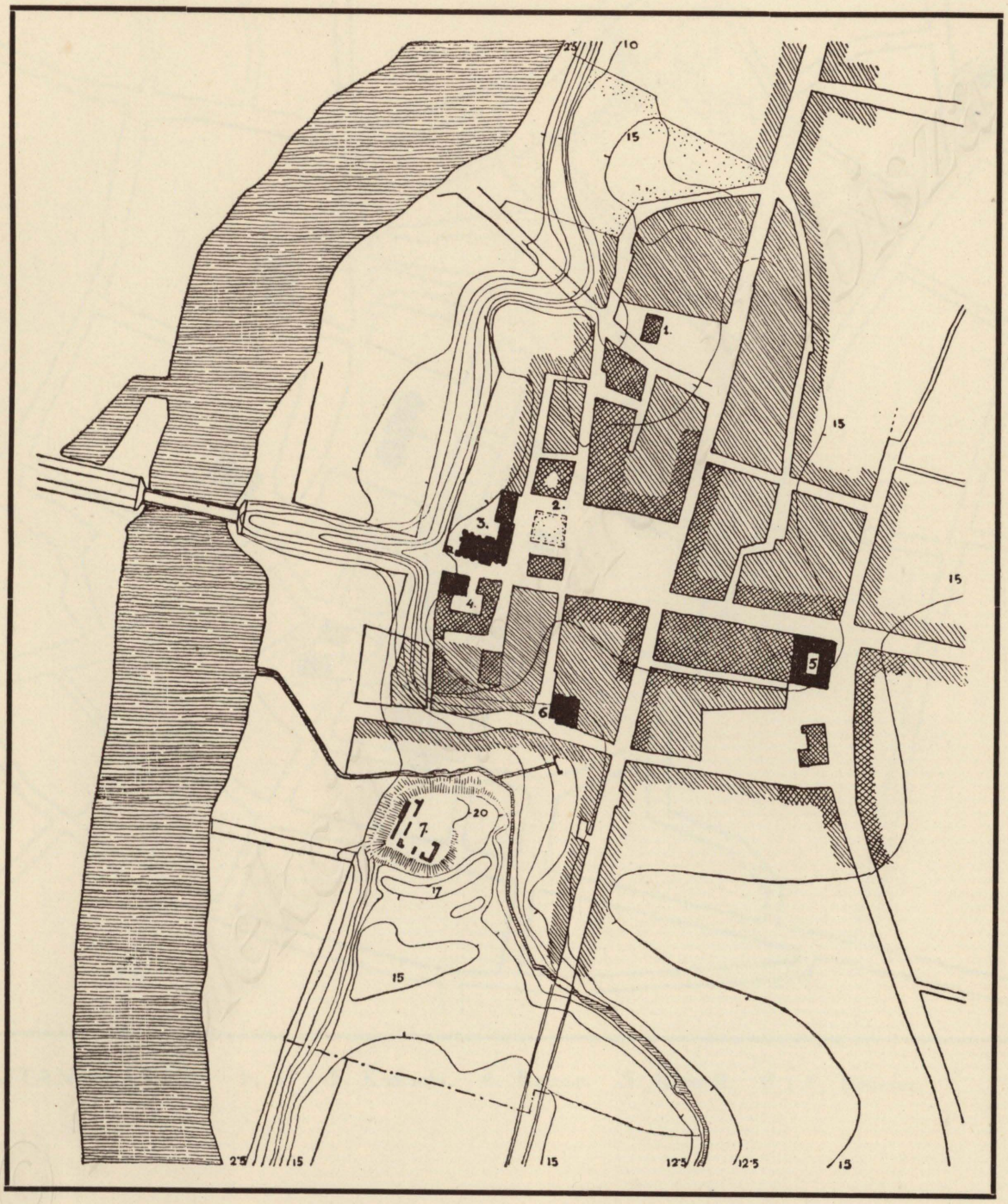

SOCHACZEW. 1. Straż ogniowa. 2. Magistrat. 3. Kościół parafjalny. 4. Kościół i klasztor XX. Dominikanów. 5. Stare kramy. 6. Bóżnica. 7. Ruiny zamku.

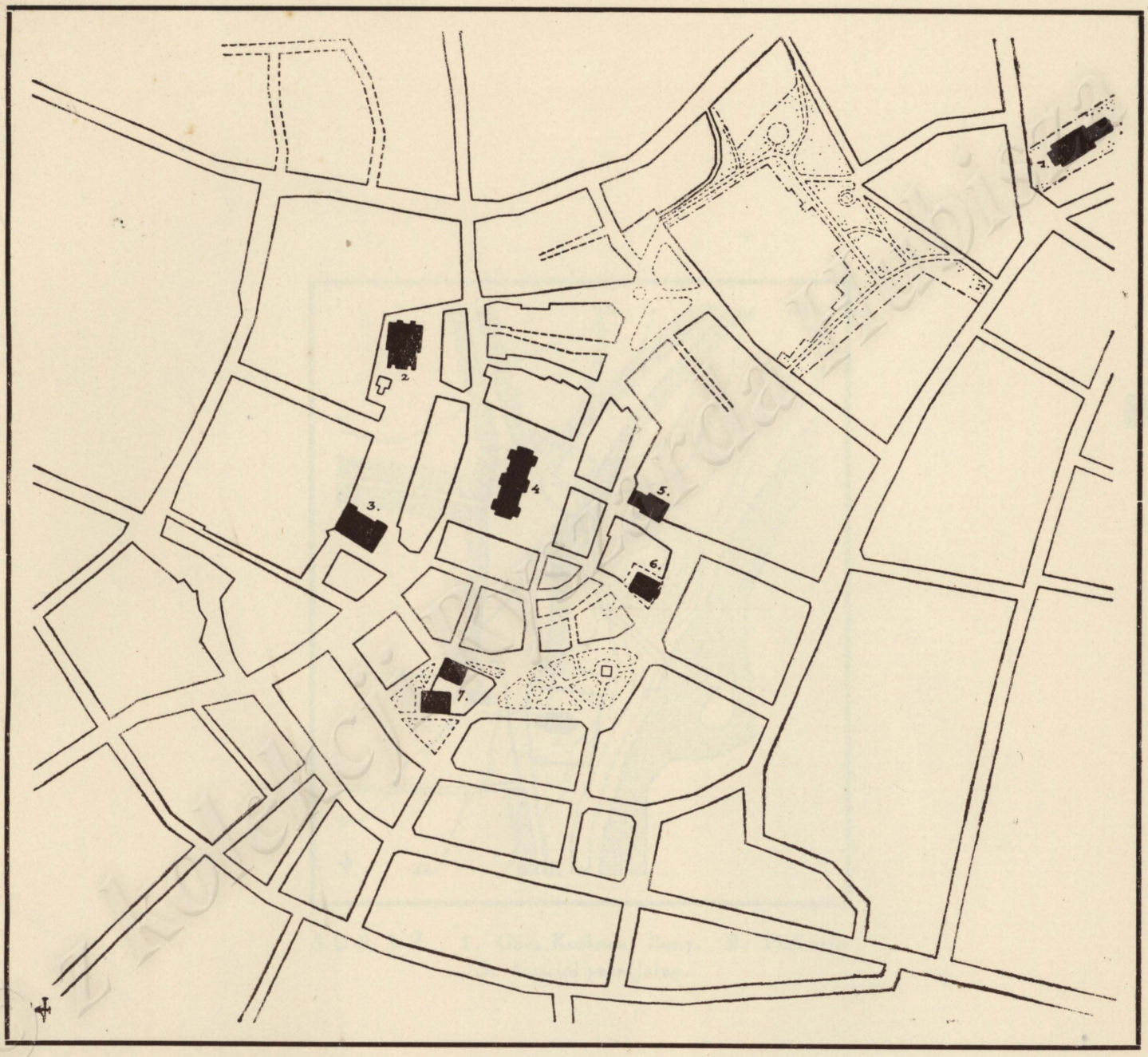

STANISŁAWÓW. 1, 2 i 3. Kościoły. 4. Ratusz. 5. Kościół. 6 i 7. Bóżnice.

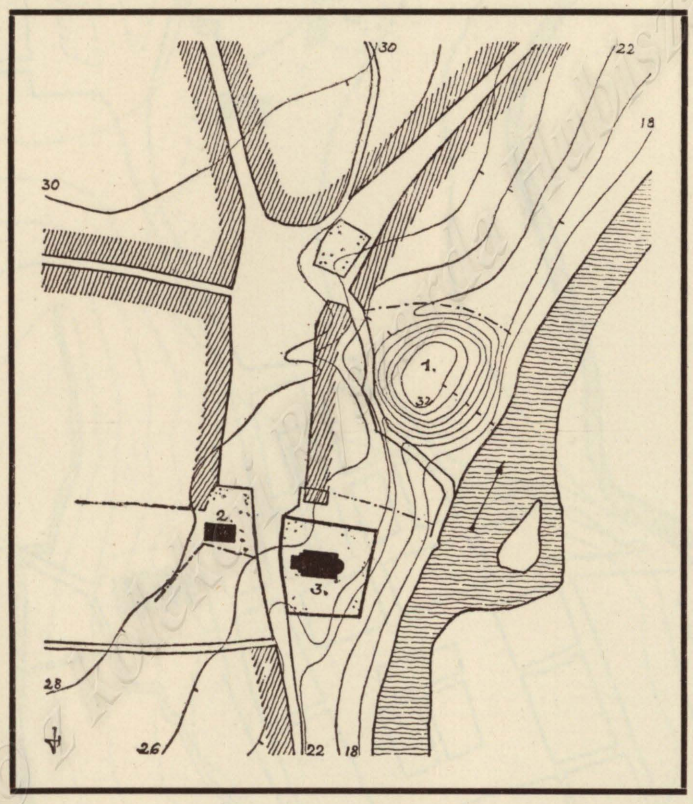

SURAŻ. 1. Góra Królowej Bony. 2. Plebanja. 3. Kościół parafjalny.

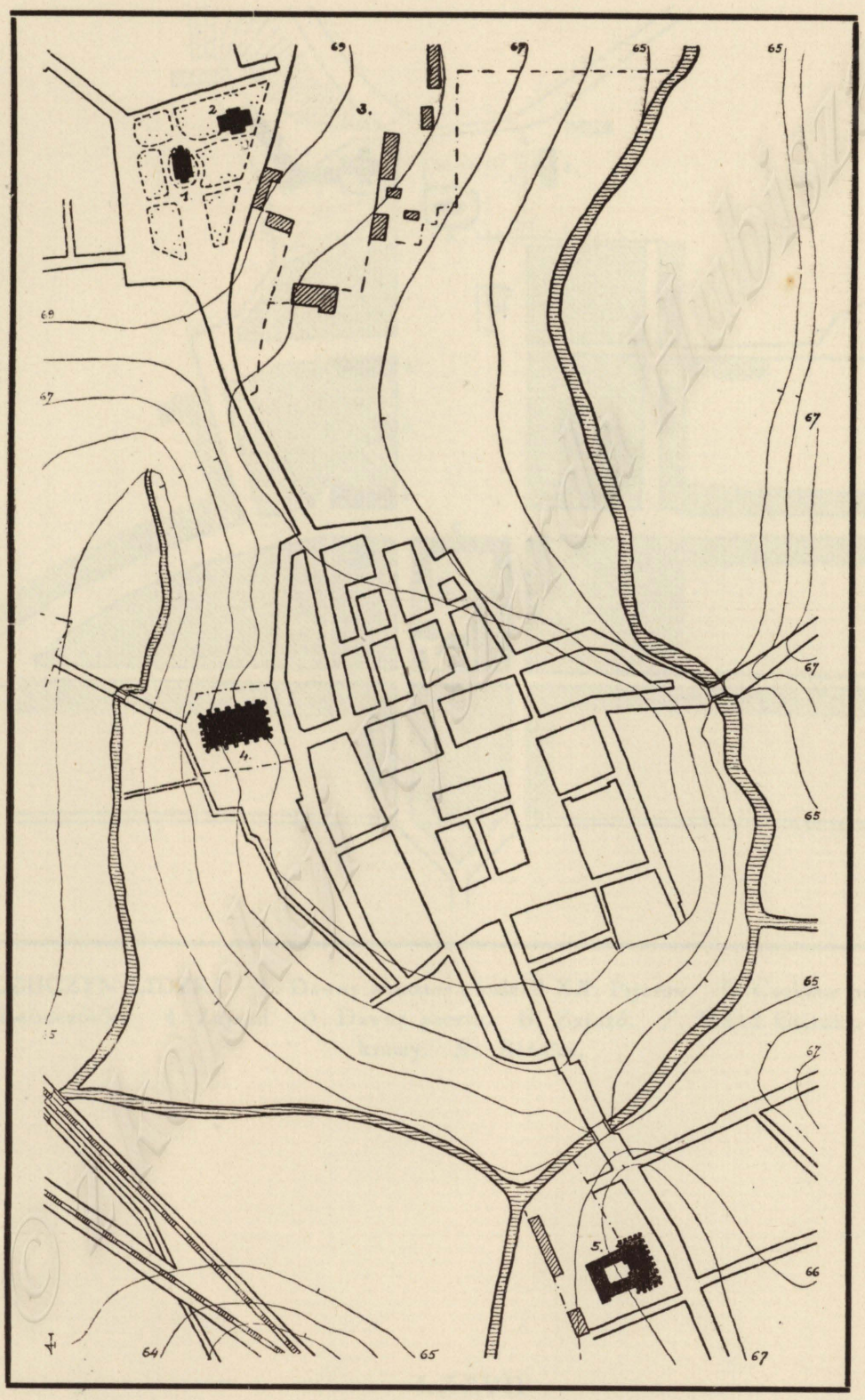

SZAMOTUŁY. 1. Kościół. 2. Plebanja. 3. Ruiny zamku. 4. Kościół. 5. Dawny klasztor XX. Reformatów.

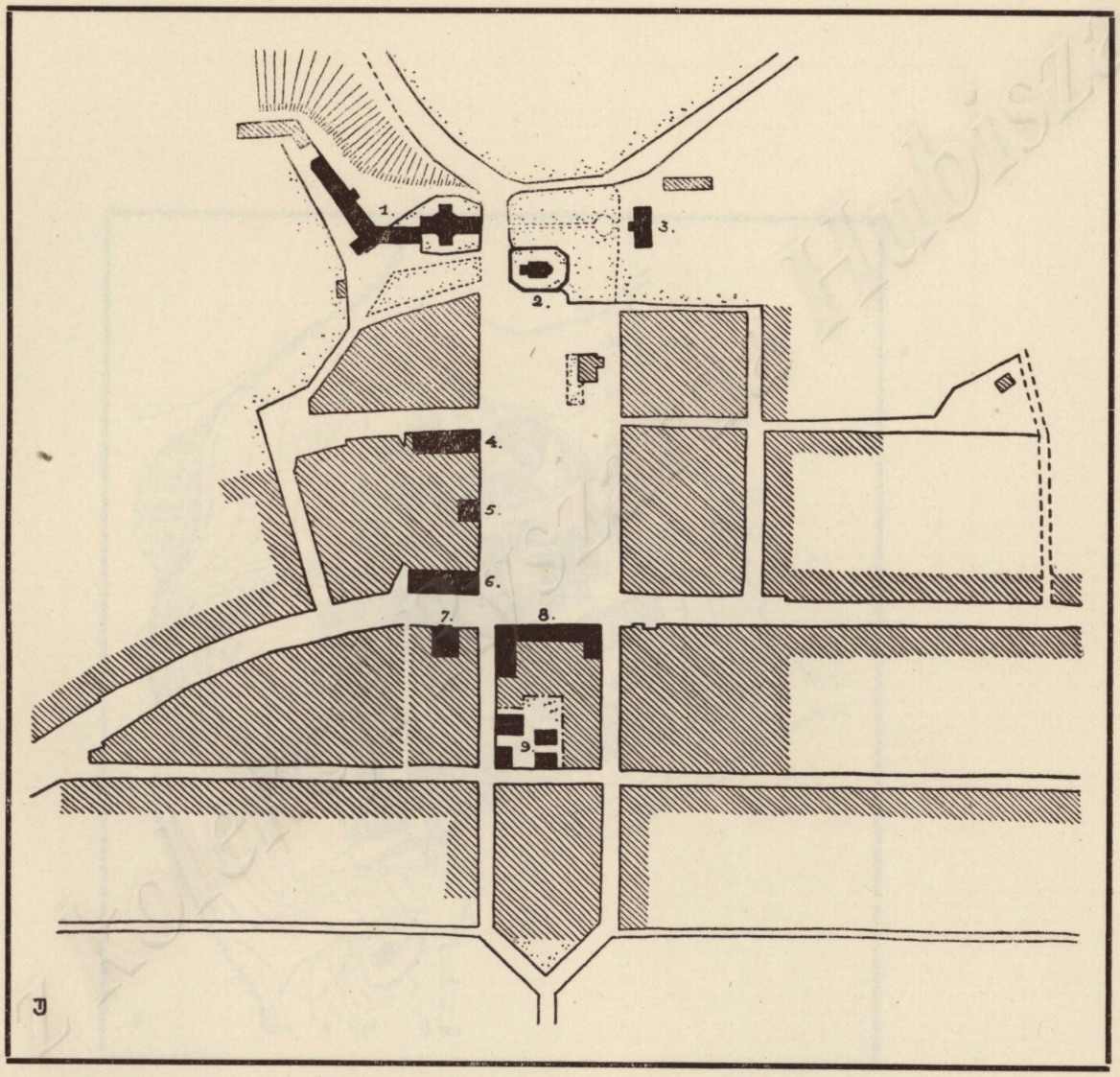

SZCZUCZYN LIDZKI. 1. Dawny klasztor i kościół XX. Pijarów. 2. Cerkiew prawosławna. 3. Leśniczówka. 4. Zajazd. 5. Dawna poczta. 6. Zajazd. 7. Urząd Gminny. 8. Stare kramy. 9. Bóżnice.

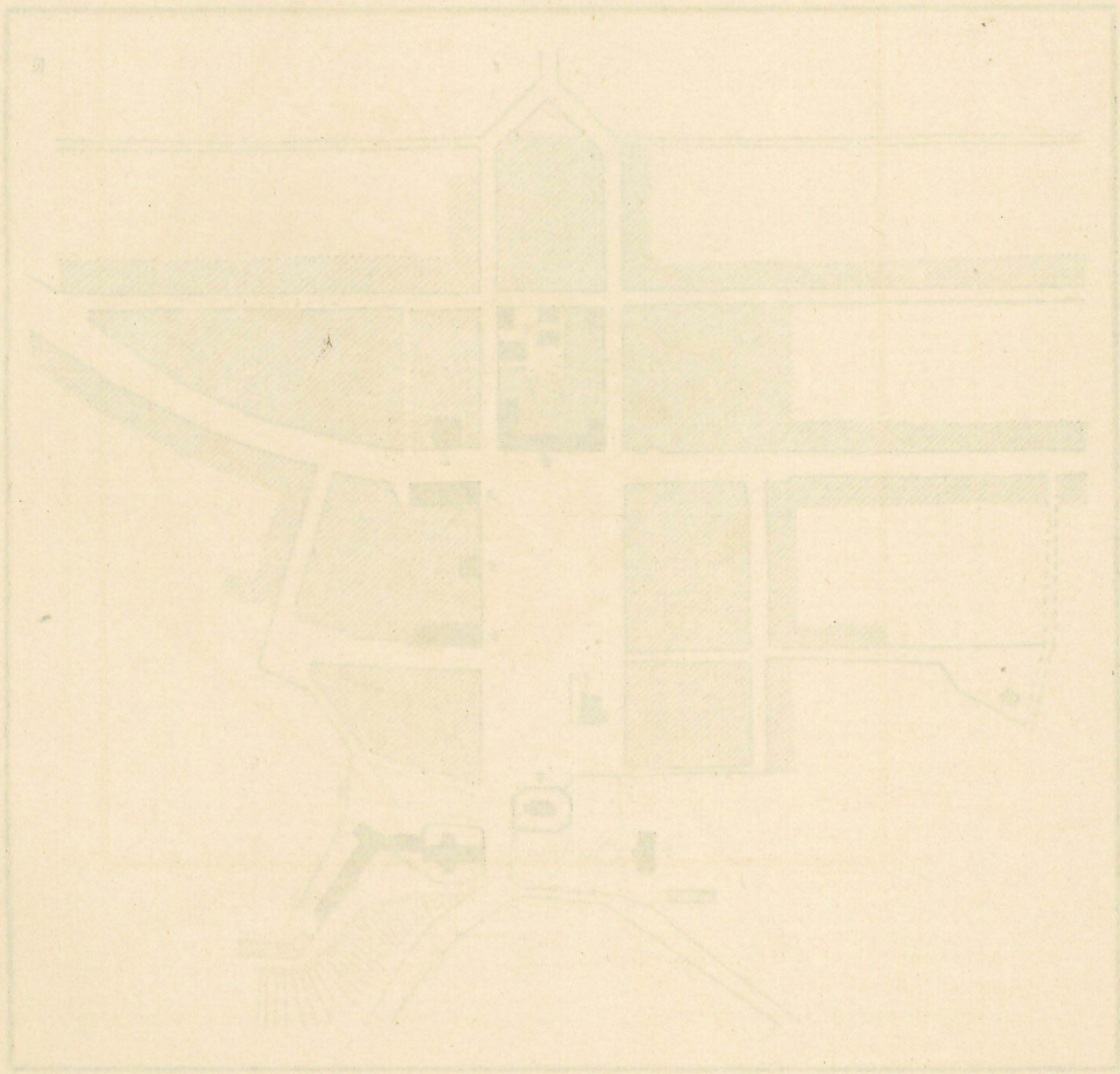

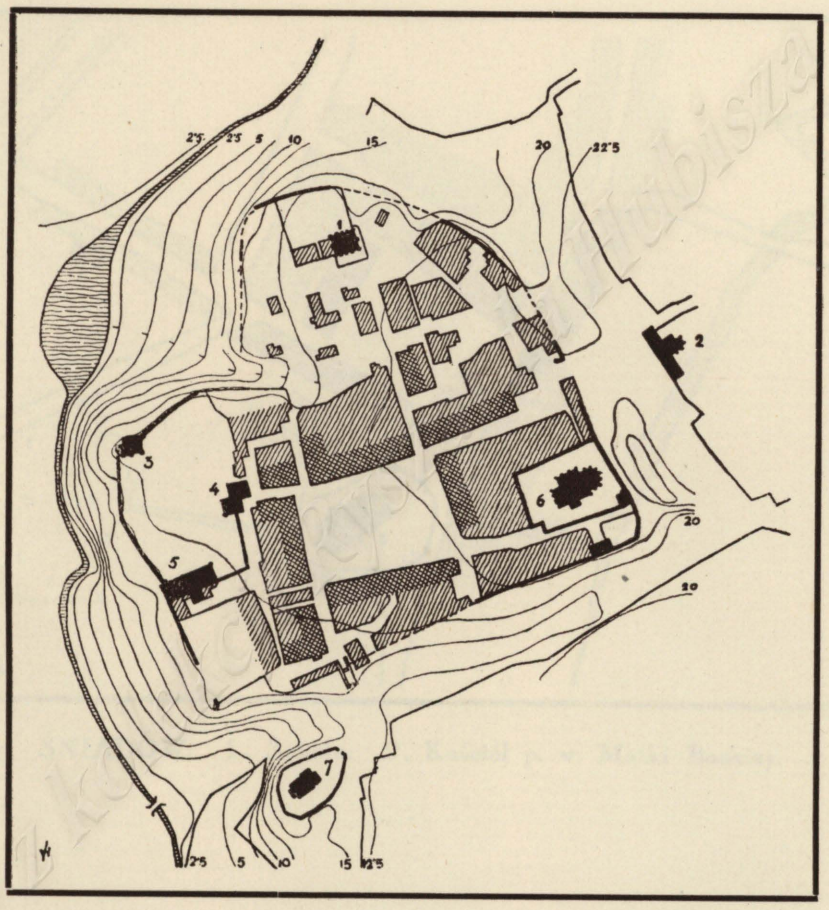

SZYDŁÓW. 1. Bóżnica. 2. Kościół i szpital p. w. Św. Ducha. 3. Skarbczyk. 4. Brama miejska. 5. Zamek. 6. Fara. 7. Kościół p. w. WW. Świętych.

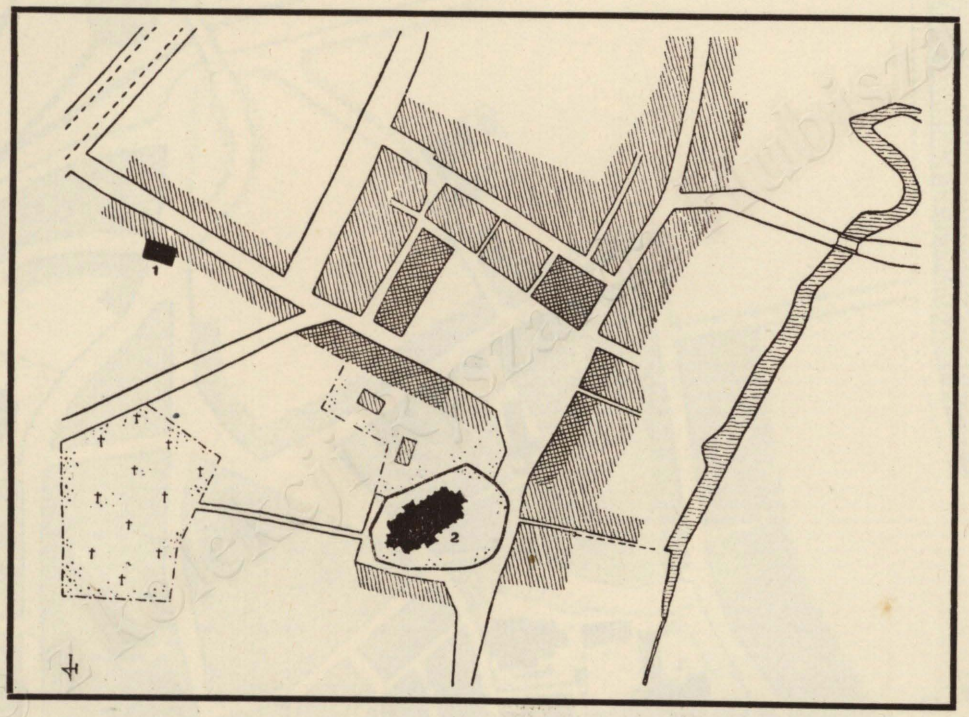

ŚNIADÓW. 1. Szkoła. 2. Kościół p. w. Matki Boskiej.

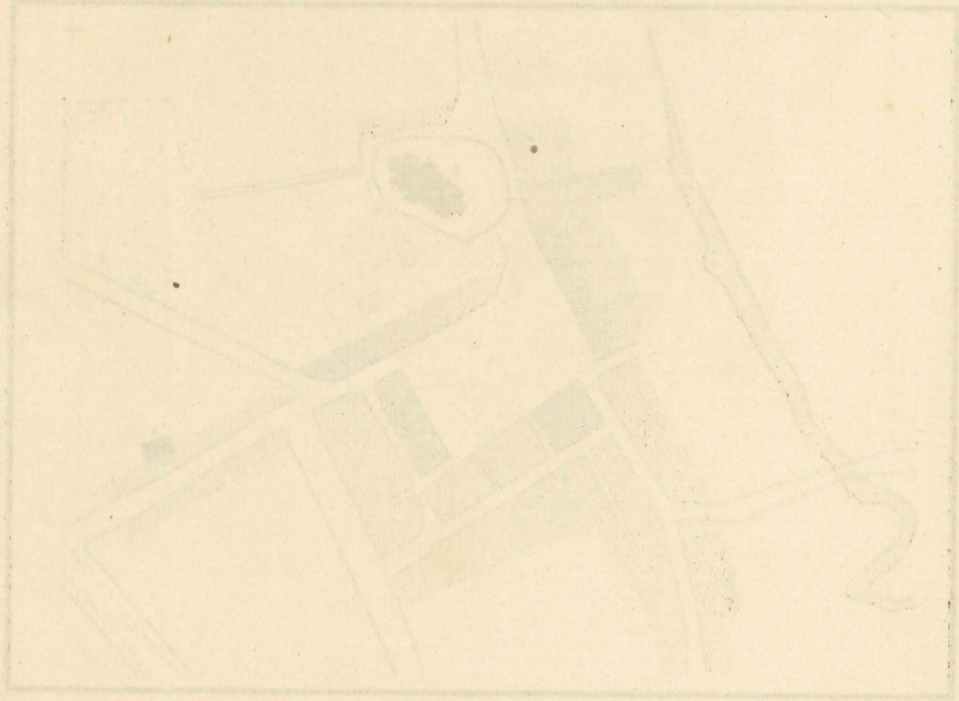

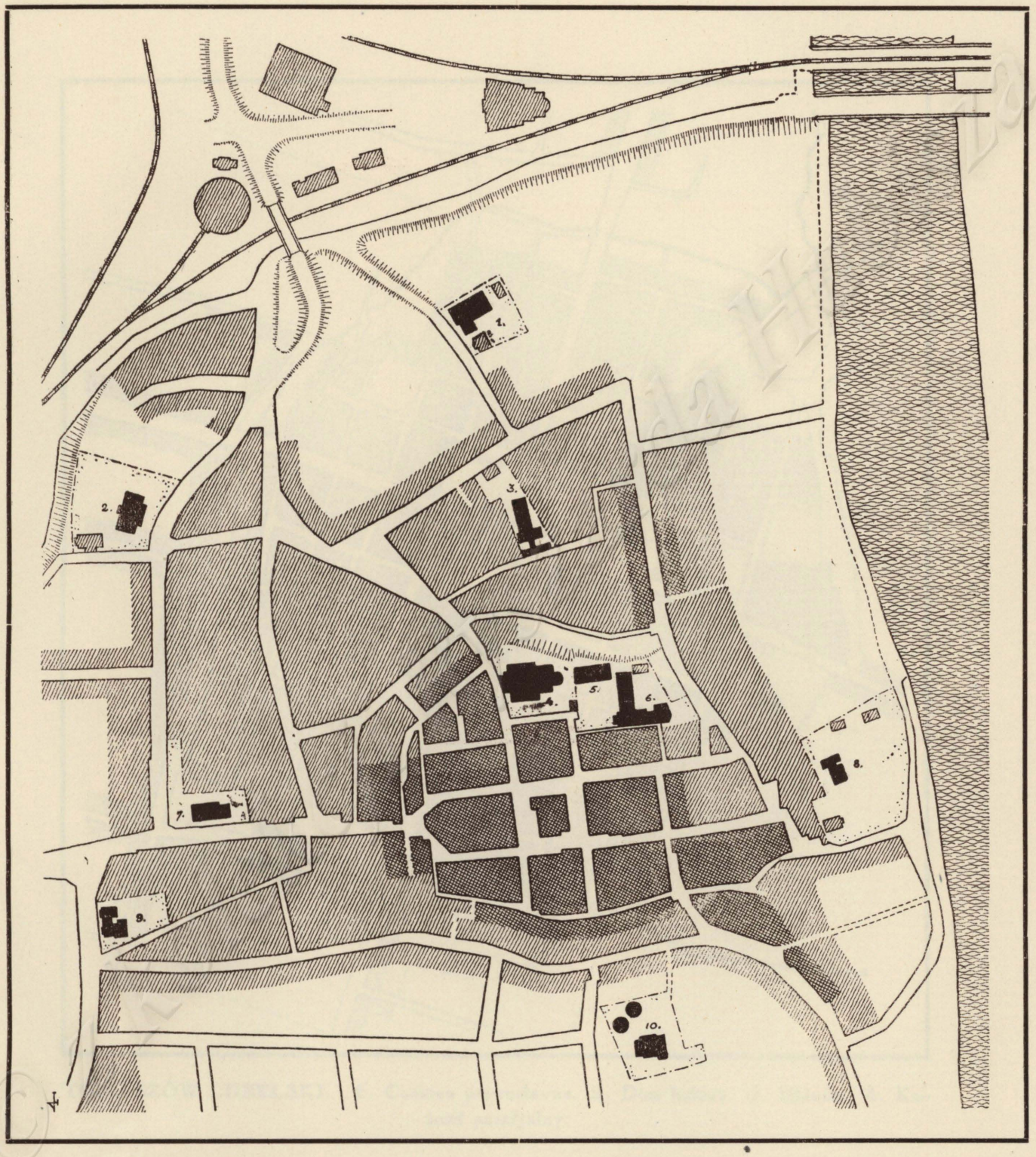

TCZEW. 1. Elektrownia. 2. Gimnazjum. 3. Szpital. 4. Kościół katolicki. 5. Szkoła. 6. Kościół ewangielicki. 7. Poczta. 8. Wodociągi. 9. Szkoła. 10. Gazownia.

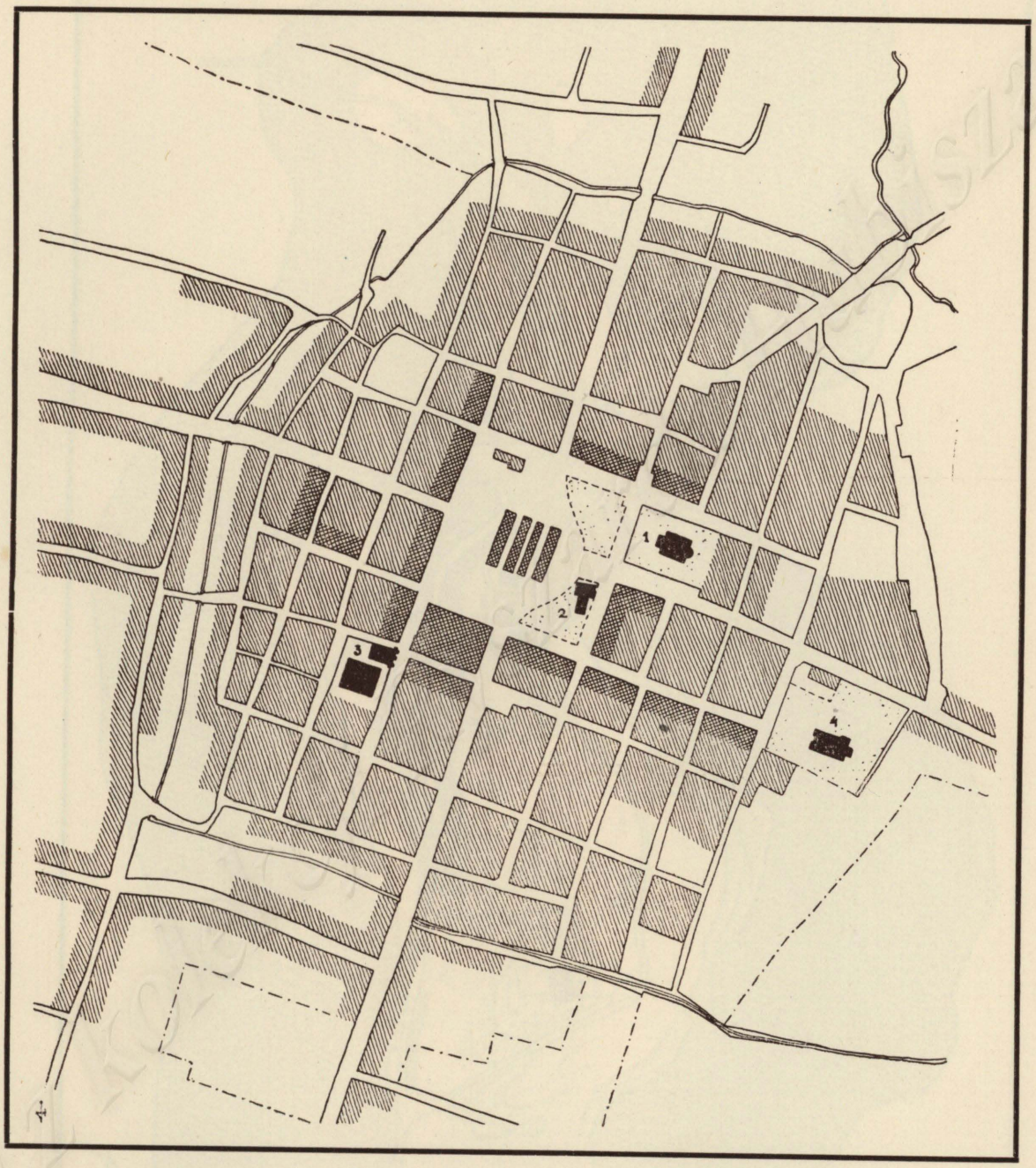

TOMASZÓW LUBELSKI. 1. Cerkiew prawosławna. 2. Dom ludowy. 3. Bóżnica. 4. Kościół parafjalny.

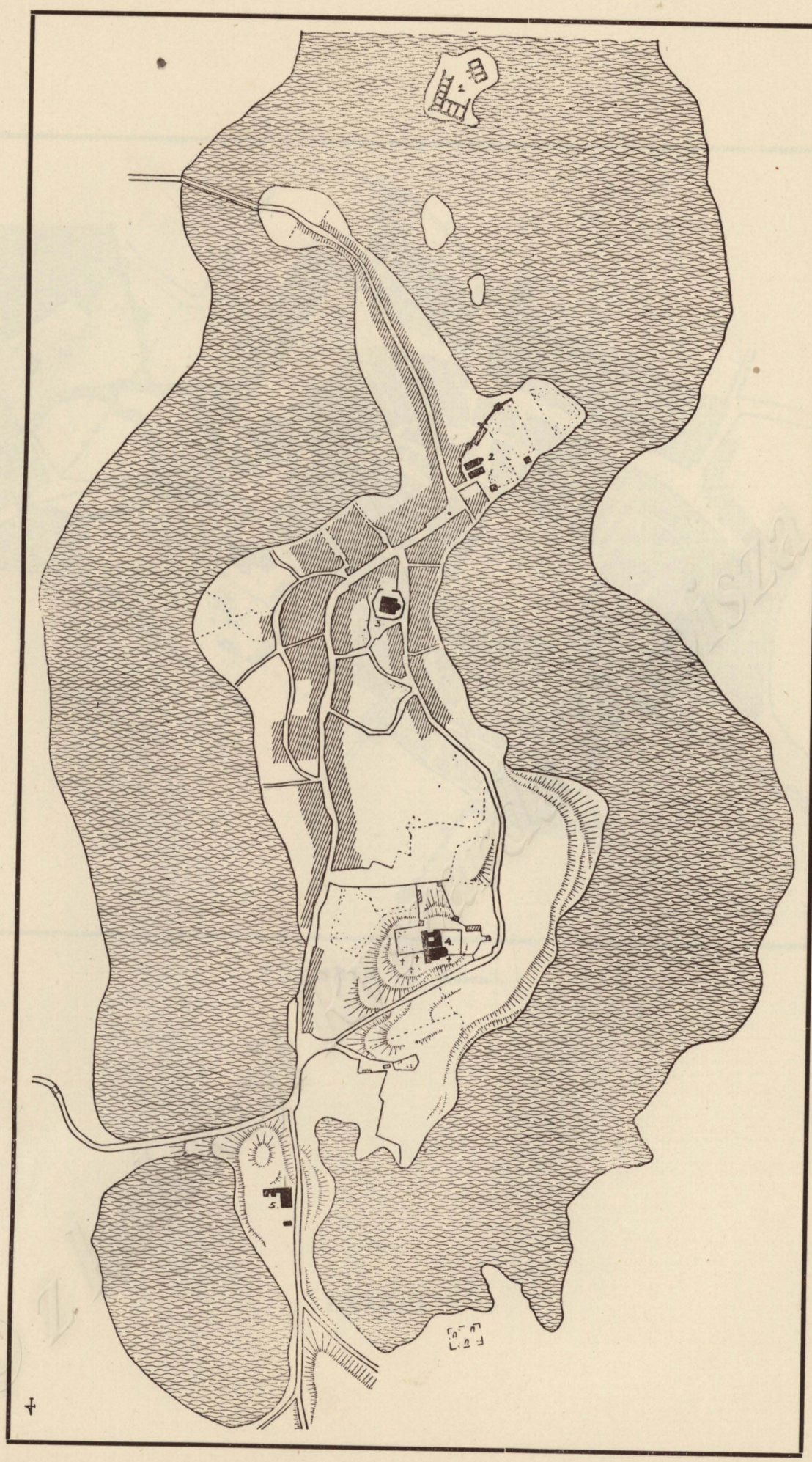

TROKI. 1. Ruiny zamku Kiejstuta. 2. Klasztor XX. Dominikanów. 3. Kościół katolicki. 4. Klasztor XX. Bernardynów. 5. Szpital miejski.

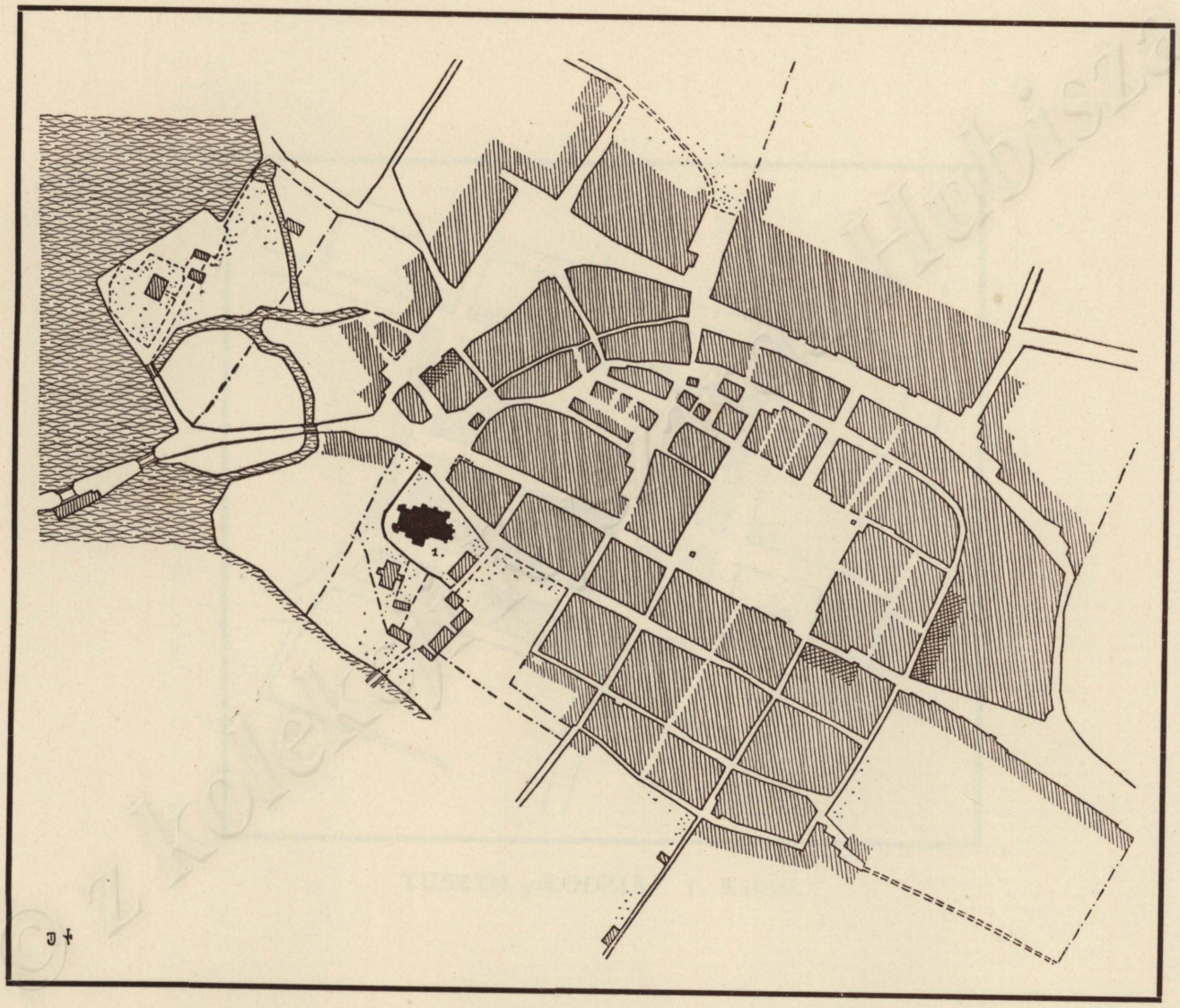

TUROBIN. 1. Kościół.

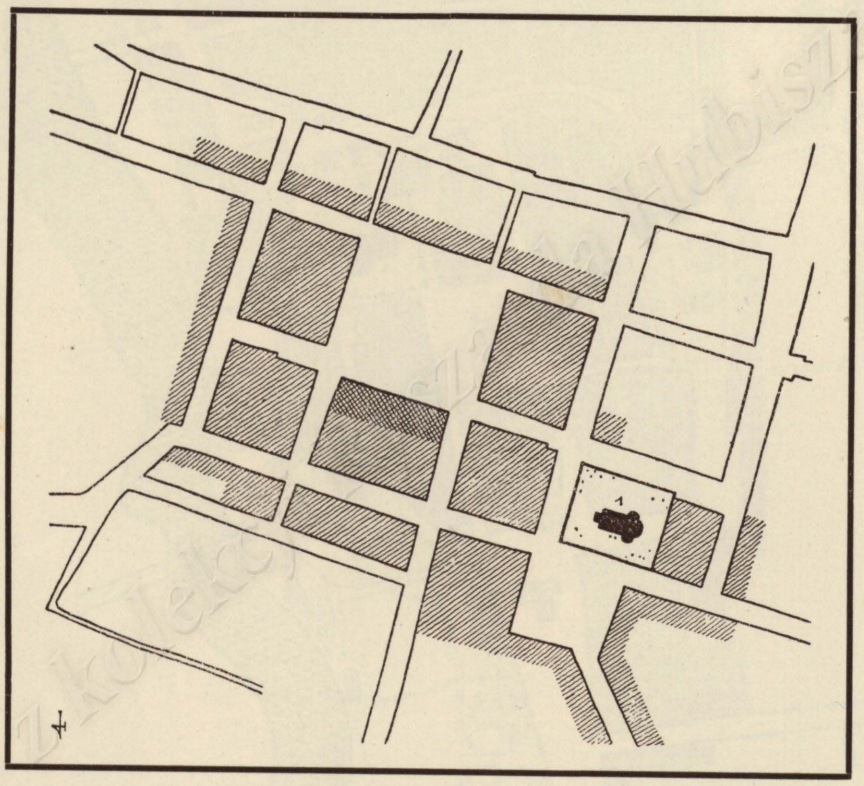

TUSZYN p/ŁODZIĄ. 1. Kościół.

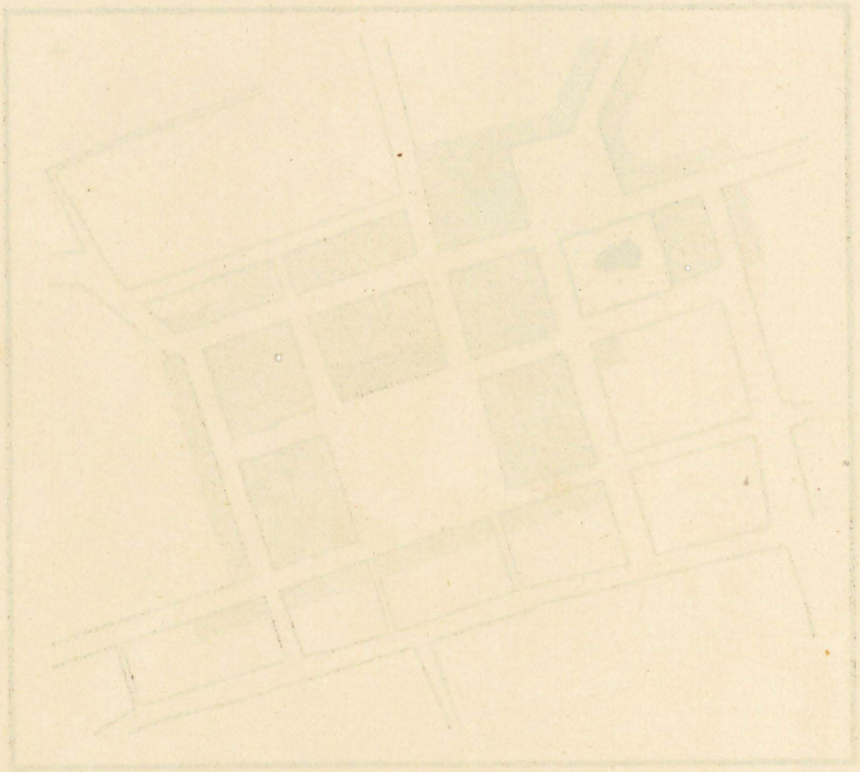

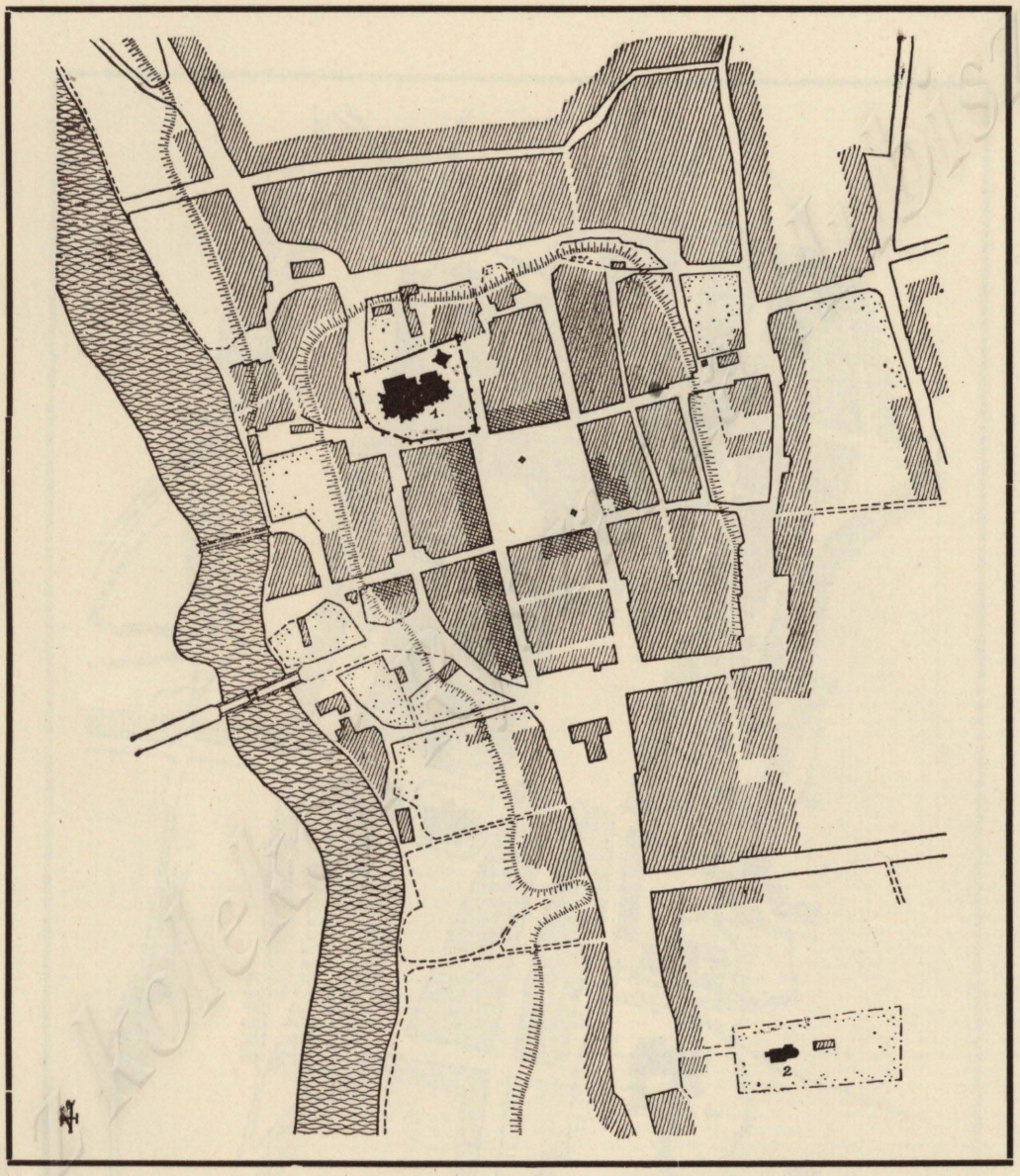

UNIEJÓW. 1. Kościół. 2. Kaplica.

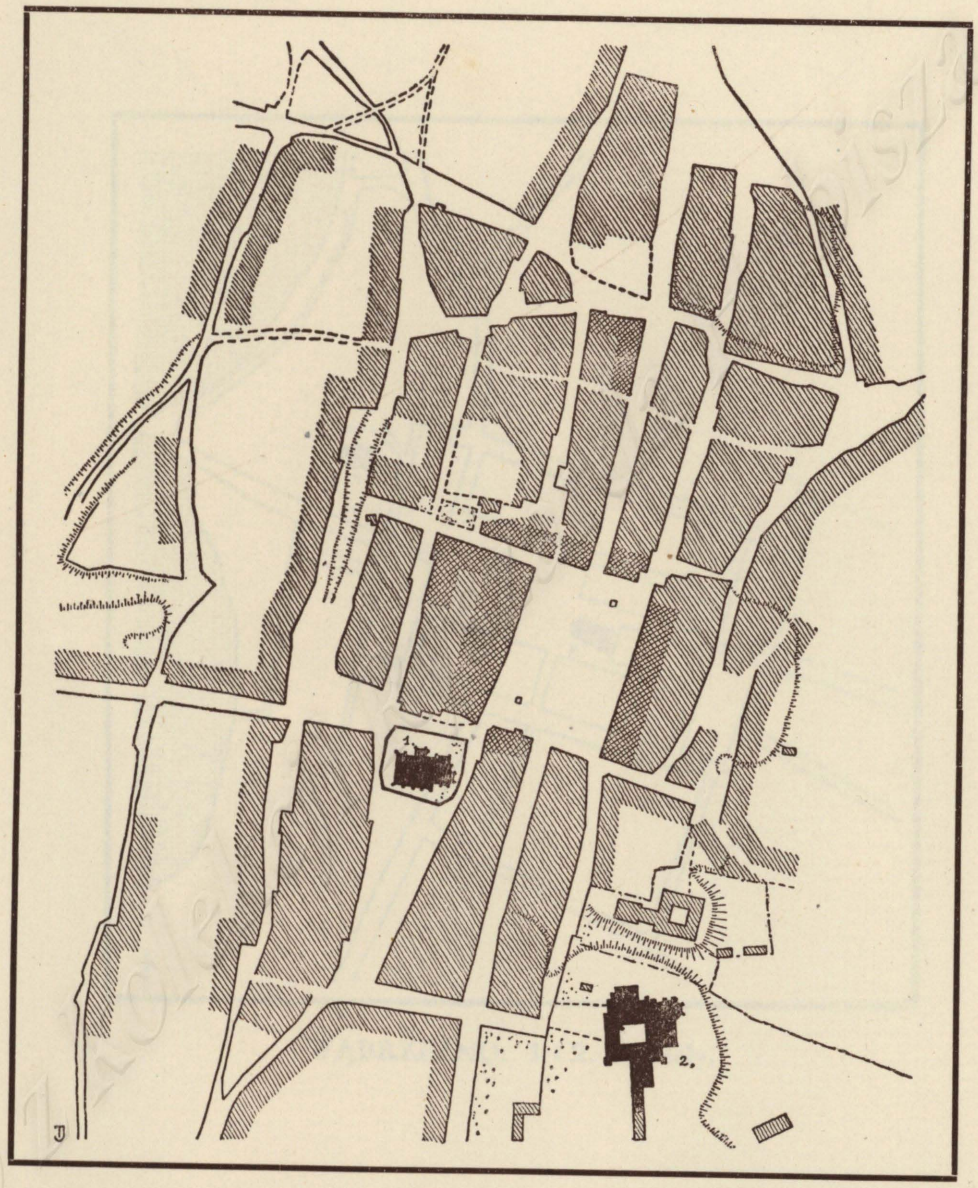

WARTA. 1. Kościół. 2. Klasztor XX. Bernardynów — obok klasztor PP. Bernardynek.

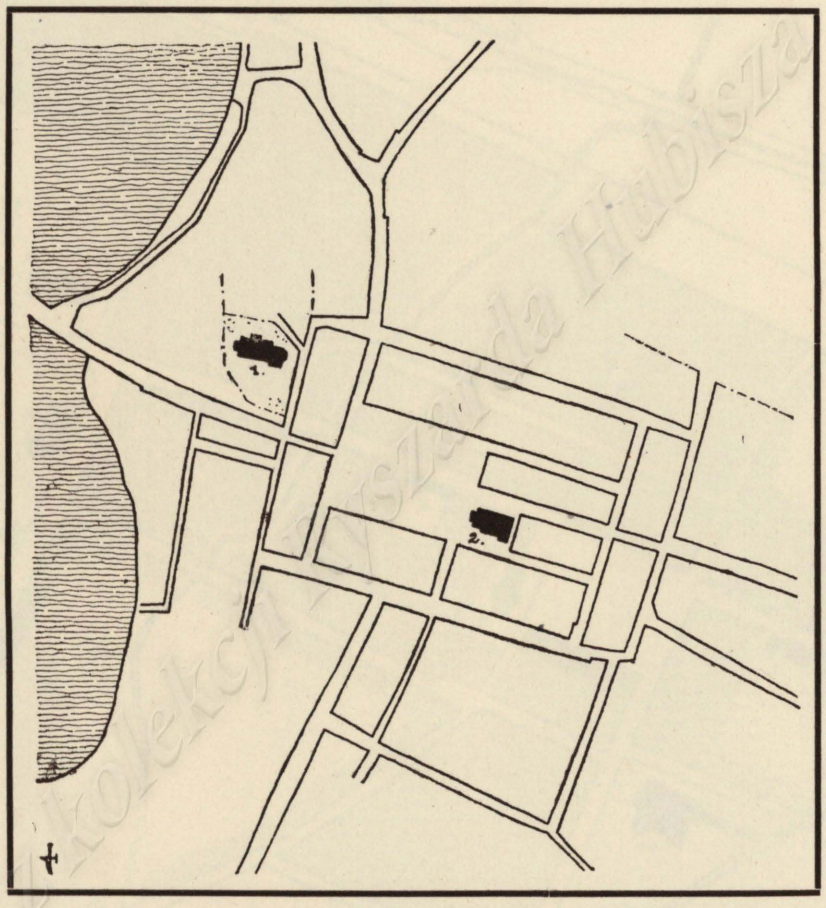

WĄBRZEŹNO. 1 i 2. Kościoły.

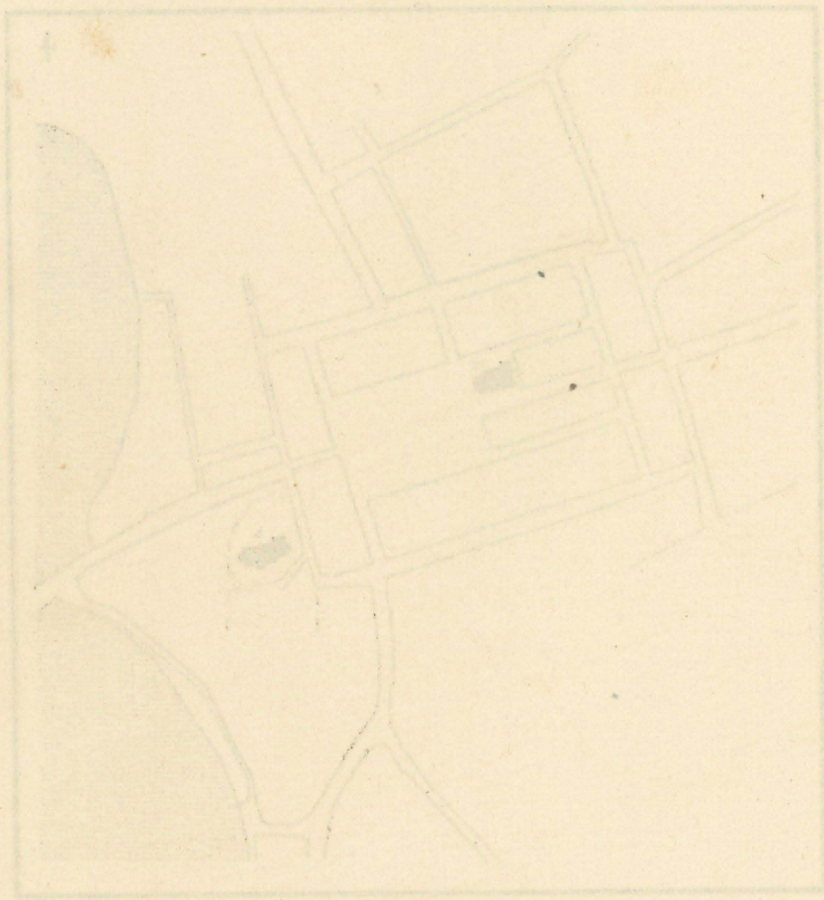

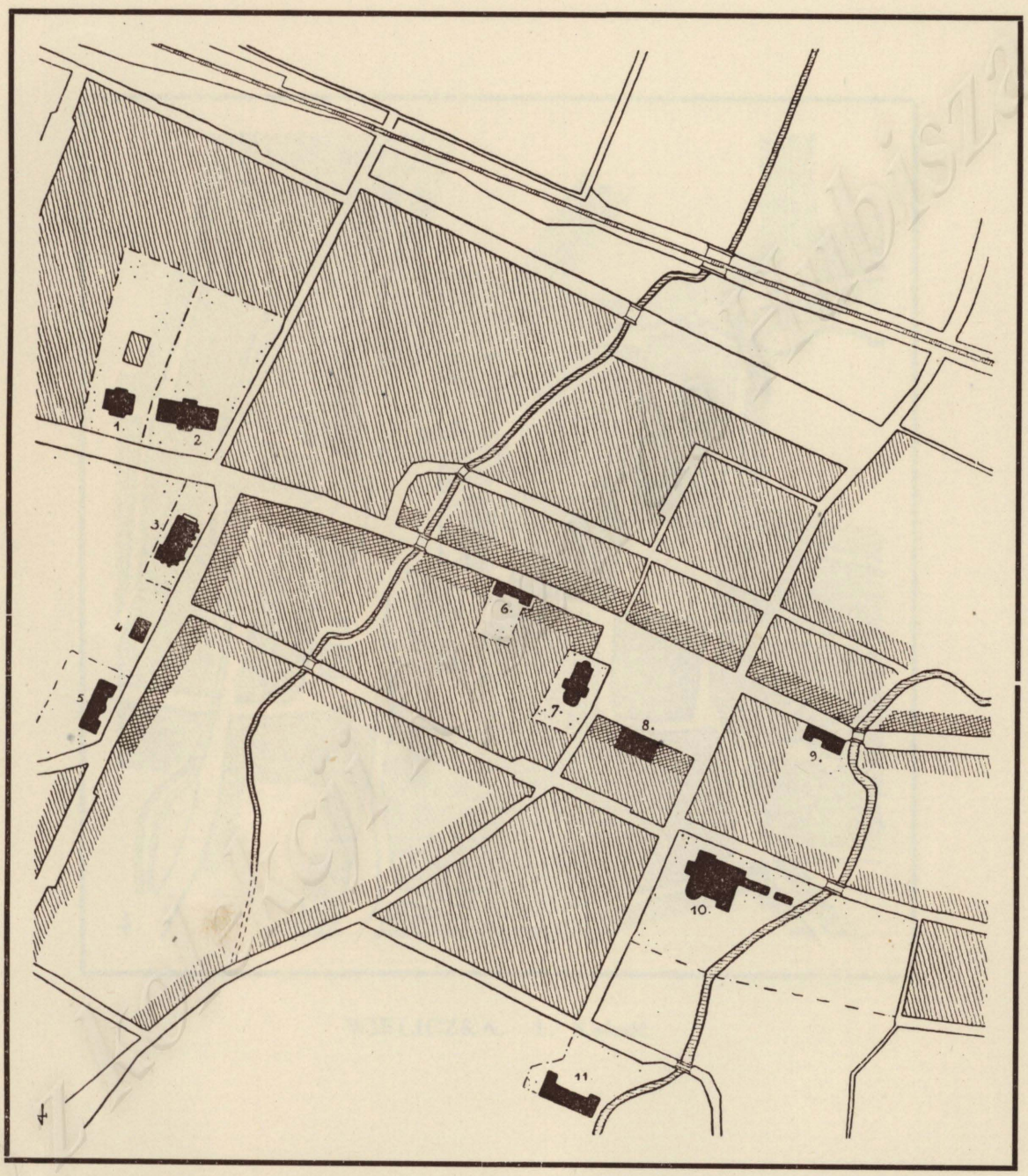

WEJHEROWO. 1. Sąd. 2. Gimnazjum. 3. Kościół ewangielicki. 4. Straż pożarna. 5. Starostwo. 6. Poczta. 7. Kościół katolicki. 8. Magistrat. 9. Kasa Skarbowa. 10. Szkoła. 11. Zamek.

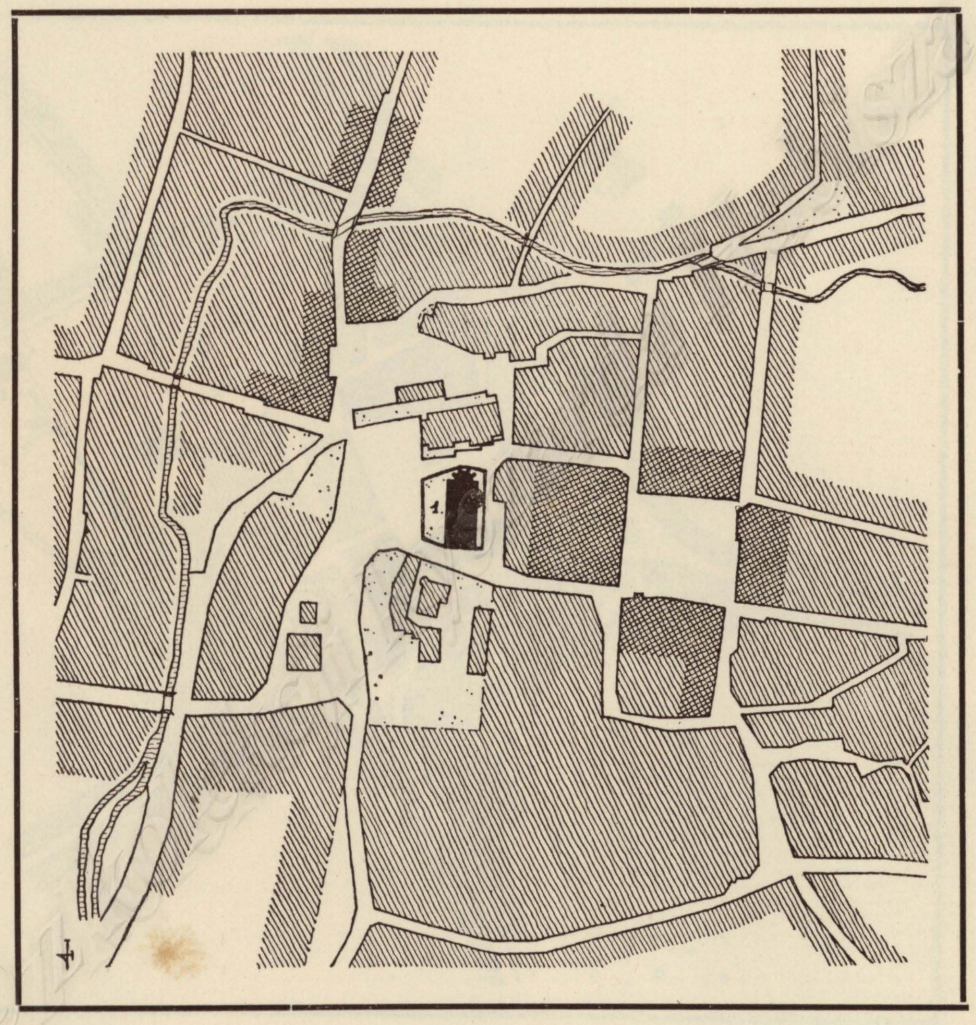

WIELICZKA. 1. Kościół.

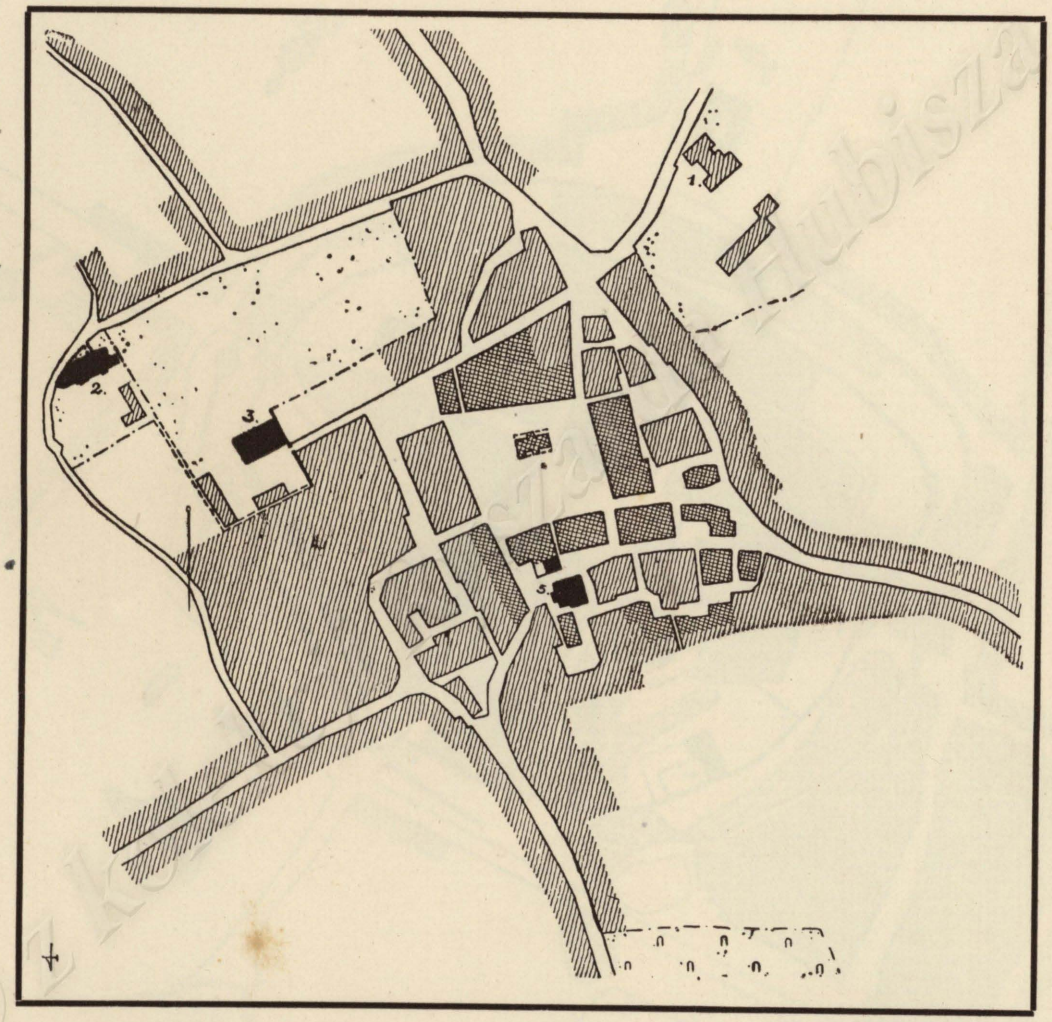

WIELKIE OCZY. 1. Gorzelnia. 2. Kościół i klasztor PP. Boromeuszek. 3. Kościół XX. Dominikanów. 4, 5. Bóżnica i szkoła żydowska.

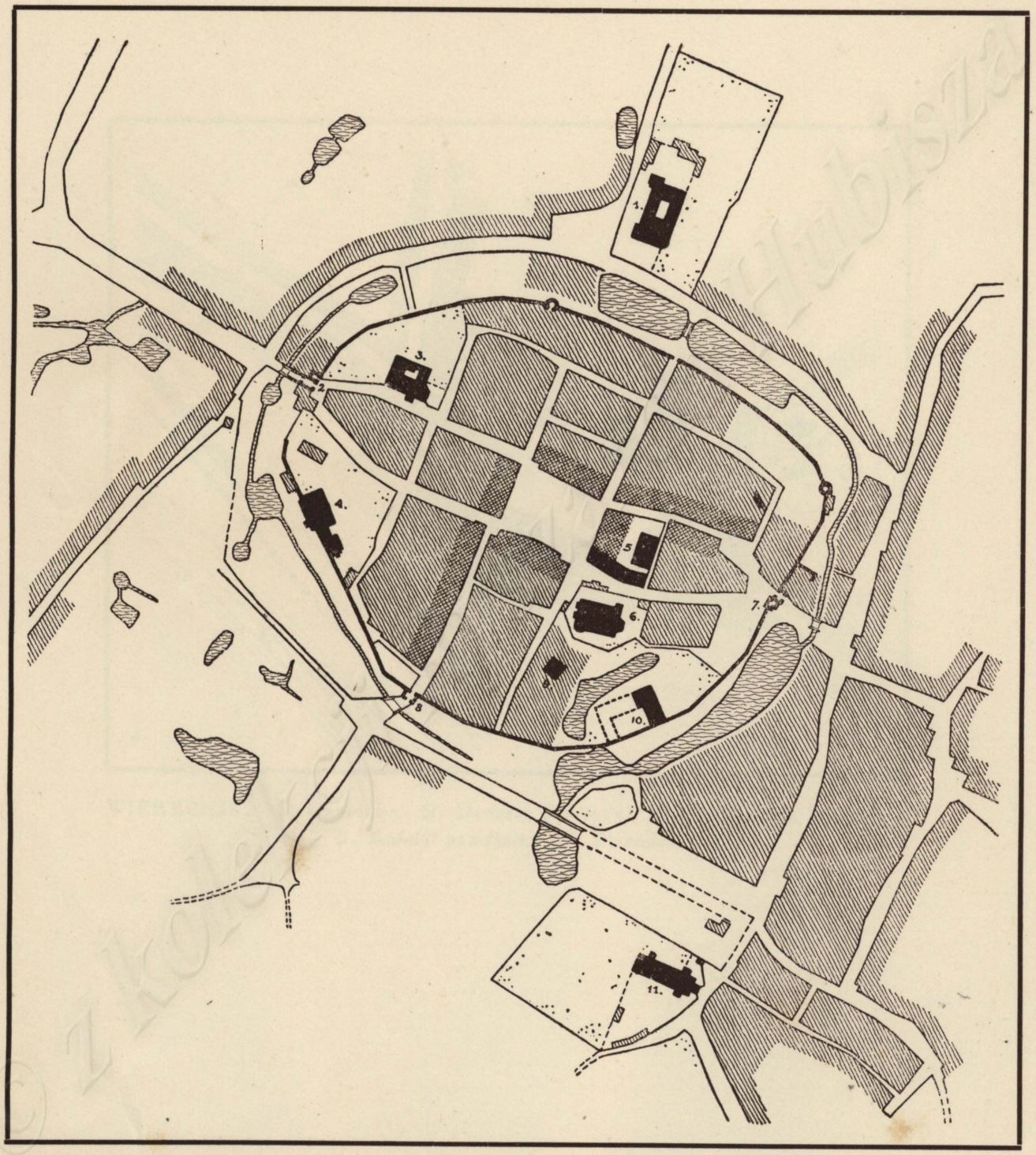

WIELUŃ. 1. Klasztor XX. Reformatów. 2. Brama miejska (uzupełniona z innego planu). 3. Klasztor XX. Augustjanów. 4. Klasztor PP. Bernardynek. 5. Klasztor XX. Pijarów. 6. Fara. 7. Brama i fragment dawnej łaźni. 8. Brama miejska (uzupełniona z innego planu). 9. Prałatówka. 10. Klasztor XX. Paulinów.

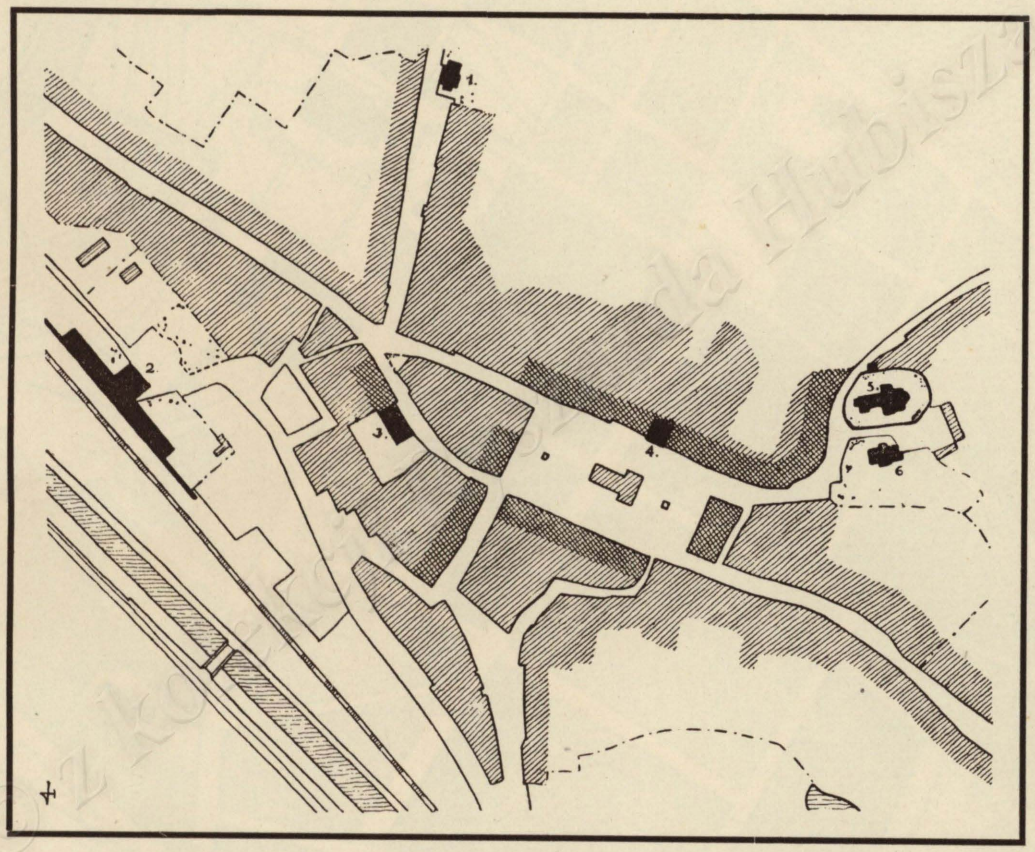

WIERZBNIK. 1. Ochronka. 2. Dworzec kolejowy. 3. Bóżnica. 4. Magistrat. 5. Kościół parafjalny. 6. Plebanja.

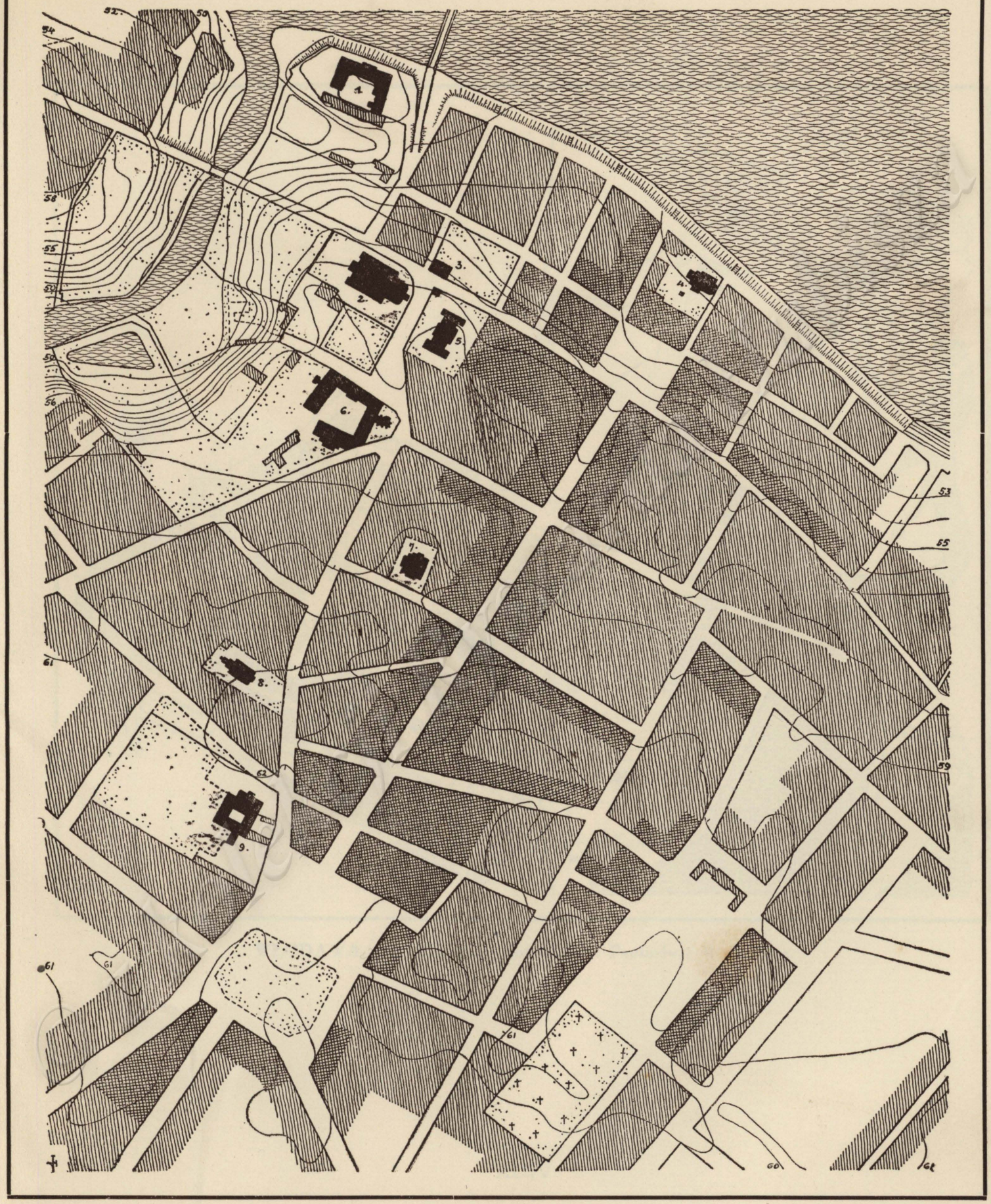

WŁOCŁAWEK. 1. Pałac Biskupi. 2. Katedra. 3. Dom zabytkowy. 4. Kościół p. w. Św. Jana. 5. Dawne Kollegjum. 6. Seminarjum i Kościół p. w. Św. Witalisa. 7. Bóżnica. 8. Kościół ewangielicki. 9. Klasztor XX. Reformatów.

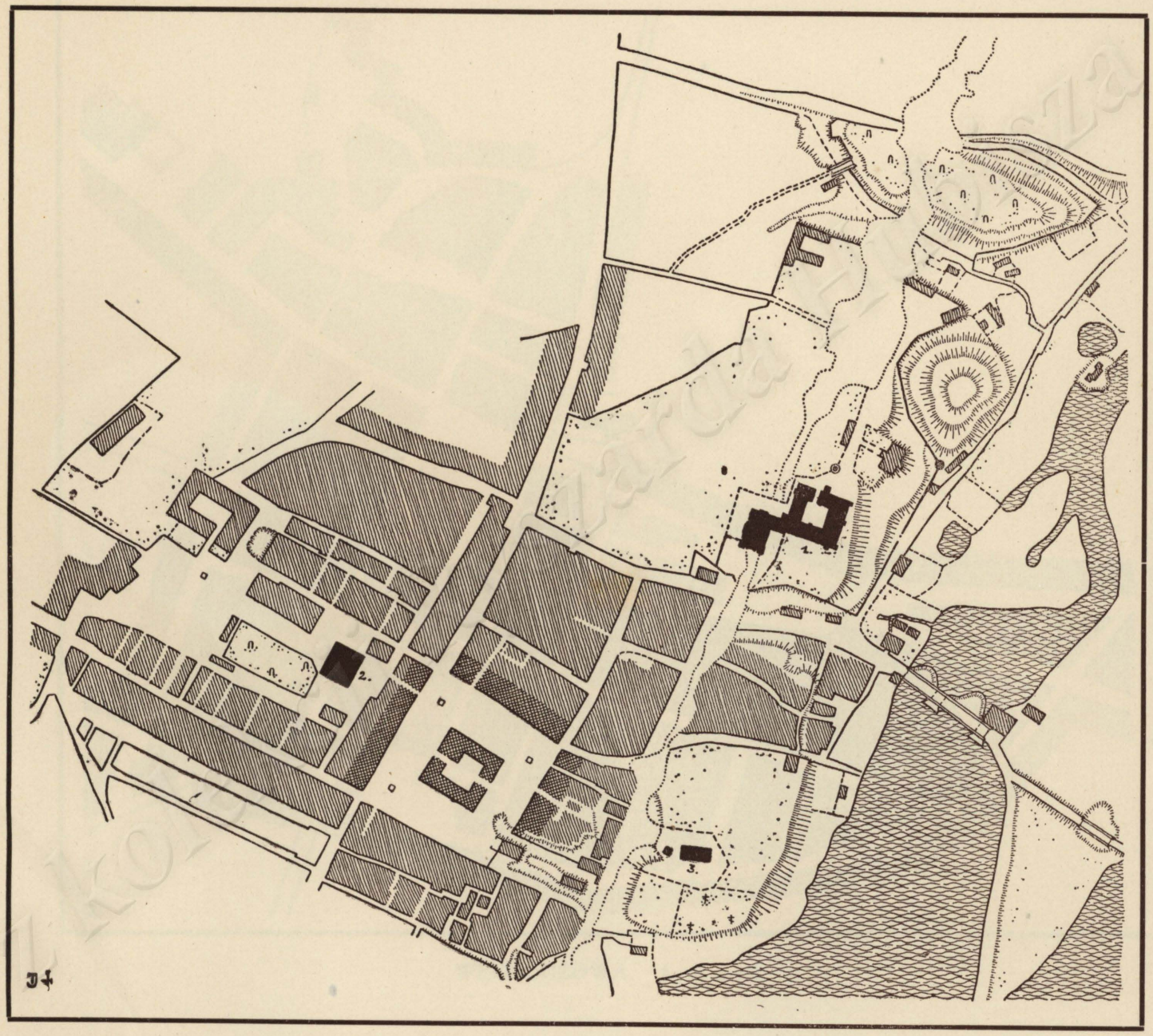

WŁODAWA. 1. Klasztor i kościół XX. Paulinów. 2. Bóżnica.

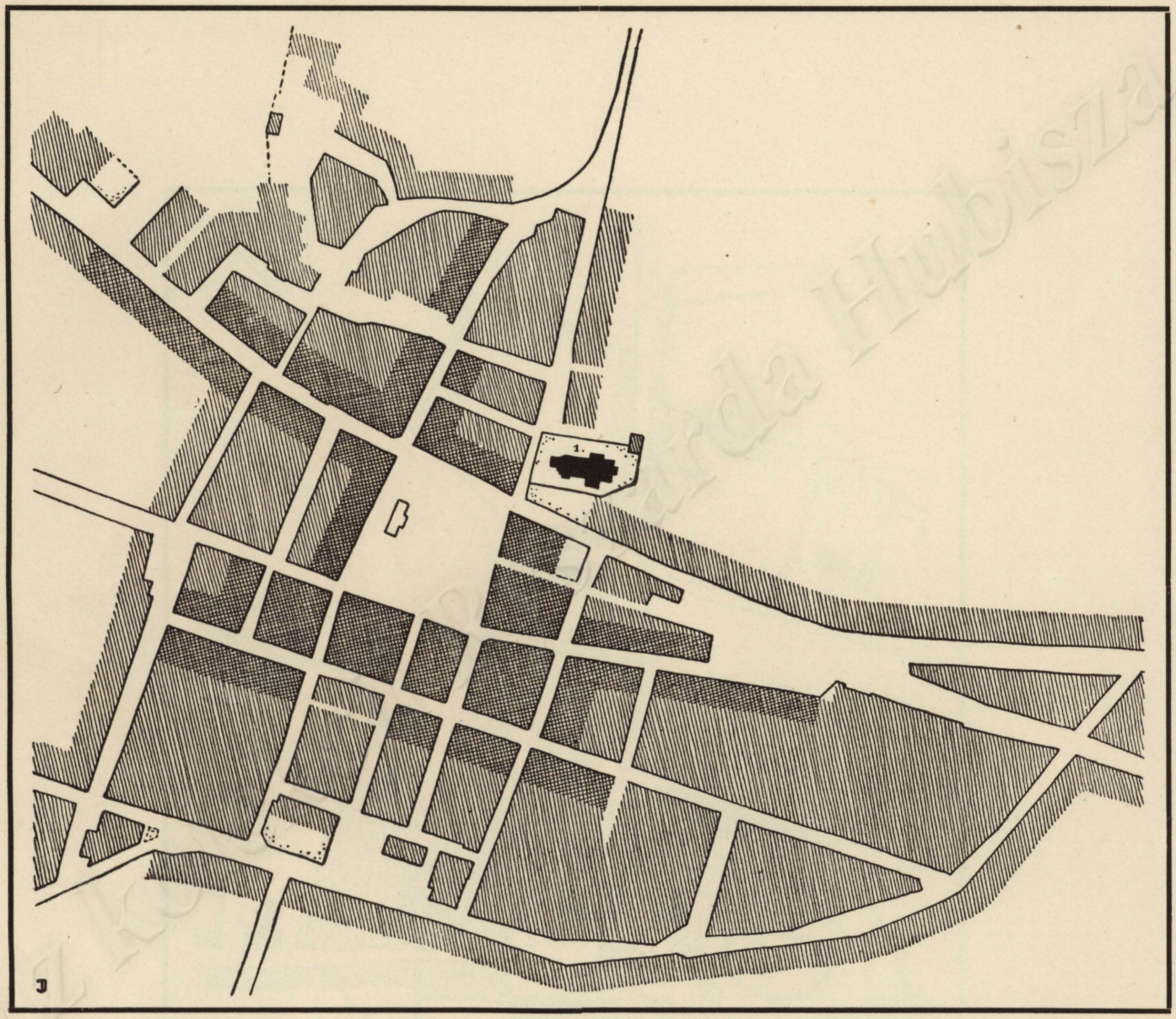

WŁOSZCZOWA. 1. Kościół.

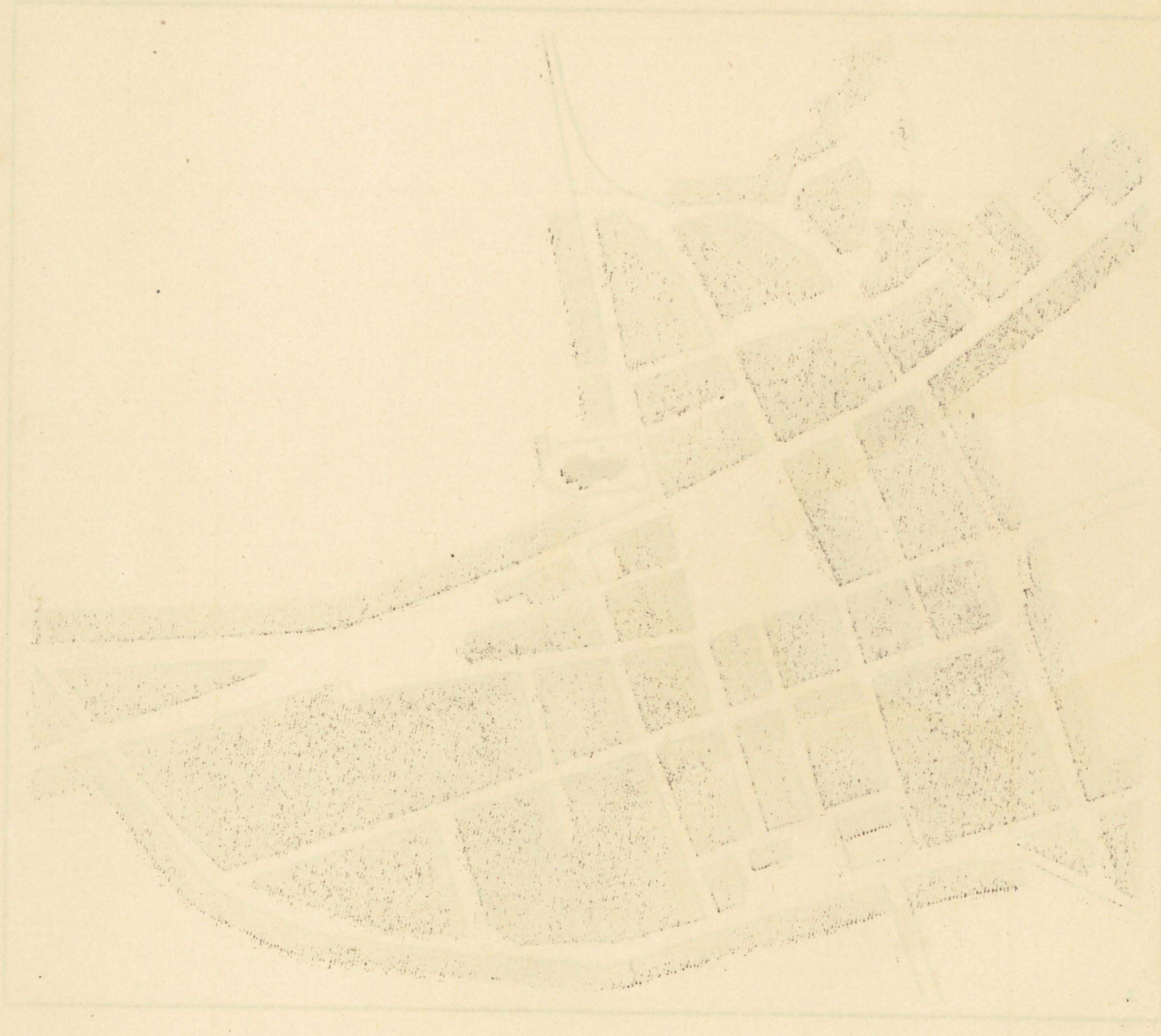

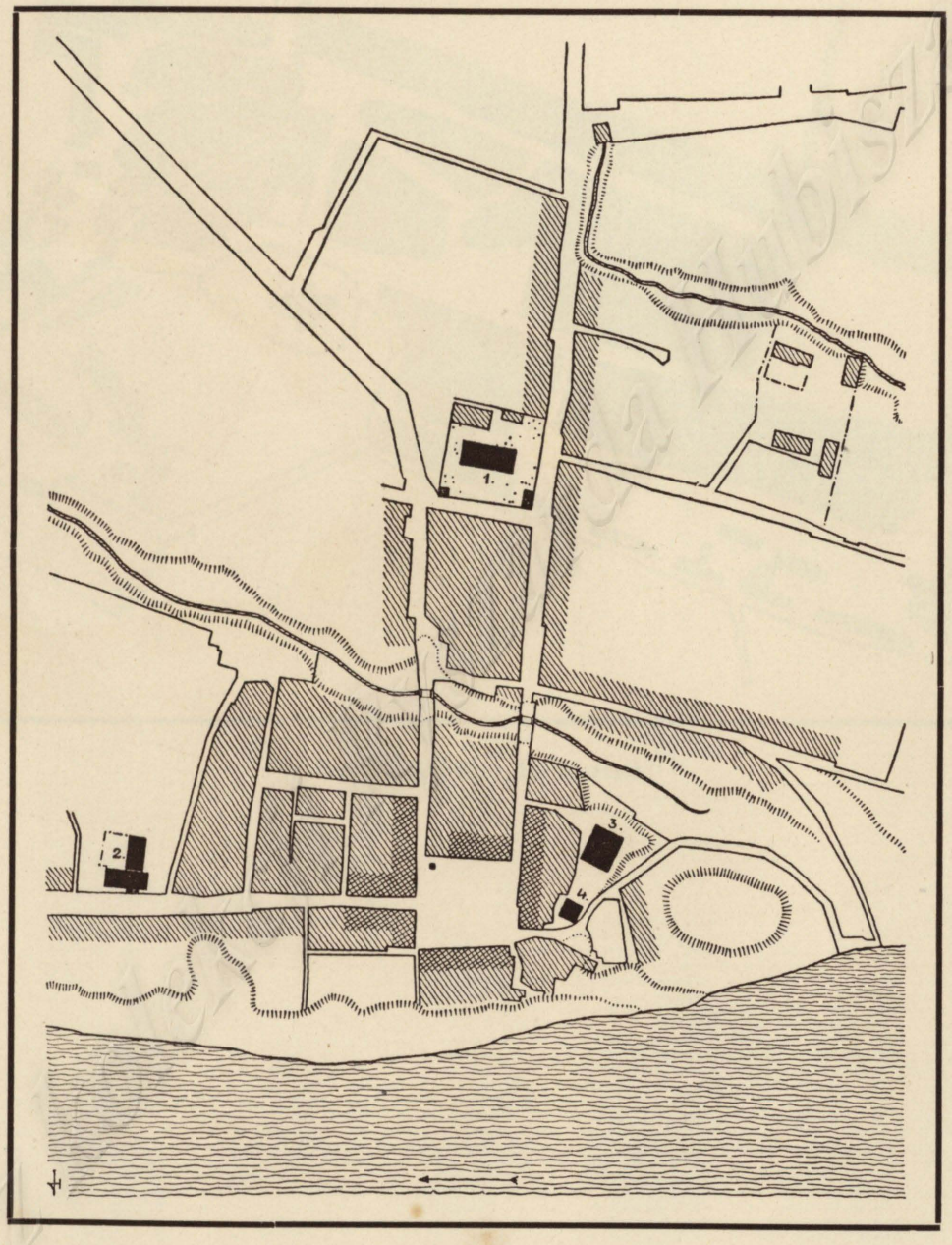

WYSZOGRÓD. 1. Kościół katolicki. 2. Kościół ewangielicki. 3. Bóżnica. 4. Łaźnia żydowska.

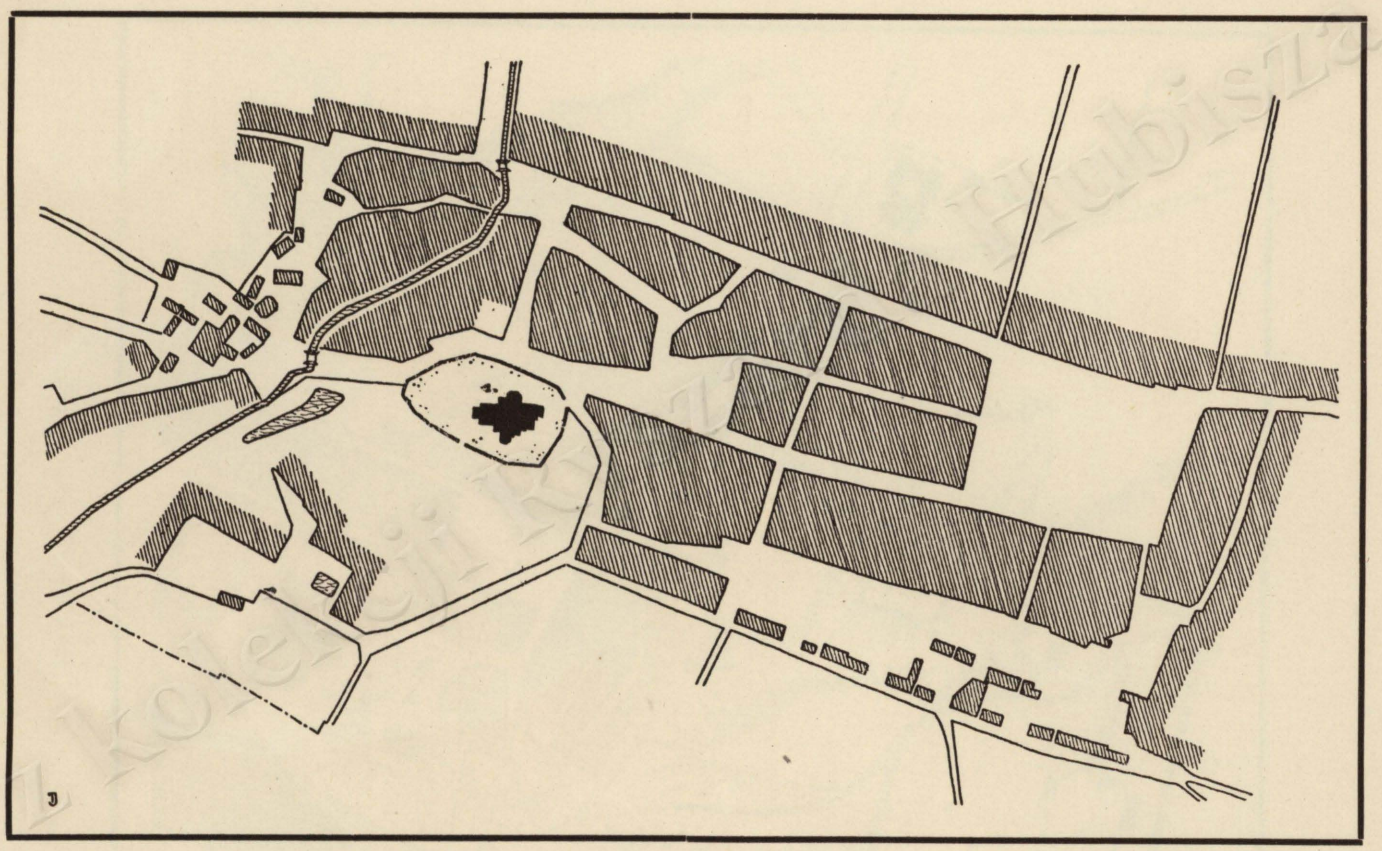

ZAGÓRÓW. 1. Kościół.

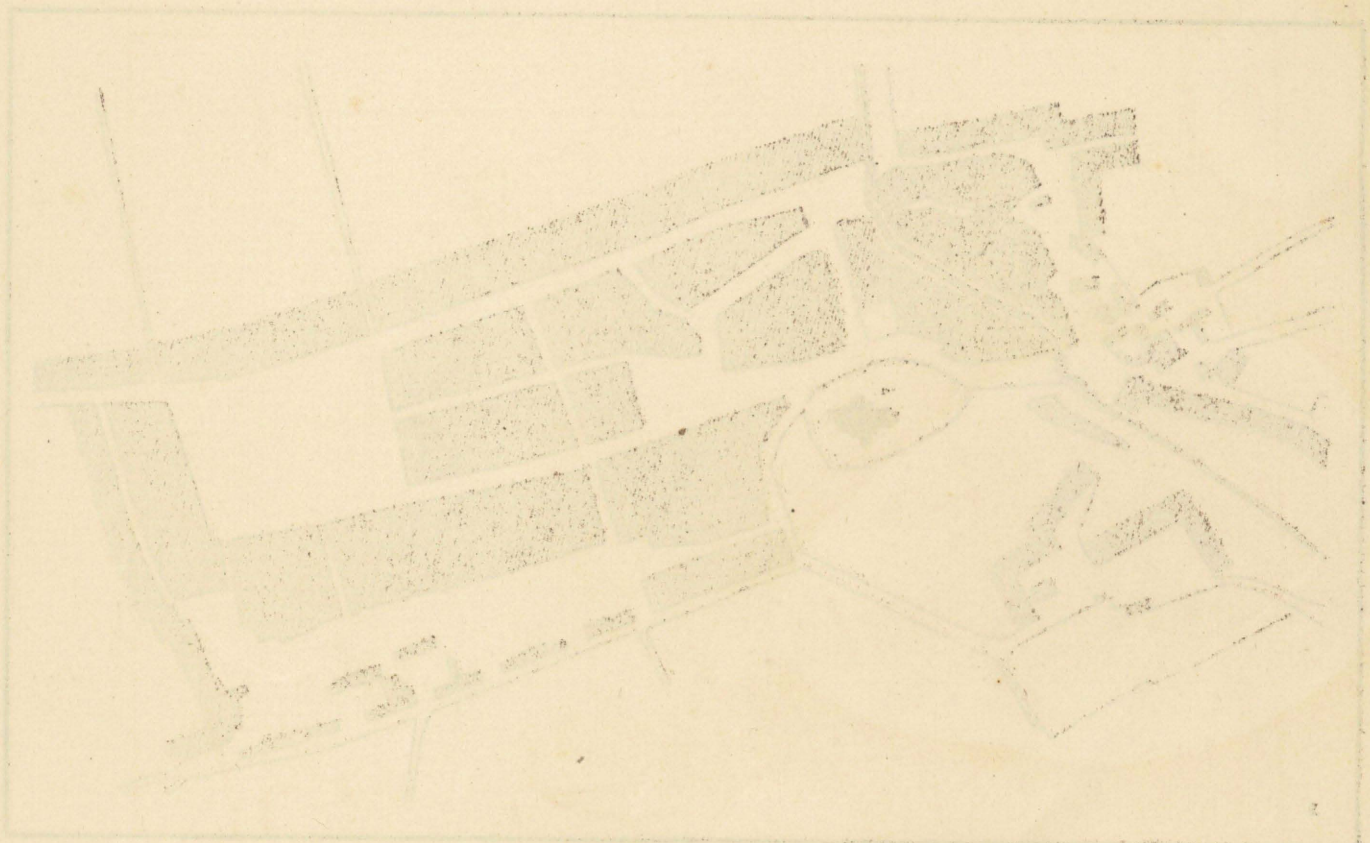

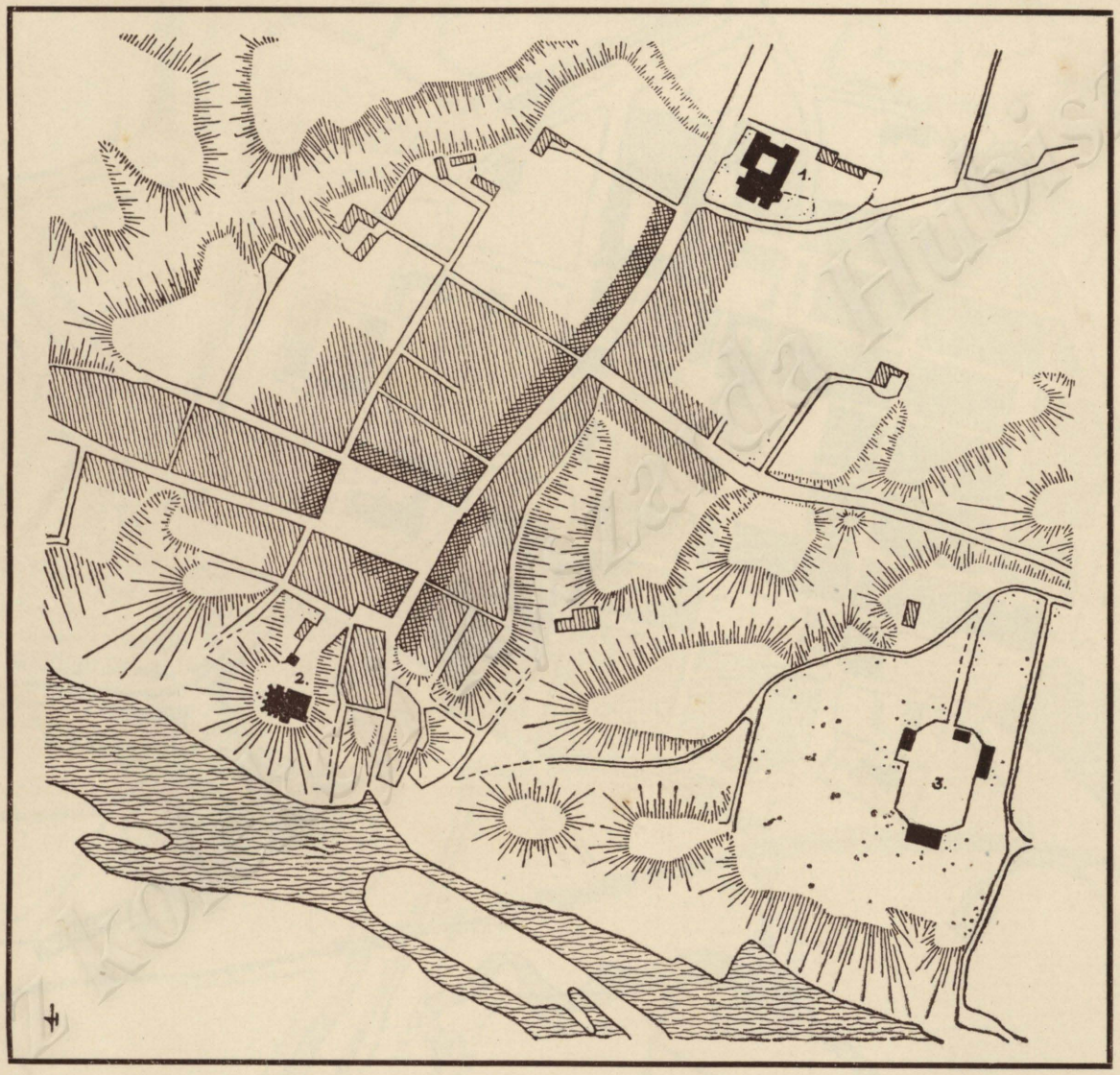

ZAKROCZYM. 1. Klasztor XX. Kapucynów. 2. Fara. 3. Zamek.

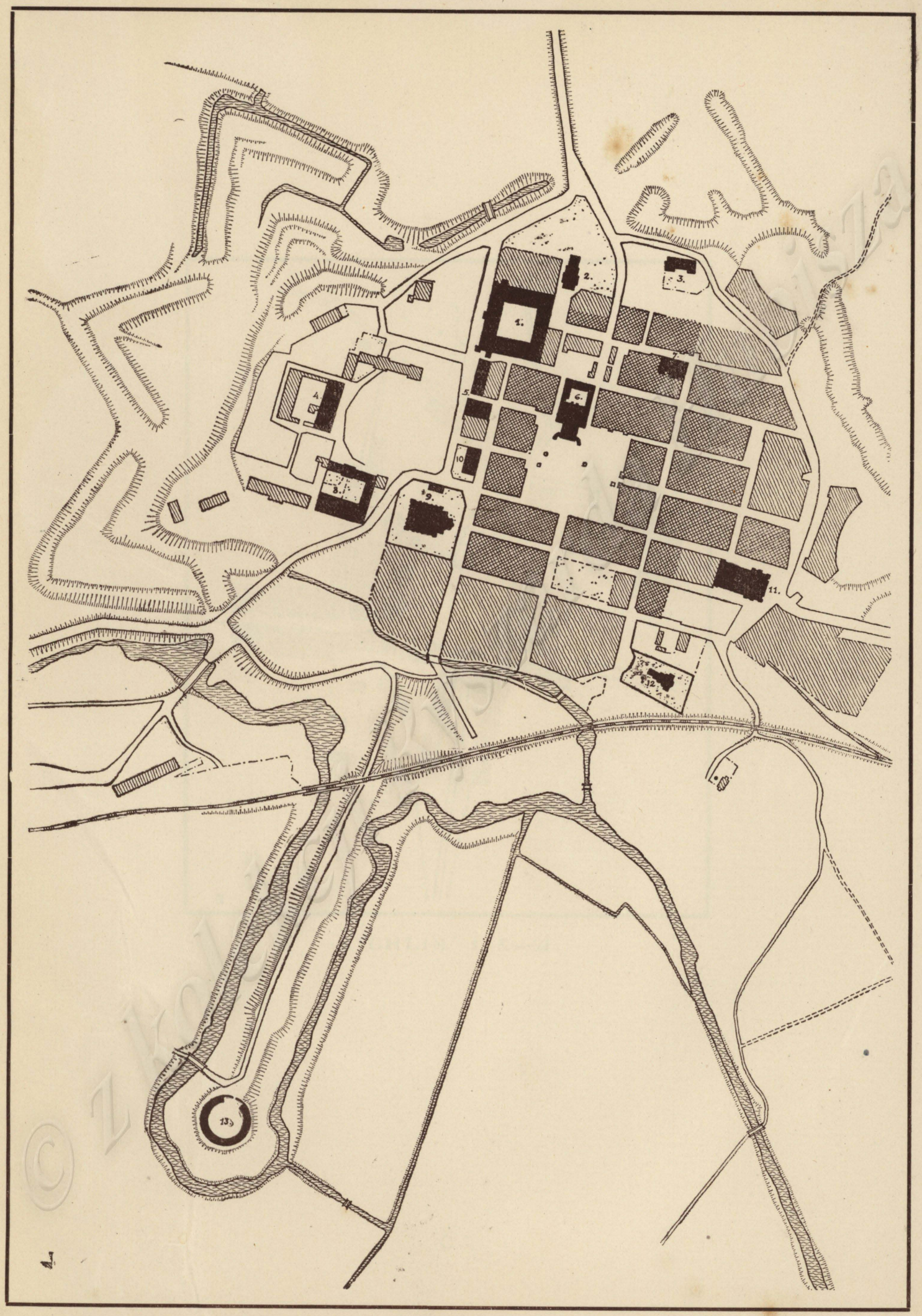

ZAMOŚĆ. 1. Gimnazjum (dawna Akademja Zamoyskich). 2. Kościół p. w. Św. Katarzyny. 3. Fragment dawnych obwarowań. 4. Sąd Okręgowy (dawny pałac Zamoyskich). 5. Starostwo. 6. Stary Ratusz. 7. Bóżnica. 8. Pozostałości oficyn dawnego pałacu Zamoyskich. 9. Kollegjata. 10. Dom kollegjacki. 11. Teatr (dawny kościół XX. Franciszkanów). 12. Kościół XX. Bazyljanów. 13. Dawna prochownia.

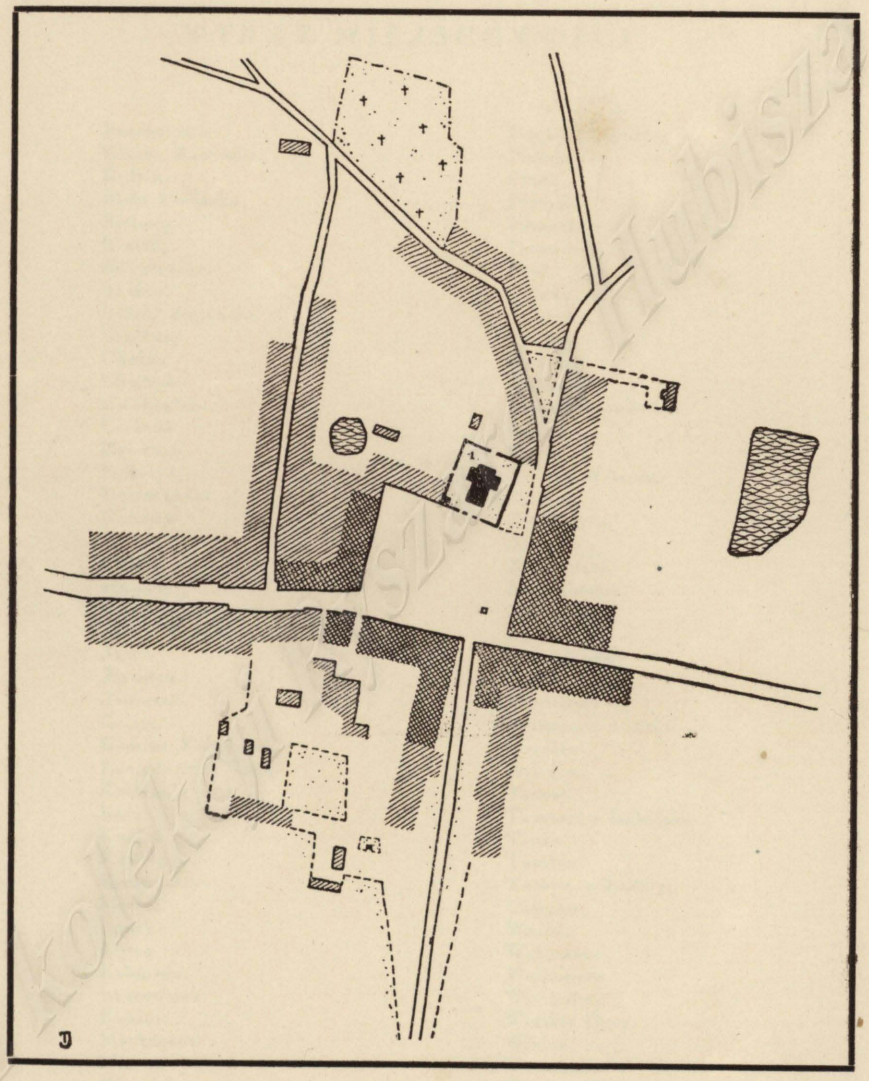

ŻYCHLIN. 1. Kościół.

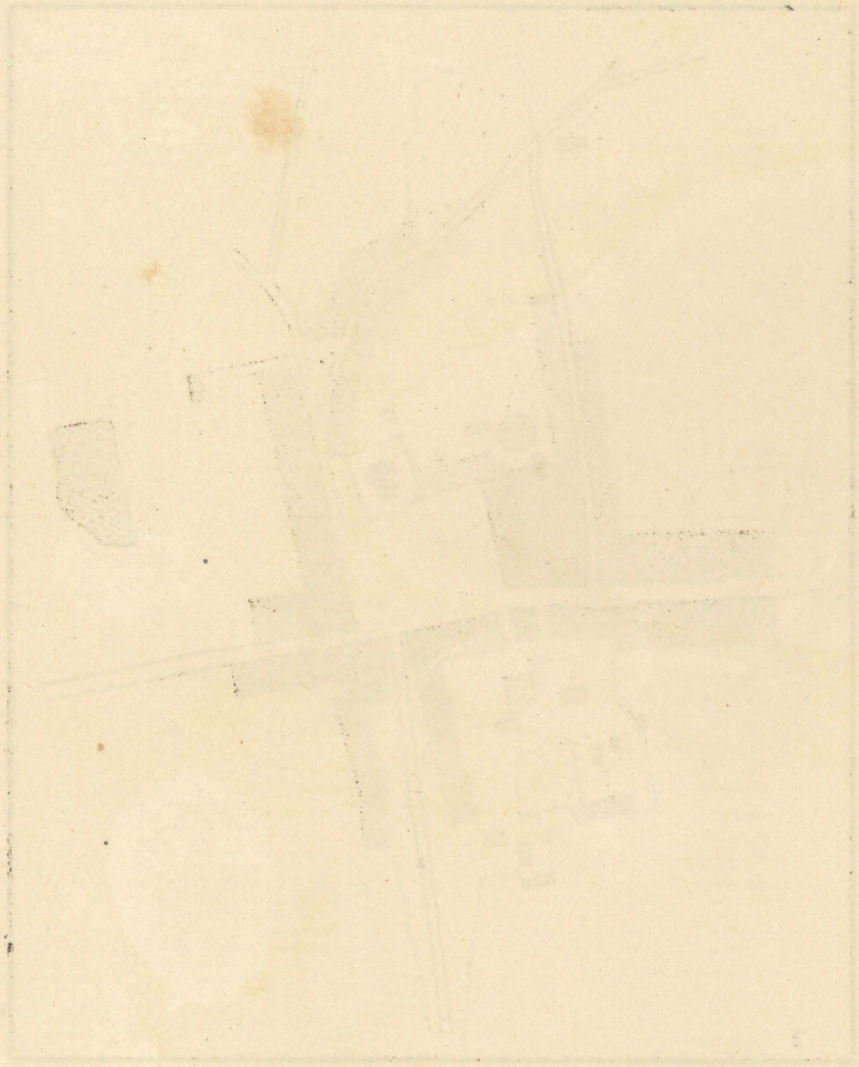

WYKAZ MIEJSCOWOŚCI

Baranowicze.
Bereza Kartuzka.
Będzin.
Biała Podlaska.
Bielawy.
Bieżuń.
Bolesławiec.
Brdów.
Brześć Kujawski.
Brzeżany.
Chełm.
Chorzele.
Ciechanów.
Czeladź.
Dobromil.
Dobrzyń.
Domadzewo.
Gniezno.
Gołub.
Grójec.
Husiatyn.
Janowo Łomżyńskie.
Janów Podlaski.
Janów.
Jarosław.
Jaworzno.
Kalisz.
Kamień Koszyrski.
Kazimierz n/Wisłą.
Kołbiel.
Koło.
Konin.
Kowalewo.
Krasnystaw.
Kutno.
Lądek.
Lipno
Lubartów.
Lutomiersk.
Łowicz.
Markuszów.
Mława.
Nasielsk.
Nieszawa.
Nowe Miasto.
Opatówek.
Ossyaków.
Ostrów.
Ożarów.
Pabianice.
Piaski Luterskie.
Piotrków.
Płock.
Płońsk.
Przasnysz.
Przeworsk.
Puck.
Puławy.
Pułtusk.
Pyzdry.
Radom.
Radomsko.
Rawa Mazowiecka.
Różana.
Rypin.
Sądowa Wisznia.
Siedlce.
Siedliszcze.
Sieradz.
Skalbmierz.
Skierniewice.
Smorgonie.
Sochaczew.
Stanisławów.
Suraż.
Szamotuły.
Szczuczyn Lidzki.
Szydłów.
Śniadów.
Tczew.
Tomaszów Lubelski.
Troki.
Turobin.
Tuszyn p/Łodzią.
Uniejów.
Warta.
Wąbrzeźno.
Wejherowo.
Wieliczka.
Wielkie Oczy.
Wieluń.
Wierzbnik.
Włocławek.
Włodawa.
Włoszczowa.
Wyszogród.
Zagórów.
Zakroczym.
Zamość.
Żychlin.

WSZELKIE PRAWA PRZEDRUKU ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT BY THE INSTITUTE OF POLISH
ARCHITECTURE — WARSZAWA

KLISZE CYNKOWE WYKONANE ZOSTAŁY
W ZAKŁADACH FOTOCHEMIGRAFICZNYCH
»HELIOS« W WARSZAWIE

TŁOCZONO
W SZKOLE
PRZEMYSŁU
GRAFICZ
NEGO
W
WARSZAWIE
SKŁADOWA 3

862

12

- 100 tablic

PLANY PRZEGLĄDOWE MIAST POLSKICH

PLANY PRZEGLĄDOWE MIAST POLSKICH